

PRIMORSKI DNEVNIK

Poštnina plačana v gotovini
Abb. postale 1 gruppo

Cena 500 lir

Leto XXXVIII. Št. 288 (11.416)

TRST, petek, 31. decembra 1982

PRIMORSKI DNEVNIK je začel izhajati v Trstu 13. maja 1945, njegov predhodnik PARTIZANSKI DNEVNIK pa 26. novembra 1943 v vasi Zakriž nad Cerknim, razmnožen na ciklostil. Od 5. do 17. septembra 1944 se je tiskal v tiskarni "Doberdob" v Govcu pri Gorenji Trebuši, od 18. septembra 1944 do 1. maja 1945 v tiskarni "Slovenija" pod Vojskim pri Idriji, do 8. maja 1945 pa v osvobojenem Trstu, kjer je izšla zadnja številka. Bil je edini tiskani partizanski DNEVNIK v zaslužjeni Evropi.

Neugodni obračun in vera v človeka

Velik del leta 1982 smo doživljali zadržano sapo v resničnem strahu, da bodo napetosti v svetu, lokalne vojne, okupacije tujih ozemelj in tekmovalnost v oborožitvi obeh blokov, predigra za največjo tragedijo človeštva, ki bi jo predstavljala tretja svetovna vojna in ki bi bila verjetno tudi zadnja. Grožnje in razkazovanje moči velikih sil z vedno bolj uničujočimi raketi, katerih imen si navadni državljani zaradi njihove smrtonosnosti, ki ji je izpostavljen, ne mara niti zapomniti, so prva in najbolj neposredna nevarnost, da človeštvo zadene nepopravljiva katastrofa.

V preteklem letu je splošna gospodarska kriza, ki je zajela vse kontinente, pokazala zobe. Število od lakote umrlih in podhranjenih v nerazvitem delu sveta, gre v stotine milijonov, brezposelnih v ostalem svetu v desetine milijonov. Pri nas draginja iz dneva v dan zmanjšuje vrednost denarja, kar v prvi vrsti prizadeva najbolj šibke ljudske plasti.

Italija je imela v preteklem letu kar dve vladni krizi. Navadni državljani tudi v tem primeru ne morejo se danes razumeti, čemu je do krize prišlo, ker sta oba novi vladi po sestavi in po programu enaki prejšnji. Ker v avanguri brezpredelnosti dejanja v glavnem ne verjamemo, sodimo, da sta oba odstopa vlad sad globljih konfliktov v italijanski družbi in različnih konceptov kako družbeno, gospodarsko, politično in moralno krizo reševati.

Tudi Jugoslaviji ni gospodarska kriza prizanesla. Poleg drugih restriktivnih ukrepov se je zvezna vlada odločila, da z visokimi denarnimi depoziti zmanjša odhod Jugoslovancev v inozemstvo, kar ima negativne posledice za našo manjšino in za gospodarstvo Trsta in Gorice.

Politična negotovost predvsem na Tržaškem odraža razkolanost domačih političnih sil, ki že mesece brezuspešno iščejo nova ravnotežja in s tem zapravljajo zaupanje ljudi, da so pripravljene soočiti se s težavami današnjega dne.

Naša, slovenska manjšina v Italiji, se tudi ne more pohvaliti, da je bilo preteklo leto plodno zanjo. Razprava o zaščitnem zakonu je obšla v prvi senatni komisiji. Mislimo, da bo delovna skupina te komisije že v začetku poletja obiskala naše kraje in v advicijski službi našega predstavnika vse skupnosti in organizacij. Vse je običajno, očitno iz čisto političnih razlogov.

Zakaj je tako? Zakaj predstavlja odločnejši korak k zakonitosti pravic naše skupnosti za vladne strani? Zakaj, posebno v predvidenem obdobju? Mar je res demokratska zavest v velikem delu italijanske skupnosti na narodnostno mešanem teritoriju v zaostanku? Brani se sicer z namišljenimi nevarnostmi, ki naj bi jo mi, Slovenci, predstavljali, dejansko pa se za tem "strahom" skriva podedovana superiornost in monopolni položaj, katerega končni cilj je spreminjati Slovence v Italijane. Marsikdo si na tihem lajša vest ob tem dejstvu s tolažbo, da je s tem Slovencev osvobodil majhnosti, nižje kulture in anonimnosti.

Ni si mogoče drugače razlagati dejstva, da so se, ali so se nameravale kršiti, prav v preteklem letu, nekatere temeljne in pridobljene pravice glede rabe slovenskega jezika. Ni si mogoče tudi drugače tolmačiti velikega odpora ustreznih oblasti, da bi priznale nepopravljivo škodo, ki jo ima slovenska manjšina z odvzemanjem zemlje, te najdražje materialne osnove naše skupnosti. Potrebni so bili meseci uztrajnega boja, da je prišlo glede tega vprašanja do premola, ki pa ne bi mogel brez dolgotrajnih protestov in dokazovanj, ki so jih povzročile obsežne razlastitve.

Vse, kar je bilo do tu nanizano, bi lahko zavajalo v demoralizacijo in v obup človeka kot bitja, pri nas pa se kot Slovence, ni nas strah pogledati resnici v oči in s prstom pokazati na vsa zla, ki jih prejšnje človeštvo in skupnostim. Ne bojimo se zato, kar je tu človek z instinktom za samohranitev, predvsem pa s svojo zavestjo, in mi v takega človeka verjamemo. Ta človek je s svojo akcijo sposoben spremeniti potek zgodovine, je sposoben oslabil njemu nasprotno silo.

Boj za mir ostaja slej ko prej temeljna usmerjenost tega človeka in vsega človeštva. Toda ne tak boj, ki vidi oboroževanje in nevarnost samo na eni strani. Tako usmerjenost opravičuje tekmovalnost v oboroževanju. Potreben je boj proti oboroževanju nasilja. Če je potrebno ravnotežje, potem naj gre navzdol. Se pravi, da se mora oboroževanje v obeh blokih v doletnem časovnem razdobju zmanjševati do stopnje ko bo človeštvo lahko mirneje gledalo v bodočnost. Mnogo je še skeptikov, ki se jim zdi, da mirovne manifestacije ne učinkujejo, češ da jih veliki ne upoštevajo. Ne pozabimo, da se množice, ki nastopajo proti vojni in notranji blokovi, pridružujejo velikemu številu dežel v razvoju, ki kot neuvrščene skupaj z neutralnimi državami nastopajo v obrambi miru na mednarodnih konferencah in organizacijah. Kljub temu, predvsem pa kljub računom velikih, imajo te človeštva še vedno veliko teko.

Kriza, ki ima svoj izvor v notranjih protislovjih najbolj razvitih dežel, je zadobila svetovno razsežnost zaradi njihove gospodarske nadevade nad nerazvitem svetom, ki je sledil kolonialni dominaciji. Boj za nove gospodarske odnose v svetu s krepitevjo nacionalnih gospodarstev in s tem tudi politične samostojnosti, ostaja slej ko prej temeljni cilj, za katerega se je treba zavzemati, zato da se zagotovi dostojno življenje tudi ljudem tretjega sveta, kar bo zmanjšalo tudi možnosti za nove napetosti v svetu.

Premaganje krize v državi pomeni usmeriti napore v pravično porazdelitev bremen. Ko gre slabo, je večina pripravljena odgovoriti se dobrinam, za katere smo se pred leti mislili, da ne moremo brez njih izhajati. Pogoj pa je jasen: žrtve morajo vsi prenašati, napovedati oster boj goljufijam in nasilju ter tistim, kar je bistveno — sloji, ki preusmajajo breme, imajo tudi pravico soodločati.

In končno, mi Slovenci, naša manjšina. Usoda v teh krajih nam ni bila nikoli naklonjena. Mnoge pravice, ki nam jih niso hoteli priznati pred sto in več leti, nam niso še danes priznale. Preživeli smo fašizem in druge hude ure. To nas je utrnilo. Vse, kar smo dosegli, je bilo sad bojev, žrtve in vztrajnosti. Vsako, tudi najmanjšo pridobitev, smo morali izpuliti iz rok tistih, ki nam krojijo usodo.

Tudi v novem letu ne bo drugače. Vztrajali bomo v zahtevi, da ni mogoče več zavlačevati s sprejetjem globalnega zaščitnega zakona in da je ob politični volji vladnih strank mogoče v letu 1983 izpolniti to obveznost do nas. Zahteva po pospešenem postopku pa ne pomeni, da smo pripravljene sprejeti vse, kar bi nam bilo pomenu. Zaščita je v bistvu ena. Če obsega celotno ozemlje, ki je posejeno s pripadniki manjšine in zajema vsa področja življenja, potem je verjetno taki manjšini zagotovljen razvoj. Če se z najrazličnejšimi "argumenti" krči ozemlje ali manjša obseg pravic, potem ni to samo polovičarstvo, marveč je injekcija proti bolečinam. Bolezni pa ostane.

Črta, prek katere Slovenci v Furlaniji - Julijski krajini ne moremo, je območje 35 občin, v katerih morajo biti zagotovljene jezikovne pravice, šolanje v materinem jeziku, avtonomija slovenske šole, posebni skladi za razvoj slovenske kulture, priznanje nujnosti in podpora gospodarskega razvoja manjšine, sodelovanje v gospodarskem programiranju in urbanistični politiki ter jamstva za izpolnjevanje priznanih pravic.

Slovenska manjšina v Italiji je, ne glede na politično pripadnost, enotna in teh zahtevah. To izhaja predvsem iz zadržanja slovenskih članov komisije pri predsedstvu vlade, ki je pred dvema letoma zaključila svoje delo. To dokazujejo stališča slovenskih organizacij in zadržanje slovenskih predstavnikov strank ali slovenski svetovlci, ki so bili izvoljeni na raznih listah na Tržaškem in Goriskem, v videmski pokrajini pa v tistih občinah, kjer niso bili pod pritiskom Slovencev nasprotnih političnih sil.

Kar zahtevamo je globoko pod tem, kar uležajo druge manjšine v Italiji in v Evropi. Že to dejstvo na eni strani potrjuje upravičenost naših zahtev in nam daje moč, da bomo tudi v letu 1983 vztrajali, na drugi strani pa sili tiste politične sile, ki še vedno oklevajo, da končno popuste.

BORIS RACE

NA SVOJI ZADNJI SEJI V LETOŠNJEM LETU

VLADA VČERAJ NAVILA NOVE DAVKE ZA SKUPNIH 6.580 MILIJARD LIR

RIM — Kot v vseh zadnjih letih seja vlada na dan 30. decembra ni bila le priložnost za izmenjavo voščil med ministri, ampak je bila predvsem grenko voščilo za državljane, predvsem za davkoplačevalce. Tudi letos je torej vlada izkoristila zadnjo priložnost, da lahko navije vrsto novih davčnih dajatev.

Za kaj vse gre pravzaprav še ni znano. Ministrski predsednik Fanfani, pa tudi ministri Forte in Gorio so bili zelo zadržani, saj na tiskovni konferenci, ki je sledila vladni seji, niso hoteli konkretno govoriti o sprejetih ukrepih, češ da bi predhodno razkrivanje teh podatkov lahko omogočalo spekulacije. Besedilo dveh vladnih odlokov, ki so jih včeraj sprejeli bo tako znano šele danes, ko bo objavljeno v uradnem listu in bo torej stopilo v veljavo. Vendar pa je mogoče iz skopih izjav nekaterih ministrov, iz stališč vladnih strank in iz razmeroma kratkih pojasnil finančnega in zakladnega ministrstva vendar mogoče ugotoviti tiste osnovne značilnosti včerajšnjih ukrepov.

Predvsem je treba povedati, da je vlada sprejela dva odloka, ki bosta začela veljati jutri. Gre za davčni odlok o financiranju krajevnih uprav. Za enkrat se niso sprejeli sklepi o napovedanem enkratnem davku na dohodek samostojnih delavcev, trgovcev in prostih poklicev, vendar pa je Fanfani že napovedal, da bodo včeraj sprejete odloke dopolnili na prihodnji vladni seji 7. januarja; z ukrepi, ki so jih odobrili včeraj, naj bi se namreč steklo v državne blagajne in v blagajne krajevnih uprav skupno 6.580 milijard lir, na prihodnji vladni seji bodo morali izdelati dodatne ukrepe, da bodo dosegli želeni dohodek 10 tisoč milijard lir.

Davčni odloki predvideva vrsto ukrepov, nekateri od teh zavstajajo širok krog potrošnikov. Na prvem mestu je verjetno povečanje koliktnosti katastrske rente za kar 40 odst. kar pomeni, da bomo v letu 1983 plačali za 40 odstotkov več davkov na vse nepremičnine; do sprememb prišlo tudi pri davku na dodatno vrednost IVA, baje predvsem za luksuzne predmete, v glavnem iz uvoza; prišlo bo do spremembe v plačevanju prometne takse za avtomobile, vendar se ni znano kakšna bo ta sprememba, pač pa je že gotovo, da se bo taksa za avtomobile z dizelskim pogonom (razen za fiat 127) povečala za celih 50 odstotkov. Odpravili bodo tudi pavšalno obračunavanje davka IVA za nekatere kategorije in za 2 odst. povečali pavšalno obračunavanje IVA za kmetstvo, s tem da ne bo prišlo do sprememb za mala kmetijska podjetja. Povišale se bodo tudi nekatere državne takse, morda taksa za vozniško dovoljenje in za potni list, gotovo pa registrski takse.

Drugi odlok kot rečeno zadeva financiranje krajevnih uprav, vendar

možno obdavčitev. Poleg tega je vlada podaljšala lanskoletni odlok o dodatnih 10 lirah na vsako kilovatno uro električnega toka v korist občinskih uprav, poleg tega pa je uvedla nov davek 8 lir pri kilovatih uri v korist pokrajinskih uprav, kar končno pa so z včerajšnjim odlokom uvedli povišanje raznih občinskih davčnin, kot na primer davek na reklamo, davek za občinske koncesije itd. Odlok tudi zagotavlja občanom možnost finančnega prispevka v višini 5 tisoč milijard lir, obenem pa potrjuje tudi za leto 1983 "zamrzitev" števila osebja.

Včerajšnji vladni odloki so, kot že rečeno, sprožili prve polemike, še preden so bili sploh objavljeni. Politično je verjetno najpomembnejše dejstvo, da so prvi izrekli kritike socialdemokrati, torej vladna stranka, ki nasprotuje dodatni obdavčitvi nepremičnin. V polemiko je posegel sam strankin tajnik Longo, ki je dejal, da je taka obdavčitev v nasprotju s splošno vladno usmeritvijo v korist stanovanjskih gradenj.

(Nadaljevanje na 6. strani)

PRVI INTERVIJU NOVEGA SOVJETSKEGA VODITELJA

Andropov zagovarja sestanke s predsednikom ZDA Reaganom

Srečanja na vrhu so vedno prispevala k razvoju odnosov med državami, pravi Andropov

MOSKVA — Jurij Andropov, novi vodja Sovjetske zveze je v intervjuju, ki ga je dal ameriškim novinarjem Kingsburyju Smithu podariti, da je naklonjen srečanju z ameriškim predsednikom Ronaldom Reaganom. pod pogojem, da pride pred tem srečanjem do temeljitega pripravljalnega dela, ki naj zajame uspeh pogovorov. V svojem prvem intervjuju po izvolitvi za generalnega tajnika KPSZ je Andropov izjavil, da so sovjetski voditelji bili vedno pripravljeni, da so pogovori na najvišji ravni zelo učinkovit način za razvoj odnosov med državami. Sovjetski voditelj ni sicer dal nobenega konkretnega predloga za sklicanje sestanka na vrhu, vendar je zagotovil, da si Sovjetska zveza želi izboljšati odnose z Zdrženimi državami. S tem v zvezi je opozoril na nedavne predloge za nadzorstvo

nad jedrsko oborožitvijo, ki jih je sam sprožil ob proslavi 60. obletnice Sovjetske zveze. Sedaj je na vrsti Washington, da odgovori na pošteno in konstruktivno stališče Sovjetske zveze in da pokaže svojo dobro voljo.

Na vprašanje ali je po njegovem mnenju mogoče klub trenutnemu razhajanju med Moskvo in Washingtonom doseči kompromisni sporazum o jedrski oborožitvi je Andropov odgovoril, da je sporazum po njegovem mnenju mogoč. Obstajajo vse možnosti za take rešitve, ki naj ne poškodujejo interesov obeh strani in ki naj pripeljejo do sklenjenja oborožitve obeh strani. Generalni tajnik KP SZ ni sploh omenil dejstva, da so Zdržene države in druge članice NATO že zavrnile njegove predloge.

MILKA PLANINC V SKUPŠČINI SFRJ

MANJ TROŠITI VEČ USTVARITI

Sprejeta resolucija o družbenem planu v letu 1983

BEOGRAD — "Jugoslavija si je kot država v razvoju z angažiranjem lastnih poti in zmogljivosti zagotovila dinamičen razvoj z uporabo tudi dodatne akumulacije iz tujine," je rekla včeraj v skupščini Jugoslavije predsednica ZIS Milka Planinc.

"Jugoslavija je v celoti sprejela svoj gospodarski zemljevid, zrasle so mnoge nove in sodobne tovarne, kmetijske zmogljivosti, ustanove za izobraževanje, zdravstvo, znanost, kulturo, sport in mnogi infrastrukturni objekti. Hitro je naraščal tudi družbeni in osebni standard prebivalstva. Toda," kot je rekla Milka Planinc, "strateška napaka gospodarske politike je bila v tem, da se je politika razvoja proizvodnje vrsto let gibala v smeri notranje porabe in podcenjevanja izvoza. To je tudi največja strukturna ovira in glavni vzrok naših težav, naše ranljivosti."

Nashe objektivne materialne možnosti zahtevajo, da prenehamo z megalo manjšanji in z obnašanjem, da lahko gradimo prav vse, kar nam je po naših merilih potrebno in koristno.

V prihodnjem obdobju preprosto nimamo sredstev za drage naložbe, ki dajejo načrtovane učinke počasi ali pa sploh ne. Investicije se bodo morale zmanjšati za 20 odstotkov. Samo akumulacija v rokah proizvajalcev lahko da najne spremembe, zato je v naslednjem letnem bistvenega pomena, da v razvojni politiki naredimo nujni program, ki bi nam ob sredstvih lahko dal učinke v povečanju proizvodnje.

Trdno sem prepričana, da rešitev za hitrejšo zaposlovanje mladih strokovnjakov ni v krepitvi nekakšnih državnih ali paradržavnih skladov za zaposlovanje. Imamo izkušnje in poznamo usodo in učinkovitost takih sredstev, odpuščenih od proizvajalcev.

(Nadaljevanje na 6. strani)

V leto zgodovinskih štiridesetletnic

Zgodovina se je ustvarjala in se ustvarja skozi dogajanja posebne pomena, ki se kot taka tudi obravnavajo in proslavljajo. Tudi mi Slovenci imamo od svoje nastavitve sem na širšem ozemlju od tega, ki ga danes naseljujemo, bogato zgodovino z mnogimi mejniki odločilne važnosti za naš obstanek in razvoj. Toda naš namen ni posegati v tem sestavku v daljno preteklost, ozreti se hočemo le na komaj minuli čas, ki mu je po znošenju in starejša generacija še živa priča, v čas narodnoosvobodilne boje, točneje v leto 1943, ki je bilo v vojnih letih 1941-1945 za Primorsko še zlasti pomembno in tako rekoč zgodovinsko odločilno.

V letu 1983 bo poteklo štirideset let od cele vrste dogodkov v razvoju narodnoosvobodilne boje na Primorskem. Vseh nimamo navedenih, ni jih tudi ne bi mogli. Toda nekateri vidnejši in pomembnejši so živo pred nami kot neizbrisni mejniki, kot odločilne etape na poti h končni zmagi nad nacifašizmom in k osvoboditvi. Najprej 23. julij — padev fašističnega režima in Mussolinijev konec na Trgu Loreto v Milanu. Potem 8. september — dokončna kapitulacija Italije, prve zavzevalce Hitlerjeve Nemčije. Res sta ta dva mejnika bila v največji meri posledica zmagovitga prodiranja zavzevalskih armad na vseh frontah in uveljavljanja italijanskega protifašističnega gibanja, toda pri nas na Primorskem sta bila predvsem težko pričakovani rezultat dvajsetletnega odpora proti zatiralskemu fašizmu in spodbuda za nadaljnji boj do končne zmagi in osvoboditve. Bila sta znak za vsesplošno ljudsko vstajo, v kateri je primorsko ljudstvo izobisalo najslavnejše strani svoje težke zgodovine.

Z navajanjem pomembnih štiridesetletnic, ki se jih bomo spominjali v letu 1983, lahko seveda začnemo še pred tem dva mejnika. V poletu prvih primorskih partizanskih čet se pred formiranjem odredov, je 23. februarja zaradi posledic hudih ran, ki jih je doživel v spopadu s fašistično vojsko, v taboru Trnovske čete na Brin-

vem griču, izdihnil njen legendarni komandant, narodni heroj Janko Premrl-Vojko. 10. aprila sta bili iz dotedanjih južno in severno primorskega odreda ustanovljeni prvi slovenski primorski partizanski brigadi Simona Gregorčiča in Ivana Gradnika, ki sta zadnjega aprila začeli pod vodstvom generala Jake Avšiča prvi, skoraj mesečni trajajoči, pohod slovenske partizanske vojske čez Sočo v Benetško Slovenijo in ponesli vanjo plamenico boja. 8. septembra s kapitulacijo Italije in s splošno vstajo nastanek novih brigad z epopejo "Goriške fronte" in "Kobariške republike" ter 27. aprila z ustanovitvijo prvih dveh primorskih divizij Goriške in Triglavske, ki sta se pozneje in dokončno primenovali v XXX. in XXXI. primorske divizije. 16. septembra sklep Osvobodilne fronte primorskega ljudstva o združitvi Slovenskega primorja z ostalo Slovenijo, od 1. do 3. oktobra Kočevski zbor slovenskega naroda s sprejemom enakoga sklepa in končno 29. novembra zasedanje Protifašističnega sveta narodne osvoboditve Jugoslavije s svečano in suvereno potrditvijo tega sklepa. 22. novembra ustanovitev IX. korpusa NOV in POJ — oborožene pesti primorskega ljudstva v nadaljnjem boju do končne zmagi.

Kot dnevnik, ki je izšel iz tega dogajanja, ne bomo mogli mimo zgodovinskega datuma 25. novembra 1943, to je mimo štiridesetletnice, ko je v goriški vasi Zakriž nad Cerknim začel kot glasilo Triglavske divizije izhajati Partizanski dnevnik, naš slaven predhodnik, edini dnevnik oboroženega boja za svobodo v okupirani Evropi.

Navedli smo seveda le nekaj pomembnejših datumov, toda pomembnih štiridesetletnic je še mnogo tudi v organizacijski rasti in delovanju narodnoosvobodilnega gibanja v samem Trstu, Gorici in v Benetški Sloveniji, katerih se bo treba spominjati na primeren način, če drugače ne vsaj z zabeležbo po ohranjenih dokumentih in pričevanjih še živčih akterjev. To bo morala biti ena od mnogih spornih nalog našega dnevnika in zato že danes vabimo naše ljudi, bore in aktiviste pa tudi tiste, ki se strokovno in poklicno bavijo z zgodovino NOB na Primorskem, da nam pri tem pomagajo.

Res je, da smo obteženi s številnimi aktualnimi problemi, s katerimi se moramo soočiti in jih premagovati; res je, da zahteva današnji čas polno angažiranost v vsakodnevnem življenju naše narodnostne in širše skupnosti, toda lažje je nam bo, lažje bo tudi mlademu rodu v tel angažiranosti, če bo imel pred seboj zgled izpred štiridesetih let, če bo iz njih črpal moč, če bodo v naši zavesti trajno prisotni vzori in ideali narodnoosvobodilnega boja.

JOZE KOREN

Odpravljeno vojno stanje na Poljskem

VARSAVA — O polnoči je na Poljskem prenehalo veljati vojno stanje, kot je sklenila vlada 19. decembra. V svojem sporočilu pravi tiskovna agencija PAP da bo ministrstvo za pošte in telekomunikacije predklicalo restriktivne ukrepe na področju pošt, telefonskih in radijskih storitev. To zadeva še zlasti mednarodne avtomatske telefonske in telex zveze.

ISLAMABAD — Po nekaterih vesteh naj bi sovjetsko veleposlaništvo v Kabul bil delno poškodovano med napadom skupine afganistanških partizanov, od katerega je prišlo 24. decembra.

PO NAPADIH V SOVJETSKEM TISKU

Vatikan zavrača obtožbe Moskve

Papežu v bran se je postavilo tudi glasilo KPI «Unità»

VATIKAN — Obtožbe, ki jih je Moskva naslovila na papeža Janeza Pavla II. so naletele v Vatikanu na oster odgovor. Sovjetska agencija TASS je namreč osebno napadla papeža in obtožila razne službe ter organe Sv. sedeša subverzivnih dejavnosti, katerih žrtve naj bi bila Poljska, pa tudi nekateri drugi. V Vatikanu so izrazili svoje začudenje na tem izjavami, glede na to, da so sovjetski uradni viri v preteklosti že večkrat priznali papežu njegovo vlogo pri utrjevanju miru in reševanju raznih vprašanj, ki tagorejo človeštvo.

Vendar pa so prišli v zvezi z

zadnjo italijansko-bolgarsko afero iz Moskve tudi včeraj nove obtožbe, po katerih je aretacija Antonova in vsega, kar je temu sledilo, navdala protikomunistična provokacija, katero je CIA že v naprej zrežirala, da bi olajšala pot ameriškim prizadevanjem za namestitev novih raket v Zahodni Evropi.

Podobna stališča so prišla tudi iz Sofije, kjer so postopke proti Antonovu primerjali z znanim nacističnim procesom leta 1933 zaradi pizga Reichstaga.

Seveda, polemika med Vatikanom in Moskvo ni ostala brez odmeva v italijanskem dnevnem tisku, v katerem se je posebno zavzelo za papeža Janeza Pavla II. glasilo KPI «Unità». V članku, ki ga priobčuje, piše, da se ni mogoče strinjati z vsemimi papeževimi stališči, da mu pa res ni mogoče naprti odgovornost tudi za poljske dogodke.

Slovenska kulturno-gospodarska zveza

želi vsem svojim članicam in vsem Slovencem

uspešno novo leto 1983

Cenjene bralce obveščamo, da jutri, 1. januarja 1983, dnevniki v Italiji ne bodo izšli. Prihodnja številka Primorskega dnevnika bo zato izšla v nedeljo, 2. januarja.

S KRAJEVNEGA POLITIČNEGA PRIZORIŠČA

PRIHODNI BODO TEHNIŠKI PRIHODNI
Z VSTOPOM KD V TRŽAŠKI KOALICIJI

Kaj mislijo voditelji nekaterih strank o «tržaskih političnih vozilih»
V januarju in februarju več pokrajinskih in deželnih kongresov

Začetek novega leta bi moral prinesiti marsikatero razčiščenje na tržaskem političnem prizorišču, čeprav nas resnici na ljubo dogodi na tem področju v letu 1982 silo k prevladnosti pri presojanju stvarnega položaja, ki se ne usklaja vedno s stališči posameznih političnih sil ali pa s sporazumi, ki so jih stranke sklenile in podpisale. Tudi kronist, ki se sicer polično ukvarja s temi zadevami, ima pred sabo pravzaprav labirint, ki pa ima z razliko od starogrške zgradbe več izhodov, istočasno pa tudi nobenega. Tržasko politično življenje nas je v zadnjih mesecih naučilo marsikaj, predvsem pa to, da je treba položaj ocenjevati le po dejanjih in po realnih premikih in ne po stališčih ali pa po izjavah, ki dnevno prihajajo iz vodstev te ali one stranke.

«Gordijski vozeli» vsega ostaja še vedno politična in torej tudi upravna bodočnost tržaskih občin in pokrajine. Upravi vodi od letošnjega poletja koalicija med Listo za Trst in tako imenovanim laično - socialističnim polom (PSI, PSDI, PRI in PLI), ki je sad «kratkoročnega» političnega sporazuma med temi strankami. Odbora, ki ju vodi listar Cecovini in socialisti Clarici, ne razpolagata s potrebno večino, vsaj s tako ne, ki bi jima dovoljevala, da mirno izglasujejo finančni proračun. V ta okvir se uvršča septembrski sporazum, ki je dobil ime po paladi Diana in po katerem bi morala KD še takrat vstopiti v večino, približno sredi januarja 1983 (nekoliko dvajset dni po predstavitvi proračuna) pa tudi neposredno v odbora. LPT tega sporazuma ni podpisala in ga tudi ni še podpisala, kar je dvomno pot znanega tržaskega paketa, od sprejetja katerega je formalno odvisen vstop demokristjanov v večino. Kljub septembrski krizi na deželi, svetovalci KD še danes sedijo na klopi opozicije in govorijo niti sami ne vedo, kaj se bo v resnici zgodilo ob predstavitvi proračuna. In tega skoraj gotovo še danes nihče ne ve!

«Mi bomo vsakekor spoštovali sporazum iz palače Diana», nam je povedal pokrajinski tajnik PSI Pitto. «Čeprav mislimo, da vsa zadeva ni tako tesno vezana na datum. Lista mora enkrat za vselej opustiti stališča, kar v doloceni meri velja tudi za KD, ki se preveč omejuje na razbijanje sporazuma med laiki in LPT. Socialisti smo vsakekor za postopno vključitev demokristjanov v večino». V kratkem bo vodstvo PSI uradno sklenilo pokrajinski kongres stranke, ki se mora odvijati pred 18. februarjem in verjetno bo prav na tem zasedanju stranka dokončno izpolnila svoja stališča glede sodelovanja z listo in z drugimi silami.

Istega mnenja pa ni eden od pokrajinskih voditeljev KD, ki je dokaj pesimist glede zasluge svoje stranke v večini v kratkoročnem obdobju. «Vsakekor imam vtis, da se bo po dvajsetem januarju nekaj zgodilo, tudi če odborniki laično - socialističnega pola ne bodo odstopili, kot piše v sporazumih», nam je povedal, čeprav ni hotel pojasniti ali misli KD v «dogovoru» na neupoštevanje sporazuma spet sprožiti deželno krizo in sama «upravljati» splošnovalne volitve. «Podpredsednik deželne odbora De Carli (govorja razbijanja) osebnost PSI v deželi op. ur. je postojno moti, če misli, da bo vodilo svoj volilno poraz po izgubi službenim avtom, medtem ko bomo mi v Trstu še dalje v opoziciji...» Prve dni februarja bo vsakekor zasedal deželni kongres KD in v tem trenutku res ni izključeno, da bodo na tej skupščini spet prizgali zeleno luč za krizo na deželi in tokrat res z enobornim odborom «upravljali» volitve.

«Mislim, da se bo vsa zadeva za ključila na znani italijanski način», je mnenja komunist Monfalcon, «in

da bodo prizadete stranke vendarle v zadnjem trenutku našle kompromisno rešitev ter odpre vrata ali kako spranjo demokristjanov. Tako bodo lahko le izglasovale oba proračuna, ne bo pa jim uspelo zbrisati zelo lakrnega vtiča v oči javnega mnenja. Marsikdo tudi v teh kritičnih trenutkih zganja staro in novo demagogijo in misli, da je mogoče probleme Trsta rešiti z davčnimi olajšavami ali pa z znižanjem cene benecina ali sladkorja. To je pač umazana igra, ki jo komunisti odločno odklanjajo. Tržaski komunisti se bodo zbrali na pokrajinskem kongresu 4., 5. in 6. februarja, od tedaj pa se bodo v 43 partijskih sekcijah odvijala predkongresna zborovanja, na katerih bodo tudi izvolili 210 delegatov za kongres.

Na kongres, sicer pa deželni, se pripravljata tudi Slovenska skupnost, ki je «tržaski politični vozeli» obravnavala na nedavnem pokrajinskem kongresu. Stranka v bistvu do deželne volitve ne bo spremenila politične strategije in političnih zavestih in je potrdila pravilnost svoje samostojne poti in politične avtonomije.

Iz vsega tega vidimo, da je v tem trenutku res težko napovedati kaj nam obeta prvi meseci novega leta, če izvajamo deželne volitve, ki bodo vsakekor pomenile menjik tudi za nova politična ravnanja v Trstu. Gotovo je samo, da se bodo prihodnji teden sestali pokrajinski voditelji strank LPT, KD in laikov ter sestavili delegacijo, ki bi se morala že pred 20. januarjem sestati s Fanfanijem ter slišati njegove predloge in zlasti vladne namere glede «tržaskega paketa».

DANES DOPOLNE NA TRŽAŠKEM ŽUPANSTVU

Srečanje med županom
industriji in sindikati

Iskanje skupne strategije za premostitev gospodarske krize v pokrajini

Tržaski župan Cecovini, katerega bo spremljal tudi podžupan Pacor, bo danes dopolne sprejel na sedežu občinske palače predstavnike združenja industrije in tržaskih pokrajinskih predstavnikov sindikalnih organizacij.

Na sestanku bo tekle podrobna razprava o krajevnem gospodarskem položaju, ki je brez dvomov v veliki krizi; šlo bo dejansko za začetek iskanja skupne strategije, s katero premostijo sedanje težave in tržaskemu gospodarstvu zagotovijo boljšo prihodnost; predstavniki občine, industrije in sindikalne zveze bodo proučili možnosti raznih posegov, med katerimi tudi onih, ki jih je moč uresničiti s finančnimi nakazili, ki jih predvideva državni zakon št. 828 o obnovi Furlanije in o razvoju deželne gospodarstva.

Gotovo je, da bodo predstavniki občine na današnjem sestanku posredovali industrijem in sindika-

tom tiste predloge v korist pristaniške dejavnosti in na splošno tržskega gospodarstva, ki so jih sprejeli pred dnevi na seji komisije, ki jo sestavljajo člani občinskega odbora in načelniki svetovalskih skupin v občinskem svetu. Ta komisija je bila, kot znano, ustanovljena na osnovi soglasne odobrene resolucije v občinski skupščini.

V NASLEDNEM TRIMESEČJU
Tarife v pristanišču
za 15 od sto višje

V prihodnjem trimesečju se bodo tarife pristaniškega dela v tržaski luki povišale za 15 od sto. Enotna delavska komisija je sicer predlagala, da bi se tarife povišale za 23,8 od sto, da bi na tak način lahko krili dosedaj pasivo; avtonoma ustanova tržaskega pristanišča pa je bila drugačnega mnenja in zagovarjala, da se tarife ne smejo povišati za več kot 15 od sto; kolikor bi bil povišek višji, je po udarilu, bi resno ogrozili promet s tujino, ki sedaj daje vidne znake napredka.

Deželni odbor namenil
več kot 2 milijardi lir
za socialno skrbstvo

Deželni odbor je nakazal dve milijardi in 250 milijonov lir za socialno skrbstvo. Milijardo in 350 milijonov lir bodo prejele občine, in sicer v povprečju s številom občanov starejših od 60 let (vsaka občina je dobila vsakekor za to dejavnost po najmanj milijon lir). Preostalih 900 milijonov bodo namenili za načrtovanje in eksperimentalne dejavnosti.

Umrl je profesor
Giuliano Gaeta

Pri starosti 78 let je včeraj umrl prof. Giuliano Gaeta, ki je celih dvajset let poučeval zgodovino knjižarstva na tržaski univerzi. Bil je tudi predsednik in soustanovitelj vsedravnega inštituta za zgodovino knjižarstva ter je o tej tematiki izdal vrsto knjig in publikacij. Tudi sam se je ukvarjal s knjižarstvom kot sodelavca tukajšnje italijanskega dnevnika.

Pretekli teden so v Istrski ulici s krajsjo svečanostjo odprli stanovanja, ki so jih preuredili iz bivših konjušnic kasarne «Petiti di Roretto». Preurejanje dela je s prispevkom 146 milijonov lir omogočil tržaski vladni komisar.

Z NOVIM LETOM

POLEG OSTALIH POVIŠKOV
TUDI DRAŽJE CESTNINE

Za vožnjo do Vidma ali Benetk po avtocesti, ki jo ima v koncesiji družba Autovie venete (ena od petih aktivnih družb tega sektorja v državi), bomo plačali 19,10 % več

Z novim letom bodo poleg drugih poviškov stopile v veljavo tudi nove, višje celine za vožnjo po avtocestah. Na avtocestah Trst - Vinje pa so bile zavrnjene. Med italijanskimi organizacijami pa je pokrajina prešla tudi prošnjo «italijanske ustanove za spoznavanje slovenskega jezika in kulture», kar se nam zdijo povsem neupravičeno, saj bi si ta ustanova zaradi svojega pomembnega kulturnega in vzgojnega poslanstva res zaslužila pozornost s strani javnih uprav.

TRST - VIDEM		
	Dosedanja	Nova
3. kat.	1.800	1.900
4. kat.	2.300	2.800
TRST - BENETKE		
3. kat.	4.650	4.600
4. kat.	5.900	7.050
TRST - PORDENON		
3. kat.	2.600	3.000
4. kat.	3.700	4.400

Naj k temu dodamo, da morajo Autovie venete, ki je med petimi aktivnimi družbami v državi, ki delujejo v tem sektorju, za vsakih 100 vnovčenih l. odbiti 18 za plačanje davka IVA ter še 28 lir, ki grejo v državno blagajno za pomoč

DECEMBRA VEČ KORISTNIH SREČANJ

Plodni stiki Sindikata slovenske šole
s sorodnimi sindikalnimi organizacijami

Predstavniki SSS so se udeležili kongresa južnotirolskega sindikata ASGB ter imeli pogovore s sindikati onstran meje

Mesec december je bil za Deželni sindikat slovenske šole zelo uspešen zaradi številnih srečanj z drugimi sindikalnimi organizacijami.

Poleg srečanj z italijanskimi konfederalnimi sindikati (CGIL in CISL), je bila v dnevi 11. in 12. decembra delegacija Sindikata slovenske šole iz Trsta, na povabilo nemškega sindikata ASGB iz Južne Tirolske, v Bocu na območju zboru omenjenega sindikata. Ta je sindikat nemške manjšine, ki živi na Južnem Tirolskem in ima večletno večino nemških delavcev iz vseh področij od solstva in industrije do zdravstva in poljedelstva.

V soboto, 11. dec., je bil na gradu v Bocu sprejem za vse prisotne delegacije. Poleg predstavnikov konfederalnih sindikatov CGIL,

CISL, UIL so bili prisotni tudi predstavniki vseh manjšinskih sindikatov iz Italije.

To srečanje je bilo za Sindikat slovenske šole zelo koristno. Predstavniki slovenskega sindikata so se lahko seznanili z ustrojem in delovanjem tega najmočnejšega manjšinskega sindikata v Italiji. Delovali so tudi vseh področjih, uveljavljajo dvojezičnost in nima finančnih problemov.

Na srečanju 12. decembra so prisli predstavniki Sindikata slovenske šole tudi v stik z drugimi manjšinskimi sindikati iz Italije in nekatere iz Evrope. Izmenjali so si medsebojne izkušnje in težave, ki jih pestijo in sklenili da bodo v bodoče še okrepili sodelovanje zlasti na šolskem področju. Zelo pomembno srečanje za Sindikat slo-

venske šole, ki pa ne bo ostalo osamljeno.

Drugo zelo koristno srečanje je imel Sindikat slovenske šole s predstavniki sindikata obalne - kraške regije v Lipici 20. decembra 1982. Na srečanju so bili prisotni predstavniki Deželnega sindikata slovenske šole iz Trsta in Gorice ter predstavniki sindikalne zveze kraško obalne regije iz Sežane in Kopra ter ob prisotnosti predstavnikov Zveze sindikatov Slovenije iz Ljubljane.

Skupno so se pogovorili o pomenu in o ustroju obeh sindikalnih organizacij in si izmenjali izkušnje. Prav je, da se edini slovenski sindikat, ki se zavzema za pravice slovenskih šolnikov in slovenske šole srečuje s sindikatom iz matične domovine. Prav radi tega so se na srečanju v Lipici domoznili, da bo v letu 1983 več medsebojnih srečanj, da bodo organizirali ciklus predavanj za šolnike na obeh straneh meje, da se šolniki iz zamejstva seznanijo z ustrojem jugoslovanskega solstva, z usmerjenjem izobraževanja, ki je že dve leti v veljavi v Sloveniji in o samoupravnem sistemu, in obratno, da se prosvetni delavci iz kraško-obalne regije seznanijo z ustrojem italijanskega solstva, s težavami slovenske šole in z delovanjem Sindikata slovenske šole Zveze sindikatov Slovenije bo tudi posredovala Sindikatu slovenske šole v publikacije in razno gradivo. Prepričani smo, da se te pobude zelo pomembne za rast in razvoj slovenske šole in jih že v naprej pozdravljamo. Taka srečanja bodo nedvomno pripomogla k boljšemu poznavanju obeh šolskih ustrojev in k sodelovanju med šolniki na obeh straneh državne meje.

Marko Paulin

Silvestrovanj po naših družtvih
bo letos znatno manj kot lani

V sredo smo pisali o silvestrovanju v raznih restavracijah in gostlinah, danes pa bomo zabeležili nekaj podatkov o tem, kaj nam pripravljajo kulturna in športna društva v okoliških vaseh in v predmestju.

Najprej naj zapišemo, da naš seznanjen predvsem verjetno ni popoln in pa še to, da pripravljajo silvestrovanja le nekatera društva. Razlogov za to je seveda več. Ponekod manjkajo primerni prostori in nihče si ne želi prirediti nove leto v mračni in vlažni sobi. Kjer je v društvu veliko mladih pa se lahko zgodi nekaj bolj preprostega in sicer to, da se mladi raje podajo na pot v hribe ali pa samo k prijatelju, vendar ne ostanejo v domači vasi. Je pač tako, da si za novo leto želimo vsaj nekoliko drugačnih ambiencev...

Silvestrovanje pa bodo vseeno pripravili naslednja društva: v društveni dvorani v Barkovljah pripravljajo silvestrovanje tamkajšnje društvo Barkovlje v sodelovanju z društvom Sirena; SD Breg je pripravilo silvestrovanje v boljunskem gledališču «F. Prešeren», prav tako bo silvestrovalo združenje Union, v Prosvetnem domu na Opčinah bo silvestrovanje v prireditvi KD Tabor, KD Rovte-Kolonkovec pripravljajo silvestrovanje v društvenih prostorih, v društvenih prostorih bo silvestrovalo tudi KD Slovenec iz Borsta, to pa je tudi vse, kar smo izvedeli.

Upravni svet deželne ustanove za razvoj kmetijstva - ERSA - je

na svojih zadnjih seji sklenil zagotoviti jamstva vinogradniškim in živilskim združenjem iz dežele za najetje agrarnih posojil; ustanova bo jamčila za posojila, ki bodo skupno presežala 800 milijonov lir.

Tržaska občina sporoča, da je treba vložiti prošnje za nabiranje govej 1. januarja do 15. marca. Prošnje morajo biti napisane na overjenem papirju in na podlagi obrazca, ki ga je izdelala kraška gorska skupnost.

Dovolilnice bodo veljavne do 31. decembra prihodnjega leta, prosilci pa bodo morali oddati občini 5.000 lir za stroške. Prosilci so lahko le posamezniki.

Marko Paulin

Končano snemanje filma
«La città di Miriam»

V našem mestu so včeraj zaključili snemanje filma «La città di Miriam», ki ga je po istoimenskem romanu Fulvia Tomizze za drugo mrežo italijanske države televizije režiral Aldo Lado. Film, ki ga bodo oddajali po TV spomladi v dveh enournih delih, so začeli snemati 11. novembra. Nosilno vlogo Miriam je odigrala mlada, 29-letna igralnica iz Turina Alba Mottura, za glavna moška vlogo pa je režiser izbral Giovannija Vettorazza. Od ostalih nastopajočih gre omeniti, med profesionalnimi igralci Danila Turka, med amaterji, ki so prvič nastopali pred filmsko kamero, pa znanega tržaskega gostilničarja Maria Subana.

Upravni svet deželne ustanove za razvoj kmetijstva - ERSA - je

Razna obvestila

Starejše mladostnike vabimo na družabni večer upokojencev, ki bo v gledališču F. Prešeren v Boljuncu v nedeljo, 2. januarja, ob 17. uri ob zvokih vesele glasbe.

Mladinski pevski zbor KD «France Prešeren» iz Boljunca obvešča člane zbora, da bo zaradi bližnje nastopa naslednja vaja v ponedeljek, 3. januarja, ob 10. uri v društvenih prostorih gledališča «France Prešeren». Ob priliki obveščamo, da sprejemamo tudi nove pevce, ki se lahko zgledajo tudi pri Giorgiu Guštinčiču - tel. 228171. Prosimo za točnost.

Ob 10. obletnici smrti drage mame daruje mama Imelda Jogan 10.000 lir za nagrobni kamen msgr. A. Rozmana.

Včeraj je preminila naša draga mama

ANGELA SLAVEC vd. JERJAN

Pogreb bo v ponedeljek, 3. januarja 1983, ob 13. uri iz mrtnišnice glavne bolnišnice v dolinsko cerkev.

Zalostno vest sporočajo: sinova Angel in Ignacij, hčeri Marija in Mila, nevesti in žena, vnuki in pravnuki ter drugo sorodstvo

Dolina, Trst, 31. decembra 1982

Zalovanju se pridružujeta sestra Lucija in snaha Zofija.

Pred 20 leti je na dan Novega leta tragično preminil dragi

GIULIANO COLAUTTI

Spominjajo se ga

neutolajljiva mati, sestra in sorodstvo

Trebnje, 31. decembra 1982

Novoletni obračun
ustanove
za spoznavanje
slovenskega jezika

Italijanska ustanova za spoznavanje slovenskega jezika in kulture je ob koncu leta napravila obračun preteklega delovanja in ugotovila, da obstaja jo tako svetle kot senčne strani. Po eni strani so namreč tečaj slovenskega jezika in kulture naleteči tudi letos na znatno zanimanje po drugi strani pa ni bil v celoti izveden dolgotrajni kulturni program vključno s seminarji zgodovine, umetnosti in književnosti Slovenec. Tečaj izhajajo predvsem iz nedavnega finančnega položaja ustanove, ki že od ustanovitve deluje na načelih samoupravljanja, ki že leta ni zvišala cene tečajem, ki pa prejema samo skromne prispevke iz javnih skladov.

Kljub tem težavam pa načrtuje ustanova za prihodnje leto še nove tečaje, že januarja pa bodo predstavili italijanski publiko 15. zvezek «Gradiola in razprave», ki ga je izdelal ljubljanski inštitut za narodnostna vprašanja in ki je, kot znano, v celoti posvečen vprašanju slovenske narodnostne skupnosti v Italiji. Ustanova za spoznavanje slovenskega jezika in kulture ob tem poudarja, da sta izmenjava in kroženje idej prav tako važna kot gospodarski odnosi, ki so v tem trenutku okrnjeni zaradi znanih težav.

Z ZADNJE SEJE TRŽAŠKEGA POKRAJINSKEGA SVETA

Pokrajina bi morala bolje utemeljiti
finančne podpore kulturnim ustanovam

Narodni in študijski knjižnici je uprava dodelila 15 milijonov lir, prezrla pa je tudi več prošelj naših kulturnih društev

Kot smo poročali včeraj je tržaski pokrajinski svet na svojem zadnjem zasedanju v tem letu porazdelil denarne prispevke kulturnim ustanovam in organizacijam, ki so za to zaprosile. Pokrajina je skupno nakazala 97 milijonov lir, ki jih je na podlagi deželne zakona št. 68 dobila iz posebnega finančnega sklada za razvoj kulturnih dejavnosti v deželi Furlaniji-Juljski krajini. Slovenskim ustanovam in skupinam je pokrajina nakazala skupnih 22 milijonov in 750 tisoč lir (lani 11 milijonov in 500 tisoč lir), kar je vsakekor spodbuden znak, čeprav bo treba globlino in torej tudi za objektivno oceno prispevkov iz javnih skladov našim organizacijam počakati še na porazdelitev prispevkov, ki jo bo v kratkem odobril la deželna uprava. Še danes ni namreč povsem jasno, kakšne so na tem področju pristojnosti pokrajine in kakšne so pristojnosti dežele, tako da nekatere organizacije dobivajo prispevke iz tega sklada, druge iz onega, žla preveč pa je tistih (zlasti slovenskih), ki niso še deželne nobenih podpor s strani javnih ustanov.

V DVEH MESECIH SO ZABELEŽILI ŽE 15 TATVIN

TATINSKA TOLPA KONEC TEDNA
KRADE PO VILAH NA OPČINAH

Skupino naj bi sestavljali Tržasani, ki jim pomaga «oseba s kraja»

Opčine so postale v zadnjem času prava tarca tatvin in vlomnih dejanj. V zadnjih dveh mesecih so zabeležili na področju Opčin namreč več kot petinajst tatvin v stanovanjih, ki jih je po vsej verjetnosti opravila ena sama družina. Do tega zaključka so prišli policijski preiskovalci po primerjanju posameznih tatvin med seboj.

Vse tatvine so si namreč sila podobne tako po času, v katerem so jih zlikovci izvedli, kot tudi po tehniki, ki so jo uporabili, in po predmetih, s katerimi so se na nezakoniti način okoristili. Tatvine v zadnjih dveh mesecih «stopili v akcijo» vedno konec tedna; ali v petek ali v soboto. Pri tem so spretno izkoristili odsotnost lastnikov raznih vil: ki jih je na Opčinah in v bližini nič kolikor; najprej so se s telefonskim pozivom prepricali, da ni v vili nikogar nato se kar brez težav prepekljvali ograjo dvorista ter po oknu vlomili v notranjost poslopja.

«Čepniki vlomili» so se specializirali na krajo točno določenih dragocenosti: v prvi vrsti gre za zlato in za krznenne plašče. Srebrni na jih vsaj doslej ni kdove kako zanimala. Po vsej verjetnosti imajo zato za sabo prekupevalca, ki jim «odkupuje» zlatinno in dragocene plašče, in to kaj kmalu po tatvini, saj se hočejo dolgostrpne še vsakič čimprej znebiti ukradenega blaga, da jih ne bi policisti zasledili s plenom.

Že po prvih tatvinah so policijski organi posttrili nadzorstvo nad vilami na Opčinah, ves njihov trud pa ni še obrnil zabelenih sadov. Policija trdi, da imajo na Opčinah tatvino relativno lahko delo, ker stoji mnogo takih vil na samem, njihova dvorista so slabo ali sploh niso razsvetljena, tako da se lahko tatvini neposredno pred tatvino na njih dobro postrejejo in po opravljenem «delu» dokaj varno zbežijo.

Kljub tem težavam kaže, da so organi pregona na dobri poti pri iskanju krivcev. Tolpo, ki valja v vili na Opčinah, naj bi sestavljali člani tržaskega podzemlja, katerim naj bi pomagala «oseba s kraja». Skupaj s Tržasani naj bi sodelovali pri openskih tatvinah tudi nekateri prišleki (po vlogu v eno od vil so našli preiskovalci li-

Šklop o porazdelitvi prispevkov so podprli svetovalci Liste za Trst, PSI, PSDI in PRI, medtem ko so se demokristjani, komunisti in svetovalec Slovenske skupnosti vzdržali, proti pa sta glasovala le dva misovca. Demokristjan Pollicucci je utemeljil belo glasovnico svoje svetovalske skupine ter rekel, da je pokrajina spet zamudila priložnost za preprotno razčiščanje glede kulturne politike ter da je povsem nejasno, po kakšnih metodah je odbor porazdelil te prispevke. Spadaro (KPI) je priznal odboru dokajno prizadevanost za smotno porazdelitev teh prispevkov, obenem pa je obžaloval, da je uprava v tem primeru skoraj v celoti preizpila zahteve in potrebe nekaterih krajevskih uprav, zlasti okoliških občin, ki so vendarle aktivne tudi na kulturnem področju. Predstavniki SSK Harej pa je izrazil upanje, da bi v bodočnosti jasno prišlo do izraza točne kompetence pokrajine in dežele na tem področju, kar zadeva prispevke slovenskim organizacijam pa je bil mnenja, da je bil res narejen kd naprej, čeprav javne uprave posvečajo še vedno premalo pozornost

sti kulturnemu življenju naše narodnostne skupnosti.

S pregleda seznama lahko vidimo, da je pokrajina v bistvu v celoti prezrla prošnje naših okoliških kulturnih društev in nekaterih drugih organizacij ter da obstajajo velike razlike med vsotami, za katere so organizacije zaprosile, ter med prispevki, ki jim jih je pokrajina v resnici dodelila. Res bi bilo zanimivo in predvsem potrebno, da bi pokrajina vsak prispevek utemeljila ter ga po možnosti uokvirila v širšo dejavnost posameznih ustanov in krogov, ki so deležni ali pa tudi niso deležni podpor. Šele s takim kriterijem bi lahko pravilne ocenili, če je denarni prispevek kolikor toliko utemeljen ali pa ne.

Najvišji prispevek (15 milijonov lir) prejmeta tržaski Krozec za kulturo in za umetnost (CCA) in slovenska Narodna in študijska knjižnica. Od ostalih slovenskih organizacij prejmejo podporo Slovenska prosvetna matica (500 tisoč), Slovenski klub (500 tisoč), Krozec P. Tomažič (500 tisoč), Društvo zamejskih likovnikov (500 tisoč), kulturni krog Most (1 milijon in pol), Slovenska prosveta (4 milijone in 250 tisoč lir) ter TFS «Stu ledi» (1 milijon). Za podporo s strani pokrajine so zaprosila tudi društva Union, Primorec, Lipa, Foto Trst '80, KAS TA in Prosek-Kontovel, njihove prošnje pa so bile zavrnjene. Med italijanskimi organizacijami pa je pokrajina prezrla tudi prošnjo «italijanske ustanove za spoznavanje slovenskega jezika in kulture», kar se nam zdijo povsem neupravičeno, saj bi si ta ustanova zaradi svojega pomembnega kulturnega in vzgojnega poslanstva res zaslužila pozornost s strani javnih uprav.

Struktura tolpe, ki pustoši po Opčinah, je zato bolj podobna strukturi skupine, ki je kradla pred nedavnim po Nabrežini. Sessanju na Devinu. Tudi te skupini je nudila pomoč «oseba s kraja», tudi te «skupini pa je pred kratkim odklenalo: nekaj članov tolpe so policijski aretirali, druge prijavili sodišču.

Po tanka usoda doletela tudi člani tolpe, ki krade na Opčinah? Upati je, da se bo to priprilo kmalu; prej: doglej ne bo odveč opozoriti lastnike vil na Opčinah, naj pred prazniki (torej tudi danes) skrbno pazijo na svoja imetja, da se ne bodo tatovi na lahek način okoristili z novimi milijoni. Dosej so še prikrajšali lastnike za dragocene stvari v vrednosti več kot 150 milijonov lir.

Univerza za priletne

Tržaska univerza za priletne ljudi bo po božičnih in novoletnih praznikih spet začela delovati 10. januarja z novim krogom predavanj v dvorani v Ul. Manzoni in v prostorih učiteljskega v Ul. Tigor. Prvi dan bo posvečen spominu Umberta Sabe z branjem njegovih poezij. Začel se bo nov tečaj pedagogije ter bo stekel drugi krog tečaja o jogi.

Ljudje seveda raje segajo po priznanih umetnikih in to se je zgodilo tudi za letošnje božične praznike, ko so imele boljše zasluške galerije, ki so razstavljale že uveljavljena imena. «Dopadljivost slik in «dostopnost» (v smislu tega, kar čisto profano označujemo z «razumljivostjo») imata tudi svojo težo, čeprav ostajajo ljubitelji, ki kupujejo s širšimi merili.

S tržasko umetnost in likovnih stvaritev torej ne moremo zabeležiti kakšnih bistvenih sprememb ali bistvenih prazničnih skokov. Ostaja pa dejstvo, da na galesteriji ne to vsi, ki smo jih vprašali, potrdili določeno trdnost tržiske. Dodali so še, da bo sedaj do polovice januarja «tradicionalna» suša, kar pa hudo ne skrbi.

Iz zgornj poudarjenega je torej očitno, da galerije še vedno računajo na krog kupcev, ki lahko nekaj potrosijo. Čejeja pot do umetnine so seveda rafike, ki so šle tudi dobro v promet, čeprav je želja po «unikatu» zelo važna in za prodajalca in umetnika donosna; je pač tako, da radi imamo stvari, ki so samo naše in tudi darujemo radi nekaj, česar drugi nimajo. (am)

KLJUB GOSPODARSKI STISKI IN VISOKIM CENAM

Umetniške slike gredo dobro v prodajo

Božični in novoletni prazniki so obdobje, ko raje sežemo v žep in tudi bolj lahkomiselno potrosimo zaslužen denar s trmajo plačo vred. Govorimo seveda o vseh nas, ki ne plavamo v denarju

Posojila po znižani obrestni meri za kmete in živinorejce

Kmečka zveza ter Hranilnici in posojilnici na Opčinah in v Nabrežni opozarjajo vse člane in kmetovalce, da na osnovi državnega zakona št. 76/81 lahko zaprosijo za enoletna posojila po znižani obrestni meri.

Posojila se dodelijo na osnovi razsežnosti kmetije, oziroma na osnovi števila krav ali telic, ki jih ima poselelec.

Obrestni meri posojil sta 7,50 od sto za gorata področja in 11,75 od sto za nižinska področja.

Osnove za podelitev posojila so:

- za vsak hektar vinograda: nižinsko področje 700.000 lir
- za vsak hektar sadovnjaka: 1.200.000 lir
- za vsak hektar vrtno površine: 1.400.000 lir
- za vsak hektar goščine za površino: 4.000.000 lir
- za vsak hektar cvetličnih nasadov: 3.200.000 lir
- za vsak hektar cvetličnih gredic: 30.000.000 lir

V primeru, da kmetovalec zaprosi za posojilo na osnovi glav živine, je višina posojila naslednja:

- 700.000 lir za vsako kravo
- 300.000 lir za vsako telico starejšo od 12 mesecev
- 1.000.000 lir za vsakega plemenskega bika

Tisti, ki bodo prejeli posojila, bodo morali hraniti fakture ali druge listine v dokaz uporabljenega posojila.

Tisti kmetovalci, ki so že letos prejeli omenjeno posojilo in bi ga radi obnovili, ali tisti, ki ga mislijo letos prvič zaprositi, morajo priti na Hranilnico in posojilnico v Nabrežni ali na Opčinah izpravi valno listino (Dichiarazione sostitutiva dell'atto di notorietà), na kateri mora biti razvidna razsežnost kmetije, porazdelitev po kmetijskih in morebitno število glav živine.

Zainteresirani naj se zgledajo v uradih Kmečke zveze, ali pa v uradih Hranilnice in posojilnice v Nabrežni ali na Opčinah.

Gledališča

VERDI
V nedeljo ob 16. uri predstava Tiersbergove opere «Triptih» (red G). Vstopnice so na prodaj pri blagajni gledališča.

ROSSETTI
Od 5. januarja bo na sporedu: L. Pirandello: «Henrik IV.» z Giorgiom Albertazzijem. V abonmaju — odrezek št. 4. Rezervacije pri glavni blagajni.

AVDITORJI
Danes ob 21.30 in jutri, 1. 1. 83 ob 17. uri na sporedu enodejanska Itala Sveva «Conzai per le feste».

Režija M. Maranzana. Scenarij: S. D'Osimo. Rezervacije in informacije pri glavni blagajni — Pasaža Protti 2.

CANKARJEV DOM - LJUBLJANA
Sprejemna dvorana

Do 5. jan. 83 - razstava Shake speare in njegov čas.

VELIKA DVORANA
Jutri, 1. januarja 83 ob 17. uri: koncert popularne simfonije in operne glasbe.

Kino

Cappella Undergound 16.00 «I primi anni di Walt Disney». Risanka.

Ariston Danes zaprti. Jutri 16.00 «Fitzcarraldo». C. Cardinale.

Eden 17.30 «Amici miei II». Ugo Tognazzi. Jutri isti film ob 15.30.

Nazionale 15.00 «Annie». Film za vsakogar.

Ritz 16.00-22.15 «Bingo bongos». Film za vsakogar.

Grattacielo 16.00-22.15 «L'extraterrestre». Film za vsakogar.

Finice 16.00 «Testacrocce». N. Manfrelli in R. Pozzetto. Film za vsakogar.

Mignu 15.00 «Generentola». Risani film.

Filodrammatico 15.30 «Serenade». Preveden mladinski pod 18. letom.

Aurora 16.30 «Chiamami Aquila». Film za vsakogar. Jutri ob 16.30 «Sesso e volentieri».

Capitol Danes zaprti. Jutri ob 16.00 «La cosa».

Cristallo Danes zaprti. Jutri ob 16.30 «La razazza di Trieste». Prepovedan mladini pod 14. letom.

Moderno 16.00 «Tenebre». Prepovedan mladini pod 18. letom.

Radio Danes zaprti. Jutri ob 15.30 «L'extraterrestre». Prepovedan mladini pod 18. letom.

Vittorio Veneto 16.30 «La spada e tre lame».

Lumiere Danes zaprti. Jutri «Pierino contro tutti».

Včeraj-danes

Danes, PETER, 31. decembra SILVESTER

Sončce vzhaja ob 7.46 in zahaja ob 16.30 — Dolžina dneva 8.44 — Luna vzhaja ob 17.43 in zahaja ob 8.43.

Jutri, SOBOTA, 1. januarja NOVO LETO

Vreme včeraj: najvišja temperatura 7 stopinj, najnižja 2 stopinj, ob 18. uri 6.3 stopinje, zračni tlak 1031,1 mb raste, brezvetrie, vlaga 52 odstotka, nebo jasno, morje mirno, temperatura morja 10.8 stopinje.

POJSTVA IN SMRTI

RODILI SO SE: Damjan Tomsic, Luca Santulin, Francesco Hauser, Matteo Bor una, Rossella La Porta, Enrico Ponda, Carolina Scuto, Flavio Gelsi, Giorgio Depert.

UMRLI SO: 69-letni Bruno Bacchia, 84-letna Te esa Cilot vd. Usai, 22-letni Sergio Tessari, 70-letni Bruno Breccia, 89-letni Simone Meironi, 75-letna Rozina Jagodnik por. Kuerasier, 71-letna Bianca Rimondo por. Tedesco, 77-letna Caterina Selic, 76-letna Erminia Telini por. Covach, 73-letna Giorgia Parubini por. Scarpa, 73-letna Alba Svab por. Benevoli, 36-letna Angela Slavec vd. Jerian, 77-letni Noè Foglar, 78-letna Susanna Klancic, 84-letna Filomena Candias vd. Flora.

DNEVNA SLUŽBA LEKARN

(od 8.30 do 20.30)

Drevored XX. septembra 4. Ul. Bernini 4. Ul. Commerciale 26. Trg XXV aprila 6. Sesljan, Opčine, Milje (Lungomare Venezia 3).

(od 8.30 do 16.00 in od 16.00 do 20.30)

Ul. Settefontane 39. Trg Unità 4.

NOČNA SLUŽBA LEKARN

(od 20.30 dalje)

Ul. Settefontane 39. Trg Unità 4. Sesljan, Opčine, Milje (Lungomare Venezia 3).

LEKARNE V OKOLICI

Boljonec tel. 228.124. Barvica tel. 226.165. Opčine tel. 211.001. Proselec tel. 295.141. Rožice tel. 200.121. Sesljan: tel. 209.197.

ZAHVALA

GODBENO DRUŠTVO PROSEK

se zahvaljuje vsem, ki so na katerikoli način pripomogli k uspehu tradicionalnega koncerta na Stefanovo, se posebej pa Gospodarskemu društvu Kontovel, ki je omogočilo koncert v svoji dvorani in ženskem pevskemu zboru Prosek - Kontovel, ki je s svojim nastopom popestril prireditve.

Združenje aktivistov osvobodilnega gibanja za tržaško ozemlje

vošči vsem svojim članom, prijateljem ter borčevskim organizacijam to in onstran meje sreče, zdravja in delovnih uspehov v letu 1983.

Prireditve in sporočila kulturnih društev in organizacij

KD Rovte - Kolonkovec sooroča, da zaradi tehničnih razlogov odpade današnje silvestrovanje.

Mali oglasi

telefon (040) 794672

PRODAM volkswagen 1300 v odličnem stanju. Telefonirati na št. 225973 od 6. do 9. ure jutraj ter od 18. do 21. ure.

PO UGODNIH cenah nudimo splošno zidarstvo za hišna in stanovanjska obnovitvena dela — obnove termične izolacije — polaganje keramike — marmor — porfida. Za informacije tel. 040/823636.

PRODAM smučarske čevlje št. 44 in hlače št. 50. Telefon 040/824369.

PRODAM čebulice narcis (tromboni). Telefon 040/229192.

SLOVENSKO uvozno - izvozno podjetje išče uradnika/co z obvladanjem komercialnih poslov. Telefonirati od 8. do 13. ure na št. 040/61519.

ISCEM vajenca z dobro voljo za namestitev pohištva z vozniškim dovoljenjem B kategorije. Ponudbe poslati na upravo Primorskega dnevnika, Ul. Montecchi 6, pod št. 040/54390.

ZARADI preureditve trgovine prodam raznovrstno pohištvo po izredno ugodnih cenah. Telefonirati na št. 040/575145.

ORIGINALNO stilo pohištvo prodam po ugodni ceni. Telefonirati na številko 040/575145.

PANDO 30 rdeče barve, doba 1982 (september), prevoženih 2000 km, prodam po ugodni ceni. Telefon 040/220-363 Bogatec, Sv. Križ 99.

ZOBODRAVNIK dr. Ivo Petkov. Sek sporoča, da bo zaradi praznikov ambulanta zaprta do 8. januarja 1983.

OSMICO je odprl Robert Pipan iz Mevlinj.

UGODNO prodam fiat 131 - 1300 5 vrstov - letnik 1976, prevoženih 35 tisoč kilometrov.

UGODNO prodam fiat 131 - letnik 1975, prevoženih 80 tisoč kilometrov, tel. na št. 040/227234.

KAMION FIAT 616 N/4 v dobrem stanju prodam. Telefonirati na št. 0481/8255 okrog 2. ali 19. ure.

PO UGODNI CENI prodam opremo za gostinski oblač (štedilnik, hladilnik, mize, stolice, pribor, posodo). Tel. 0481/882163.

Nives in Silvan Pittoli sta dobila prvoeno/enko

ANDREJO

Ob srečnem dogodku iskreno festitata KD Briški gric in za drugo Brda.

Urnik trgovin

Vozni red avtobusov

V ponedeljek, 3. januarja bodo vse trgovine, z izjemo trgovin s jestvinami, pekarn, mesnic in cvet.

Urnik trgovin

Vozni red avtobusov

V ponedeljek, 3. januarja bodo vse trgovine, z izjemo trgovin s jestvinami, pekarn, mesnic in cvet.

Urnik trgovin

Vozni red avtobusov

V ponedeljek, 3. januarja bodo vse trgovine, z izjemo trgovin s jestvinami, pekarn, mesnic in cvet.

Urnik trgovin

Vozni red avtobusov

V ponedeljek, 3. januarja bodo vse trgovine, z izjemo trgovin s jestvinami, pekarn, mesnic in cvet.

Urnik trgovin

Vozni red avtobusov

V ponedeljek, 3. januarja bodo vse trgovine, z izjemo trgovin s jestvinami, pekarn, mesnic in cvet.

Urnik trgovin

Vozni red avtobusov

V ponedeljek, 3. januarja bodo vse trgovine, z izjemo trgovin s jestvinami, pekarn, mesnic in cvet.

Urnik trgovin

Vozni red avtobusov

V ponedeljek, 3. januarja bodo vse trgovine, z izjemo trgovin s jestvinami, pekarn, mesnic in cvet.

Urnik trgovin

Vozni red avtobusov

V ponedeljek, 3. januarja bodo vse trgovine, z izjemo trgovin s jestvinami, pekarn, mesnic in cvet.

Urnik trgovin

Vozni red avtobusov

V ponedeljek, 3. januarja bodo vse trgovine, z izjemo trgovin s jestvinami, pekarn, mesnic in cvet.

Urnik trgovin

Vozni red avtobusov

V ponedeljek, 3. januarja bodo vse trgovine, z izjemo trgovin s jestvinami, pekarn, mesnic in cvet.

Urnik trgovin

Vozni red avtobusov

V ponedeljek, 3. januarja bodo vse trgovine, z izjemo trgovin s jestvinami, pekarn, mesnic in cvet.

Urnik trgovin

Vozni red avtobusov

V ponedeljek, 3. januarja bodo vse trgovine, z izjemo trgovin s jestvinami, pekarn, mesnic in cvet.

Urnik trgovin

Vozni red avtobusov

V ponedeljek, 3. januarja bodo vse trgovine, z izjemo trgovin s jestvinami, pekarn, mesnic in cvet.

Urnik trgovin

Vozni red avtobusov

V ponedeljek, 3. januarja bodo vse trgovine, z izjemo trgovin s jestvinami, pekarn, mesnic in cvet.

Urnik trgovin

Vozni red avtobusov

V ponedeljek, 3. januarja bodo vse trgovine, z izjemo trgovin s jestvinami, pekarn, mesnic in cvet.

Urnik trgovin

Vozni red avtobusov

V ponedeljek, 3. januarja bodo vse trgovine, z izjemo trgovin s jestvinami, pekarn, mesnic in cvet.

MED PREDSTAVNIKI OBČIN IN MEJNIH SLUŽB

Svečana izmenjava novoletnih voščil na mejnem prehodu Štandrež-Vrtojba

Besede podpredsednika Leskovca in podžupana Del Bena
Simboličnost značaja manifestacije na «osimskem» prehodu

Na prehodu so si predstavniki obmejnih služb včeraj izmenjali novoletna voščila. Na prehodu v Štandrež (Rubiču) sta si novoletna voščila izrekli župan iz Čedadina in oredstavniki skupščine občine Telmin. Na Plešivem si bodo voščila izrekli ob 11. uri predstavniki Krmna in krajevnih skupnosti Dobrovo in Kojšice.

Najbolj svečano novoletno razporeženje pa je bilo včeraj popoldne na novem mednarodnem mejnem prehodu Štandrež - Vrtojba, kjer so se predstavniki obeh občinskih uprav, obmejne policije in carine najprej srečali na jugoslovanski strani, kjer so si izmenjali voščila in napili novemu letu. Srečanje se je nato nadaljevalo na italijanski strani.

Z italijanske strani so se izmenjale voščila udeležili podžupan Mario Del Ben, vicežupan Dauria, šef obmejne policije Davini in višji direktor carine Berté, z jugoslovanske strani pa podpredsednik skupščine Franc Leskovec, Janja Frančeskin, tajnica komisije za stike z inozemstvom pri skupščini, predstavnik milice Viktor Abram in šefi treh carinskih izpostav Dučić, Radič in Sekulič.

Leskovec je v svojih voščilih poudaril simboličnost srečanja na mejnem prehodu Vrtojba, ki je bil zgrajen na podlagi osimskega sporazuma kar pomeni, da sta se Italija in Jugoslavija srečali na skupni meji kot prijatelji. Omenil je omejevalne ukrepe, ki so zmanjšali promet in dejal, da sta Nova Gorica in Slovenija obvestili Beograd o motnjah ki so jih ukrepi povzročili pri prehajanju meje. Prav tako sta Nova Gorica in Slovenija v Beogradu predlagali, naj se iz teh ukrepov izvzame videmski sporazum.

Podžupan Mario Del Ben je dejal, da zaključujemo leto z omejeno zaporo meje, vendar v njegovi zavesti meja ni bila nikoli in tudi sedaj ni zaprta. Izmenjava novoletnih voščil je pomembna zato, ker so prisotni tako številni predstavniki obmejnih služb, kar dokazuje plodnost sodelovanja. Del Ben je svoje besede sklenil rekoč, da ne gre ne za poslavljanje od starega leta niti za nazdravljanje novemu letu, ampak za voščila, da bi se razvijalo sodelovanje.

Po izmenjavi daril je sledila zbirna, udeleženci na slavu pa so dignili čase in si nazdravili.

V podružnici goriške hranilnice v Romansu ob letos zabeležili že dva ročja, pred iztekom leta pa so se včeraj ročja vnovič ogledali. Dva oborožena moška sta nekaj pred desetimi urami približno 15 milijonov lir ter nekaj tisoč evrov, kar skupaj s pajdajem, ki je čakal v pred banko parkiranim vozilu Renault 14 sive barve in s pordenonsko registracijo. Avtomobil so kma lu zatem našli v neposredni bližini Romansa. Menda so roparji sedli v drugo vozilo, prav tako sive barve ter se odcepili proti avtocesti.

Vse se je zgodilo neverjetno hitro, nam je dobro uro po dorodku dejal eden od uradnikov, Duilio Munar, ki je doživel tudi že prejšnja dva roparska napada, 6. marca in 1. septembra letos. Prvič so roparji odnesli okrog 30 milijonov lir, drugič pa za približno polovico bolj skromen plen.

Roparja, stara okrog 30 let, s

zahvaljujoč oblikam, obrazom, stasom, vstopila v banko nekaj minut pred 10. uro in s sabo pripeljala udi Giovannija Gobeta, pliskarja, ki je ob istem času čistil pročelje banke. Roparja sta bila oborožena s pištole. V banki je bilo poleg starih uradnikov in ravatelja banke ob istem času še nekaj klijentov, ki sta jih roparja pod grožnjo orožja prisilila, da so legli na tla.

«Vtis imam, da gre za isti osebi, ki sta nas izropali že marca letos», nam je dejal Duilio Munar.

Roparja sta tistih nekaj kratkih besed, ki sta jih izgovorila med podvigom povedala z narečnim podvigom. Kakor da bi bila doma nekje v Lombardiji, ali Piemontu.

Za ružiko od prvega ropa letos, pa sta se vedla dokaj negotovo. S precejšnjo nervozno. Ta je bila jolika, da tisti, ki se je podal za pult, medtem ko je drugi ostal pri vratih ter od blagajnika, Laure Orzana zahteval, da mu odpre blagajno, ni opazil uri blagajniškega okencu zloženih bankovcev. S plenom, stlačenim v torbi, sta se roparja nato hitro oddaljila ter sedla v avto, kjer je čakal pajdaš. Avtomobil je bil parkiran tik ured vhodom v banko, ob desni strani ceste. Pravzaprav se je vse zgodilo v nekaj kratkih minutah. kmalu zatem, menda že sedem ali osem minut po izvršenem ropu je prihitela na kraj izvidnišča orožnik iz Gradišča, takoj so na vseh cestah postavili cestne bloke, vendar so se roparji že izmuznili iz obročja. To bi se dalo sklepati po sivem Renaultu, ki so ga našli v neposredni bližini Romansa. Menda so nekateri občani celo videli trošico, ki se je oddaljila, v smeri avtoceste, na drugem avtomobilu, prav tako pordenonske registracije. Menda je šlo za avto znamke lancija.

Med prvimi, ki so prihiteli v banko po ropu je bil tudi 29-letni občinski stražnik Ivaldi Caligaris, ki je bil v neposredni bližini bankovnega zavora samo nekaj trenutkov pred prihodom roparjev in ki tedaj ni opazil nič sumljivega. Vse se je zgodilo v zelo kratkem času, ko se je za nekaj minut oddaljila, da bi kaznoval avtomobilista, ki je parkiral na nedovoljenem mestu sicer zelo prometne ulice.

Vsekakor bolj klavni zaključek leta za uslužbence podružnice goriške hranilnice. Tri ropi v desetih mesecih, to je menda pravi

rekord. Četrtega dne, bo pravijo, saj bo banka danes odprla le kratke čase, namenjajo pa se za

(Na sliki: procelje podružnice goriške hranilnice v Romansu)

ZAHVALA:

Učno in neučno osebje v otroškem vrtcu v Ulici Brolo in stari otrok se zahvaljujejo Kmečki banki in Podpornemu društvu za Goriško, za denarno podporo ob priliki božičnih praznikov.

Učno in neučno osebje v otroškem vrtcu v Ulici Brolo in stari otrok se zahvaljujejo Kmečki banki in Podpornemu društvu za Goriško, za denarno podporo ob priliki božičnih praznikov.

Učno in neučno osebje v otroškem vrtcu v Ulici Brolo in stari otrok se zahvaljujejo Kmečki banki in Podpornemu društvu za Goriško, za denarno podporo ob priliki božičnih praznikov.

Učno in neučno osebje v otroškem vrtcu v Ulici Brolo in stari otrok se zahvaljujejo Kmečki banki in Podpornemu društvu za Goriško, za denarno podporo ob priliki božičnih praznikov.

Učno in neučno osebje v otroškem vrtcu v Ulici Brolo in stari otrok se zahvaljujejo Kmečki banki in Podpornemu društvu za Goriško, za denarno podporo ob priliki božičnih praznikov.

Učno in neučno osebje v otroškem vrtcu v Ulici Brolo in stari otrok se zahvaljujejo Kmečki banki in Podpornemu društvu za Goriško, za denarno podporo ob priliki božičnih praznikov.

Učno in neučno osebje v otroškem vrtcu v Ulici Brolo in stari otrok se zahvaljujejo Kmečki banki in Podpornemu društvu za Goriško, za denarno podporo ob priliki božičnih praznikov.

Učno in neučno osebje v otroškem vrtcu v Ulici Brolo in stari otrok se zahvaljujejo Kmečki banki in Podpornemu društvu za Goriško, za denarno podporo ob priliki božičnih praznikov.

Učno in neučno osebje v otroškem vrtcu v Ulici Brolo in stari otrok se zahvaljujejo Kmečki banki in Podpornemu društvu za Goriško, za denarno podporo ob priliki božičnih praznikov.

Učno in neučno osebje v otroškem vrtcu v Ulici Brolo in stari otrok se zahvaljujejo Kmečki banki in Podpornemu društvu za Goriško, za denarno podporo ob priliki božičnih praznikov.

Učno in neučno osebje v otroškem vrtcu v Ulici Brolo in stari otrok se zahvaljujejo Kmečki banki in Podpornemu društvu za Goriško, za denarno podporo ob priliki božičnih praznikov.

Pred sončnim zatonom

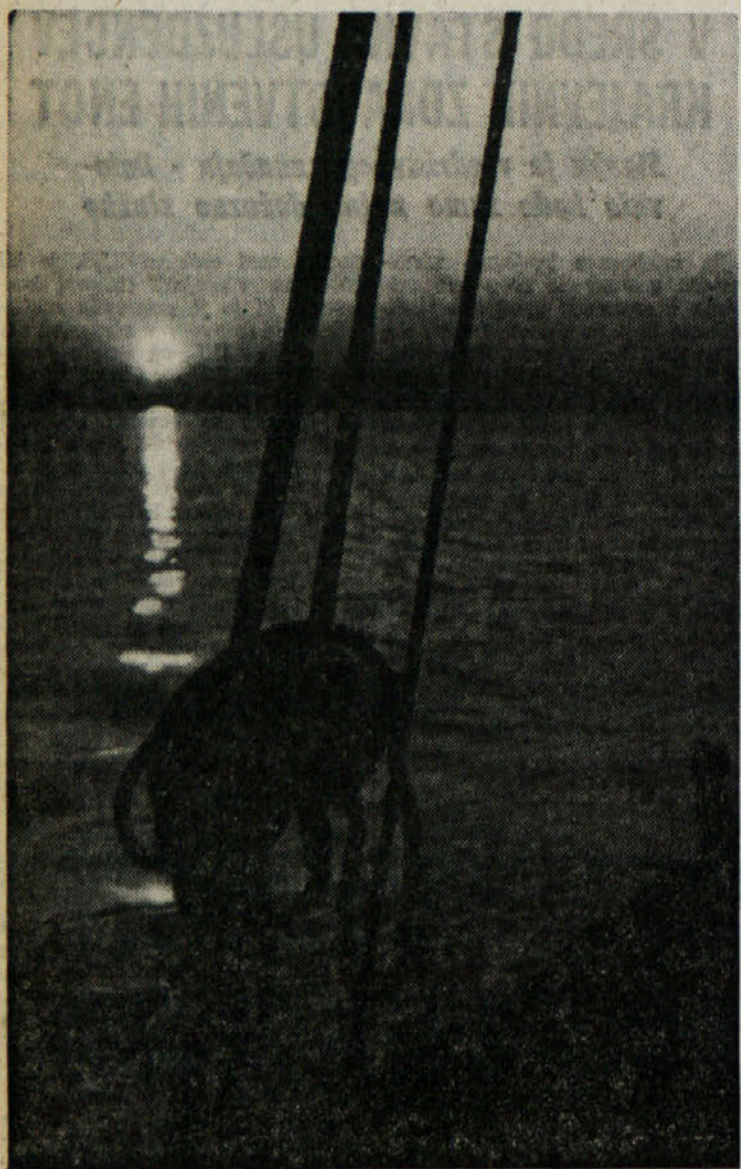

Foto Mario Magajna

BEŽEN LETNI OBRAČUN O NEKATERIH AKTUALNIH ZADEVAH

Od problema gospodične ali gospe do državljanstva po možu ali ženi

Vsredržavni odbor mater in žena tujih državljanov opozarja na nekatere nevarnosti

Ko se leto izteka, že in stare navade delamo nekakšen obračun. To je vsekakor koristno, ker v hitrem tempu današnjega življenja kaj radi pozabljamo in nas sprotni dogodki in končni sodbi večkrat zanesejo.

Vsekakor pa je to zahtevna naloga, saj sili v natančen pregled vsega, kar se je v dvajsetih mesecih dogodilo. Ko pa bi bilo treba pomembnejše dogodke, ki na raznih ravneh zadevajo žensko gibanje, strniti v bori dve strani, bi nastajanje postalo precej pušto in dolgozvečno.

Zato bi se omejili samo na nekaj zanimivejših dogodkov. Mimo ugodne ugotovitve, da je leto 1982 prineslo veliko izrednih zanimivih novosti v vrsti najpomembnejše ženske organizacije v Italiji, pa nikakor ne moremo. Zveza žensk Italije se je začela pogumno »preoblikovati« in je sprožila dokaj poročljive razprave na splošno v ženskem gibanju, ne samo v okviru Zveze, o vlogi ženskega gibanja in o načinu organiziranja žensk.

Toda o tem smo zlasti zadnje tedne, ko je bil v pripravi in nato v teku tržaški pokrajinski kongres Zveze, veliko pisali. Svedočajoč o istosti s pripravi na vsredržavni kongres Z21 pa se je v državi razvila ironično-polemična razprava o tem, kako je treba italijanske gospe in gospodične, ob upoštevanju sodobne stvarnosti, v javnosti ogovarjati. Na mlinsko kolo je nekaj vode najprej napeljala senatorka Carla Ravaioli ki je – povsem upravičeno – ugotovila, da je preveč smešno, da bi v italijanskem parlamentu leta 1982 bili v zagati, če naj voljene predstavnice ljudstva nazivajo »gospa« ali »gospodična«.

Zdrava pamet bi vsem narekovala, da so lahko vse po vrsti »gospa«, ne glede na njihov ana-

grfski status, skoraj neresljivo vprašanje je namreč, kakšen naslov pripada ločenkam. Toda dokler ni Carla Ravaioli svojim »stanovskim« kolegom predložila, da bi enakovreden odnos lahko pomenil tudi, da bi neporočene ali ločene ženske, ne glede na starost, upravičeno titulirali z »gospa«.

»Gospa« je marsikdo »nejevolno majal« z glavo, češ da je »posploševanje« znak nemarnosti. Upajmo, da bo leto 1983 prineslo zakonito in dokončno besedo tudi na tem področju.

Jasneje se je senat opredelil ob pomembnejšem vprašanju, čeprav tudi »dobretnice« ne gre podcenjevati, ker včasih odkrivajo globoke resnice od »velikih« dogodkov. Gre za vprašanje prevzemanja državljanstva po možu, oziroma po ženi. V skladu s stari italijanskim »zakonom«, ki nosi častljivo letnico 1912, je lahko žena prevzemala državljanstvo po možu in tudi otroci, razen v izjemnih primelih in seveda tudi glede na kraj rojstva in stalnega bivališča, so dobili državljanstvo države, kateri je pripadala oče.

Zakonski osnutek, ki je dejansko strnil predloge komunistične partije, socialistične stranke, krščanske demokracije in vplede in ki ga je senat pred dnevi odobrila, pa vnaša precej spremembo. Najprej predvideva, da lahko do italijanskega državljanstva vsak tuj državljan ali apolid (ne glede na spol), če se poroči z italijanskim državljanom in sicer že po šestih mesecih bivanja v Italiji ali tri leta po poroki, če seveda ne pride do ločitve ali razveljavitve poroke.

Dekret o podelitvi državljanstva mora podpisati predsednik republike, predložiti pa ga mora notranji minister. Vendar pa mora prošnjo napisati vsak zainteresirani in jo izročiti na občini, kjer prebiva ali pa konzulatu države.

Koledar dramskega sporeda Radia Trst A v januarju

Od 3. do 22. januarja ob 14.10: roman v nadaljevanjih – umetniško branje. **Francšek Rudolf: »OČKA, VRNI SE NAM ZDRAV DOMOV«**. Kot pravi avtor sam v uvodu v romanu, »opisujem svet med igro in nevarnostjo. Ne opisujem ničesar po nesrečah, ker ne opisujem nesrečnih ljudi. Opisujem situacije, ko je prostor za igranje še odprt.« Vsekakor zanimivo srečanje z mladim slovenskim avtorjem, ki ga tudi tržaška publika pozna po njegovih literarnih nastopih in drugih literarnih tekstih. V osrednji vlogi pripovedovalca nastopa Stojan Colja, roman sam pa je dramaturško uredil in režiral Adrian Rustja.

4. januarja ob 18. uri: izvirna radijska igra. **Marko Sosič: »V DO LINI GNILJEJO KOSTANJE«**. Suhoparen dasi klen dialog, zgoščena dramska pripoved, ki se kot do kraja napeta kriminalna s svojimi globokimi pomenskimi koreninami vrašča v samo tkivo te nenavadne, pa vendar do evidence razpreproščene slušne igre – to so nemara odlike, ki opredeljujejo radijski prevenc »V do lini gnijejo kostanje« mladega tržaškega pisca in filmskega režiserja Marka Sosiča. V glavnih vlogah nastopajo Bogdana Bratuž, Giuliana Sosič, Bojan Umek, Miranda Caharija, Anton Petje in Stojan Colja, igra samo pa je ob dramaturški pomoči Borisa Kobala režiral avtor sam.

8. januarja ob 18. uri: pozabljeni smeh. **Jaka Štoka: »LAZI ZDRAVNIKA«**. Duhovita burka kontroverznega rojaka, izrednega organizatorja, dramatika, založnika in graditelja slovenskega a-

materskega gledališča v Trstu. Kot je znano, je Štoka pisal burke, ki so jih amaterski odri širom po Sloveniji mnogo igrali. Bile so sicer brez slovstvene vrednosti, širile pa so ljubezen do slovenskega igranja in pridbivale občinstvo za slovenski oder. Izvedba: Slovensko stalno gledališče v Trstu. Režija: Adrian Rustja.

11. januarja ob 18. uri: slovenska poetična drama. **Dominik Smole: »ZLATA ČEVELJČKA«**. Novo odsko besedilo avtorja »Antigone«, »Indije Koromandije«, »Igrarke«, torej enega od dejanskih utemeljiteljev sodobne slovenske pesniške igre. Igra »Zlata čeveljčka« bodo v tej sezoni uprizorili tudi v ljubljanski Drami, za naš Radio pa jo bo s člani Radijskega odra režiral Mirč Kragelj.

15. januarja ob 18. uri: biografije velikih Slovencev. **Mirko Mahnič: »FRANCISKE BORGIA SE DEJA«**. Dramatizirana biografija slovenskega teologa in orientalista, goriškega nadškofa, ki je bil v letih 1906-1931, ko se je moral zaradi močnega fašističnega pritiska umakniti, ilirski metropolit. Na Primorskem je bil v času italijanske fašistične oblasti priljubljen kot pravičen oblastnik in borec za narodnostne pravice Slovencev. Izvedba: Radijski oder. Režija: avtor.

18. januarja ob 18. uri: odprti dramski val. **Dimitrij Kralj: »MUZA V KUPEJU«**. Spretno napisana radijska igra mladega primorskega avtorja, ki je že nekajkrat sodeloval s tržaško radijsko postajo. Igra vdeza in resnice, čudnih in vznemirljivih srečanj med vožnjo z vlakom. Kraljevo igro režijo pripravila Marijana Prepeluh.

22. januarja ob 18. uri: slovenska ženska v boju in delu. **Balbi-na Baranovič Battellino: »JULIJANA KACIJANARICA«**. Drama iz reformacijske dobe o graščakinja Julijani Kacijanarici iz Begunji, ki je skupaj s kmeticom Klaro Javernikovo iz Tržiča odkrito podpirala Trubarja. Dalmatina in druge predikante. Nov dramski niz, ki ga piše in s člani Radijskega odra režijo pripravila Balbina Baranovič Battellino.

25. januarja ob 18. uri: neapeljsko gledališče. **Raffaele Viviani: »OMIZJE REVINI«**. Igra pesnika drobni človeških usod, ki se udejanjajo skozi prozorno kopreno humorja. Ta je zmeraj tragičen, spojen s svetom, v katerem je avtor živel. Po tem besedilu je Alessandro Blasetti leta 1932 posnel tudi film, v katerem je nastopal sam avtor. Izvedba: Radijski oder. Režija: Slavko Turk.

Od 24. januarja do 29. januarja ob 14.10: roman v nadaljevanjih – dramatični roman (novoviti). **Miško Kranjec: »STRICI SO MI POVEDALI«**. Roman enega najpomembnejših sodobnih slovenskih pripovednikov, predstavnika novega realizma v slovenski književnosti. Dramatizacija in režija: Majda Skrbinič.

29. januarja ob 18. uri: pozabljeni smeh. **Miroslav Vilhar: »DETELJA«**. Splet nov »samotni, pozabljeni izročilo, ki ga oko le košča opazi«, kot piše Miroslav Vilhar v uvodnem sonetu, ki ga v uglašitvi Aleksandra »Vodopivca« poet Stojan Colja. Igra, ki jo je naš pesnik, dramatik, skladatelj in prevajalec napisal, tako kot o starih, predvsem iz rodoljubnih in družabnih potreb. Izvedba: Slovensko stalno gledališče v Trstu. Režija: Adrian Rustja.

V nedeljo, 2. januarja, ob 15.30 bo ljubljanska TV predvajala jugoslovanski film »Gosti iz galaksije«, ki ga je lani izdelala za greške filma družba. Kot nam že sam naslov pove, gre za delo s področja znanstvene fantastike. Filmska zgodba govori o Robertu, pisatelju znanstveno fantastičnega romana, ki si je za junake svoje priprave izbral tri osebe iz dalejnje galaksije »Arkanas«. Neznana bitja se spustijo na Zemljo, kar seveda razburji zemljane, nato pa pride celo do krvavih dogodkov. Seveda je za vse odgovoren Robert. Sicer pa vse ostalo prepuščamo najprej avtorju nato pa fantaziji gledalca...

sva se vrnila, ker ni bilo nikake možnosti za beg, ne da bi stopila v kako stanovanje. Sprejela sva Silvotovo misel, da pokličeva od prebivalca vratarja in ga zaprosiva, da nama odpre vrata na ulico. Težko sva se odločila za to varianto, saj nisva vedela, kdo je vratar, morda je celo Švaba. Nisva imela druge izbire. Ali pa nazaj v celico, ni bilo časa za razmišljanje. Pozvonila sva. Kmalu se je v stanovanju prižgala luč, na vratih se je pojavil našji srednje postave. Kakih 50 let, bil star. Začuden moški je vprašal, kaj hočeva in kdo sva in kako sva prišla v palačo. Brez ovinkov sva mu povedala, da sva bila zaprta pri Nemcih v sosednji palači in da nama je uspelo pobegniti, da naju pot bega pelje skozi njegovo palačo, da ga lepo prosiva, naj nama odpre vhodna vrata stavbe in s tem pomaga zbežati. Nič ni nama odgovoril, samo pogledal naju je. Nisva mogla ugotoviti, ali naju bo uslišal, ali ne. Kdo ve, kaj je vse krenlo po njegovi glavi. Končno nama reče: »Kaj pa Nemci, ki so tu zunaj na straži?« Ponovno sva ga zaprosila, naj samo odklene vrata in jih pusti odprta. Nemcem pa da naj reče, da jih je pozabil zapreti večer prej. Beg bova sama poskusila, kljub temu, da so Nemci za vogalom na straži.

»Počakajta, da se oblečem.« nama je rekel in odšel. Res se je kmalu vrnil, toda za njim je prišla tudi njegova žena. Nič nama ni rekla, midva njej tudi ne. Vrtar je rekel: »Počakajta tu gori, grem pogledati, če so Nemci pred našo palačo.« in je se odpravil proti glavni vratom. Tisti trenutke se je pojavil na vratih vratarjevega stanovanja še njegov sin, vsaj zdelo se nama je, da je to sin, kakih 17 do 18 let star mladenič. Tudi sin nama ni nič rekel, bistro naju je gledal.

PETEK, 31. DECEMBRA 1982

ITALIJANSKA TV

Prvi kanal

12.30 Sola in vzgoja
13.00 Teden oddaja o arheologiji
13.30 Dnevnik
14.00 »Clacson« - oddaja o avtomobilizmu in turizmu
14.30 Neposredno iz dnevnika 1
15.00 Življenje živali - dokum. od-daja
15.30 Pustni weekend
17.00 Dnevnik 1 - Flash
17.05 Neposredno iz studia
17.10 Nils Holgersson - risanka
17.30 Danes za jutri
18.00 »Topolino story« - risanka
18.50 Happy magic - glasbena od-daja, vmes TV film »Happy days« s Fonzieom
19.45 Almanah
20.00 Dnevnik
20.30 Voščilo predsednika republike ob Novem letu
21.45 Dnevnik 1 - Sport
21.50 »La guerra dei bottoni« - film, 1. del
22.00 Dnevnik
22.25 »La guerra dei bottoni« - film, 2. del
23.10 Polnoć skupaj - glasbena od-daja

Drugi kanal

12.30 Opoldanski program
13.00 Dnevnik ob 13. uri
13.30 Sola in vzgoja
14.00 Tandem
14.05 »L'apricotole« - 1. del
14.20 Doraemon - risanka
14.30 »L'apricotole« - 2. del
14.50 »Blažajna« - TV film iz se-rije »La pietra di Marco Polo«
15.20 Doraemon - risanka
15.40 V studiu
16.00 Sola in vzgoja
16.30 Planet - programi z vsega sveta
17.30 Dnevnik 2 - Flash
17.35 »Sereni variables« - odda-ja o turizmu in prostem času
18.00 Dnevnik 2 - Sport
18.50 »La torre di cristallo« - TV film iz serije »Le strade di San Francisco«
19.45 Dnevnik 2
20.30 Voščilo predsednika republike ob Novem letu
20.45 Portobello minus 100° 99° 98°...
21.10 »Tik pred 1983«
21.25 Cirkuske akrobacije
Zadnji dan leta na druga mreža italijanske TV posreduje edinstven cirkuski spored, namreč nastop državne cirkusa Severne Koreje. Je to posnetek prvega nastopa tega cirkusa v Evropi. Prireditev bo publiko predstavljala verjetno najbolj poklicana strokovnjakinja, namreč Larita Orfei. Po navedbi spada v cirkus človek in ob njem žival. Tokrat pa živali ne bo, pač pa nastopajo izredni akrobati, ki s svojimi nastopi in drznimi podvigi presenečajo. Gre pač za ljudi, ki so izšli iz azijske reki bi kitaiske cirkuske šole
22.15 Dnevnik 2
22.25 Portobello
Srečno novo leto iz Pariza!
23.00 Dnevnik 2
23.10 »Inspector Hackett« - 2. e-pizoda
17.20 »Discoestates« - glasbena od-daja, 1. del
18.30 »L'orecchiocchio« - glasbena oddaja
19.00 Dnevnik 3
19.35 Gianni Davoli v koncertu
20.30 Novoletno voščilo pred-sednika republike
21.45 Gledališče: »Vnulez - vous kser avec moi«
22.45 Plesati je lepo
00.10 »Kralj v izgnanstvu« - film

Koper

13.30 In 16.30 Odprta meja
V današnji Odprti meji kakšno je bilo 1982. leto za slovensko manjšino, kako je z globalnim zaščitnim zakonom, kaj pa šport itd. itd. Rese, napovedne, predvsem pa zabavne odgovore je pripravila priznana zamejska kabaretna skupina, posnela pa jih je priznana zamejska televizijska agencija...

Koper

17.00 Z nami pred kamero
17.05 TVD novice
17.10 TV sola
18.00 Visoki pritisk
19.00 Aktualna tema
19.30 TVD stičišče
20.15 Dersu Uza'a - film
22.15 TVD danes
23.30 Novoletni program

Zagreb

13.30 TV koledar
13.30 Suncokoli
15.00 Pismi za novo leto
15.15 Kako naj vem, da to niso sanje
17.00 Coppelia, balet
19.00 Dot in kenguru - film
19.30 TV dnevnik
20.00 Od Triglava do Gevgelije
20.55 Novi Fosili
21.05 Pismi stare - leta nova...
21.25 »Prišli smo vam zapet...«

TRST A

7.00, 8.00, 10.00, 13.00, 14.00, 19.00, 20.00, 23.00 Poročila: 7.20 Dobro jutro po naše: 8.30 Glasbena matineja: 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja: 11.30 Polnoćni razgledi: Beležka: 12.00 Problemi slovenskega delavca v naši deželi: 12.40 Student-ski oktet iz Ljubljane: 13.20 Naša gruda: 14.10 Roman v nadaljevanjih: M. Rožanc: »Metulj«: 14.30 Glasbene skice: 14.55 Naš jezik: 15.00 Od ekrana do ekrana: 16.00 Almanah: Sprehodi po tržških predmetih: 16.35 Instrumentalni solisti: 17.10 Mi in glasba: 18.00 Kulturni dogodki: 18.30 Priljubljani motivi: 18.40 Kako ti je ime?: 19.25 »Z dožganja v letu 1982«: 20.30 - 0.30 Veselo v novo leto!

KOPER

(Slovenski program)
6.00, 6.30, 7.15, 13.00, 14.00 Po-ročila: 16.00 Primorski dnevnik: 6.15 Obvestila in EP: 6.45 Ceste-ne razmere: 7.00 Nasvet Radija Koper: 7.05 Filmski spored: 7.25 Dnevni radijski in TV spored: 7.30 Val 202: 13.15 Kinospored: 13.30 Zanimivosti: 13.45 Nasvet Radija Koper: 14.10 Predstavitev oddaj in glasbene želje: 14.30 Pesi-mi in plesi: 15.00 Dogodki in od-mevi: 15.30 Glasba po željah: 16.15 Aktualna tema: 16.30 Glas-bena medija: 16.40 Piknik ob koncu tedna

KOPER

(Italijanski program)
6.30, 7.30, 8.30, 9.30, 10.30, 11.30, 12.30, 13.30, 14.30, 15.30, 16.30, 17.30, 18.30 Poročila: 6.00-9.30 Jutranji program: 9.32 Italijanski dopisi: 10.00 Besede in glasba: 10.15 Orkester »Edig Galletti«: 10.32 Glasbeni kotiček: 10.40 Mo-zaik: 11.00 Kim: 11.32 Pesem: 11.36 Avdiobox: 12.00 Na prvi

SOBOTA, 1. JANUAR 1983

ITALIJANSKA TV

Prvi kanal

9.55 Maša in blagoslov papeža Janeza Pavla II.
12.15 Novoletni koncert
Kot že dolgo let bo tudi to-krat italijanska TV posrečo-vala svojemu občinstvu tra-dicionalni novoletni koncert iz avstrijskega glavnega me-sta, z Dunaja. Dunskeemu filharmoničnemu orkestru bo usmerjal pots Lorin Maazel, ki je tokrat dal na spored tudi Straussovi »Noč v Be-netkah« ter »Mesto in de-žela«. Kot vedno se bo kon-cert zaključil s slovitno ko-račnica, ki nocoj ime po avstrijskem vojskovodji Ra-detzkeu
13.30 Dnevnik
14.00 Happy magic special
14.45 »Ko je cirkus prišel v mesto«
16.25 Neposredno iz studia - vmes risanka
17.00 Dnevnik 1 - flash
17.05 Novoletna oddaja - vmes ri-sanka
18.00 »Čudna ljubezen« - TV film iz serije Kojak
18.50 Happy magic - vmes TV film iz serije »Happy days« s Fonzieom
19.45 Almanah in vremenske raz-mere
20.00 Dnevnik
20.30 »Zim zum zum« - glasbena - zabavna oddaja
21.40 »Vlak za Dunaj« - 1. del
22.30 Dnevnik
22.35 »Vlak za Dunaj« - 2. del
23.10 »L'occhio discreto« - film
23.45 Programi za sedem večerov
00.00 Dnevnik 1 in Vremenske raz-mere

Drugi kanal

10.00 Programi za sedem večerov
10.15 Bis!
11.15 »Meglio liberi o selvaggi?«
12.35 Magična kocka
13.00 Dnevnik ob 13. uri
13.30 Dnevnik 2 - Kultura in dru-ge aktualnosti
14.00 George in Mildred - TV film
15.30 Magična kocka
17.30 Dnevnik 2 - Flash
18.30 Dnevnik 2 - Sport
18.40 Blitz
19.45 Dnevnik 2
20.30 »Metamorfzoza« - TV film
21.30 »Veliki upi« - film, 1. del
22.30 Dnevnik 2
22.35 »Veliki upi« - film, 2. del
23.30 »Postrani klubov« - zabavna oddaja
00.15 Dnevnik 2

Tretji kanal

13.30 - 15.00 Smučarski skoki
16.35 »Discoestates« - glasbena od-daja
17.45 »Joe Bum Bum, potovanje v panj« - lutkarska priredba
18.45 Programi za sedem večerov
19.00 Dnevnik 3
19.35 »Il pollice«
20.05 »Speciale orecchiocchio« - glasbena oddaja
20.30 Horoskop in napovedi za le-to 1983
21.20 Dnevnik 3
21.55 Jacques Offenbach
22.50 Koncert folklorne glasbe - Nastopata Hugo Arevalo in Ciaro Cofré

JUGOSLOVANSKA TV

Ljubljana
8.25 Poročila
8.30 Risanke za novoletno dobro jutro
8.40 Jan in Amanda otroški film
9.55 Kozlovskva sdba v Višnji gor - lutkovno gledališče
10.45 Nenavadni pes čuvaj - film

TRST A

8.00, 13.00, 14.00, 19.00 Poročila: 8.20 Dobro jutro po naše: 9.00 Maša: 9.45 Praznična matineja: 10.20 Mladinski od »Dario« u-bogih otroci: 10.50 S koncertne-ga in opernega repertoarja: 11.30 Polnoćni razgledi: Beležka: 12.00 »Bom naredi stždice«, glas-niki Kanalske doline: 12.30 in 13.20 Glasba po željah: 14.10 Roman v nadaljevanjih: M. Rožanc: »Me-tulj«: 14.30 Otroški kotiček: »Naj-rihobaja«: 15.00 Iz studia nepos-redno: 17.00 Mi in glasba: Bo-žični koncert: 18.00 Marija Pe-tar: »Čakole ali prijetno v novo leto«: 18.40 Priljubljani motivi.

KOPER

(Slovenski program)
6.00, 6.30, 7.15, 13.00, 14.00 Po-ročila: 16.00 Primorski dnevnik: 6.15 Obvestila in EP: 6.45 Ceste-ne razmere: 7.00 Nasvet Radija Ko-per: 7.05 Filmski spored: 7.25 Dnevni radijski in TV spored:

KOPER

Srednji val 546,4 metra ali 549 kilohertzov
UKW - Beli križ 102,0 MHz
UKW - Koper 98,1 MHz
UKW - Nanos 88,6 MHz

LJUBLJANA

7.25 Zaključek: 7.30 Val 202: 13.00 Na valu Radija Koper: 13.15 Ki-no spored: 13.30 Zamejska reporia-ža: 13.50 Nasvet Radija Koper: 14.10 Predstavitev oddaj, glasba in zanimivosti: 15.00 Dogodki in odmevi: 15.30 Glasba po željah: 16.15 Objave in zabavna glasba: 16.30 Mladim poslušalcem.

KOPER

(Italijanski program)
7.30, 10.30, 12.30, 13.30, 18.30 Po-ročila: 6.00 - 9.30 Jutranji progra-

Srednji val

277,8 metra ali 1080 kilohertzov in 255,4 metra ali 1170 kilohertzov
UKW - Beli križ 97,7 MHz
UKW - Koper 89,3 MHz
UKW - Nanos 101,0 MHz

12.10 Propagandna oddaja
12.15 Dunaj: Novoletni koncert
13.30 Smučarski skoki
14.00 Poročila
14.45 Mednarodno srečanje »ča-rovnikov« v Lipici
16.30 G. Verdi: Traviata - film
18.20 Cvetje v jeseni - 1. del TV nadaljevanke
Cvetje v jeseni po scena-riju Mitje Meljaka in v re-žiji Matjaža Klopčiča od-kriva v TV filmu v treh delih značilne osnove Tav-čarjevega sveta in jih s po-sebnimi akcenti preoblikuje v filmsko govorico, zaveza-no svoji lastni specifičnosti. Do literarne teme se opredeljuje z značilnim lastnim raz-merjem do nje, navzočim ta-ko v celotnem zarizu kot v posameznih detaljih. Film poudarja svet avtentične in-time kot posebno vrednote, zvestoba svoji lastni narav-nosti je uresničitev, ki razpi-raz svet in omogoča harmo-nično združevanje. Erotični svet v filmu, notranje do-zorevanje junakov je prika-zan v razvojni optiki od ko-maj zaznavnih drhtljajev, prvih komaj nakazanih vzpo-bud pa do zrele, predane zavezanosti drug drugemu, ko junaka prestopita meje svoje lastne osebnosti in v odprtem medsebojnem raz-merju najdevata nove raz-sestnosti, nove kvalitete, ki ju poslej usodno opredelju-jejo in zaznamujejo. Skrat-ka, junaka nista več tisti, kar sta bila na začetku, je-rotični žar ju je prevetlil, ju notranje preoblikoval, ta-ko da sta z novimi spozna-nji, ki ju je odkrila prav e-rotična vez, novo strukturi-rani osebnosti
19.10 Risanka
19.20 Cik cak
19.24 TV in radio nocoj
19.26 Zrno do zrna
19.30 TV dnevnik
19.55 Vreme
19.57 Propagandna oddaja
20.00 Gigi - film
Lerner in Loewe sta na-pisala odlični musical na staro priljubljeno francosko literarno delo. Gigi je vsi-jeena za kurtizano v visoki družbi, vanjo pa se zalubi bogati meščan, ki opazi, da je dekle odraslo. Čeprav ni posebno veliko plesnih točk, je musical večše narejen, sicer pa je vsa ekipa us-tvarjalcev dobera preka-lena
21.55 Yves Montand v Olym-pii
23.25 Poročila

Koper!
10.20 Poročila
10.30 Otroška matineja
12.00 Bihac: 40 letnica USAOJ in Pionirske organizacije
13.00 Kmetijska oddaja
14.00 Narodna glasba
14.30 Kaj delajo Srečni - doku-mentarni oddaja
16.55 Nedeljsko popoldne
19.30 TV dnevnik
21.40 Sport v letu 1982

Zagreb
11.55 Z nami pred kamero
12.00 Novoletni koncert
13.30 Smučarski skoki
15.00 Voda: neznan bogavost
18.30 »Inspector Bluey« - TV film
19.30 TVD Stičišče
20.15 Kozark
21.45 Emily - film
22.00 Novoletni programi JRT

mi: 9.30 Lucianovi dopisi: 10.00 Beseda in glasba: 10.32 Glasbeni kotiček: 10.40 Mozaik: 11.00 Kim: 11.30 Posebna oddaja: 12.00 Glas-ba po željah: 14.30 »Siamo tutti nel pallo«: 15.15 Country glas-ba: 15.30 Glasbeni week-end: 16.00 Istrski akvareli: 16.15 Orkester »Casadea«: 16.30 Glasbeni week-end - 2. del: 16.55 Pismo iz...: 17.00 Pozor na one tri: 17.30 Lest-vice malih plošč: 18.00 Glasbeni week-end - 3. del: 18.45 Slišimo se zopet jutri.

8.00, 9.57, 13.00, 17.00, 19.00, 21.00, 23.00 Poročila: 6.00 - 9.00 Jutranji programi: 9.00 Zeleni val: 12.00 »Cinecitta«, aktualnosti iz ki-nematografije: 12.25 Garibaldi: 12.58 Zeleni val: 13.25 Rock glas-ba: 14.00 Poročila: 15.00 »Slike«: 15.00 »Permette, cavallotti!«: 15.58 Zeleni val: 17.03 Avtorstvo: 17.30 Tudi mi smo tuži: 18.00 Objektivi Evropa: 18.30 Prosti orkestri: 18.58 Zeleni val: 19.15 Start - športna oddaja: 19.30 Jaz glasba: 20.00 Black-out: 20.40 Odprti oder: 20.58 Zeleni val: 21.03 Oddaja o medi-cini: 21.30 Večerna detektivka: 22.00 Nocoj v Pontedri: 22.28 Ra-dijsko gledališče: 22.58 Zeleni val: 23.10 Telefonski pogovor.

LJUBLJANA

5.00, 6.00, 8.00, 9.00, 11.00, 12.00, 13.00, 14.00, 17.00, 19.00, 22.00, 23.00, 24.00 Poročila: 5.00 Novoletni jutranji program: 7.00 Jutra-nja kronika: 8.07 Praznična odda-ja - Skladbe za mladino: 9.05 Ra-di ste jih poslušali: 10.00 Glasbe - Radost mladosti: 11.05 Praznična oddaja: 11.30 Peli so jih mati mo-ja: 12.10 Naši poslušalci: čestita-je: 14.05 Mojstri sodobne pianisti-ke: 14.35 Šopek zborovskih: 15.00 Informativna oddaja: 15.10 Sport: 15.45 Slovenska popularna scena: 17.05 R. Roland: Miklavž breg-om: 17.45 Z velikim revijskim or-kestrom: 18.35 Panvanska in re-volucionarna pesem: 19.35 Mladi mostovi: 20.00 Sobotni zabavni ve-čer: 21.00 Oddaja za Slovence po svetu: 23.10 Od tod do polnoči.

ŠPORT ŠPORT ŠPORT

SMUČARSKI SKOKI

ZAČETEK 31. NOVOLETNE TURNEJE

Kanadčan Bulau osvojil prvo tekmo

Lep prodor Avstrijcev proti vrhu - Močno so razočarali Jugoslovani - Tudi Norvežani pod pričakovani

(Poseben dopis)
OBERSTDORF — Norveški skakalci na treningih je bilo očito veliko večja spodbuda za tekme kot za Norvežane same; kajti tekma je večino napovedi postavila na glavo. Skakalni stadion Schattenberg se nikdar ni doživel toliko iznenačevanj in tudi izboljšanje rekorda na tekmi kot danes, ob otvoritvi 31. noveleto skakalne turnee Inter-sport. Otvoritev tekmo turnee je nazadnje le dobil Kanadčan Horst Bulau ki je hkrati tudi novi rekorder skakalnice s 114,5 m. Jugoslovani so zasedli tudi za vsemi lastnimi pričakovanji. Čeprav so skakalci spet startali z najnižjega zaletišča, so bile hitrosti tolikšne, da je rekord res visel v zraku, kot so vsi napovedovali. Že v poskusni seriji ga je svetovni prvak na veliki skakalnici Finck Nykanen tudi izenačil.

Prvo presenečenje, vsaj za nekaterje, je v prvi seriji pripravil Avstrijec Schallert s 111 m, mladi Norvežan Braaten pa je s 113 m spet izenačil rekord. Toda Nykanen se s tem seveda ni strinjal in je potegnil še meter dlje, kolikor je kmalu za njim dosegel tudi branilec svetovnega pokala Armin Kogler. Vredna skakalca sta bila tako tihi hip tudi soredarja Oberstdorfa.

V sila spremenljivem skakanju, glede na napovedi, so eni presenečali, drugi razočarali. Med prvimi je bil vsekakor Kanadčan Bulau, ki je nova rekorderja preskočil še za pol metra, a zaradi sodniških ocen vendarle za 0,8 točke zaostal za Koglerjem. Norvežani Bergerud in Bremseth sta se morala sprijazniti z mnogo krajšimi daljavami, s čimer je seveda tudi splavala po vseh visokih uvrstitveh.

Trener Zajc je pred tekmo sicer dejal, da bi Bergerud končno moral dobiti tudi to tekmo, a je vse ostalo le pri želji in zahtevi.

Izmed Jugoslovancev je skočil tako, kot mora, le debitant Zagar. Njegov 103 m so bili kar lep doseg ek za debitanta, kar pa žal ni pomenilo prave napovedi za druge izkušene skakalce. Bajc je sicer dosegel svojo največjo daljavo v

Oberstdorfu (97 m), kar pa je bilo mnogo premalo, da bi sploh lahko računali na finalno serijo. Lotrič je bil za dva metra daljši, a tudi temu primerno slab. Uloga je le po novil Zagarjevo daljavo in tako zaostal za enolose, še bolj pa je razočaral Tepes, ki se mu je skok povsem ponesrečil, njegovih 100 m pa je bilo celo za finale premalo, kaj šele, da bi lahko dosegel solidno uvrstitev. Tako sta bila v finalni seriji, pa še v tej bolj na repu, samo Zagar in Uloga.

Na vrhu je ostala le še trojica šampionov in rekorderjev. Nykanen je s 113 m seveda takoj prevzel vodstvo, toda Bulau je vnovič dosegel 114 m, prevzel vodstvo in si tako že zagotovil vsaj drugo mesto. Vse je tako v svojih rokah držal Kogler. Vedel je, da mora čim bolj proti dnu, hotel to doseči, a ni mogel. 106,5 m je bilo premalo, da

bi ubranil prvo mesto. Bulau je tako zanesljivo zmagal, celo s precejšnjo prednostjo pred Finck Nykanenom.

Prav veliko presenečenje to seveda ni, saj je bil Bulau v svetovnem pokalu lani tretji, zato pa je tem bolj presenetljiv prodor Avstrijcev, ki se pred tekmo sami niso upali na kakšen res vidnejši uspeh. Nykanen je opravičil ves svoj sloves, zato pa so razočarali Norvežani, kajti tudi četverica med prvo deseterico ni tisto, kar so Zajc in njegovi fantje načrtovali.

STANE TRBOVC

Odbojarski spektakel

FERRARA — V ekshibicijskem srečanju je selekcija Amerik premagala selekcijo Evrazije s 3:2. To odbojarsko srečanje je bilo na visokem tehničnem nivoju.

NOGOMETNI TURNIR V PRIREDBI ŠPORTNEGA ODESKA KD DANICA

Moštvo iz Renč zasluženo prvo

V velikem finalu je visoko premagalo ekipo Sv. Martina - Doberdobci tretji

Ekipo iz Renč je letos zmagovalec 2. mladinskega nogometnega turnirja, ki ga je na Vrhu pripravil športni odesk kulturnega društva Danica. Renčani so namreč v finalni tekmi s 5:1 odpravili mladince iz Martinščine. Povedati gre, da so zmagovalci (slavili so že na prvi izdaji zanimive manifestacije) povsem upravičeno zaslužili lovoriko najboljšega, saj so na turnirju pokazali, da predvajajo najboljši nogomet.

FINALE ZA 1. MESTO

Renč — Sv. Martin 5:1 (2:1)

V prvem polčasu sta si bili ekipi enakovredni in na obeh straneh je bilo manj priložnosti za zadetek. Kljub temu pa je teren-ska premoč Renčanov žela sadove, saj so dvakrat zatresli nasprotnikovo mrežo. Sicer so igralci iz

Martinščine v sklepnih minutah dosegli gol.

V drugem delu srečanja pa so gostje iz Renč potrdili svojo premoč in izvedli več napadalnih akcij in še trikrat dosegli zadetek.

FINALE ZA 3. MESTO

Doberdobci — Rupa-Pec 14:13

po 11-metrovkah (0:0)

O 3. mestu med Doberdobci in Pečani ter Rupenci je padla odločitev po 11-metrovkah. Že iz tega lahko sklepamo, da sta si bili ekipi enakovredni tudi med srečanjem, ko ni padel niti en zadetek.

Ob koncu turnirja so se igralci vseh osem ekip zbrali v domači gostilni, kjer se jim je Avguštin Devetak, odgovoren pri društvu za športni odesk, toplo zahvalil za prisotnost. Predstavniki Danice je v svojem pozdravu omenil tudi problem, ki je na Vrhu zelo pereč, to je pomanjkanje športnih objektov, kjer bi se domača mladina lahko telesnokulturno udeleževala.

Po tem je sledilo nagajevanje najboljših ekip. Posebna priznanja pa so prejeli še Donald Moimas (Sv. Martin), kot najmlajši igralec (8 let) Valtar Prezelj (Renč), kot najboljši igralec turnirja. Za najboljšo ekipo, ki je bila izločena v četrtini finala, je bila do-

OBVESTILA

ZSSDI obvešča, da bo urad v Trstu danes, 31. decembra, odprt samo v jutranjih urah.

SK Devin sporoča, da sta tudi v nedeljo, 2. januarja, zaradi pomanjkanja snega odložena izlet in smučarski tečaj na Trbižu.

Vsem ljubiteljem športa

srečno novo leto 1983

ŠPORTNO UREDNIŠTVO

NOGOMET

V PRIJATELJSKI TEKMI

Tesen poraz Krasa

Izgubil je proti moštvu Edile Adriatica z golom razlike

Kras — Edile Adriatica 2:3

(0:1)

KRAS: Koronika, Blažina (D. O. livo), Villalta, Skabar, Puntar (Hrvat), Škrk, (Gnezda), Samec, Klun (Terčon), Ferfolja (Spattaro), S. Olivo in Košuta.

EDILE ADRIATICA: Tolusso, Cecot, Mihic (Sugan), Miri, Dubani, Pedretti, Codarin, Marini, Ramani, Gattinoni, Dirolli.

STRELE: Marini v 15. in 70. min. S. Olivo v 85. min. Dirolli v 67. min. Gnezda v 89. min.

V prijateljski tekmi je sinoči v retnu ekipa Edile Adriatica tesno premagala Kras. Po prikazani igri si Kras poraza nikakor ni zaslužil, saj so bili krasovci celo boljše od tržačanov. V prvem polčasu so »rdeče-beli« zadeli vratarico in so zamudili dve izredni priložnosti za gol.

V nadaljevanju pa so se večkrat znašli v zelo ugodnem položaju, to je »azzurri« na prvih treh mestih.

da tržaški vratar je nekajkrat odlično posredoval. Krasovi oarabli je namreč največ pregelavice delal bivši igralec Triestine Marini, ki je večkrat resneje zaposlil Krasovega vratarja. (R. B.)

Avstralija — Italija

MELBOURNE — Avstralska atletska reprezentanca je v prijateljskem dvoboju premagala italijansko. Domačini so zbrali 86, Italijani pa 45 točk.

PODVODNI RIBOLOV

Zmagoslavje Italijanov

MALI LOSINJ — Letošnji »Pokal Evrope« v podvodnem ribolovu se je končal s pravim zmagoslavjem italijanskih predstavnikov.

Italija je namreč osvojila prvo mesto na ekipni lestvici, in kar trije »azzurri« so na prvih treh mestih.

Ekipna lestvica
1. Italija 48; 2. Španija 42; 3. Francija 36; 4. Jugoslavija in Bolgarija 33.

Posamezniki
1. Toschi (Italija) 41; 2. Molteni in Bacchi (oba Italija) 35; 4. Zanki (Jugoslavija) 32.

Naslov Rainingerju

AMALFI — Neapeljčan Alfredo Raininger je osvojil italijanski boksarski naslov v super pernalni kategoriji. Po točkah je premagal do sedanjega prvaka Paculla.

ATLETIKA

Korida sv. Silvestra

SAO PAULO — Kot vsako leto bo tudi drevi na sporedu v Sao Paulu »korida sv. Silvestra«, ena najzanimivejših tekaških prireditvev na svetu. Med favoriti tega teka je vsekakor Kolumbijski Vitor Mora, ki bo skušal še petič osvojiti prvo mesto na tej prestižni prireditvi. Glavni nasprotniki Mory bodo Rono, Lopes, Joao Da Silva in Hagalsteens.

TOTIP

1. — prvi	1	1
2. — prvi	X	1
3. — prvi	2	1
4. — prvi	X	2
5. — prvi	1	2
6. — prvi	X	1
7. — prvi	X	2
8. — prvi	1	X

SNEŽNE RAZMERE

Planavallo	25	70	cm
Forni di Sopra	10	cm	
Varmost	100	cm	
Sauris	30	cm	
Zoncolan	30	70	cm
Ravascletto	10	cm	
Trbiž	15	60	cm
Oveja vas	15	cm	
Nevejsko sedlo	30	159	cm
Mariborsko Pohorje	50	65	cm
Rogla	50	cm	
Kope	60	cm	
Mezica	30	50	cm
Golte	30	cm	
Krvavec	20	35	cm
Kranjska gora	20	40	cm
Soriška planina	40	cm	
Pokljuka	30	cm	
Kanin	30	220	cm
Kalič	10	cm	
Velika planina	10	20	cm

NOGOMET

Parma — Genoa 2:1

PARMA — V prijateljski nogometni tekmi je tretjeligaš Parma premagal prvotigaša ekipo Genoa. Gostje so prešli v vodstvo z Vio, nato pa sta Salsano in Mariani obrnila rezultat.

OB ODOBJARSKIM TEKMI «STARI» - «MLADI» NAŠEGA PRAPORA

M. Bevčar: «Ustvariti pravo okolje»

je bil poglavitni namen pobude, da se v večji meri poveže ekipa Našega prapora, ki uspešno nastopa v 1. moški diviziji, z zunanjim vaskim svetom oziroma navijači. Tudi v tem pogledu je torikovo srečanje popolnoma uspelo, saj se je poleg številnih igralcev obeh postav zbralo ob robu še veliko število navijačev, ki so ustvarjali svojevrsno vzdušje.

«Stari» so tokrat potrdili, da izkušenost pri odbojki še vedno nekaj velja. Srečanje samo p. sebi je bilo še kar zanimivo in to posebno v zadnjem setu, ki je bil najbolj izenačen. Po srečanju so se vsi igralci in navijači srečali ob enoletnem pozdravu v prostorih prosvetne dvorane v Pevmi. V imenu navijačev je Silvan Primožič podelil pokal zmagoviti «stari» ekipi. Pokal je podelila urarna Borden Suligaj. V imenu odbojkarjev Našega prapora pa je Aleš Figelj podelil »diplome« štirim trenutnim »najzvestejim navija-

Danes igra za vas

Enzo Pečar

Enzo Pečar (letnik 1964) je standardni igralec Gaje. Z nogometom se je začel ukvarjati leta 1977 z ekipo začetnikov Gaje. Nato je prestopil k Primorcu in tu igral v ekipah najmlajših in naraščajnikov. Nato se je ponovno vrnil v matično društvo. Lansko leto je bil še rezervni igralec članskega moštva.

letos pa je večkrat nastopil v drugi amaterski ligi. Nastopil je tudi za reprezentanco ZSSDI.

O letošnjem prvenstvu glede svojega moštva nam je rekel, da je precej pesimisti, saj je Gaja dokaj mlada ekipa, ki ji manjka izkušnosti. Primarnike pa ji tudi nekaj tehnično izpolnjenih igralcev. Med drugim so gajevci, kot pravi, imeli tudi vrhano mero smole, saj je več igralcev poškodovanih.

Totocalcio

Ascoli - Cesena	1
Catanzaro - Avellino	1
Juventus - Cagliari	1
Napoli - Verona	1 X 2
Pisa - Torino	X
Roma - Genoa	1 X
Sampdoria - Fiorentina	X
Udinese - Inter	1 2
Arezzo - Perugia	1 X
Atalanta - Lazio	X 2
Bari - Cremonese	1
Cavese - Como	1
Pistoiese - Palermo	1 X 2

SMUČARSKI TEK

PRIREDITEV V VALSASSINI

Velik uspeh Italijanov

PIANI DI BOBBIO — Le' za las je Italijanom usel senzacionalni podvig, da bi na mednarodni prireditvi v smučarskih tehnik osvojili sedem zmag v sedmih tekmah. To veselje jim je na včerajšnji zaključni tekmi »skali« American Jim Galanes, ki je zmagal na 30 km za člane.

Prireditve v Valsassini je doživela letos velik uspeh, saj se je je udeležilo veliko število smučarskih tekačev iz šestih evropskih in ameriških držav. Kot rečeno je v tekmi na 30 km zmagal Galanes, ki je na cilju prehitel Italijana Vanzetto za skoraj minuto in Albarella. Na četrto mesto se je uvrstil D. Zolt. Albarella pa je zmagal v nordijski kombinaciji.

V tekmi na 10 km za ženske pa je zmagala favoritinja Italijanka Canins, ki je zmagala že na 5 km in v štati. Ta smučarska tekacija, ki je osvojila tudi srebrno na kole-sarskem svetovnem prvenstvu letos v Goodwoodu, je vedno vodila in

zmagala pred Američanko Endastadova. Na tretje mesto se je uvrstila 18-letna »azzurra« Paola Pozzoni. Caninsova je seveda osvojila tudi nordijsko kombinacijo pred Kanadanko Fithovo.

TENIS

Turnir v Melbourneu

MELBOURNE — Glavni rezultati drugega kola tega teniškega turnirja: Lewis (N. Zel.) - Leach (ZDA) 6:4, 6:4; Pfister (ZDA) - Lewis (Angl.) 6:7, 6:2, 6:2; Miller (Avstral.) - Evett (ZDA) 4:6, 7:6, 6:3; Dretwett (Avstral.) - Letcher (Avstral.) 6:2, 4:6 in 6:4.

Vsem ljubiteljem športa

srečno novo leto 1983

ŠPORTNO UREDNIŠTVO

NAŠI NOGOMETAŠI V MLADINSKIH LIGAH • NAŠI NOGOMETAŠI V MLADINSKIH LIGAH • NAŠI NOGOMETAŠI

Š. Pertot: Preveč enajsteric a malo kakovostnih igralcev

Naraščajniki Primorja, ki nastopajo v pokrajinskem prvenstvu, so v prvem delu prvenstva precej opovedali. Trenutno so namreč v svojem prvenstvu zadnji na lestvici. Trenerja ekipe Štefana Pertota smo vprašali za oceno tega prvega dela prvenstva.

»Smo zadnji na lestvici, kar je dokaz, da smo igrali precej slab. Razpolagam pa z igralci, ki imajo že nekaj izkušenj v tej kategoriji, toda je prvo leto, ki igrajo skupaj. Našo ekipo namreč sestavljajo tudi igralci Krasa. S to ekipo sodelujemo na mladinski ravni, tako da si vzajemno spoznavamo igralce. Problem pa je, da razpolagam samo z nekaj kvalitativnimi igralci, ostali pa nekoliko zastojajo za njimi. Vsekakor pa je že zadostno, da

sta dva naša igralca že nastopala v članskem moštvu.

»Kakšna je kakovost prvenstva pokrajinskih naraščajnikov?»

»Prvenstvo je na zelo nizki ravni predvsem zato, ker je preveliko število ekip in premalo kakovostnih igralcev. Poleg tega pa marsikdaj moramo odigrati tekme ob nemogočih urah, kar seveda ne vpliva najbolj na igro.

»Glede na izide je naš mladinski nogomet nekoliko v krizi. Zakaj?»

»Zelo je naša mladina preveč zaposlena na športnem in kulturnem področju. Tu na Proseku je na primer na razpolago mladincu veliko različnih športnih in kulturnih dejavnosti. Tako se marsikdaj zgodi, da se nekateri, ki so sicer zelo talentirani za nogomet, udeležujejo na drugem področju. Rešitev bi

bila mogoče v združitvi mladinskih ekip, to pa predpostavlja tudi premoštevje ogromnih praktičnih težav, ki so s to pobudo povezani.

Ekipa naraščajnikov

Primorja sestavljajo

VRATAR: Zettin.

BRANILCI: Nabergoj, Maruzzi, Gasperlin, Šuc, Doljak, Purič, Mičeli.

VEZNI IGRALCI: Zancolich, Simat, Terčon, Celea.

NAPADALCI: Castellani, Corsi, Zidarič, Zerbo.

DOSEDANJI REZULTATI

Olimpia - Primorje 2:2; Primorje - Chiarbola 0:2; Triestina - Primorje 2:0; Primorje - Fortitudo 1:3; Blue Star - Primorje 1:0; Primorje - Montebello 0:2; Primorje - Roiane 2:5; Zaula - Primorje 2:1; Pri-

morje - Muggesana 3:0; S. Andrea - Primorje 6:2; Primorje - S. Vito 1:3; Campanelle - Primorje 4:1.

POLOŽAJ NA LESTVICI

V pokrajinskem prvenstvu naraščajnikov je Primorje zbralo dve točki in je na zadnjem mestu na lestvici.

Igor Pavletič

(Na sliki: naraščajniki Primorja s trenerjem Štefanom Pertotom).

IZ ŠPORTNEGA ŽIVLJENJA V BENEŠKI SLOVENIJI • IZ ŠPORTNEGA ŽIVLJENJA V BENEŠKI

J. Kukovac: «V svoje vrste vključiti čim več mladih»

Joško Kukovac na vrhu Kanlana

Staro leto se nagiba h koncu. Na pragu novega leta smo se srečali z Jožkom Kukovcem, predsednikom teritorialnega odbora ZSSDI za Videmsko, da bi z njim po-kramljali o telesnokulturni dejavnosti v Benečiji. Srečati se z Jožkom ni prav tako enostavno, saj je le-ta podjeten obrtnik - mizar (u-pravljiva mizarstvo podjetje Planina v Špetru), ki dela pravzaprav po vseh nadiških vaseh. Tokrat, čeprav v prazničnem času, je bil zaposlen v vasi Kras nad Grmekom.

V pogovoru s Kukovcem je beseda takoj ponesla na telesnokulturno področje: »Menim, da smo priča v Benečiji glode telesne kulture dolocen spremembi. Stvari se premikajo, a na žalost le polagoma in prepočasno. V prihodnje bo potrebno naše načrte, ki smo jih iz-oblikovali v okviru TO ZSSDI, konkretno razvijati. Tu mislim predvsem na rekreacijsko - športne manifestacije, na povezavo s športni-ki a Tolminkeskega (prvi korak je bil

storjen pred tedni, ko smo se po-vezali s predstavniki območja Mata-jurja tostran in onstran meje), na delovanje Slovenskega planinskega društva iz Čedadu in na povezavo s slovenskimi športnimi društvi s Tržaškega in Goriskega. Prav go-to-vo pa moramo pri vsem tem težiti, da okrog sebe zbiramo čim večje število mladih. Zato menim, da bi bilo najbolj primerno, da bi se od-lej s športno rekreacijo angažira-la tudi naša slovenska kulturna dru-štva v Benečiji, kar bi lahko omo-gočilo hitrejši razvoj športa pri nas.

»Joško, ti si tudi predsednik Slo-venskega planinskega društva iz Čedadu. Povej nam kaj o delova-nju tega društva.

ri bistveno spremenile, čeprav SPD-Č ravno tako deluje. Športna dejav-nost je imela tedaj podrejeno vlogo; drugim družbenim interesom so se-veda dajali prednost. To je nedvom-no krepko zaustavilo športni razvoj v Benečiji, saj smo celo v Bardu, kot ZSSDI, pričeli že z namiznim tenisom...

»Kaj pa z organizacijskega vidika športne dejavnosti v Beneški Slo-veniji, oziroma videmski pokrajini?»

»Ko govorimo o problematiki Slo-venec v videmski pokrajini, treba predvsem upoštevati, da nas tukajš-nje Slovence ločujejo daljše razda-lje (Kanalska dolina, Terska dolina, Rezija in Nadiške doline). To po-meni, da pravzaprav ne moremo imeti enega lastnega centra. Iz or-ganizacijskega vidika pa vsekakor se mi zdi primerno, da bi morali imeti kot ZSSDI in SPD Čedad la-sisten sedež v Čedadu, kjer bi se zbi-rali in načrtovali posamezne akci-je. Po drugi strani pa bo nujno po-trebno skupno z obstoječimi sloven-

skimi organizacijami v Benečiji pro-gramirati vrsto športno - rekreacijskih pobud. Pri tem pa lahko pri-dejo v poštev predvsem mladinske organizacije in kulturna društva. Morda primerno bi bilo tudi usta-noviti slovensko športno društvo, ki pa bi moralo gojiti določene šport-ne panoge, ki so primerne za naše področje (npr. atletiko, nogomet). Vendar to je stvar dolgoročnega načrta...

»Kukovac, novo leto je pred nami. Kakšne so tvoje noveletne želje?»

»Tudi na področju telesne kultu-re moramo napredovati. Želel bi, da bi se v novem letu vsi tisti, ki jim je športna dejavnost pri sr-cu, v večji meri angažirali v Be-nečiji. Zlasti pa se mi zdi potreb-no poudariti, da moramo šport raz-viti predvsem za našo mladino, saj ravno to področje lahko zajame ši-rši krog mlade generacije. Poleg te-ga pa moramo omeniti, da so Be-nečani odlični športniki... Vsem pa želim: srečno '83!« (—IK—)

Srečanje med tolminskimi in beneškimi planinci na vrhu Matajurja

1983

VEDNO Z RAZPETIMI JADRI

Totocalcio

V službi športa

publicistica Totocalcio degli anni '80

OBRAČUN IN PERSPEKTIVE SINDIKATA S POKRAJINSKIM TAJNIKOM CGIL MAUROM GIALUZOM

Leto neskljenjenih naporov za pravičnejšo prerazdelitev dohodkov in bremen za izhod iz hude gospodarske krize

Zaskrbljenost nad družbenimi posledicami izzivanja Confindustrie, če se nujno ne doseže sporazum o delovnih pogodbah in draginski dokladi - Neponovljiva priložnost za prepord Trsta na osnovi naložb iz osimskih sporazumov in zakona o potresu ter konkretnih oblik gospodarskega sodelovanja ob meji

Za vse, zlasti pa za delovne ljudi in njihove sindikalne organizacije, je bilo leto 1982 zelo težko leto. Kljub nekoličnemu upočasenju je draginja še vedno nezadržano naraščala in klesala po kupni moči zaposlenih, nadaljeval se je osp delovnih mest in zaposlenosti ob močnem naraščanju brezposelnosti in ur dopolnilne blagajne, ki se je proti koncu leta še stopnjevalo z obremenitvami zmanjšanjem proizvodnje v industriji. Milijoni delovnih ljudi so vse leto zamažali na obnovitvi delovnih pogojev, ki so za skoraj vse kategorije zapadle konec leta 1981, in so bili prisiljeni pogajati po skrajnem sredstvu sindikalne borbe, po stavkah, proti nepopolnosti delodajalcev, kar je močno zaostriло družbene odnose, ne da bi vladne oblasti hotele ali znale pripevati k ublažitvi razmer z ustreznimi pobudami in ukrepi.

Obračun tega leta neskljenjenih bojev za delovne pogoje (in za večje nadzorstvo sindikata nad proces proizvajalnega preustroja) smo skušali opraviti z dr. Mauirom Gialuzom v njegovem uradu, ki bi ga lahko označili kot kompromis med meniško celico in ladijsko kajuto, pokrajinskega tajnika CGIL, največjega italijanskega sindikata. Nad urejenim neredom preoblobo pisane misli je potekal odkrit pogovor, tu pa tam prekinjen od telefonskih pogovorov in upadov njegovih sodelavcev za reševanje perečega vprašanja krize v papirici pri štitu, kar pa ni moglo motiti sklenjenosti in poglobljenosti razprave.

Mauro Gialuz

Začelo se je iz izvorom in splošnejšimi vzroki italijanske krize, ki je le odsev splošnih težav, ki že nekaj let hudo prizadevajo vse svet. Gialuz je poudaril, da doživlja hudo krizo ves svet, tako kapitalistične države kot tudi države v razvoju in dežele vzhodnega bloka, ki se odraža v močni inflaciji, zastoji trgovinskih izmenjav, upadanju proizvodnje, naraščajoči brezposelnosti. Tak uvod je bil brzokone potreben, da bi se razumevanje in dojemanje italijanskega razmera, saj je psihološko razumljivo, da se v 'cash 'mavskih' kravah posamezniki radi pripirajo v zgolj lastne težave in v obrambo ožjih češkovskih interesov, pogosto tudi v nekonstruktivno kritiko, ki ne vodi nikamor.

V takih razmerah je vloga sindikata izredno težka, prisiljen je na obrambne okope, premnogokrat je tarča nepravilne kritike tudi iz same baze. Podatki, s katerimi agencije obiskujejo novinarje, so zgornji: v t. i. razvitem svetu je že krepko več kot 30 milijonov ljudi brez službe, od tega skoraj 12 milijonov v ZDA, prav tolko v EGS. Italija seveda v Evropski skupnosti prednjači, saj je treba okrog 2 milijona 200.000 brezposelnim pristiti še skoraj milijardo ur dopolnilne blagajne, oziroma stotisoče ljudi, ki so izključeni iz proizvodnje za krajsi ali daljši čas brez velikega upanja na ponovno zaposlitev. Ob tem pa je treba priznati, da je italijanski sindikatom uspelo navzlic vsem težavam, obraniti raven zaposlitve in dejansko vrednost plač mnogo bolj, kot v drugih zahodnih državah.

Porazni družbeni učinki gospodarske krize so posledica izbir, ki so jih skoraj povsod, morda z izjemo Mitterandove Francije, je pristavil tajnik CGIL, storili za njeno preprečitev v kapitalističnem svetu: vse breme za izhod iz krize naj prevzame delovni ljudje. V Italiji za sledujoči delodajalci (zasebni in javni) isti smoter ob podpori konservativnih političnih sil. Pri nas pa je treba upoštevati še neugodno posebnost, da stroški podjetij za delovno silo naraščajo hitreje od inflacije, dejanske plače (oziroma njihova kupna moč) pa počasneje, tako da sta prizidevali tako konkurenčnost italijanskih proizvodov, kot življenjska raven delovnih ljudi. V zadnjem letu, je dejal Gialuz, se je kupna moč zaposlenih znižala za 4 odstotke (nekateri ekonomisti menijo, da se bolj).

Pogovor je prešel na krajevne razmere, ki niso nič boljše kot drugod v Italiji, oziroma v nekaterih pogledih celo slabše. Gospodarski položaj se je močno poslabšal zlasti na Tržaškem in Gorisškem, zlasti je tajnik CGIL, težave se pa pojavljajo tudi v vidiki delitve dohodkov in v politiki delitve dohodkov na spodbud za boljše delo in višjo storilnost.

Neizpodbitno dejstvo je, da smo zahvaljujoč dodatnim sredstvom iz tužine leta živeli in se razvijali nad rezultati ki — jih ustvarjamo in bo morali ne samo leta 1983, ampak nekaj let organizirati naše življenje tako, da bomo trošili manj kot ustvarjamo, saj je prišel čas, v katerem so obveznosti do tužine dosegle približno 10 odstotkov družbenega proizvoda. V takih razmerah, kot očitno ni prostora za vse naše, tudi upravičene želje ni potrebe, smo se morali odločiti za krčenja vseh oblik porabe, pa tudi za strategijo, ki v tem krčenju odpira nujne prodore proizvodnje, posebej izvozu. Samo na tej podlagi lahko razvijamo ravnotežje med našimi možnostmi in potrebami in ustvarimo perspektivo za nadaljnji uspešen razvoj.

Leto, ki prihaja ne bo lažje od minulega. Krepič moramo odgovornost in utrjevanje naše 'zajedništvo'. Naš položaj je težak, vendar s skupnimi močmi težave lahko odpravimo. Velike materialne zmogljivosti, vitalnost samoupravnega sistema in politična enotnost naše skupnosti so realna moč, na kateri gradimo naše perspektive. Na koncu poudarila predsednica ZIS Milka Planinc.

Potem ko so skupaj z delegati zveznega zbora poslušali 'uvodno' ročilo predsednice ZIS Milke Planinc, je zbor republik in pokrajin sprejel resolucijo o politiki ureditve razvoja družbenega plana Jugoslavije iz 1983 leta.

Resolucija določa, da bi družbeni proizvod v prihodnjem letu rasti za 1 odstotek. Industrijska proizvodnja se mora povečati za 2, kmetijska za 2,5 odstotka. Povečanje izvoza je planirano v višini 9 odstotkov, medtem ko bi moral biti izvoz na konvertilno področje za celih 20 odstotkov višji kot letos. Obenem bi uvoz moral pora-

ve Trsta. Sedaj imamo edinstveno priložnost, je poudaril Gialuz, ki je ne smemo zapraviti, ker se najbrž ne bo tako kmalu ponovila. Gre za več kot 600 milijard lir naložb, ki jih omogočajo ponovno financiranje osimskih sporazumov in obnove potresu. Vložiti jih je treba hitro in z jasnimi prednostmi za nov zakon luskih dejavnosti, konkretno delovanje centra za tehnološke raziskave, za spodbujanje industrijske proizvodnje.

Izdelati je tudi treba resen načrt za dejanske in stvarne oblike gospodarskega sodelovanja z Jugoslavijo, še posebej na obsejnih področjih, saj bi lahko predstavljali pomemben prispevek k premočanju težav na obeh straneh meje. Hitro pa bi pomenila okrepitev gospodarskega sodelovanja tudi resen doprinos k utrjevanju prijateljstva med obema državama in pri razkriju razumevanja in sožitja med obema narodnostima, ki demokratični rasti vse družbene skupnosti, ki ima samo škodo od pojavov nacionalističnih nestrpnosti ali zapiranja v lastno ožje okolje. Zato tudi sindikati, v prvi vrsti CGIL, podpirajo prizadevanja slo-

venske narodnostne skupnosti po čimprejšnji uzakonitvi globalne zaščite, kot pogoj za odpravo vseh ovir k sprostitvi vseh sposobnosti za prepord, ne le gospodarski, krajnje skupnosti, je dejal ob koncu Gialuz, ki je s tem v zvezi spomnil na lanski seminar na vsedržavnih ravni, ki ga je priredila njegova organizacija o vprašanjih Slovencev.

Strogo realistična ocena, brez vsakega olepsavanja in z večkratnim opozarjanjem na slabosti in pomanjkljivosti sindikalnega gibanja v težkih razmerah, v katerih je prisiljen delovati. Prav tako niti najmanj optimistično gledanje na perspektive, brez prikrivanja moči nasprotnika in objektivnih težav in ovir. Hkrati pa zavračanje vsakega malodušja in potrditve odločnosti, da sindikati in urani in utrdi, če bo treba s trdimi borbami, svojo vlogo ne le zagovarjati in braniti delovnih ljudi v proizvajalnem procesu, ampak tudi soustvarjalca pravičnejših gospodarskih in družbenih odnosov in pospeševalca demokratične rasti družbe, tako na krajevni kot na vsedržavni ravni.

LUCIJAN VOLK

ŠE NIKOLI NI BILO PRIMERA TAKIH RAZEŽNOSTI TUJEGA VMEŠAVANJA

Nepredvidljivi razpleti «zadeve Bolgarija»

Bo sodstvo lahko dokazalo bolgarsko krivdo, ali pa se bo moralo zadovoljiti le s turškimi mafijci

«Italija je most, ki povezuje Evropo z Afriko in z Blaznim vzhodom. Če bi se ta most porušil s tem, da bi se naša demokracija destabilizirala, bi to ne bila škoda samo za nas, ampak za vso Evropo in za svet. Saj ni, golo naključje, da vse do danes »brlogih teroristov« niso našli nič italijanskega orožja, ampak le orožje tuje izdelave. Kdo kuje v senci zaroto proti naši demokraciji? Na te Partinije besede v noveletni poslanici pred tremi leti danes v Italiji skoraj vse politične silje enoglasno odgovarjajo: «Zaroto je kovala Bolgarija».

Do tega pa so politične sile prišle šele 25. novembra po nenadni aretaciji 34-letnega Bolgara Sergeja Ivanova Antonova, vodje poslovalnice bolgarske letalske družbe «Balkan Air» v Rimu. Bolgara je rimski preiskovalni sodnik Lario Martella obtožil vpletenosti v atentat na papeža Jozefa Pavla II. Ne torej splošna obtožba o destabilizaciji, temveč konkretne zločine. O »tuji centrali«, o »velikem stancu«, ki naj bi vodil niti italijanskega terorizma, so pred leti vztrajali socialisti, a njihove obtožbe in sumi so nalezili na globu uspeha pristojnih. Danes pa je po vsem jasno, da je bil marsikdo na pravi sledi, da je bila resnica znana, a sli so jo prekrivali.

Bornih štirinajst dni po atentatu na papeža je rimski Uciogos. sporočil sodstvu, da je bil atentator Mehmet Ali Agca in stihik z nekim bolgarskim agentom. Podobnih informacij je bilo baje in še, a kot vedno ob podobnih primerih, ko se v zločine vplelene, tajnoobveščevalne službe, ni bilo očitljivih dokazov. Medtem je letos spomladaj izbruhnila »afera Scricciolo«. Sindikalista UIL Luigia Scricciola, ki je vodil urad za odnose s tujino, so namreč aretirali zaradi stikov z rdečimi brigadami in bolgarskimi agenti. Ze polguro leto pa je bila v teku preiskava proti mldnarodni tiho-tapevc, ki so prodajali orožje — od navadnih samokresov in brzostrelk do tankov in helikopterv — za bliznjevzhodno tržišče, v zameno pa so raje prejeli mamila kot denar. Tudi v tej preiskavi je postopoma prihajalo na dan, da vse poti vodijo skozi Bolgarijo. Ko pa je Ali Agca po dolgem molku in ob spoznanju, da so ga »prijetilji« pustili na cedlu, izpriznil malho, ni bilo več dvomov.

Rimski preiskovalni sodnik Lario Martella je izdal zaporni nalog za Sergeja Antonova: računovodja bolgarske veleposlanstva Teodor Aivazov in tajnik vojaškega atašee major Juselj Vasilev Kolev, pa sta bila že na varnem v domovini. «Zadeva Bolgarija» je preko noči postala osrednje notranjepolitično vprašanje Italije. Do tedaj skrbno

• Manj trošiti, več ustvariti

(Nadaljevanje s 1. strani)

Rešitve je treba iskati v načinu in usmerjanju skupne družbene akumulacije in v ustavni obveznosti zaposlenih delavcev, da ustvarjajo razmere za delo novih prihajajočih rodov.

Pred nekaj dnevi so se uspešno končali pogovori z misijo Mednarodnega sklada v zvezi z uvodnimi govori za dokončno odločitev. Možnost se za pozitivno angažiranje svetovne banke in še nekaterih mednarodnih finančnih ustanov.

V razvitejših zahodnih državah potekajo še nekatera pobude in akcije. V teh državah imamo največjo razliko v menjavi, pa tudi največji del dolga. Gre za akcijo, da bi se angažirali pri podpiri našemu stabilizacijskemu programu. Menim, da bodo januarja znani rezultati te dejavnosti. To bi bila podpora, ki bi omogočila, da bi naš stabilizacijski program uspešneje in z manj težavami izvedli. Naredili bi veliko in neopravičljivo napako, če bi dovolili, da bi se ta dodatna sredstva iz tužine prelija v notranjo porabo, tako kot se je dogajalo vrsto let.

Ker moramo vse porabo postopoma, vendar odločno skrtiti v realne okvire, bodo tudi leta 1983 realni osebni dohodki v celoti padli. Še odločneje moramo nadaljevati s politiko osebnih dohodkov in korist proizvodnih delavcev, ki delajo pod težkimi pogoji, kot tudi ustvarjalnih delavcev. Samo taka politika lahko sproži iste pobude, ki prispevajo k hitrejši rasti proizvodnje in storilnosti. Brez odprave uradnih in hierarhičnih mentalitet in brez odprave uravnalovke v politiki delitve dohodkov ni spodbud za boljše delo in višjo storilnost.

Neizpodbitno dejstvo je, da smo zahvaljujoč dodatnim sredstvom iz

privikane sodniške preiskave so butnile na dan. Sodstvo je se uvedlo preiskavo, kdo je tisk seznanjal z zaupnimi informacijami, a kaj, ko so celo ministri na raznih razpravi v poslanski zbornici povedali podrobnosti, ki bi jih morali zamačiti.

Vsem tem pa pravih glajljivih dokazov še ni, skora vse temelji na izjavah Mehmeta Alija Agce, ki je Martello seznanil s podrobnostmi priprav in samega atentata na papeža. Iz pripovedovanja izhaja, da je vso zadevo vodila turška mafija, za njo pa bi bila bolgarska tajnoobveščevalna služba KDS. Turška mafija je Agci omogočila beg iz Turčije, kjer je bil zaprt zaradi umora glavnega urednika istanbulskega dnevnika «Milliyet» Abdija Ipekcia. Sedaj je končno jasno, da niso pripadniki desničarskih »svih volkov« ubili Ipekcia zaradi njegovih levističnih idej, temveč ker je napadal turško mafijo. Agca naj bi si celo prevzel odgovornost za zločin, ki ga ni zagrešil. Vsekakor pa mu je uspelo s pomočjo simpatizanta Orhana Celika, ki je baje vzelni člen med mafije in »svimi volkovi«, zbežati iz Turčije. Zatočisti je Agca dobil v Bolgariji, kjer se je zadržal 50 dni. Tu mu je emafijski boter Bekir Celenak obljubil 3 milijone mark za »atentat stoletja«. Sestanku v sofit-skem hotelu Vitoša sta baje prisostvovala turški »podjetnik« Omer

Mersan in skrivnostni bolgarski agent Mustafaef, s katerim se je Agca ponovno sestel v Tunisu le nekaj tednov prej. Atentator iz Bolgarije se je namreč Agca podal na spetno po zapadni Evropi, da bi s tem »oteli« delo »morebitni« kasnejši preiskavi. Ob njegovem prihodu v Rim pa ga je »prevezal« Sergej Antonov, pri tem pa naj bi mu pomagal Aivazov in Kolev.

To je vsaj verzija, ki jo daje Agca. Bržkone pa se ni Martella zadovoljil samo s takimi trditvami. Rimski preiskovalni sodnik je namreč na široko prepotoval Evropo, bil je v ZDA in v Turčiji. Kot kaže so mu prav Turki dali še največ gradiva, da je lahko sprožil sodni postopek. Po vsem sodeč ima otipljive dokaze o vpletenosti turške mafije, kar pa je bolj težko trditi za bolgarske agente. Navsezadnje je lahko vsakomur jasno, da bo lahko sodstvo stodoostno prepičano v vpletenost Bolgarje, a le s težavo bo kakega agenta potpisalo ob zid. To se je navsezadnje v preteklosti dosledno dogajalo. Saj po Italiji niso vedrili samo Bolgari. Dovolj je, da se spominjamo umorov raznih palestinskih predstavnikov, za katerimi je bila skoraj gotovo izraelska tajnoobveščevalna služba, tudi ob političnih umorih libijskih emigrantov niso nikoli dokazali »Gadafijeve roke«. Če gremo dalje, bi lahko v nedogled naštevali politične umore, ki jih je v raznih državah zakrivila ameriška CIA. Nikoli pa še ni kaka država zagnala takega vika in krika kot Italija. In v tem lahko upravičeno trdimo, da je prava anomalija, saj

obstaja nevarnost, da se bo ob pomnkanju konkretnih dokazov vsa afera razblinila.

Vsekakor pa je vsa zadeva sodeč po »reakciji« Bolgarije precej bolj nevarna, če se bo morda Antonov izmazal, je to precej težje »zadevati« Scricciolo. Tu prihajajo na dan imena novih Bolgarov. Soraja je baje posegala v italijanske razmere, želelo »zgodaj, ko je financirala« »Democrazio proletario«. Se vedno niso povsem čisti računi glede stikov z rdečimi brigadami, prav take ne glede Dozierove ugrabitve. Vse preveč je teh bolgarskih vpletenosti, da bi lahko nehoti kateri od njihovih agentov pustil za sabo kak otipljivejši dokaz. In bržkone se prav tega boji v Sofiji. Trenutno so se Bolgari spustili v širokopotezno propagandno ofenzivo, ki je povsem neobičajna za državo vzhodnega bloka: od tiskovne konference osumljenj za atentat na papeža do privolenja, da procesu proti dvema italijanskima turistoma v Sofiji prisostvujejo tudi italijanski častniki. Iz vsega tega se lahko izlušti, da skuša sedaj Bolgari zvaliti vso krivdo na turško mafijo; tako glede atentata na papeža kot trgovine z orožjem. Glede »zadeve Scricciolo« pa s kot kaže ne belijo preveč glas, saj to spada v »rutinsko delo« vseh protibevičevalnih služb sveta. To ji bo bržkone tudi uspelo, neopojasna pa bo ostala ugotovitev, kako je »socialistično urejena« država dopustila, da je lahko turška mafija nemoteno »poslovala« z njenega ozemlja, ne da bi imela privolenja oblasti.

VOJKO COLJA

ZAČETEK KONCA NAJNEVARNEJŠEGA POJAVA POVOJNIH LET

Leto najpomembnejših zmag in uspehov v boju proti italijanskemu terorizmu

Osvoboditev gen. Doziera in zakon o skesanih teroristih najpomembnejša mejnika

V vseh »svinčenih letih« italijanskega terorizma bo leto 1982 zapisano kot leto najpomembnejših zmag in uspehov v boju proti terorizmu, obenem pa kot leto, v katerem je z vso silovitostjo butnla na dan vpletenost Bolgarije v načrt destabilizacije Italije.

1982 pa se je začelo vse prej kot obetavno. Od 17. decembra so imeli rdeči brigadisti v svojih rokah namestnika poveljnika logističnih sil NATO ameriškega generala Jamesa Lee Doziera, 3. januarja pa so iz zapora v Rovigu zbežale štiri teroristke »Prime lines«: Susanna Ronconi, Marina Premoli, Loredana Biancamano in Federica Meroni. Ze naslednji dan so varnostne sile z aretacijo Stefana Petrelle nekoliko omilile poraz, saj je aretirani dal preiskovalcem pomembne informacije. Se večji je bil uspeh, ko so 9. januarja aretirali kriminologa Giovannija Senzanija, »velikega inkvizitorja« sodnika D'Urda in Ciria Cirilla. Za rdeče brigade se je torej začelo »leto poraza«, ki ga je dokončno nakazala osvoboditev generala Doziera v Padovi 28. januarja. Po tem uspehu so ene za drugo padale »drdnjave« italijanskega terorizma. Skoraj v celoti so stili rimski nad rdečih brigad, pridružil se jim je še milanski in turinski. Kot ranjena zver

pa je terorizem še vedno kosil nedolžne žrtve. Trinajst umorov, ki so bili le srhljivi poskus prikazovanja lastne moči, obenem pa zgotovoren dokaz nemoči, pomanjkanja širše strategije, ki naj bi dala zagona zdesetkanim vrstam brigadistov.

To so meseci terorja. V februarju je neapeljski vod napadal vojašnico v kraju Santa Maria Capua Vetere in se oskrbel z orožjem. Sledili so umori deželnega svetovaleca KD Delcogliana in njegovega sojercja (27. aprila), načelnika letalskega oddelka Ammaturo in člana njegove telesne straže (15. julija). V avgustu so pod streli brigadistov padli v napadu na vojaški konvoj v Salerni naborni vojak in dva policijska agenta.

Med temi krvavimi dogodki, ki jim je treba dodati krvoločno usmrčenje dveh zapreženih stražnikov v Piemontu, pa je kot mejnik marca odobritev zakona o skesanih teroristih. Z njim se je začel tudi politični konec terorizma, saj so se vsi seke sencev, kljub nekaterim skrajno vprašljivim razsodbam italijanskih sodnikov, iz dneva v dan večale.

Skoraj 300 aretacij v letu 1982 je nedvomno najbolj blestec uspeh italijanskih preiskovalcev, a skupnino s temi zmagami so se porajala nova in nova vprašanja, ki ostajajo brez odgovora. Kako ponovno vključiti v družbeno tkivo na stotine obrobnih teroristov, kam s skesanici? Se vedno je nepojasnjeno, kako je sploh prišlo do tega pojava, ki se povsem razlikuje od drugih v svetu. Je vse to le posledica destabilizacijskih poskusov vzhodnoevropskih obveščevalnih služb? Marsikdo si v Italiji to na timem želi. Po vsem sodeč je »bolgarska sled« prisotna tudi v pojavu italijanskega terorizma, do kakšne meje ne moremo še ugotoviti. Moretijejeva potovanja v Bolgarijo so skrajno sumljiva, »zadeva Scricciolo« in navsezadnje stikov z rdečimi brigadami za časa Dozierovega jetništva, so prav tako vse prej kot naključja. Vsekakor pa bi bilo ueseno prehudo, da bi smatrali tisoče, ki so v teh letih skušali z nasiljem zrušiti demokracijo ureditev v Italiji kot neobjelne figure v rokah tužine. Terorizem je italijanski pojav, ki izhaja iz globokih protislovij naše družbe. Da jih je kdo iz tužine posredno usmerjal, vodil in izrabljalo to treba še dokazati. Bržkone bo to glavna naloga v letu 1983. A že sedaj lahko trdimo, da bo vsaj glede terorizma bolj težko zbrati otipljive dokaze. Umazani posli tajnoobveščevalnih služb prihajajo v težavo na dan celo na Zahodu, kjer ni močnejše vrline, da bi pa to bilo mogoče na Vzhodu, je prava utopija, ki mora streziniti marsikoga. (vcc)

CELOVEC — Koroška založba Drava je v svoji celovški knjigarni Nasla knjiga predstavila najnovejšo pesniško zbirko Andreja Kokota, ki ji je pesnik dal naslov Kaplje zgodbe zavesti. Ta najnovejša zbirka je deveta po vrsti, če upoštevamo tudi nemško »Die togetgeblauten« in med temi pesmi, ki je treba izločiti »Kokotove najboljše« stihе doseže kot je, na platnicah zapisal Matjaž Kmecl, kot je na predstavljivi deli Franca Zwitterja mlajši, ki je knjigo predstavil je zbirka »napisana v molu je žalostna melanholična, to da če žalost osvoboditi toliko kreativnih moči, da nastanejo take pesmi, potem nas ni treba biti strah«.

Zadnja Kokotova zbirka Kamen molka je pred tremi leti izšla pri Cankarjev izdajstvu v Ljubljani, od devetih zbirki od leta 1969 naprej, ko je Kokot objavil svojo prvo zbirko Zemlja molki, jih je štiri izšlo pri celovški Dravi. (Sindok)

Nacistični zločinec hoče na svobodo

VARSAVA — Nacistični zločinec Erich Koch, ki je v zaporu na Poljskem, je v članku, ki ga je objavil poljski tisk »Przeglad tygodniowy«, zahteval izpustitev na svobodo. Napisal je, da je bil obsojen na smrt, a obsodbe zaradi njegovega zdravstvenega stanja niso izvršili in so mu kazen spremenili v dosmrtno ječo. Kasneje je bil na Poljskem dosmrtna ječa ukinjena in je bila za najvišjo možno zapornico kazen določena doba 25 let zaporu. Koch zaključuje, da je v zaporu že mnogo več kot 25 let in da ga morajo torej oblasti izpustiti na svobodo.

ALPINE

CAR AUDIO

HI-FI CAR

Vam na uslugo za
PRODAJO — NAMESTITEV — POPRAVILA
AVTORADIA IN PROTITATVINSKIH NAPRAV
TR21c. Ul. Fontana 3 — tel: 0481/43382

Cremcaffe

PRIMO ROVIS

Nudi pravim ljubiteljem kave

1. široko izbiro najboljših kave
2. najbolj ugodne cene, ki se ujemajo s kakovostjo kave
3. dnevno sveže praženo kavo na vašem domu in se obveže, da bo ohranilo nespremenjene cene SKODELICA KAVE 350 lir

«ovne mešanice CREMCAFFE so vam na razpolago v degustaciji na Trgu Goldeni št. 10 ter v vseh trgovinah, supermarketih in kavarnah.

RAZMERE NA POLJSKEM SO ŠE SLABE, VENDAR VIDNO BOLJŠE KOT PRED NEKAJ MESECI

Novembrsko potovanje po državi Jaruzelskega in Walese

Simpozij o Garibaldiju povod za potovanje slovenskega znanstvenika v Varšavo - Predavanje na Akademiji - Obisk v Bialowiezi in Hajnowki - Srečanje z zadnjimi bizoni

23. novembra 1982

Vstanem ob petih, da ne zamudim avtobusa za letališče. Ko se pred postajo priključim skupini sopotnikov, se sam sebi zdim smešen s svojo rusko kučmo na glavi in težkim oblačem, ki nista prav nič primerna za našo milo jesen. «Grem v Varšavo,» skomram, in se odpravim. Grem! Ronchi - Linat - Malpensa. O krogu dvajsetih odpravim na letališču carinske forme nosi in se napojim pred izhodna vrata, ki so določena za naš let. S sabo imam dokaj začetno potovalko, nabasano s pašto, rižem, sladkarijami, praški in igračkami, ker iz lanske izkušnje vem, da so te stvari na Poljskem dobrodošle. Pred izhodom številka dvajset je zbrana že lepa skupina ljudi: pomešam se mednje in takoj opazim, da so drugačni od Italijanov. Tudi če bi molčali, bi razumel iz njihovih tršatih postav, izrazitih slovanskih obrazov, pa tudi iz njihove nič kaj izbrane obleke, da so Poljaki. Zgleda, da je med njimi celo neka uradna osebnost z ženo, ki jo uslužbenec spušča pred nami na letalo. Ob vstopu moram mimo njih in si ju natancneje ogledam. On, že v letih, obločen v korektno sivino, gleda predse s samozadovoljnim izrazom ljudi, ki so na oblasti. Ona, debela, bolj majhna, spominja na gospodinjico v praznični obleki. Okrog vratu ima celo kučmo, kakor so jo nosile pri nas pred dvajsetimi, tridesetimi leti gospe ob

sem videl v Kansas Cityju in na Manhattanu podobne strahote, samo da so sovjetski arhitekti vso stvar še poslabšali s tem, da so svoje nebotičnike opentili s faraonsko-babilonskimi okraski, nadzidki, stebrišči in plamenicami, ki dajejo celoti podoben nekakšnega baročnega katafalka.

Odložim kovček, se osvežim in že sem spet v foyerju, kjer me čaka Cegna in prof. Lotti, dekan fakultete za politične vede v Varnenah, ki je tudi prišel v Varšavo zaradi simpozija. Bolj majhen po postavi, pa živahen, bistri in simpatičen, kakor zna biti izobraženi Toskanci. Gremo si ogledat kulturni inštitut in mimo grede stojimo mimo palače CK Poljske delavske partije. Cegna pravi, da na njej ob proglasitvi vlogo stanja vzhajala poljska zastava namesto tradicionalne rdeče. Danes je na istem drugo razobesena poleg rdeče in bele spet tudi rdeča, a obe sta tako tesno druga ob drugi, da se ti zdi, kakor da sta sešiti skupaj. Morda, pa sta. Vsekakor tudi na ravni simbolov nekakšen kompromis — tipičen za današnje fazo poljskega življenja.

Natljanski inštitut je imeniten, nadvse funkcionalen pa tudi eleganten. Cegna, doma iz Piemonta, mi je še zaradi svoje zlate govorice, nekakšne otroške neokretnosti, ki me spominja na turskega prijatelja. Pa tudi zato, ker tekoče govori poljsko in ker je k oblikovanju svojega inštituta povabil poljske umetnike. Pravi, da bi iz Varšave rad šel, da

arhitekturi vsa gotoka, nekoliko podobna temnemu labirintu, pa vendar udobna. V dvorani, kjer bomo nastopili, je obsejna na steni za govorniškim pultom velika slika Joachima Lelewela, poljskega zgodovinarja in patriota iz prve polovice 19. stoletja. O njem sem pisal tako v zvezi z Mazzinijem kot v zvezi z rusko zgodovino in zavest tega stika z velikim poljskim misli se krepi moč občutek sorodnosti s Poljaki. Predstavilo me predsedniku Akademije, znanemu srednjeveškemu zgodovinarju Gleysztorju. Eden tistih ljudi, ki so rojeni za visoke položaje in se ohranijo na položajih v vseh pogojih. Uglajen, šarmanten, samozavesten, mekronani kralj Poljske kakor mu zbadljivo pravijo, ker ima, kot kustos kraljevske palače svoj urad v samem dvorcu. Začnemo. Pozdravne besede, več ali manj vedno iste, pa vendar nekoliko nove, vsaj v nastopu italijanskega ambasadorja, kateremu je Garibaldi in njegov boj za svobodo očividno le pretveza za drugačno, bolj aktualno sporočilo. Sprejem »ezopski« jzik, kakor bi rekli Rusi, moštri v tej panogi. A vendar se sprašujem, ali Poljaki potrebujejo, da jim iz zavetja svojih meščanskih svobodnih solimo pamet. Nato nastopi stari, belolasi, pa še vedno postavi Kieniewicz, na katerega gledam s posebno simpatijo. Knjigo o knezu Sapiehi, ki sem jo z užitek bral takrat, ko sem pisal svojo študijo o risorgimentu in Slovanih, je objavil štiri leta pred mojim rojstvom. Pa je

ne, ker njeno melodijo poznam iz otroških let. Kaj se dogaja? Na malem prostoru, vzdolž cerkvenega zidu, je zbrana dokaj številna množica. Pojejo in nekateri dvigajo roke s stegnenim kazalcem in sredincem; V kot Victorja. Na tleh med njimi velik križ iz smrekovih vej in svetlega cvetja. Na levi strani križa, prav tako iz vej in rož velika črka P (Poljska?). Okrog in okrog prigrane sveče. Tu so tudi trije portreti. Ob vzhodni papeževo fotografijo, na sredi fotografija lani umrlega kardinala Wiszinskiga, na levi Walesa. Ljudje pojejo v neskončnost, kakor da bi molili rožni venec, kitiča sledi kitiči in iz besed razumem, da so staremu besedilu dodali še marsikaj: Walesovo ime je slišati vedno znova.

Nad to dostojno, a tako zgovorno manifestacijo sem globoko ganjen. Stojim kakor pri svečanem obredu in nekoliko me je sram zaradi moje vse preveč bojarke kučme (pa čeprav je iz začevne) in po italijansko bahaskega plašča (pa čeprav sem ga kupil na razprodaji). Ljudje naju opazujejo, a se pri petju ne dajo motiti: med njimi so ženske, fanti, celo vojaki. Pri zidu cerkve stoji skupina starih, ki je posebno glasna. Neugnarne so.

Greva dalje in se ozirava po trgovinah. Tudi Lotti je bil že lani tu in strinja se v ugovoriti, da so vendarle bolj zalozene kot bile pred meseci. Morda je to posledica kart in bonov, ki ti dovoljujejo, da kupiš samo tisto, kar ti je uradno odmerjeno. Vsekar izgleda, da kruha ne manjka, čeprav so cene za poljske razmere zelo visoke. Dober piščalično stane tudi 40.000 zlotov, stikratno plačo univerzitetnega profesorja.

Na večerji pri Jurku, Majhno stanovanje, brez posebne izbratosti, a dosti človeške topline. Marija je precej šušljala, odkar je niso videli, sprememila se je. Čeprav ni nič izgubila na svoji mladostni prav poljski navičnosti, otroka ne sprejmeta na vidu, veseli me, da me nista pozabila, čeprav sta tako majhna, da bi jima tega ne smel za meriti. Miza se sibi od jedače in pičice in hudo mi je, ko pomislim, da ni bilo lahko priti do vseh teh dobrot. Pijemo vodko, potem rdečo bolgarsko vino; razvneti govorimo. Seveda o Poljski. Pravi Marija: «Pred vojno je bilo tako in tako, med vojno pa tako in tako.» Kakšno vojno? «Mi imenujemo zasedeno stanje »vojna.« »Zomo, vojska policija, je vsem na želodcu, celo otroci v vrsti ali v osnovni šoli prihajajo domov s smešnicami na njen račun: »Zomo« odpre škaflo sardin. Če je sam, reče ribam: »Roke v vis in ven! Če sta v dveh, zabavskata: »Stopite ven — obkoljene ste!«

25. novembra 1982

Na vse zgodaj odpuštam v Bialowiezo. Lotti, Jurek in jaz. Italijanski inštitut nam je dal na razpolago taxi in naravnost na kosno poskrbel za naše udobje. Bialowieza je na poljsko — sovjetski meji. Na oni strani je Belorusija s svojimi Pripijatskimi močvirji, Pradomovina Slovanov. Vseli me, da gremo tja in da si bomo ogledali enega od redkih pragozdov, kar jih je ostalo v Evropi. Gre za starodavno lovišče poljskih kraljev: Jagiello je prišel lovit sem, nekaj let pred bitko z nemškimi križarji pri Grünwaldu (1410), da si pripravi mesa za svojo vojsko. Proti koncu prejšnjega stoletja je ruski car Alek-

V Hajnowki gradijo novo pravoslavno cerkev, ki spominja na stare beloruske cerkve

sander III. daroval Bialowiezo svojemu sinu Nikolaju, poslednjemu iz dinastije Romanovih. Dvorcec je med vojno zasedla nemška obveščevalna služba, ki je imela tu svoj glavni štab za celo vzhodno Evropo; in ga pred svojim odhodom tudi poglaval v zrak. Ostala je samo lovška kočja, ki je bila vendar dovolj prostorna in razkošna, da se Gomulka ni pomislil, kam peljati Hruščova, ko je ta prišel leta 1961 na uradni obisk na Poljsko. Varnostni organon je bilo naročeno, naj vse pripravijo za sprejem in naj predvsem poskrbijo, da bo v leseni kočji dobro zakurjeno. Agenti so naročili vzeti še preveč resno. Prav v trenutku, ko je Hruščov s svojim spremstvom zavozil v Bialowieške gozdove, je kočja začela goreti. Požar niso mogli pogasiti tudi zaradi tega, ker ba je varnostna služba gasilcem ni dovolila blizu.

Zgodba je zanimiva in kar ponuja snov za politično — volnisko kriminalko. Med potjo se nekaj časa zabavamo tako, da razmislimo, kakšna pripoved bi se lahko izcimila iz vseh teh podatkov. Kosilo v restavraciji ob cesti, nekoliko zanemarljivo in ne prav založeno. Obvezni menu: dobra, a premasna zelenjavna juha, nekoliko sežgan dunajski zrezek, krompir, vino? «Nimamo». Pivo? «Nimamo». Mineralna voda? «Nimamo». Navadna voda? «Nimamo». Kaj imate? Limonado in vodko. Izbral sem vodko.

Pozneje zavozimo z glavne ceste nekam na desno in pridemo po polni vojni do pravega čudeza. Pravoslavna cerkev, vsa iz lesa, iz 17. stoletja. Pred kratkim so jo restavrirali in pri tem odkrili, da je notranost od vrha do tal in še po stopu poslikana. Iščemo popa, ki ga ni doma, ker je šel nekam na pogreb. V cerkvi nam peče cerkovnik, dokaj podoben starec, s katerim se po meniva po rusko. Imenitno se mi zdi, da mi še gre kolikor toliko z jezika. Notranost cerkve je prava kmečka sikstinska kapela. Od vseh podob mi je najbolj všeč tista, ki predstavlja parobilo v dvajsetih letih.

stih nespametnih devicah. Svežina barv, preprostost likovne govornice me preprostost; kaj takega nisem še nikjer videl.

Nadaljujemo svojo pot, a prej za trenutek se postanemo na dvorišču pred popovo hišo. Gosi niso nič kaj navdušene nad našim prihodom in protestirajo na ves glas. V kotu leži zarjavela, razpadajoča vojska čelada. Zdi se mi, da je ruska.

V Hajnowko, mestce na obronku bialowieškega gozda, pridemo okrog štiri. Jurek pravi, da smo povabljeni k njegovim prijateljem, a da nas je napovedal za sesto. Ali se gremo sprehoditi v gozd? Gremo. Oddaljimo se od taxija in jo ubremo po gozdni stezi med smrekami nekam proti vzhodu. Večerne meglice se že dvigajo. Ni vetra ne šuma. Hodimo tiho drug za drugim v tej veličastni goščavi, nekoliko premežurjeni, a zadovoljni, da se lahko razgibamo po celim dnevu sedenja. Nenadoma se zavemo, da je padla tema. Obrnemo se in pospešimo korak, pridemo do križpotja in nismo povsem gotovi, katero smer naj izberemo. Trenutek negotovosti. Potem gremo za Jurkom, ki je na moskovski univerzi kot študent sledil tudi predvojski vzgoji in pravi, da ga je najboljša vojska na svetu naučila, kako se je treba orientirati. Pčna luna se razlaja na nebu, kakor da bi bila to njena zadnja noč in čara okrog nas meglice zmanjše.

Taki. Spet Hajnowka. Pri Jurkovih prijateljih. Oče, mati, dva otroka. On in ona profesorja na gimnaziji; on filolog, ona zgodovinarica. Spet govorimo po rusko in ubogega Lottija puščamo nekoliko vnevar. Postrežemo nam po starem, celo s penicilijem vinom, razgovorimo se o njihovem življenju. Pravim, da sem začuden, ker je naokrog videti toliko ortodoksnih cerkev. Pomeni, da je prebivalstvo tudi etnično mešano. Da, v šoli hišni gospodar poučuje belorusično. Ali so Belorusi? Niso, a odgovor se mi ne zdi povsem prepričljiv. V spominu iščem tistih nekaj podatkov, ki jih ponajdi iz beloruske literature. Govorimo o Tětki in o Janu Kupali. Prosim, ali mi lahko preberejo kaj po belorusko. Petnajst, šestnajst letnika mi prinese spev Jana Kupale in ga z zanosom bere. Mislim na Pręsiera in na usodo obrodnih narodov, ki se jim povsod godi po mačehovski. Hišni gospodar, ki je poleg drugega soavtor beloruske slovnice, je bil v Minsku. Če sem prav razumel, so tam na univerzi sicer napisali v belorusično, a predavanja v rusini.

Dotaknemo se manj kočljive tematike. Gradijo hišo. Kako živijo? Ne gre slabo, pomagajo si tudi zato, ker imajo sorodnike kmetje. Oba sta s kmetije in sta študirala z državnim štipendijom. Lotti pozneje vpraša Jurka, če bi naša gostitelja, ko ne bi bilo socializma, po njegovem lahko študirala. Jurek pravi, da verjetno ne.

26. novembra 1982

V Bialowiezi smo. Prespali smo v hotelu, zgrajenem pred približno desetimi leti, kamor prihajajo bogati Nemci na lov. Zaenkrat smo iskati sami. Po zajtrku gremo iskati vodiča, ki nam bo razkazal gozd. Pokrajina je izredna, vsenaokrog gozdovi in gozdovi, a naš hotel na vzpetini, okoli katere se vije reka. Gremo čez star most in obstanemo pred obeliskom nekje na sredini. Napis iz 18. stoletja opozarja popolnili, da je tu lovil Stanisław August III., kralj poljski in volilni knez saški, in da je postrelil se-

demdeset jelenov, dvinpetdeset srnjakov, na stotine zajcev, nešteto fazanov in jerebic, da o medvedih in bizonih ni še govorimo. Lov vreden obeliska.

Z vodičem, ki je zgovoren kot le kaj, gremo v tisti del gozda, ki je zaščiteno in kjer je narava še povsem nedotaknjena. Če vihar podre drevo, obelži tam, kamor je padlo, dokler ne stohni. Vodič nam govori o drevesih, o živalih, ki jih je srečati v »puščini«, kakor Poljaki pravijo pragozdu, kaže nam sledi merjascev, ki so bili tu malo pred našim in so s čezani razrili listje, da pridejo do žoloda. Ko gremo spredaj, veliki, črni, katero pelje »pok nazaj« v hotel, se ustajimo, pred znamenjem. Tu so Neanci, pobili na desetih talcev.

Gremo gledat bizone, ki žive v bialowieških gozdovih. Sedaj je čreda že precej številna, saj šteje kar 300 glav. A bili so časi, ko je izgledalo, da bo ta ogromna žival izumrla. Peljejo nas na oder, s katerega je dober razgled na prostor, obdan z visokim lesnim ploščem, kjer po navadi imajo nekaj bizonov pač za turiste. Najprej ni videti ničesar. Poem videti vrže čez plot sedem velikih sladkorinih pes. Nekaj ogromnega se premakne, nato še nekaj. Počasi vstane čreda in se leno loti pesa. Kakor da bi se premikale gore.

Na povratku se peljemo skozi Hajnowko. Jurek nam želi pokazati cerkev, ki jo gradi tamkajšnja pravoslavna občina. Presenečeno nekaj bizonov pač za turiste. Najprej ni videti ničesar. Poem videti vrže čez plot sedem velikih sladkorinih pes. Nekaj ogromnega se premakne, nato še nekaj. Počasi vstane čreda in se leno loti pesa. Kakor da bi se premikale gore.

V Varšavo se peljemo skozi Bialystok. Spominam se na veliko stavko, ki je izbruhnila v tem industrijskem središču v času prve ruske revolucije, tiste iz leta 1905, in mislim na viharno zgodovino poljskega naroda. Nekdo mi je rekel z dokaj vdanim glasom, da postaja že kar zakonito, da vsaka poljska generacija doživi svojo katastrofo. Ne morem si kaj, da bi mu ne pritrdil, a tudi, da ne bi mislil na Mickiewicza in na njegovo »Knjigo poljskih romarjev«. Koliko več v prihodnosti je v tistem starih tekstu in koliko mesianjskega zanosa. «Kamen, ki so ga zidali zavrgli, bo postal temeljni kamen».

27. novembra 1982

Dan, posvečen nakupovanju. Od Inštituta sem dobil ogromno vsoto (vsaj za poljske razmere) in moram jo zapraviti, ker zlotov pač nima smisla nositi čez mejo. Pa tudi prepovedano je. Za dolgo mi je pri sreču poljska likovna umetnost, ki združuje v sebi — vsaj tako se mi zdi — strogo zadržanost severa in melanholično razpoložljivost slovanstva. Cegna je navdušen zbiralce poljskega narodnega blaga. Zadržje, ko sem bil pri njem na domu, se nisem mogel načuditi ogromni zbirki lesenih kipcev, ki si jih je v letih nabral. Motivi so več ali manj vedno isti, vzeti iz kmečkega življenja, pa vendar raznoliki v svojih detajlih. Tu je na primer več mladih poročnih parov, naivno modrih od svoje otroške resnobne. Zdrži razumem, odkod je Chagall pobral svoje v prvinško nedolžnost zamaknjene tipe. V Cegnovi

zbirki kraljuje nad vsemi kipec Kristusa, ki ves prebica sedijo na kamnu, s trnov krono na glavi in si z roko podpira obraz. Baje je to eden najbolj značilnih motivov poljske ljudske umetnosti. «Kristus fraso bilivis» — «Zamisljeni Kristus» je bil razširjen po vsej srednji Evropi v 13., 14. stoletju, pozneje pa se je ta način uvođenja obratni samo na Poljskem. «Kristus fraso bilivis» ni nikdar, ali zelo redko, našel v cerkev. Zadoljiti se je moral s poljskimi kapelami, s preprostimi pili nekje na križpotih. Mislim, da razumem zakaj. Ni sakralnega nima na sebi, preveč je zart v svojo človeško revo, da bi postal lahko predmet kulta. Vprašujem se, ali je Rodin, ki je ustvarjal svojega »Misleca«, poznal ta poljski ljudski motiv. Sorodnosti med obema ni mogoče spregledati.

Rad bi vzel s sabo kakšen primer poljskega ljudskega kiparstva, a v Varšavskih galerijah ne najdem ničesar primernejega. Nazadnje se odločim za velikansko platno mlade slikarke, ki spada (tako pravi katalog) k novejši varšavski šoli. Očara me zaradi spretnosti in neposrednosti, s katero se ji posreči podati vrvež trav in lokvanje, pa migcane vode in zraka v močvirnatem tolmunu.

Zvečer grem v Opero z Moniko. Spoznal sem jo pred leti na nekem kongresu in ostala sva v kontaktu. Telefoniram ji. Preden lahko spregovoriva naju opozori na trak posnet glas: «Pozor, rogovor je kontroliran». «Vidiš, Miša, to je Evropa», je rekel Rus svojemu tovarišu, s katerim je iz Moskve prišel v Varšavo. «Tu te opozorijo, preden ti začnejo prisluškovati».

Z Moniko se zmeniva, da greva gledat »Labodje jezero«. Čajkovskega. Balet sem zadnjič videl v moskovskem Dvorcu Sjezdov z velikim Plisetskajem v naslovni vlogi in v bistvu me ne zanima, da bi ga videl znova. Grem predvsem zaradi Monike, pa tudi zato, da vidim Opero od znotraj. Poljski so se zares izkazali v svoji posebi zagrizenosti, da povzročijo tisto, kar so jim Nemci tako barbarosko uničili. Od zunaj je Opera prav taka, kakršno lahko vidiš na litografiji iz prejšnjega stoletja. Notranost, nekoliko bolj moderno izpeljana, je čudovita. Eno izmed najlepših evropskih gledališč, kar sem jih videl. Poglaviti okrasni motiv je polmesec, ki ga srečujemo v najrazličnejših variantah vedno znova. Celotni strop glavne dvorane te spominja na lunino površino, saj je ves v stiliziranih kraterjih sivkasto srebrne barve.

Monika me prevzame kot vedno zaradi svoje železne krhkosti in aristokratske brezglavosti. Okrog vratu nosi meden križec, ki so ga nosili njeni predniki v času protiruske revolucije leta 1833. Na njej ima pripet odpornik iz radijskega aparata. Vprašam jo, kaj to pomeni. Pravi, da so do preprosti Solidarności vsi nosili tablico z imenom svobodnega sindikata. Ko je bilo to prepovedano, so si ljudje začeli pripniti na obleko radijski odpornik. Kateri režim lahko prepove, da nosiš na sebi del radijskega aparata? Vprašam, kako je z ilegalnim tiskom. Baje je še vedno zelo razširjen. Pa tudi legalni časopisi znaajo med vrsticami marsikaj povedati. Tako na primer neki tednik začne na vsako novo številko s preprosto ugotovitvijo: «Minil je 48. teden vojne stanja na Poljskem». In naslednji: «Minil je 49. teden vojne stanja na Poljskem».

Zvonce. Gremo v dvorano in se za dve uri izgubimo v pravilico. Dobro mi je.

JOŽE PIRJEVEC

Na račun policije so si na Poljskem izmislili celo vrsto smešnih

»boljših« prilikah. Tudi notranost letala družbe LOT se mi zdi nekam čudno staromodna, kakor je staromodni bombon, ki ti ga ob vletu in priletu bogve zakaj ponudi strelčina.

Letimo čez zasedene Alpe in potem nad gostimi oblaki in samo, ker nam pilot to sporoči, vem, da smo sedaj nad Prago in da smo sedaj pravkar prišli v poljski zračni prostor. Po približno dveh urah vožnje pristanemo na varšavskem letališču. Tudi tokrat me pojezi, ko stopim iz letala in vidim ob vzhodni stopnici vojskega policaja z brzoletko. Ali ni mogoče poskrbeti za varnost na bolj diskreten način?

Velika hala varšavskega letališča. Čakam na kovček, ko pristopi k meni debelušen, starejši gospod s kozjo bradico in se predstavi: Cegna, direktor italijanskega kulturnega inštituta, moj gostitelj. Skupaj z Akademijo znanosti je Inštitut organiziral simpozij o Garibaldiju, čigar stoletnica smrti se letos spominjamo. Mene so povabili, naj govorim o Garibaldiju in Slovanih in ker sem imel na to temo precej starega materiala, sem vabil rad sprejel. Zaradi Cegnove diplomatike izkazane opravilo formalnosti na carini dokaj hitro in že se rokujem s prijateljem Jerzjem, ki me je tudi prišel čekat. Jerzy Borejsza (pravzaprav Jurek) je znan poljski zgodovinar judovskega porekla. Dela na Akademiji, a je pogosto tudi v tujini, predvsem v Italiji in Nemčiji, kamor hodi zaradi svojih raziskav. Mislim, da je najbolj talentirani človek, kar jih poznam, na področju »javnih odnosov«: brez težave naveže stike s komerkoli, v vsaki zgodbi se imenitno znajde. Če bi bilo treba iti v kakšno nevarno akcijo v sovražno državo, bi si za tovariša izbral Jurka, ki je poleg drugega tudi obdarjen z živim smislom za nekoliko jek, obsebnosti humor.

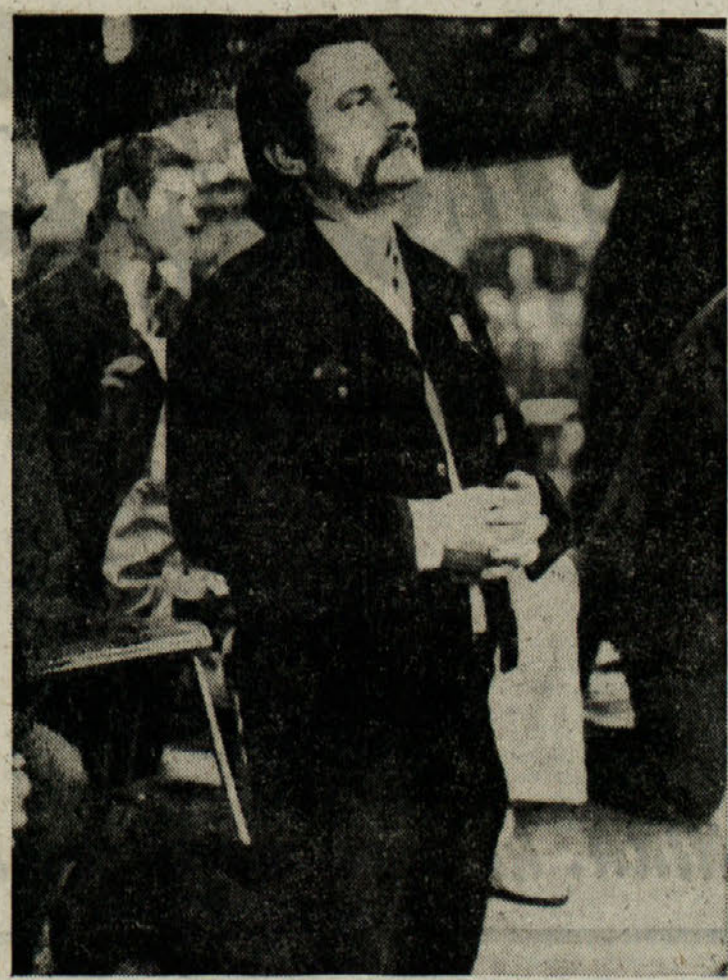
Taxi. Hotel Forum, prav nasprotno ogromnega »Doma kulture«, ki so ga po vojni Sovjeti zgradili v znak prijateljstva. Pogledam skozi okno in se mi zdi, da sem v Moskvi: ista posnata arhitektura, s katero je Kaganovič pokvaril marsikateri predel stare ruske prestolnice. Poleg vsega stoji ni niti originalen, temveč le posnema ameriške nebotičnike z začetka stoletja. Pred nekaj tedni

je že deset let tu, a sprašujem se, če je povsem iskren.

Gremo na ambasado, kamor smo povabljeni na večerjo. Palača je ena redkih varšavskih zgradb, ki je preživela vojno skoraj nedotaknjena. Nemci se nanjo niso spravili, ker je bila pač last prijateljske države. Notranost je taka, kakršno je pričakovati: ogromni prostori, nekaj starinskega pohištva, kristalni lestenci. Ambasador — slok človek pri šestdesetih, zelo zgodovinar, eden tistih, ki se jih v ministrstvih bojijo zaradi njihovih prepovednih in predolgovitih poročil. Aperliv, večerja, kava in morje besed, v katerega se, truden od vojn, in od pozne ure, kar utapljam. Pa vendar ne morem reči, da bi ambasador ne povedal marsikaj zanimivega o edinem predmetu našega pogovora, namreč o Poljski. Obrede vsu njeno zgodovino navzkriž in počez in seveda na dolgo in široko govori o sedanjih razmerah. Ob odhodu mi da tiškovno poročilo poljske uradne agencije PAP, v katerem je govor o srečanju med vice-premierom Rakowskiem in gledališkimi igralci, ki se celo leto izražajo svoje nasprotovanje vojnu stanju tako, da ne nastopajo na televiziji. Poročilo je zanimivo, ker jasno pravi o oporečnosti intelektualnega sloja vladnim oblastem, pa tudi o odprtosti, s katero se, kljub vsemu, da govoriti z njimi. Tako je na primer eden najpomembnejših predstavnikov poljskega gledališkega življenja prof. Bohdan Korzeniowski zabrusil vice-premieru, da se nikakor ne strinja z njegovo trditvijo, »da imamo vsi enake pravice in dolžnosti«. «Moja družina izvira iz nizkega plemstva in lahko rečem, da smo imeli iste pravice, ko je moj kralj imel meč in sem tudi jaz imel meč. Toda sedaj, ko ima človek na vladi policaja s pendrekom in samokresom na devet strelcev, nimamo istih pravic.» Zdajšnji boj kot je po njegovem nadaljevanje tradicije boja, ki so ga poljski gledališki umetniki angažirali proti nemškemu okupatorju.

24. novembra 1982

Ob 9.30 na zgodovinskem inštitutu Akademije. Tu sem že lani predaval in se počutim kar doma. Palača je v starem delu mesta, v svoji zunanji in notranji

Lecha Waleso so sedaj že izpustili na svobodo, a pa se je avtor mudil v Varšavi, je nekdanji voditelj Solidarnosti bil še v taborišču

Slovenska kulturna in športna društva vam želijo srečno novo leto 1983

Zveza slovenskih kulturnih društev

želi vsem srečno in uspešno 1983

Tržaški partizanski pevski zbor

«Pinko Tomažič»

izreka tovarišicam in tovarišem vse najboljše
v letu 1983.
Zahvaljujemo se vsem podpornikom in simpatizerjem
partizanske pesmi tostran
in onstran meje za priznanje k naši dejavnosti
doma in v svetu

Združenje slovenskih športnih društev v Italiji

želi vsem včlanjenim športnim društvom, vsem športnikom
doma in v matični domovini ter vsem športnim delavcem vse najboljše
ter mnogo športnih uspehov v novem letu 1983

ZADRUGA PRIDELOVALCEV VIN
TRZASKE OBČINE

Kriški breg

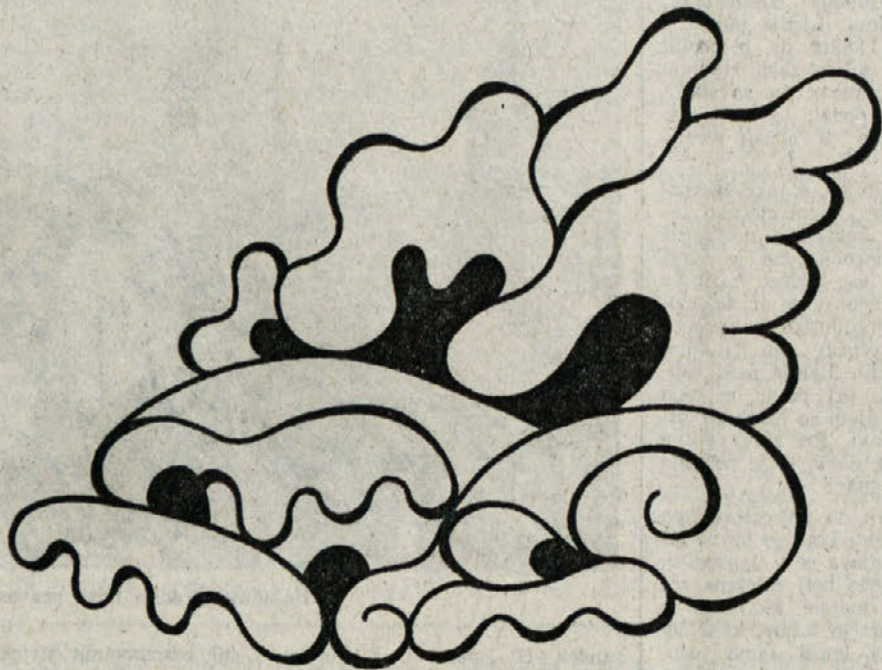
SV. KRIZ PRI TRSTU

vošči vsem svojim članom in vsem vinogradnikom
srečno in uspešno 1983

KD SLOVENEK

iz BORSTA in ZABREZCA

želi vsem pevcem, članom
in vaščanom
srečno novo leto 1983

KULTURNO DRUŠTVO

PADRICE

želi vsem pevcem in pevcem,
vaščanom in prijateljem
SREČNO IN USPEŠNO 1983

KD VESNA in ŠD MLADINA

vošči članom in vaščanom
srečno novo leto

ŠD VESNA

vošči vsem vaščanom in športnikom
srečno novo leto

KULTURNO DRUŠTVO

FRANCE PREŠEREN

IZ BOLJUNCA

želi vsem srečno
in uspešno 1983

SLOVENSKO DOBRODELNO DRUŠTVO V TRSTU

vošči vsem svojim članom
in podpornikom
srečno in uspešno novo leto 1983

KULTURNO DRUŠTVO «LONJER-KATINARA» in SPORTNO DRUŠTVO «ADRIA»

želi vsem članom,
športnikom
in prijateljem
srečno in uspešno
novo leto

ZDRUŽENJE PROSTOVOLJNIH KRVODAJALCEV SEKCIJA DOBERDOB

želi vsem svojim članom
in prijateljem, srečno 1983

KD PRIMOREC, ŠD PRIMOREC IN GODBA NA PIHALA «VIKTOR PARMA»

IZ TREBČ

želi vsem članom, vaščanom in prijateljem
srečno novo leto 1983

KULTURNO DRUŠTVO

Fran Venturini

DOMJO

vošči veliko uspeha v novem letu
vsem članom in prijateljem

Srečno in uspešno 1983
želi svojim dijakom,
učnemu in neučnemu osebju
ter vsem sodelavcem
in prijateljem

SLOVENSKI DEŽELNI ZAVOD ZA POKLICNO IZOBRAŽEVANJE

Občinska uprava Dolina

želi svojim občanom
srečno in uspešno novo leto 1983

DIJAŠKA MATICA

se toplo zahvaljuje vsem
za darovane prispevke
ter jim želi srečno
in uspešno polno leto 1983

Godba na pihala Vesna-Križ

vošči vsem vaščanom, organizacijam
in zamejskim godbam
uspešno leto 1983

Srečno in uspešno novo leto
želi vsem članom,
sodelavcem
in prijateljem

Slovenski raziskovalni inštitut

Slovensko deželno gospodarsko združenje

GORICA — Travniki 11/II. nadstr.

vošči vsem članom obilo uspehov
ob novem letu

SEKCIJA ZVEZE BORCEV

VZPI - ANPI

BOLJUNEC

vošči srečno in uspešno
novo leto 1983 vsem svojim
članom in simpatizerjem

ODBOR

SPORTNO DRUŠTVO

MLADOST

v DOBERDOBU

želi obilo uspehov športikom
in prijateljem v letu 1983

Slovensko deželno gospodarsko združenje

TRST — Ul. Cicerone 8

želi vsem članom in slovenskim poslovnim ljudem
srečno in uspešno polno leto 1983

VELIKO NAGRADNO ŽREBANJE! 70 NAGRAD !!

za naročnike PRIMORSKEGA DNEVNIKA, ki poravnajo celoletno naročnino do 15. marca 1983

IZ POGOVORA S TAJNIKOM KMEČKE ZVEZE EDIJEM BUKAVCEM

«Prizadevali si bomo za krepitev močne fronte ki naj brani našo zemljo in interese skupnosti»

Tajnik KZ govori o dejavnosti in ciljih naše strokovne organizacije, ki je bila v minulemu letu v središču dogajanj številnih važnih dogodkov

Nobenega dvoma ni, da je Kmečka zveza eden tistih slovenskih organizacij, ki je bila v pravkar minulemu letu v središču dogajanj številnih važnih dogodkov, ki so ga označevali. Vprašanja odtujevanja slovenske zemlje, sprejemanje raznih vinkulativnih ukrepov na teritoriju s strani odgovornih oblasti ter seveda problemi kmetijstva v pokrajini, so naši strokovni organizaciji naložili veliko dela; kljub številnim težavam je bilo dobro opravila ter pošteno vrednotila in jim s strokovno pomočjo pomagala pri reševanju njihovih specifičnih problemov.

Da bi naredili kratek obračun njenega delovanja v preteklem letu, smo se pogovorili z njenim tajnikom Edijem Bukavcem. Pogovor je zaobjel vrsto odprtih problemov, prvo vprašanje pa je bilo seveda namenjeno trenutnemu stanju kmetijstva v tržaški pokrajini. Tajnika KZ Bukavca smo zato najprej vprašali kakšen je sedaj položaj kmetijstva pri nas.

— Položaj kmetijstva na Tržaškem ni doživel bistvenih sprememb, čeprav beležimo nekatere pomembne dogodke, ki kažejo določeno zavest, da je treba ta sektor ohraniti in razviti iz dveh pomembnih razlogov: prvič zaradi splošne koristi socio-ekonomске razvoja, drugič pa zato, ker je ta sektor pomemben faktor, ki veže našo skupnost s teritorijem in ji daje možnost, da ta teritorij tudi upravlja in izkorišča. Jasno je, da sta ta dva momenta posebno važna v tem trenutku: dovolj je, da pogledamo na vsesplošno stagnacijo, ki jo v državi opažamo v krizi v industriji, v naraščanju števila brezposelnih in jo je moč poznati tudi v raznih statističnih podatkih, med katerimi je najvažnejši ta, da se

večji, s katerimi se je morala naša strokovna organizacija soočati?

— Naše delovanje bi lahko razdelili na delovanje na kmetijskem področju in na delovanje v zaščito interesov kmetijstva in slovenske narodnostne skupnosti predvsem v zvezi z razlaščenjem naše zemlje in z raznimi urbanističnimi ukrepi. Vse skupaj pa je med seboj tesno povezano in neločljivo.

— Če naj se najprej avstavimo pri kmetijski politiki, kaj bi lahko z njo v zvezi povedali?

— Imeli smo srečanje s predsednikom deželne vlade Comellijem, smo se pogovorili z njenim tajnikom Edijem Bukavcem. Pogovor je zaobjel vrsto odprtih problemov, prvo vprašanje pa je bilo seveda namenjeno trenutnemu stanju kmetijstva v tržaški pokrajini. Tajnika KZ Bukavca smo zato najprej vprašali kakšen je sedaj položaj kmetijstva pri nas.

— Kako se konkretno kažejo glede kmetijske politike?

— V prvi vrsti zahtevamo to, da deželna uprava v svojem razvojnem načrtu (področnem načrtu za razvoj kmetijstva) upošteva našo zahtevo po nujni izdelavi področnega načrta za razvoj kmetijstva in da dejansko zaščiti kmetijske površine. Poudariti je treba, da ta načrt pomeni predvsem zaščito kmetijskih površin, ki so še na razpolago; načrt mora seveda predvideti potrebna finančna sredstva, da se na teh področjih omogoči razvoj kmetijstva; finančna sredstva je treba nuditi za izgradnjo potrebnih kmetijskih in infrastrukturnih poti, vodovodov itd. in za podporo posameznim zadrugam in kmetijam. Pomisliti je treba tudi na organizacijo

stili tudi vse možnosti sodelovanja z matično domovino. Poudariti moramo, da se bomo za razvoj našega sektorja, vsekakor poslužili tega sodelovanja.

— Kako pa je v združnem sektorju?

— Tudi tukaj smo dosegli konkretne rezultate: poleg tega, da so se kmetje združili v nekatere zadruge za zaščito svojih interesov, je naše delovanje obrodilo nekatere konkretne uspehe. Med temi beležimo dejstvo, da je po začetnih, sicer pričakovanih težavah delovanje združnega hleva v Praprotnu trenutno zadovoljivo; to v glavnem po zaslugi njegovih članov, čeprav ne uživajo vse potrebne podpore dežele; isto velja za živinorejsko zadruge Dolga krova, kjer je vztrajnost članov dosegla to, da bo dežela končno finansirala načrte Zabeleži moramo nadalje, da bo združna mlekarica na Colu, ki sedaj koordinira pobiranje mleka in plačevanje tega posameznim živinorejcem, v kratkem začela tudi delovati s polno paro. Prav tako bi lahko omenili vse ostale zadruge (cvetličarsko s Proseka, vinogradniško iz Križa, pašniško iz Bazovice, gozdno s Padrič itd.), ki imajo pripravljene točne programe za svoje nadaljnje delovanje; naša skrb je v sedanjem trenutku ta, da v okviru naših struktur zagotovimo, da se ti načrti tudi uresničijo.

— Govor je doslej bil o raznih pobudah, ki se uresničujejo v megal tržaški pokrajini; je KZ sledila tudi problemom kmetijskega sektorja v ostalih pokrajinah, kjer živijo Slovenci?

— Seveda; delovanje naše organizacije je sledilo vsem tistim dogodkom, ki so se v tem sektorju pojavili na Gorškem, v Benečiji in Režiji. V tej zadnji je meseca septembra, kar je še posebno razveseljivo, zadruge Ta rožina dolina odprla nov sodoben hlev za 40 mlekaric, kar smo mi kot KZ tudi dejansko podprli. Ze bežen oris vseh teh pobud nam jasno kaže težnjo naših ljudi, ki imajo trdno voljo, da bi se ta teritorij ohranil v kmetijski namene; zato moramo narediti vse, da bomo to tudi dosegli.

— Eno glavnih vprašanj, s katerimi se je KZ morala soočiti v minulemu letu je brez vsakega dvoma bil problem odtujevanja naše, slovenske zemlje, ki nam jo razlašajo za uresničitev raznih javnopravnih struktur.

— Res je. Pri tem pa moram predvsem poudariti, da je treba vzeti v poštev naše zahteve o krepitvi naših struktur; narodnostna politika je trdno povezana z gospodarsko. KZ pa je vedno bolj klicana, da nastopi v bran naše zemlje. Poseganje na naš teritorij je zmeraj aktualno, kot organizacija pa si predvsem prizadevamo, da bi preprečili tiste razlastitve, ki niso utemeljene (kot na pr. one, ki jih predvideva načrt za ljudske in cenene gradnje v tržaški občini) ter poleg tega nastopamo, da bi dosegli trajne protivrednosti za gospodarsko in narodnostno škodo, ki jo trpimo zaradi razlastitev. Jasno je, da je pri tem težko kvantificirati napore, ki jih vlagamo, vsi pa vemo, da je delo v tem smislu posebno težavno, ker so problemi naše skupnosti in kmetijstva večinski skupnosti nepoznani; večkrat pa imamo tudi upravičen vtis, da se borimo proti izrednim namenom, ki grejo proti našim interesom in interesom našega kmetijstva.

Na tem področju si ne moremo dovoliti nobenega popuščanja; za naše žrtve moramo prejeti točne protivrednosti, kar smo sicer po udarili v skupnem dokumentu, ki smo ga izdali s SKGZ. Ti napori se pridružujejo onim, ki so jih pokazale naše krajevne uprave: poudariti moramo, da se je v tem pogledu ustvarila široka enotna fronta, ki je obrodila pozitivne sadove, ki odpirajo pot novim odnosom med oblastmi večinskega naroda (dežele, tržaške občine, trgovske zbornice itd.) do nas in našega teritorija.

— Poleg razlastitev pa opažamo na našem teritoriju hude omejitve urbanističnega značaja, ki prav tako lahko negativno vplivajo na naš razvoj.

— Že od vsega začetka poudarjamo važnost volje, ki jo ima urbanistika v socio-ekonomskem načrtovanju; v zadnjih urbanističnih instrumentih, kot sta na pr. deželni urbanistični načrt in regulacijski načrt tržaške občine smo opazili, da je bila naša ocena povsem potrjena. Prav tem urbanističnim problemom moramo posvetiti največjo pažnjo, da jim bomo lahko še bolj sledili. Zavedati se moramo za tako urbanistično ureditev, ki bo odgovarjala našim življenjskim potrebam in potrebam našega razvoja; problemom ne manjka: živimo na majhnem teritoriju, kjer se prepletajo razni interesi: interesi mesta in vsesplošnega gospodarskega in socialnega razvoja ter specifični interesi naše skupnosti. Pi tem moramo poudariti, da je velik del pristojnosti pri načrtovanju prepuščen večinskemu narodu.

— Kako pa lahko postanejo mi sami subjekti določanja namembnosti našega teritorija?

— To je vprašanje, ki bo od naših struktur zahtevalo, da se z njim čim bolj neposredno spoprimemo in na vse načine zagovarjamo naše stališče, da za upravljanje našega življenjskega prostora mora biti naša skupnost soudeležena pri izbiri. S tem v zvezi smo tudi postavili zahtevo, da deželna uprava v teku letošnjega leta organizira deželno konferenco o uporabi teritorija v tržaški pokrajini oziroma kjer živi naša narodnostna skupnost, ki mora povedati, kako je treba upravljati teritorij na narodno mešanem teritoriju.

— Kaj pa čaka KZ v letošnjem letu in kakšne načrte si je zastavila za svoje nadaljnje delovanje?

— V novo leto vstopamo z ugotovitvijo, da glede razvoja in prihodnosti našega kmetijstva ne moremo in ne smemo popustiti niti za ped. Vse naše napore bomo vložili, da bi najbolje zadostili potrebam tega sektorja in naše skupnosti. Iskali bomo še širšo enotnost in si prizadevali za utrditev trdne fronte, da bi maksimalno valorizirali našo zemljo v produktivne namene in na tak način utrdili vezi naše skupnosti z našim teritorijem.

Se naprej si bomo prizadevali, da deželna uprava nujno izdela načrt o razvoju kmetijstva, da nam nakaže potrebna finančna sredstva za razvoj posameznih kmetij, za drug in za gradnjo potrebnih infrastrukturnih (cest, vodovodov itd.) ter da reši vprašanje strokovnih uradov in služb na tak način, da bodo čim bolj delovali v interesu naših ljudi. Bori: se bomo, da bo že v teku tega leta dober del naših zahtev uresničen; zato pričakujemo večjo in dejansko enotnost naših kmetov, podporo vseh krajevnih uprav ter vseh demokratičnih političnih in družbenih sil.

K temu bo lahko stvarno pripomogel tudi zaščitni zakon, ki mora globalno zaščititi našo skupnost na vseh področjih njenega udejstvovanja in torej tudi gospodarskega, in brez teritorialnega in številčnega razlikovanja.

Pogovor zapisal A. S.

Skoraj cela tržaška pokrajina en sam rezervat!

Kot je razvidno iz gornjega črteža, je skoraj cela pokrajina en sam rezervat (zasečeni del), za katerega je dežela sprejela stroge vinkulativne norme

Od kraških rezervatov do naravnega parka ali važnejši premiki deželne krajske politike

bo letos državni primanjkljaj približal kar sto tisoč milijardam lir. Naj k temu še dodamo, da bo letos primanjkljaj v plačilni bilanci s tujino samo v kmetijskih in prehrabnih artiklih presegel deset tisoč milijard lir; sano primanjkljaj za uvožen energetskih proizvodov bo letos višji!

Tajnik KZ Edi Bukavec

Ze ti splošni podatki opozarjajo na nujnost, da je treba kmetijski sektor podpreti. Pri nas pa je ta problem še večji sprico splošnega težkega gospodarskega stanja in razmer v Trstu, ki so se še poslabšale zaradi nedavnih gospodarskih ukrepov v SFRL. Želja po ohranitvi, predvsem pr po razvoju kmetijstva mora biti še toliko močnejša, ko poudarjamo nujnost gospodarskega razvoja v pokrajini, še posebej onega v okviru osimskih sporazumov; v t. okvir je treba vključiti tudi naše kmetijstvo. Ko pa govorimo o kmetijstvu moramo gledati na sodobno kmetijstvo, kjer mora biti kmet ne samo glede dohodka popolnoma enakopraven delavcu. Pomembno je omeniti, da s se Kmečka zveza in kmetje močno angažirani in odločno postavlj. točne zahteve, da morajo odgovoriti oblasti (predvsem deželna uprava) v okviru svojih pristojnosti omogočiti ta razvoj. KZ je za na obnem zboru odločno postavila to zahtevo in pridružila, da se morajo politične oblasti izkazati, če obstaja resnična volja za razvoj tega sektorja.

Pomembno je tudi dejstvo, da so se za razvoj kmetijstva angažirale tudi krajevne uprave, lokalne občine. Kraška gorska skupnost in tudi pokrajinska uprava. Mislim, da potrebo po razvoju kmetijstva priznavajo tudi vse stranke, za katere voljo Slovenci, poleg teh pa tudi one, ki so tradicionalno na oblasti, kot na pr. KD. Jasno pa je, da se ne moremo zadovoljiti samo s tem priznanjem; konkretizirati je treba načrte, ki jih je treba nato uresničiti v korist kmetijstva.

Ta naša stališča so bila v našem delovanju stalno prisotna tako v kmetijski politiki, ki jo vodimo (na raznih srečanjih z odgovornimi), kot v vseh naših posegih glede raznih urbanističnih in razlastitvenih vprašanj. Pri vprašanju sodelovanja z matično domovino in glede zakona o globalni zaščiti, ki bo moral upoštevati ta položaj.

— Dejavnost Kmečke zveze je bila torej v preteklem letu zelo razvejana; problemom gotovo ni manjkalo; kateri pa so bili naj-

cio proizvodnje in prodaje, kar pomeni, da je treba imeti na razpolago specializirano osebo, ki bo lahko nudilo strokovno pomoč. Tu di za doseg tega ciljev smo se močno angažirali.

— Kaj pa bi lahko povedali glede specifične dejavnosti Kmečke zveze in njenih uradov?

— Našim kmetom smo nudili vso strokovno pomoč; veliko pozornost dajemo zadrugam v okviru Centra za združništvo pri KZ in konzorcija Grmada. Podčrtati je treba, da naša organizacija uživa veliko zaupanje pri naših upravnih, namenoma pa je zastopavala tudi deželni organi. V krajevnem merilu smo do določene mere premostili dosedanje težave (tudi pri tržaški občini); ne deželni ravni pa se dogaja prav nasprotno: nje organi skušajo zmanjšati vlogo naše organizacije, ki je med krajevnimi kmeti najbolj predstavnika, saj je velika večina kmetov v pokrajini Slovencev; eden od dokazov je nedavno izglasovanje zakona o poklicnem seznamu kmetijskih podjetnikov, ki je krivičen do naše skupnosti. Tudi dejstvo, da se kljub svečanim obljubam o rešitvi problema znanja slovenskega jezika v pristojnih uradih še ni naredilo ničesar, nam jasno kaže, da smo še vedno na prvih točkah; dežela ne naredi nič konkretnega, kar onemogoča, da bi ti uradi lahko bili resnično na razpolago našim kmetom.

— Kljub tem težavam pa je Kmečka zveza v zadnjem letu svojega delovanja zabeležila določene uspehe; kako bi jih lahko na kratko zabeležili?

— Res je, da so bila naša prizadevanja kronana z določenimi dobri rezultati. Pri delovanju posameznih kmetij smo vsekakor zabeležili določen razvoj; razveseljivo pa je predvsem dejstvo, da smo opazili veliko zanimanje mladitvi, ki bi se radi posvetili kmetijstvu; v prihodnje bomo morali temu zanimanju posvetiti še večjo pozornost, kot doslej. To zanimanje velja predvsem za zlahtne kulture (vinogradništvo, cvetličarstvo in vrtnarstvo), poleg teh pa tudi za živinorejo. Temu sektorju bomo morali zaradi njegovega pomena posvetiti »liko naših moči; poskrbeti bomo morali za organizacijo proizvodnje, da bo živinoreja za naše ljudi čim bolj rentabilna. Do tega mora priti predvsem v okviru združenih pobud, da bi omogočili boljšo prodajo proizvodnje in da bi tako izkori-

V zadnjem desetletju je bil pri nas velik govor o problemih krajske zaščite naravnega okolja. Razpravo je sprožil tako imenovani »zakon Belci« o kraških rezervatih in drugi temu ustrezni upravni ukrepi, istčasno pa je v javnem mnenju rastla zavest, da sta narava in okolje, v katerem živimo, neobnovljiva dobrina in da nas poselitev in drugi aspekti urbanega razvoja stalno spominjajo na to, da je njena zaščita in obnova ne samo potrebna, ampak tudi nujna. Torej vsak pošten občan, neglede na svojo ideološko in politično pripadnost izhaja iz stališča, da moramo naše naravno okolje urejati, čisti in obnavljati, kar nam si cer preti katastrofa iz katere si človek ne bo mogel pomagati.

Čeprav lahko zasledimo splošno soglasje kar se tiče izhodišč in ciljev krajske zaščite, se zlahka zavedamo, da ko gre za sredstva in način njihovega uresničevanja, se stališča in mnenja delijo in si včasih tudi ostro nasprotujejo. To nam določa oziroma kraškega parka, če naj uporabljamo, njejši izraz, ki se ga danes rabi. Vsi se strinjamo, da moramo Kras varovati in obnavljati, ne strinjamo pa se, da mora taka prostorska politika prejeti potrebe ljudi, ki od zmeraj živijo v neposrednem stiku s kraškim okoljem in ki ga s svojo delovno pristojnostjo tudi ohranjajo. Upravičeno se torej sprašujemo, kakšna je politika naravnega varstva, ki jo vodijo deželni organi in v čem se razlikuje od naših nepriznanih, ampak globoko ukoreninjenih konceptov ekološkega delovanja za ohranitev narave.

Oglejmo si katere so določbe, sredstva in ustanove, preko katerih nam deželna vlada in njene strokovne službe določajo način uporabe tal in prostora, ki nas obdaja.

Zakonske in urbanistične določbe

Pred izglasovanjem zakonskega osnutka št. 326/A, ki nosi naslov »Deželni posegi na področju parkov in območij krajske zaščite«, nam je deželna uprava posredovala dva bistvena zakonska ukrepa: to sta: deželni urbanistični zakon, ki ga je deželna skupščina izglasovala prvič leta '68 in izvirne določbe deželnega urbanističnega načrta, ki niso bile sprejete v deželni upravi različna, ker se upravitelj med sabo ne združuje, obratno, vse kaže, da so si v laseh in da med njimi pre-

lov je nujno potrebno, če hočemo razumeti, kateri so postopki, na osnovi katerih dežela spremlja urbanizacijo ter ureditev in o- brambo prostora.

Deželni urbanistični zakon določa upravnne osebe, urbanistične instrumente in področja delovanja posameznih ustanov in njihovih odnosov do deželne uprave. Na področju krajske zaščite naravnega okolja nam zakon pove, da sta za tako delovanje odgovorna dva organa: občina in, kar se tiče širšega medobčinskega teritorija, kompenzatorji, ali z drugimi besedami združene občinskih uprav. V izrednih primerih, ko so podrejeni organi neaktivni, si lahko tudi deželna uprava prisvoji pravico, da poseže neposredno s svojimi instrumenti na teritorij, ne da bi za to potrebovala soglasje krajevnih uprav. Istočasno nam deželni urbanistični načrt določa, da mora biti na našem teritoriju poseg krajevnih uprav celovit, da je območje Krasa vključeno v eno samo prostorsko enoto, to je park, v katerem se vrstijo izvaja z enim samim prostorskim urbanističnim načrtom, za katerega so istočasno zadolžene vse občinske uprave, katerih ozemlje vsebuje zaščitena območja.

Kraški park naj bi se torej urbanistično urejal na osnovi združenja določenih občinskih uprav, to je potom kompenzatorji; za uresničevanje in izvajanje določb urbanističnega medobčinskega načrta pa naj bi bile odgovorne posamezne občinske uprave. V praksi, ko deželni urbanistični načrt ne predvideva vključitve krajskih območij v prostorsko enoto krajskega parka, pa so, tako za urbanistične določbe kot za njihovo izvajanje, odgovorne izključno pristojne občinske uprave.

Problem medobčinske povezave

Koncept kompenzatorja, ki ga vsebuje deželni načrt in urbanistične zakonodaje, je sicer pravilen za reševanje problemov, ki so skupni ljudem, ki živijo na sosednih občinskih tleh. Medobčinsko povezavo lahko smatramo za bistveno predpostavko skladnega urbanističnega razvoja, za katerega naj bi se občinski organi in njihove strokovne službe združevale in posvetovali. Čeprav je koncept pravilen in se z njim soglaša, je stvarnost, v kateri živijo krajske uprave različna. Vse se upravitelj med sabo ne združuje, obratno, vse kaže, da so si v laseh in da med njimi pre-

vladuje konkurenca nad sodelovanjem. Gre torej za globoko neskladnost med teorijo in prakso urbanističnega načrtovanja, med tem, kar nam strokovnjaki svetujejo in med tem, kar nam demokratični sistem krajevnega upravljanja lahko nudi.

Problemu medobčinske povezovanja, ki je pri nas iz znanih razlogov posebno žgoc, ni deželna uprava dala zadovoljivega odgovora. Deloma naj bi to vprašanje reševale gorske skupnosti, ki so po statutu zadolžene za gospodarski razvoj obrobni gorskih območij. V pomanjkanju kompenzatorjev pa ostaja nedoločeno, kdo naj odgovarja na vprašanja urbanističnega razvoja, ki so medobčinskega pomena, in kdo naj torej predlaga s tem v zvezi ustrezne rešitve. Če se povrtno na področje krajske zaščite lahko torej ugotovimo, da manjka odgovorni organ, ki ga predvideva deželni urbanistični zakon, to je urbanistični kompenzatorji; preoptimično bi bilo misliti, da bi tak odgovornost in službo prevzela gorska skupnost, ki ji obstoječa zakonodaja ne nudi dovolj obširnih pristojnosti na urbanističnem področju.

Vse kaže, da je problem, o katerem je danes toliko govora, v veliki meri nerešljivo, da sta skladnost in ravnotežje v prostoru še neznanostna pojma uradne urbanistične politike in da bo pot do reševanja tako ostrih razlik in pogojev še dolga. Mimo tega lahko še ugotovimo, da je razdrobenost urbanistične politike, ki izhaja iz omenjenih deželnih normativov velika, da je razpon med cilji in rezultati običen in, končno, da ni zadostne povezanosti med gospodarskim razvojem in urbanističnim usklajevanjem. Tako si lahko tudi tolmачimo obrobnot organsko, kot je gorska skupnost, kateri ni dano, da bi zadobile tisti pomen, ki ga družba pričakuje.

Nedovršenost upravnega sistema

Ko govorimo o prostoru, v katerem živimo, predvsem pa o odnosih, ki se razvijajo med nami in predstavniki večinskega naroda, ne smemo pozabiti, da je sistem demokracije predstavnika deloma še nedovršen in pomanjkljiv: prav na najbolj potrebnem področju, to je na ravni urbanističnega načrtovanja. Vse mo sicer soglašajo, da je ta nedovršenost kronična in da si nimamo kako pomagati. S tega stališča

lahko trdimo, da je področje varstva naravnega okolja posebno problematično in da so tako zakonski ukrepi, kot planski dokumenti posebno neučinkoviti. Ne čudimo se torej, da pravega varstva narave ni, čeprav se o tem veliko razpravlja.

Novosti in posledice

Novi zakonski osnutek o kraških rezervatih nam tako mnenja še utrjuje. Vsem je lahko jasno, kako je pot do reševanja problemov zaščite okolja pri nas veliko lažja kot drugod, saj bi take cilje prostorske politike lahko uresničevali z enotnim razvojnim in urbanističnim načrtom; ta načrt bi sprejel potrebe ljudi, ki živijo na zaščitenih tleh ter istočasno nakazal potrebne tehnične rešitve in tem odgovarjajoča finančna sredstva.

Ne moremo si zamisliti varstva narave, ne da bi istočasno pomislili na ljudi, ki v njej živijo in delujejo. Lahko tudi trdimo, da so potrebe ljudi, ki živijo na zaščitenih tleh, in da ni mogoče delovati enotno, in da ni mogoče deliti človeka od njegovega neposrednega okolja. Vprašajmo se torej, v kakšni meri sprejema zakon o zaščitenih območjih tako gledanje in katere so smernice, po katerih naj bi se razvila dejavnost odgovornih upravnih organov.

Zakonski osnutek št. 326/A vsebuje dva važnejša nova elementa: 1. V njem je nakazana večja povezanost med instrumenti gospodarske in prostorske politike javne uprave, med deželnim razvojnim načrtom in krajevnimi urbanističnimi načrti za zaščitenih območij. Rečeno je tudi, da urbanistični načrt ne mora biti zgolj prostorske narave, v njem se morajo prav tako vključevati družbene kot gospodarske potrebe.

2. Zakonski osnutek postavlja na isto raven občine in medobčinske kompenzatorje, tako da so posamezne občine zadolžene za uresničitev vseh ustreznih urbanističnih dokumentov, v pomanjkanju ustanovitve kompenzatorja. Ne moremo torej mimo ugotoviti, da posamezne občine lahko danes delujejo v smislu varstva narave in da je deželna uprava primorana spremljati njihovo delovanje s finančnimi sredstvi in drugimi potrebnimi upravnimi ukrepi. S takim načinom delovanja, ki ga predvideva zakon, ne moremo sicer soglašati, ker gospodarski razvoj za varstvo okolja zahteva globalni in enotni pristop k

načrtovanju. Glede na razsežnost problema nam ta zakonski osnutek nakazuje prešibke urbanistične in upravne instrumente in premalo finančnih sredstev za gospodarsko obnovo zaščitenih območij; to dokazuje, da je deželna uprava preveč pozorna na zunanost parka, kot pa na njegov gospodarski razvoj. Ne dvomimo pa, da bosta s časom politični pritisk in predvsem pričakovane italijanske dela prebivalstva v pokrajini, privlela do konkretnih dejanj. Le-ta se bodo najprej konkretizirala na občinski ravni s sprejemanjem istih področnih načrtov, ki jih predvideva zakon. Ni dvoma torej, da bodo novi postopki zavrteli kolo, v katerem, hoče ali ne hoče, se bomo znašli tudi mi, čeprav nam je stvar zoprna in tuja.

Kakšna rešitev?

Ni dvoma o tem, da se problemu skladnega razvoja teritorija, na katerem živi slovenska narodnostna skupnost rešujejo samo na osnovi večjega soodločanja. Slovencev pri zasnovanju razvojnega in prostorske politike javnih ustanov. Rešitev tega problema ni enostavna, ker so za doseg tega potrebne neobrobne spremembe obstoječega upravnega sistema in predvsem spremembe sestave odločujočih organov. Take spremembe bodo možne samo tedaj, ko bo italijanska skupnost sprejela načelo, da je zaščita našega naroda družbena dolžnost, ne pa politično breme in kulturni dolg.

Seveda ne moremo pričakovati, da nam bodo take zaščitne norme padle kar iz neba, in ne da bi se mi med tem časom ne trudili, da bi dokazali, katere so naše pravice in kakšna je naša predstava skladnosti v prostoru in v družbenih odnosih. Ne moremo torej sprejdati dejstva, da nas zakonski osnutek 326/A sili, da se zopet postavimo na noge in potem krajevnih uprav, kjer živijo Slovenci, pričakemo, kako naj bi se reševali problemi in kakšen naj bi bil odnos deželnih in drugih organov do našega teritorija.

Za tako delovanje, ne pozabimo, so danes politično in moralno odgovorne vse slovenske krajevne uprave. Nerodno bi bilo, da bi tržaška občina, s tem da bi preja izoblikovala svoje urbanistične in krajske načrte, solila pamet, kakor in kaj naj počnemo s svojim naravnim okoljem. Sami moramo priti na dan z enotnim predlogom, ki bo vseboval vse potrebne elemente za obnovo in za gospodarski preporod naših skupnosti.

IGOR JOGAN

IZ NAŠIH KRAJEV • IZ NAŠIH KRAJEV • IZ NAŠIH KRAJEV • IZ NAŠIH KRAJEV • IZ NAŠIH KRAJEV

OBISK PRI MIZARJU BORISU GRILANCU IZ SALEŽA

Mizarstvo je prelep poklic
ki ti nudi mnogo zadoščenj

Stroji se zdalec ne prekašajo mojstrskih veščin posameznega obrtnika
Tudi na tem gospodarskem področju je treba iskati nove poti

Mizarstvo je ena izmed klasičnih obrtniških panog in je morda ena redkih, ki ji razvojni mehaniki in tehnologije ni pridelali popolnoma doživga, kar pomeni, da je skoraj v celoti ohranila neodmestljivo vlogo slovenskega faktorja, ki ji daje še vedno torek nek skrivni čar. Z razliko na primer od ribištva ali od kamnoseštva pa mizarstvo pri nas ni bilo nikoli rezano na kakšno zemljepisno ali ambientalnno posebnost, saj ima še danes skoraj vsaka naša vas svojega mizarstvskega mojstra in torej svojo mizarstvo delavnico, zlasti v prejem povojnega časa pa je bilo mnogo mizarjev s Krasa zaposlenih v Trstu, v večjih ali manjših obrtnih, ki so se s časom razvili tudi v prave, sicer majhne, lesne industrije, ki so z leti zaradi hudega pritiska boječih konkuren- ce iz bližnje Furlanije vse bolj ali manj prekinile proizvodnjo.

Kako je z mizarstvom obtoženo pri nas v današnji doba? V ta namen sem pred kratkim obiskal slovenskega mizarja mlajše generacije in se z njim pogovarjal o tem ali onem upravljanju, s katerim se sooča ta stroka. Slišnil sem o obiskih mizarja, po vsej verjetnosti tudi zaradi tega, ker mi je bil ta poklic posebej znan in je še od otroštva vzbujal v meni neko skrivnostno zanimanje, kateremu pa nisem mogel nikoli dati duška. Obisk pri mizarju je bil zame torej tudi osebno doživetje.

Boris Grilanc me je sprejel v svoji veliki in zelo sodobno opremljeni delavnici med Bajto in Saležem s tisto prijaznostjo in neposrednostjo, s katero se žal ne moremo vsi ponasati. Tukaj ga dobiš lahko le med 11.30 in 12. uro ali pod večerom, drugače pa je skoraj vedno zaposlen po zasebnih domovih, kjer »postavlja v delo to ali ono okno, ta ali ona vrata. Dela mu torej ne manjka.

Boris se je tako rekoč rodil in zrasel ob žepi in drugim mizar- skim orodjem. Njegov oče se je že med delom v ladjedelnici u- čvarjal z mizarstvom, v povojnem času pa si je v prostih urah da- našnje gostilne v Saležu odprl za- nostno obrtniško delavnico. Po končani občni šoli sem se za-

poslil z očetom, medtem pa sem redno obiskoval večerne tečaje za strokovno usposabljanje na zavo- du Volta, kjer sem se naučil mar- silaj zanimivega in predvsem ko- ristnega zlasti na področju meha- nike. Največja sola pa mi je bil oče in ob njem sem spoznal tiste skoraj čudežne poklicne veščine, ki ti jih lahko posreduje samo iz- kušeni mojster oziroma tisti, ki obdeluje les s srcem. Pri 19 letih sem izgubil očeta, trpka ži- ljenjska usoda mi je nalagala, da nadaljujem njegovo obrt. Danes vidim, da sem takrat ubral pra- vo pot, zavedajoč se, da ima o- brtniško tukaj pri nas sonce, a tudi precej senčnih strani.

Večjo delavnico je Boris posta- vil na noge pred desetiimi leti, pri vsakodnevnem delu pa mu pomagajo domačini: delavec - sodela- vec Ladi in mladi vajenec, mizar- sko ekipo pa bo v kratkem okre- pil še delavec, ki trenutno služi vojaški rok. »Prvo hiso sem sa- mostojno opremil pred trinaestimi leti v Cerovljah, od takrat sem že delal v skoraj vseh naših vaseh, od Jamelj do Milj. Čeprav se mo- gče od znanj ne kaže, imamo Slo- venci v Italiji precej mizarstvih mojstrov, tako da ima skoraj vsa- ka vas, vsaj v tržaški pokrajini, svojo mizarstvo delavnico, da ne govorimo o mestu. Čisto logično je torej, da obstaja neka živa kon- kurenca, ki nas sili, da se stro- kovno izpopolnjujemo in da sku- šamo kar najbolje opravljati naš poklic. Temeljno mizarstve veščine pa si pridobijo samo kot vajence, ko se ti ponuja edinstvena prilo- žnost, da lahko neposredno spo- znate material, les, s katerim boš operiral skozi celo življenje. V po- vojnem času si lahko z novo te- hnologijo pridobil le na praktično- sti in seveda na hitrosti dela, če ne obdelati obri pa ti veliko ne pomaga, če zabijaš želez v na- rodinim kladivom ali s strojem.

Ažuriranje pa je nsekakor po- trebno. Na sogovornik je pravkar obiskoval izpopolnjevalni tečaj E SA, na katerem so se mnogi o- brtniki iz naše dežele podrobno seznanili s politično ekonomijo, z marketingom in celo s sociologijo. Mnogo pregledno na navih raz- loži, kar mi je bilo zelo všeč.

Med delom v mizarstvi delavnici Borisa Grilanca v Saležu

Med delom v mizarstvi delavnici Borisa Grilanca v Saležu

Med delom v mizarstvi delavnici Borisa Grilanca v Saležu

Med delom v mizarstvi delavnici Borisa Grilanca v Saležu

DVE LETI PO ODPRTJU PRENOVLJENIH PROSTOROV V KRIŽU

O dejavnosti v Sirkovem domu

Pogovor s članom upravnega odbora Ljubom Košuto

Pred dvema letoma so v Krizu slavnostno predali svojemu na- menu obnovljene prostore doma Alberta Sirkja, ki je bil z ime- nom »društvo«, kot ga imenujejo vsi domačini, od začetka tega stoletja do danes, prejel kot go- stilna nato kot prostevni dom, vedno žarišče slovenskega druž- benopolitičnega življenja v tej va- si. Dom danes skupno upravlja- ta KD Vesna in SD Mladina, poleg teh dveh organizacij pa ima v njem svoj sedež tudi zdru- ga pridolovalec vin tržaške občine »Kriški breg«. Izkoristiti smo pri- ložnost druge obletnice odpr- tja doma ter se o dejavnosti, ki se odvija v njem in o raznovrstnih težavah in problemih, s katerimi se srečujeva KD Vesna in SD Mladina, pogovarjali z Ljubom Košuto, ki je od vsega začetka član upravnega sveta za vodenje prenovljenega doma.

»Dve leti sta nedvomno pre- majhna doba za polaganje nekak- šnega obračuna o tem, kar se odvija v domu, čeprav imamo že danes jasno pred sobo nekatere svetle in tudi senčne strani, ki so označevale in še označujejo naše delo. Med uspehe, ki bi jih brez prenovljenih prostorov zelo težko beležili, bi uvrstil predvsem oživitev vsake gošbe na pihali: in pa ustanovitve mladinskega odse- ka v okviru KD. Prva šteje da- nes 28 članic in članov ter ne smemo pozabiti, da je naš starejši godbenik komaj pred kratkim do- polnil trideset let, v sklopu god- be pa že nekaj mesecev uspešno deluje glasbena sola, ki jo vodi sam kapelnik Herman Sulčič. Ma- linski odsek, ki je bil ustanovljen

pred več kot enim letom, pa je danes sveži dejavnik, ki ga velja v bodoče še bolj ovrednotiti in mu posvetiti gotovo večjo pažnjo.

»Med doslej še neizpeljane na- črte pa moram postaviti na prvo mesto gradnjo kofarskega in odbojarskega igrišča na spod- njem dvorišču doma. Mislim, da se doslej nimamo dovolj potega- vali za ureditve te preproste strukture in da ne gre z gradnjo tega igrišča več odlašati, saj se bodo v nasprotju primeru naši mladi usmerjali v druga društva in bodo drugje preživljali svoj prosti čas.

Mnogi domačini, zlasti starejši, a tudi tisti srednjih let, ki so v preteklosti redno obiskovali vse vsake kulturne in druge priredit- ve, se večkrat pritožujejo, da dom Alberta Sirkja deluje skoraj v ce- loti v funkciji mladeničev. Kaj misliš ti o teh kritikah?

»Mnenja sem, da so te kritike kolikor toliko upravičene in da je treba o tem vprašati terno razmisliti. Res je, da je dom v očeh marikaterega vaščana dobil podoben nekakega mladinskega centra, z druge strani pa je tudi res, da so naši mladi ponavadi vedno zelo aktivni in da je treba to njihovo delo vedno pravilno oce- niti. Naša društva in naše orga- nizacije pa posvečajo še redno premalo pozornosti stvarnim po- trebam starejših ljudi, ki se zato prevečkrat čutijo emarginirane, tudi ko gre za kulturno in dru- žabnost. Ob Novem letu pa bi se izrazil željo, da bi se dejav- nost v našem domu še bolj raz- vila in da bi Križani, ne glede na politično ali ideološko pripad-

čat birokracija, ki je vse bolj pri- sotna tudi na našem področju in ki zahteva od vsakega obrtnika zelo dobro poznavanje vseh novih pravil in ukrepov, zlasti na dav- nem sektorju. Na srečo imamo zamejski gospodarski operaterji na razpolago organizacijo, SDGZ, ki nam nudi vso potrebno pomoč in si res zasluži javno priznanje od vseh nas.

Kaj pa bodočnost, Boris, si op- timist ali pesimist? »Jaz bom na- daljeval na tej poti, čeprav sem prepričan, da je treba tudi za o- brtnišvo iskati in, če je mogoče, tudi najti neke nove poti razvoja. S svoje strani jih že iščem, ker sem mnenja, da je tudi v mizar- stvu potrebna dinamičnost. Clo- vek bi moral vedno naprej, tudi na delovnem mestu bi moral sku- šati dati nekaj svojega, prispevati svoje ideje in razviti svojo do- mislijo. Zato res ne razumem ti- stih mladih (tudi med Slovenci jih je žal precej), ki smatrajo skoraj za ideal nekatere službe, zla- sti v javnih upravah, ki ti ne nu- dijo ničesar, razen gotovosti, da si že ob 14. uri doma. Zame bi taka služba tudi pri štiridesetih letih pomenila velik korak nazaj v preteklost.

SANDOR TENCE

Z GORIŠKEGA
ČE VAS POT KDAJ ZANESE K BOŠKINOM...
MANJ ZNANE ZANIMIVOSTI NA GORIŠKEM

Nekaj zanimivosti o najmanjši katastrski občini na Goriškem
Presihajoče jezero v Dolini - Bogati potoki, oljčni gaji in še kaj

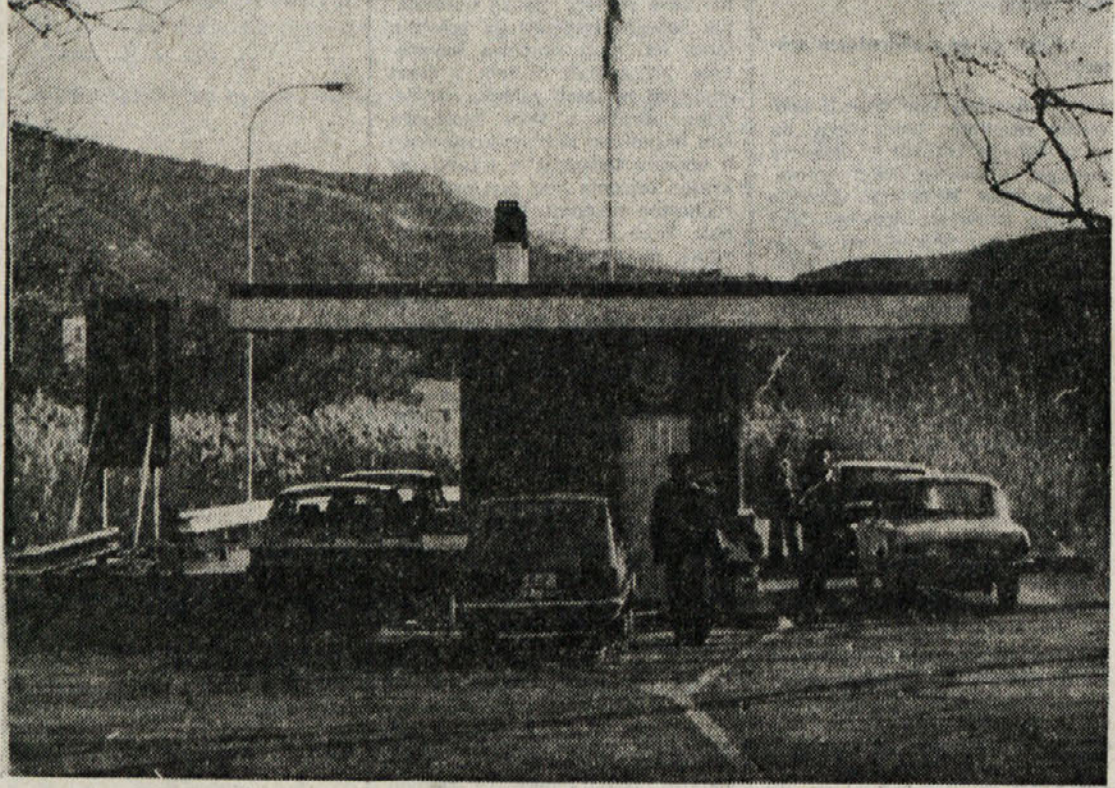
Nemara sodijo Boškini med naj- manjše katastrske občine na Go- riškem. Zaselek, ki ga je težko najti na zemljevidu, obsega danes dve hiši, trije pa so prebivalci. Va- siča leži na ravnici, nekako na pol poti med Vrhom in Petovljani. Upravno sicer sodi pod za- grajsko občino, prebivalci pa so od nekdanj težili na Gabrje, ka- mor so, kot prebivalci sosednjih Ušj, hodili v šolo in cerkev.

Se v začetku prejšnjega sto- letja, iz tega časa so tudi prve katastrske mape s popisom zem- ljišč, hiš in prebivalstva, je kraj pripadal devinskemu gospodstvu. Iz popisa leta 1830 izhaja, da sta pri Boškinih živeli dve kmečki družini s sedemnajstimi člani (pet moških, pet žensk, štiri fanti in tri dekleta). Izhaja tudi, da se je ena od družin pisala Devetak. V istem viru je zabeleženo, da je katastrska občina Boškini merila 133 orolov in 1051 klaffer. Pri Boškinih so leta 1830 redili 2 vo- la, 3 krave, 2 telet, 3 konje in 31 ovac. Razmeroma veliko število živine, če upoštevamo takratno poprečje tudi v drugih vaseh.

Sicer pa izgleda, da se je v tem kraju spremenilo tudi pod- nebje. Krasi je postal bolj luk- njast, bolj propusten. Danes 87- letni Miha se spominja, da se je vsako jesen na travnikih v Dolini nabralo veliko jezero, ki se je obdržalo tudi po teden ali dva. Voda je bila ponekod globoka dva do tri metre. Morali so hiteti s spravilom otave, sicer so bili ob pridelek, kajti živina z blatno po- mazane trave ne mara. Tudi po- toki so ob vsakem večjem zalivu ožrli za nekaj dni. »Prav do hiš je bilo silno sušno vode,« se živo spominja Miha. Kakor da bi potoki presahali šele včeraj.

Svoj delež k takim zunanjim spremembam je nedvomno prispe- vala tudi prva svetovna vojna, saj je celotno območje se danes prepredejo s mrljinskimi jarki, ka- vernami in zaklonišči. Nič čudne- ga torej, če si je voda prišla ubirati drugo pot.

Da je bilo v starih časih pre- cej drugačno podnebje, lahko skle- pamo tudi na podlagi ledinskih imen. Nedaleč stran, sicer že na območju rubijske katastrske ob- čine, je kraj, ki mu pravijo Oljke, oziroma Pri Oljkih. Ime se je o- hranilo, čeprav oljk že davno ni več. Pa tudi po načinu označeva- nja vodnih tokov bi lahko skle- pali, da je bilo to področje, kljub temu da je izraziti kraško, boga- tejšo s površinsko vodo. Za grab- ned, koder odteka voda, se skoraj dosledno uporablja ime potok. Npr. Suh potok pri Petovljah, ki

Mejni prehod na Križpotu

Z GORIŠKEGA

ČE VAS POT KDAJ ZANESE K BOŠKINOM...
MANJ ZNANE ZANIMIVOSTI NA GORIŠKEM

Nekaj zanimivosti o najmanjši katastrski občini na Goriškem
Presihajoče jezero v Dolini - Bogati potoki, oljčni gaji in še kaj

Starejših in zanesljivih podat- kov o zaseлку ni na razpolago. Po pripovedovanju Mihe Tom- siča (rojen 1895. leta) naj bi v bli- žini zasełka v starih časih stala cerkev, samo nekaj sto metrov oddaljena od hiš. Na kraju je še opaziti razvaline zidovja.

Ravnica, kjer stoji zaselek, je bila še v letih pred prvo svetovno vojno skrbno obdelana, precej or- ne zemlje pa sta poseviti imeli tudi v dolini, ob Vipavi.

V zadnjih desetletjih se je po- doba ravnice zelo spremenila, travniki in pašniki so zaraščeni, gozd se je razrastle celo na nek- danjih njivah. Ljudje pa so se, tako, kakor iz osamljenih hiš v so- sednjih Ušj, preselili.

Sicer pa izgleda, da se je v tem kraju spremenilo tudi pod- nebje. Krasi je postal bolj luk- njast, bolj propusten. Danes 87- letni Miha se spominja, da se je vsako jesen na travnikih v Dolini nabralo veliko jezero, ki se je obdržalo tudi po teden ali dva. Voda je bila ponekod globoka dva do tri metre. Morali so hiteti s spravilom otave, sicer so bili ob pridelek, kajti živina z blatno po- mazane trave ne mara. Tudi po- toki so ob vsakem večjem zalivu ožrli za nekaj dni. »Prav do hiš je bilo silno sušno vode,« se živo spominja Miha. Kakor da bi potoki presahali šele včeraj.

Svoj delež k takim zunanjim spremembam je nedvomno prispe- vala tudi prva svetovna vojna, saj je celotno območje se danes prepredejo s mrljinskimi jarki, ka- vernami in zaklonišči. Nič čudne- ga torej, če si je voda prišla ubirati drugo pot.

Da je bilo v starih časih pre- cej drugačno podnebje, lahko skle- pamo tudi na podlagi ledinskih imen. Nedaleč stran, sicer že na območju rubijske katastrske ob- čine, je kraj, ki mu pravijo Oljke, oziroma Pri Oljkih. Ime se je o- hranilo, čeprav oljk že davno ni več. Pa tudi po načinu označeva- nja vodnih tokov bi lahko skle- pali, da je bilo to področje, kljub temu da je izraziti kraško, boga- tejšo s površinsko vodo. Za grab- ned, koder odteka voda, se skoraj dosledno uporablja ime potok. Npr. Suh potok pri Petovljah, ki

Pogled na dom Alberta Sirkja v Krizu

Pogled na dom Alberta Sirkja v Krizu

OBISKALI SMO OSEBJE NA BLOKIH DOLINSKE OBČINE

Kaj menijo fantje v uticah na mejnih prehodih

Odnosi z domačini so dobri, a marsikdaj površni - Spomladi bodo zanje priredili tečaj slovenščine - Domotožje je veliko, posebno sedaj v prazničnem obdobju

O njih ne pišemo nikoli, ali, če smo bolj natančni, samo, kadar so na mejnih prehodih nepregled- ne vrste pokrajinskih avtomobilov (bili so časi ...), ali pa, ko nas črna kronika preseneti s takšno senzacionalno novico. Drugače so pa figure, ki se premikajo v sen- ci, a kljub temu močno izpostave- ljene nejevolji tistih, ki čakajo na prehod čez mejo. In če kaj ni v redu z avtomobilsko pristojbino ali s kolki na potnem listu, se znašamo nad njimi - karabinjer- ji in financarji.

Na področju občine Dolina so trije mejni prehodi, na Križpotu, v Prebenegu in na Pesku. Prva dva spadata v drugo kategorijo, tretji je mednarodni.

Enkrat toliko smo hoteli podre- zati v svet tistih, ki na njih dela- jo, tako stvarni, v nenehni stiku z ljudmi, a vendar taklo od- maknjen od nas, ki straznikovo utico na mejnem prehodu vidimo samo od zunaj, odzvočaj pa ta- krat, ko nam pišejo »verbal od- mulce«.

Včasih smo do njih krivični, naj- večkrat pa smo indiferentni do te- ga, kar delajo in kako delajo, kakšni so in odkod so, kako se počutijo med nami in kako bi se lahko počutili, če ... Radovednost nas je gnala prav v tisto skriv- nostno ulico. Seveda, brez avtoriz- zacije nadrejenih ni šlo. Po mo- gih ovinkih smo le prišli do pra- ve osebe in major D'Amato, ki je odgovoren za osebje na blokih, nas je sprijel nad vse prisrčno.

»Veste, vsi fantje so kot dobri stari prijatelji. Na mejnem prehodu na Pesku je bila megla tako gosta, da bi jo lahko rezal z nožem. Promet je bil še kar živahen z obeh stra- ni. Opazili smo več avtomobilov z registracijo iz drugih evropskih držav.

Naša sogovornika sta dva pod- oficirja, »Kaj vama pomeni de- stvo, da delata na takšnem po- memnem mednarodnem mejnem prehodu?»

»Pravzaprav je z nami tako, da smo v nenehni virtucini. Nikoli nisimo dokončno dodeljeni enemu bloku. Nadrejeni nas pošljejo pač tja, kjer je najbolj potrebno. Si- cer pa sem jaz tu že leto in pol in sem vedno tega časa prebil na prehodu na Pesku.« Odkod ste doma? »Iz Caserte.« Kakšen je bil prvi stik z novim okoljem pred poljudnim letom? »Prej sem bil v Rimu, nato pa so me kar naen- krat premeštili sem. Bilo je polet in padel sem v popolnoma druga- čen svet. Ta kraj je zelo miren. Rim pa je Rim, saj veste.

»Kaj pa stiki z ljudmi?« Z ljud- mi imam zelo malo stikov. Ome- njem se bolj na poznavanje, kak- šnih globokih prijateljev pač ni- mam. Kadar sem na delovnem

Dolina, Dolinica, Luža, Brunovca. Mladj log, Rastilj. Domači hini imen sta dve, kolikor je pač hiš: Boškini in Pepinovi.

Mogoče se bo komu zdelo pre- dolgo tako pisanje. Samo za dve hiši namreč. Hiš budega, saj je že v uvodu omenjeno, da so Boš- kini ena najmanjših katastrskih občin na Goriškem.

VLADO KLEMSE

PO DALJŠEM PREMORU

Pri zaščiti naravnega okolja
bodo spet uporabljali letalo

Še vedno težave pri izvajanju deželnega zakona št. 8, ki pred- videva tudi prostovoljne protipožarne službe na teritoriju

Tržaška občina je po daljšem premoru spet vzpostavila redno letalsko službo za nadzorstvo nad teritorijem in nad ambientom v splošnem pomenu besede. Pomoč letala pri zaščiti naravnega oko- lja, zlasti v boju proti onesnaže- vanju morja in voda, pri prepre- čevanju požarov in vseh zlonar- mernih dejanj, ki kalijo ravno- teže človekovo okolje, je v zakoniti polagališča smeti in ta- kovane črne gradnje, se je v drugih državah in tudi v nekate- rih italijanskih deželah izkazala za zelo koristno, to službo pa bodo baje v kratkem razširili na celotno območje dežele Furlanije- Julijske krajine.

Ta nadzorna služba, ki jo ure- šnjujejo v okviru operativne eno- tnosti za ambientalna vprašanja pri- odelku za higieno in zdravstvo tržaške občine, je torej stvoren primer poseganja javnih uprav v korist zaščite okolja. Prizadeva- nja in dolžnosti, ki so točno na- kazana v deželnem zakonu št. 8, ki je bil izglasovan in je stopil v veljavo pred petimi leti. Zakon med drugim dodeljuje občinskim upravam pooblastila in tudi ne- katere dolžnosti za varstvo nara-

ve, še danes pa so nekateri členi te normative ostali le na papirju ali pa jih posamezne krajevne uprave uresničujejo z velikimi te- žavami in zamudami, ki jih je treba pripisati tudi finančnim te- žavam.

Najboljši pokazatelj, kako upra- ve uresničujejo ta deželni zakon, so prostovoljne protipožarne služ- be na teritoriju, ki bi morale delovati na terenu kot nekakšen povezovalac z uradnimi gasilski- mi enotami. Poleg prostovoljcev tržaške sekcije Sečovnega skla- da za naravo (WWF) deluje v tržaški pokrajini še pet let (torej vse od izglasovanja deželnega za- kona) Združenje prostovoljnih ga- silcev dolinske občine »Breg«, ki združuje v svoji sestavi nad 50 ga- silcev-prostovoljcev ter deluje v stalnem sodelovanju z občinsko upravo. Pot ustanovitvejo podob- nih prostovoljnih protipožarnih e- not sta v zadnjem času ubrali tudi tržaška ter devinsko-nabre- žinska občina. V tej občini je po- buha v glavnem že stekla, čeprav resnici na ljubo ni naletala na preveliko zanimanje s strani ob- činov in krajevnih društev, nekaj pa je zažakalo v tržaški ob- čini, kjer so že priredili vrsto sestankov po vaseh in v raznih mestnih predelih. Odgovorni za to službo so nam povedali, da je šlo v bistvu za nekatere biro- kratske zaplete in da se bo vsa zadeva v kratkem uredila.

»Zakon je lahko dober in ko- risten samo do neke mere,« nam je povedal predsednik društva prostovoljnih gasilcev dolinske ob- čine Igor Petarovič, »treba pa je dati ljudem, in v tem primeru prostovoljcem, vse možnosti, da lahko opravijo vse, za kar čutijo potrebo in zlasti veliko veselje. Samo zaradi ljubezni do narave in okolja se večkrat pozabi na težave, ki nastajajo zaradi po- manjkanja usposobljenosti in o- preme. Dežela bi morala stalno slediti tem prostovolnim službam in ne samo takrat, ko gre za njihovo ustanovitve. Dosti, dosti več napora pa bi morala vsa društva posvetiti vzgojšanju ljudi, zlasti otrok, k spoštovanju in k ljubezni do narave.«

Droben Pordenončan živahnih o- čij je bil tudi precej zgovoren. Na mejnem prehodu na Križpotu de- la že dve leti. »Pri trenutku sem imel vtis, kot da sem prišel v nek popolnoma zgubljen kraj. To- da kmalu sem se vdal in tudi spoznal da se s krajinami lahko po- govarjam. Pridobil sem si števil- ne prijatelje med Slovenci in Ita- lijani: Paolo, Raffaele, Edvin, Maja, Barbara, ki stanujejo v Prebenegu in Mačkopoljah, so med mojimi najljubšimi prijatelji. Do- gaja se mi tudi, da me vaščani,

Mejni prehod pri Prebenegu

pulije, eden iz Pordenona. »Tukaj- res nimamo posebnih problemov, so menili enoglasno, prometa je zelo malo, odkar so zaprti mejo. Dokler je bila v Oslu odprta ben- cinska črpalka, je bilo veliko bolj živahno. Sedaj pa ponajveč ob- skujejo sorodnike onstran meje.«

»Nas prvi sogovornik živi v Mač- koljah že tri leta. Pred osmimi meseci se je poročil. »Ko sem pri- šel sem iz Južne Italije, sem imel občutek velike zgubljenosti. Lju- dje pa so me sprejeli razliko. V mestu so zaprti in je težko najti kontakt z njimi, tukaj po vaseh pa je slično kot pri nas: prebi- valci se med seboj poznajo in tu- di meni je bilo lažje navezati stik z njimi. Jaz sem takšnih stikov sam iskal, a sem opazil, da so ljudje veliko bolj spoštljivi, kadar nosim kroj.« Kakšne probleme pa vam je predstavljal slovenski jezik, ki ga ne poznate? »Mojilo me je v toliko, kolikor me je spravljalo v zadrego, ko sem pri- šel v sredino, kjer so bili sami domačini. Toda kakšnega drugo- nega problema si nisem nikoli po- stavljaj. »Mislite, da boste ostali tu v Mačkopoljah?« O tem ne o- dločam sam, če pride ukaz, se moram pač premakniti. Vendar nas, ki smo poročenci, manj pre- meščajo kot moje samske kolege.

Droben Pordenončan živahnih o- čij je bil tudi precej zgovoren. Na mejnem prehodu na Križpotu de- la že dve leti. »Pri trenutku sem imel vtis, kot da sem prišel v nek popolnoma zgubljen kraj. To- da kmalu sem se vdal in tudi spoznal da se s krajinami lahko po- govarjam. Pridobil sem si števil- ne prijatelje med Slovenci in Ita- lijani: Paolo, Raffaele, Edvin, Maja, Barbara, ki stanujejo v Prebenegu in Mačkopoljah, so med mojimi najljubšimi prijatelji. Do- gaja se mi tudi, da me vaščani,

ki me srečajo na cesti, povabijo domov na kozarec vina ali na ko- zarček žganja ...

Tretji naš sogovornik je službo v Mačkopoljah nastopil šele pred ne- kaj dnevi in se mu na obrazu le- re sprememba. »Skoraj bi rekel, da je to pravi šok. Prej sem bil namreč v Rimu, iz prestolnice pa sem prišel v to dolinico: si lahko mislite, kaj to pomeni zame. Od intenzivnega življenja prejšnjih dni me zdaj loči brezno. Najbolj se mi seveda toži po prijateljih, ki sem jih zapustil v Rimu. Prva stvar, za katero sem se pozani- mal, ko sem prišel v Mačkolje, je bila, koliko kilometrov nas loči od mesta.

»Kako je vaša premešitev spre- jela družina?« Družina je bila vajena, da me je imela blizu in vsak prost trenutek sem skočil do- mov. »Zdaj tu sem šele nekaj dni in se mi zdi, da sem že nekaj me- secev. Zdi se mi, kot da sem pri- šel v drugo državo. A lepi kraj so to.

Poslovili smo se kot dobri stari prijatelji.

Na mejnem prehodu na Pesku je bila megla tako gosta, da bi jo lahko rezal z nožem. Promet je bil še kar živahen z obeh stra- ni. Opazili smo več avtomobilov z registracijo iz drugih evropskih držav.

Naša sogovornika sta dva pod- oficirja, »Kaj vama pomeni de- stvo, da delata na takšnem po- memnem mednarodnem mejnem prehodu?»

»Pravzaprav je z nami tako, da smo v nenehni virtucini. Nikoli nisimo dokončno dodeljeni enemu bloku. Nadrejeni nas pošljejo pač tja, kjer je najbolj potrebno. Si- cer pa sem jaz tu že leto in pol in sem vedno tega časa prebil na prehodu na Pesku.« Odkod ste doma? »Iz Caserte.« Kakšen je bil prvi stik z novim okoljem pred poljudnim letom? »Prej sem bil v Rimu, nato pa so me kar naen- krat premeštili sem. Bilo je polet in padel sem v popolnoma druga- čen svet. Ta kraj je zelo miren. Rim pa je Rim, saj veste.

»Kaj pa stiki z ljudmi?« Z ljud- mi imam zelo malo stikov. Ome- njem se bolj na poznavanje, kak- šnih globokih prijateljev pač ni- mam. Kadar sem na delovnem

med delom v mizarstvi delavnici Borisa Grilanca v Saležu

med delom v mizarstvi delavnici Borisa Grilanca v Saležu

med delom v mizarstvi delavnici Borisa Grilanca v Saležu

med delom v mizarstvi delavnici Borisa Grilanca v Saležu

med delom v mizarstvi delavnici Borisa Grilanca v Saležu

med delom v mizarstvi delavnici Borisa Grilanca v Saležu

med delom v mizarstvi delavnici Borisa Grilanca v Saležu

med delom v mizarstvi delavnici Borisa Grilanca v Saležu

med delom v mizarstvi delavnici Borisa Grilanca v Saležu

med delom v mizarstvi delavnici Borisa Grilanca v Saležu

med delom v mizarstvi delavnici Borisa Grilanca v Saležu

med delom v mizarstvi delavnici Borisa Grilanca v Saležu

med delom v mizarstvi delavnici Borisa Grilanca v Saležu

med delom v mizarstvi delavnici Borisa Grilanca v Saležu

med delom v mizarstvi delavnici Borisa Grilanca v Saležu

med delom v mizarstvi delavnici Borisa Grilanca v Saležu

med delom v mizarstvi delavnici Borisa Grilanca v Saležu

med delom v mizarstvi delavnici Borisa Grilanca v Saležu

med delom v mizar

IZ NAŠIH KRAJEV • IZ NAŠIH KRAJEV • IZ NAŠIH KRAJEV • IZ NAŠIH KRAJEV • IZ NAŠIH KRAJEV

POMEMBNA VPRAŠANJA, KI JIM POSVEČAMO VSE PREMALO POZORNOSTI IN ZANIMANJA

S čudovitega repentabskega griča prihaja SOS: rešite cerkev in ostalo pred naglim propadanjem!

Pred štirimi leti je nadzornišvo za spomeniško varstvo za silo zakrpalo del cerkvenih prostorov in znamenito srenjsko hišo na skali - To pa še zdaleč ni bilo dovolj - Neutrudna prizadevanja župnika Bedenčiča

S čudovitega repentabskega griča se razlega klic na pomoč. Cerkev in ostala poslopja, ki tvorijo prijazno in zanimivo tabrski kompleks, so v nevarnosti. Grozi jim neizprosni nagel propad, če ne bo čimprej kdo ukrepal in poskrbel za temeljita popravila. Bodo mar pristojni dejavniki klicu pozorneje prisluhnili, kot so doslej?

Najbrž ima vsakdo izmed nas v svojih spominih na otroška leta poseben predaleček, v katerem so shranjeni nekdanji doživljaji in občutki od glavnih letnih praznovanjih. V mojih spominih je takšen predaleček in kadar ga odprem, najdem v njem, med najrazličnejše šaro, poleg radodarnih miklavževan in božičnic, šaljivih pustovanj in pomladnega velikonočnega škrotenja po vasi, skrivnostnih kresovanj in veselih trgatav, še marsikaj drugega. Tako je na primer Jožefovo vezano z vsakoletnim romanjem v Rimanje, ali pa veliki šmaran s tradicionalnim romanjem na Repentabor.

Nekaj silno očarljivega je bilo v teh romanjih. Ekskluzivno spremstvo je imel ded. Na pot je bila treba zelo zgodaj. Šlo se je kar čez gmajno, s culo na rami,

v kateri so bile klobase, pripravljene ob kolinah nalašč za te prilozosti. Večja za deda, manjša za nas, otroke. Do malice je bilo treba biti na cilju. Spotoma je ded pripovedoval.

Spominjam se, kako me je nadjalo z občudovanjem in skrito bojaznjo hkrati, ko smo se med pisanimi stojnicami in gnečo ljudi vzpenjali proti tabrski cerkvi. V svoji otroški domišljiji sem videl trume divjih Turkov, kako se z glasnim vpitjem do zob oboroženi z vseh strani vzpenjajo proti vrhu. In zbegane Repentabrece, kako se z vilami, cepci in kosami razmeščajo po obzidju, da bi odbili napad. Plat zvona, ki poziva k jutranji maši, se v dedovem sočnem pripovedovanju spreminja v svarilno zvonjenje, ki obvešča okoljske kraje, da je prišel krvoločni Turak v goste. Z bližnjih in daljnih gričev se vrtni v razgreto avgustovsko nebo dim pojednajočih kresov, ki so naznanjali nevarnost.

Silno veličastno je deloval name Repentabor s svojim obzidjem, ki je bilo v otrokovi predstavi močnejše, kot je v resnici, s svojo veliko in z belimi skrlami prekrito cerkvijo, z zvonom, iz katerega je poganjala rešilica ter

belo srenjsko hišo na živi skali. In po svoje deluje veličastno še danes, čeprav tako redko zaidejmanj. Repentabor je slej ko prej neprecenljiv spomenik prisotnosti našega človeka v teh krajih že v davnih časih.

Je vidno znamenje zgodovine, o kateri ne vemo zelo veliko, a vendar dovolj, da lahko bolje opredeljujemo tudi našo današnjo bitnost. V tem smislu ni Repentabor samo znamenita Marijina božja pot, na kateri iščejo verniki svoj notranji mir in zblaznje z Bogom, temveč tudi pomembna turistična pot za vse tiste, ki radi uživajo ob naravnih lepota in zgodovinskih znamenitostih. Repentabor jim nudi obsej: čudovit razgled na vse strani Krasa (o katerem si ni še ničesar na jasnem, v kakšnem letnem času je najbolj očarljiv), in edinstven primer stare kraske arhitekture, ki se vedno čaka na podrobnejšo obravnavo ob času, vzrokih in načinu svojega nastanka in nadaljnega razvoja.

Na Repentabor sem se po dolgem času spet vrnil pred nekaj dnevi. Prostrano, popolnoma prazno dvorišče, po katerem je opletala burja in si zdaj komaj slišno, zdaj glasneje požvižgala hladno pesem, je delovalo nekakšno tesnobo. Kot bi se nenadoma znašel izven časa. Na prvi pogled se ni tu nič spremenilo. Kljubovalci smo in kljubujemo — nemo govorijo sivele zgradbe krog mene, kot bi hoteli iz dolgočasnja navezati razgovor. A do kdaj boste še kljubovali? Jih vprašam in potrkam na vrata župnišča. Z mladim repentabskim župnikom Tonetom Bedenčičem imam zmečnek. Moral bi mi namestiti njih odgovoriti na to vprašanje. Zato sem tudi prišel.

Toda iz župnišča ni živega glasu in tabrska samotna se mi zazdi še večja. Ko se naposled pripelje z avtom skozi obokana vrata, ni je kmalu vse jasno. Saj župnik že dolgo ne prebiva več tu, temveč v openskem marjanšču. Tu se zadržuje le občasno. Kdo bi lahko dostojno prebival v poslopju, ki je na tem, da postane vsak čas podrtja? Sam je sicer marsikaj popravil in uredil, vendar vse to še ni dovolj. Predvsem bi bilo treba popraviti streho, ker je deževnica v dolgih stoletjih končno našla pot med skrlastimi zarezami. Na severni strani ponekod ob deževju kar lije v notranjost. Veliki madeži vlage, ki so našli tudi tramovje, ne morejo utajiti dejstev, ki terjajo nujne ukrepe.

Če je župniški del poslopja v slabem stanju, je mežnarja, ki zavzema prvi del poslopja nad severno steno Repentabra, v še hujšem. Človek se kar nekam zbegano ozira okrog sebe, ko gre skozi njene tesne, nizke in vlažne prostore — kaj če se bo zdaj zdaj kaj podrlo nad mano, ali pod mano? Tudi tu je vprašanje strehe, tiste čudovite, s krasnimi skrlami prekrita strehe, ki je vzdržala toliko neurj, a jih ne bo mogla več brez temeljitih popravil.

Nato je čudovita hiša na živi skali. Tista, ki jo poznamo iz razrednice. Bila je sedež srenjskega nekakšnega srenjskega hiša najstarejših poslopje daleč nazaj. S tem biserom stare kraske arhitekture, kot tudi s cerkvijo in župniščem, je bilo nekoliko drugače, kot z mežnarjo in župniščem. Na nesteta in neprestana župnikova opozorila in prigovarjanja, ki si jim je pridružil še poziv občinske uprave, je tržisko nadzornišvo za spomeniško varstvo vendarle uprli svoje kratkovidno oko tudi sem in dalo nekaj denarja ter tehnično pomoč, da so nekaj tu in tam za silo zakrpali.

Sredstva so bila res skromna in tehnično znanje verjetno ni bilo veliko bogatejše, kajti, če danes pogledamo repentabske zgradbe, vidimo, da smo pravzaprav še vedno tam, kjer smo bili. V srenjsko hišo še vedno pušča in v cerkvi se prav tako širi vlažni madeži. Ko so popravljali strehe, so enostavno spustili spranje med eno skrljo in drugo s cementom ter s tem dosegli kar dva negativna učinka. Prvič: zadelali so sicer polti, po katerih voda priteka, vendar so zadelali tudi tiste, po katerih odteka. Tako se med nekaterimi zacementiranimi skrlami nabira voda, ki nima več odтока in zato pronica skozi zid v notranjost. Drugič: s cementom so enostavno pokvarili estetski videz kamnite strehe.

Z denarjem (okrog 90 milijonov), ki ga je leta 1978 dalo na razpolago nadzornišvo za spomeniško varstvo, so tedaj tudi vedeli nekatera obnovitvena dela na zvonom ter omateli notranjost cerkve, nakaar jim je sredstev zmanjkalo, da bi jo tudi pobelili. Od tedaj so minila že štiri leta, župnik Bedenčič vztrajno pošilja prošnje, da bi celoten repentabski kompleks rešil propadanja, vendar od nikoder ni najmanjše

ga znaka pozitivnih premikov. Župnikova prizadevanja je preglasila splošna brezbržnost, čas pa medtem dela svoje.

Leta 1978 se je na Repentaboru zgodilo še nekaj. Ko so začeli obnovitvena dela, so strokovnjaki, po podrobnejših pregledih repentabskega kompleksa, ugotovili, da je stanje poslopja veliko slabše, kot se je predvidevalo. Nadzornišvo za spomeniško varstvo je zato poslalo župniškemu uradu in repentabski občini telegram z nujnim priporočilom, da se cerkev in ostali prostori za prejšnjo, ker bi sicer predstavljali nevarnost za vse, ki se v njih nahajajo. Občina je bila tako prisiljena, da z županovim dekretom zapre repentabsko svetišče. Bil je to udarec za krajevno versko skupnost, saj je repentabska cerkev edina v občini, in bila je to škoda za širšo skupnost, ki ji predstavlja Tabor neprecenljivo zgodovinsko vrednost. Po dekretu, ki nosi datum 19. avgusta 1978, nekaj dni po velikem šmaru, se je župnik odselil in cerkev je bila dalj časa zaprta. Kasneje se je župnik na lastno odgovornost odločil, da bo kljub vsemu maše

sto zgradbo na nasprotnem obronku in si misli — koliko »karijoli« denarja so zvozili za ono Marijino svetišče, za Tabor pa jim je žal počenega groša. Tako si ni znal misliti, temveč je tudi rekel domačin, ki smo ga srečali na stari vjugasti poti, ki vodi na Tabor. »Pa če zraven pomislimo,« je še pristavil, »es kakšno lahkoto so gradili onole cerkev in koliko truda je stala naše prednike gradnja Tabra. Ta pot, ki jo so jo asfaltirali za Bizjakovega županovanja, je bila še v mojih otroških letih takšna, da je par debelih volov glasno sopihalo do vrha. Še s prevozom je bil križ, kaj šele z gradnjo.«

Kdaj so pravzaprav Tabor sezidali? Na oboku malih vrat, po katerih se pride v Tabor s strani Cola, je nekdanji starešina in župan iz Repna Anton Lazar vklesal napis: U. LETI 911. JE. TABOR. SIDAN. U. L. 1750 JE. ZERK. 2/911 DELANA. U. L. 1802 JE. TUREN. STOR. U. L. 1828. SO. TE. VRATA SPRIZHA. A. L. Ce lahko verjamemo temu napisu, ima Tabor več kot tisoč let. To je tudi najstarejša letnica, ki jo navaja nekdanji repen-

Slovani in se tu stalno naselili. Točneje podatke imamo šele iz XIII. in XIV. stol., ko se prvič omenjajo vasi Repnič, Repen, Voglje, Vrhovlje ter »Sancta Maria«, ki verjetno označuje Tabor. V urbarju devinskega gospostva iz leta 1494 so popisani vsi podložniki, ki so bili dolžni plačevati dajatve. Tu je tudi prvič omenjena mitnica, po kateri je dobila ime vas Col.

Nekako v tem času so verjetno nekdanjo rimsko postojanko preuredili v obrambno trdnjavo pred Turki. Če se držimo pisanih dokumentov, imamo zapise o njihovih napadih iz let 1471, 1472, 1474, 1476, 1477 in 1499. Turki vdori so se vrstili tudi v naslednjem stoletju, med leti 1522 in 1532. Pred njihovimi napadi so se ljudje z živino in imetjem zatekali na Tabor, ki jim je s svojim obzidjem nudil varno zavetje. Župnik Sila piše v svoji kroniki, da je imel Tabor trojno obzidje. O prvih dveh je le tu pa tam kakšna sled, čeprav sta bila kilometrske obsežnosti.

Na kraju, kjer stoji danes cerkev, je stala kapelica, ki se prvič omenja v neki listini leta 1316. Najstarejša pergamentna listina, ki jo hranijo v arhivu repentabske cerkve, pa je iz leta 1512, ko so na Tabru zgradili večjo cerkev, približno iste velikosti, kot je današnja. Župnišče so dozdaj okrog leta 1550. V istem času so verjetno zgradili tudi srenjsko ali občinsko hišo na skali. V njej so se zbirali predstavniki prebivalstva okoliških vasi ter sklepali o svojem delu in obrambi in posvetila in cerkvena gospodstva jih je morala upoštevati.

Zvonik so postavili šele leta 1802 in je visok devetnajst metrov. V njem so trije zvonovi, ki so bili uliti v livarni J. Samas-ke v Ljubljani. V cerkvi na velikem oltarju pa je v bakru izdelana podoba »Mater Salvatoris«, ki jo je repentabskim vernikom daroval leta 1794 tržaški škof Ziga Hohenward, izdelala pa slikarka Maria Candido.

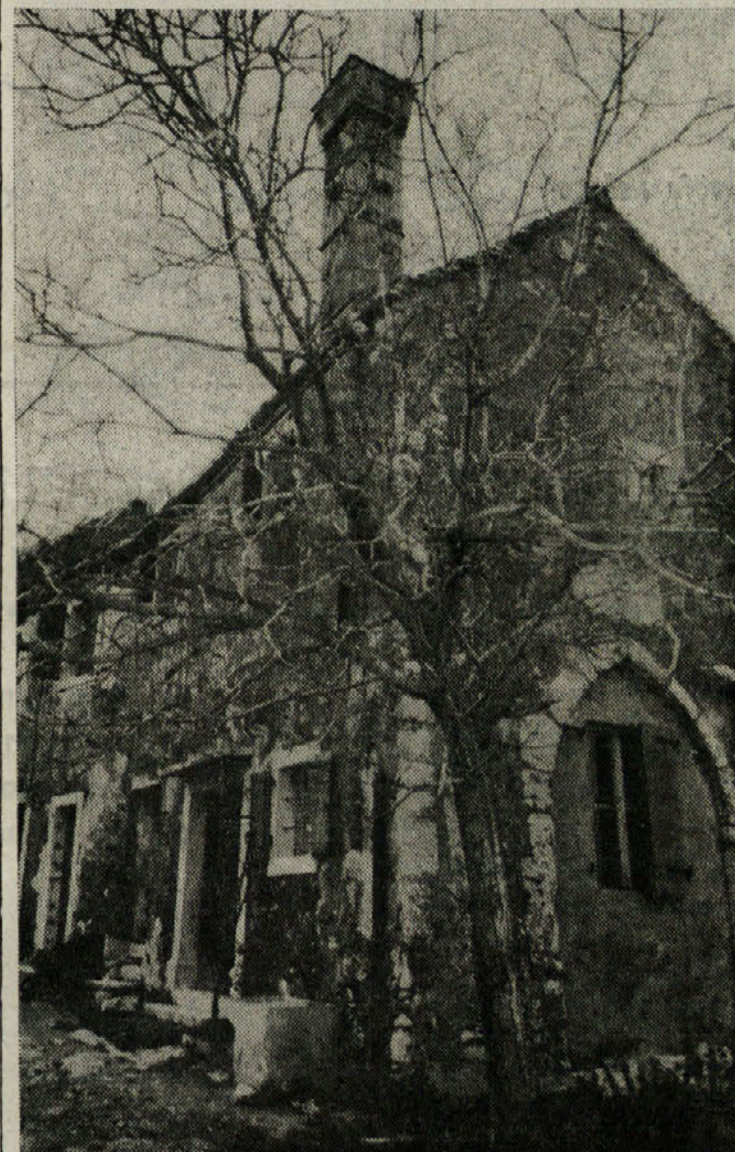
Poleg preverjenih podatkov in dokumentov je župnik Sila zbiral tudi ustno izročilo in vse to popisal v svoji kroniki. Med drugim je zabeležil tri legende o nastanku repentabskega svetišča. Po prvi naj bi se ovcarju, ki je pasal na tabrskem griču, prikazala bela žena in mu velela, naj si tu postavi hišico. Ovcar je res začel graditi, pa se mu je začelo delo, da ni vredno tu graditi in je podrl vse, kar je bil zgradil. Naslednjega dne pa je z začudenjem odkril, da je zgrajba spet stala. V tem je videl božje znamenje, zato je hišico preuredil v kapelico in začel v njej služiti Marijo.

Po drugi legendi naj bi začeli Repenci zidati cerkev na Krog-Jem hribu med Colom in Repnom, toda vse, kar so podnevi zgradili, se jim je čez noč podrl. Zato so se sklenili, da bodo izbrali za zidanje primernejši kraj in začeli zidati na kraju, kjer stoji danes cerkev. In kaj, kdo je napredoval z neverjetno naglico. Po tretjem ustnem izročilu pa naj bi na Repentabor našli v kamen izdolen odtis ženskega stopala. Ljudje so bili prepričani, da je na ta kraj stopila Mati božja, da bi jih opozorila, naj ji na tem mestu sezidajo cerkev. Omenjeni kamen je še danes prislonjen ob vzhodni zvoniki pri cerkvi in v neposredni bližini starega kroglinika iz leta 1754. Do tod Silova kronika.

Kdor bo v prihodnje pisal kroniko Repentabra, bo moral zabeležiti, da so leta 1978 cerkev in srenjsko hišo delno popravili, a ne dovolj, da bi ju lahko zavarovali pred neizprosni propadom. Vprašanje je, kaj bo lahko zapisal za leta, ki bodo tekla od jutri naprej.

DUŠAN KALC

Tabrski župnik Matija Sila v svoji »Zgodovini Repentabra«. Silova župna kronika, ki jo sedaj hrani v rokopisu njegov naslednik, Bedenčič, obsega dobo od najstarejših časov do leta 1894. Tako na primer opisuje, kako so delavci med kopanjem v kletnih prostorih našli bronasto konico sulice, ki sega verjetno v prvo tisočletje pred Kristusom in ki jo sedaj hrani tržaški naravoslovni muzej. Po tem odkritju bi se dalo sklepati, da je bilo na Tabru gradišče. V II. stol. pred Kristusom so to ozemlje zasedli Rimljani ter si verjetno na Tabru postavili postojanko, če je res, da je v tistih časih vodila mimo Cola pot, ki se je iz obalnih krajev pomikala proti Vipavski dolini in Panoniji. Konec VI. in v začetku VII. stol. so v te kraje vdrali

Mežnarja na Repentaboru

IZ ŽIVLJENJA NAŠE NARODNOSTNE SKUPNOSTI

Nekaj razmišljanj o pomembni vlogi manjšinskega raziskovalnega inštituta

SLORI bo v letu 1983 stopil v 10. leto svojega obstoja

V letu 1983 bo Slovenski raziskovalni inštitut stopil v 10. leto svojega obstoja. Čeprav je okrogla, uradna obletnica še razmeroma daleč, (ustanovitveni občni zbor se je vršil 21. junija 1974) ni prezgodaj za prsto razmišljanje o vlogi manjšinskega raziskovalnega inštituta, kakršen je naš.

Prva misel, ki se utrje, je, da se pravzaprav o tej vlogi pri nas ni neločeno šlo, temeljitije razprave. O delu Slovenskega raziskovalnega inštituta je tekla razprava že velikokrat, od njegove ustanovitve dalje, kot najmanj na vsakem običnem zboru, a tu ni misljena le specifična vloga SLORI med Slovenci in Italij, temveč splošnejša vloga raziskovalne strukture neke manjšine.

Prilik za tako razpravo bi bilo več, saj na slovenskem etničnem prostoru delujejo kar tri sorodne ustanove, ki so bolj ali manj tesno v stiku: poleg našega je misljen sorodni inštitut v Celovcu in ročinski, zgodovinski center. Italijanske narodne skupnosti v Jugoslaviji.

Druga misel, ki verjetno pogosto obhaja sodelavce Slovenskega raziskovalnega inštituta in druge družbene delavce, ki prihajajo v stik z njim, je, da ima delo inštituta premalo odmeva v javnosti. S to ugotovitvijo se večinoma strinja, a anketa o razlogih bi pokazala veliko raznolikost mnenj. Nekatera bi bila izrazito kritična, bodisi v zvezi z osebnostjo, ki jo načinom izvajanja inštitutov raziskovanj; tisti, ki SLORI-ju bolj sledijo in poznajo pogoje dela, bi se verjetno izrazili drugače.

Glede na nakazani okvir tega razmišljanja je pomembno ugotoviti, da neke raziskovalne ustanove, zlasti manjšinske ni odvisno od določenih oseb, ampak je predvsem izraz splošne družbene, gospodarske in kulturne razvitosti pripadajoče skupnosti. Splošnejša stopnja razvitosti vpliva preko cele vrste učinkov in pogojev na vse ustanove skupnosti, bodisi preko denarne razpoložljivosti, razpolaganja s kadri, z drugimi pogoji ali z vsemi hkrati.

Razvoj neke ustanove, kakršna je SLORI je dolgoročen proces, ko manjšinski družbeno tkivo postopoma izoblikuje svoj raziskovalni organ in ko ta začneja postopoma izvajati svoj učinek na tve, če je delo uspešno se to izraža preko vedno širše aktivizacije manjšinskega intelektualnega potenciala, preko vedno večje prisotnosti raziskovalnega gradiva in analiz na prizorišču manjšinskih bojev ter v vedno večji razširjenosti v narodno tkivo skupnosti in v vedno večjem priznanju in upoštevanju na strani večine.

Raziskovalno delo ima svojo logiko in zahtovitosti, potrebno je določeno orodje in znanje, a važni sta tudi miselnost in razglednost. Tega se moramo premalo zavedati tisti, ki so od Slovenskega raziskovalnega inštituta pričakovali več, kot je doslej izrazil in proizvedel. Za raziskavo ne zadostujeta problem in gradivo; večini primerov pa naš razisko-

valec nima na razpolago niti teh dveh osnovnih izhodšč.

Problemi, ki se postavljajo manjšinam so pogosto še slabše raziskani in definirani, kar pomeni, da obstaja o njih več različnih mnenj, ki jih je treba predhodno opredeliti, preverjati in primerjati s širšimi sorodnimi analizami, da se sploh lahko jasno opiše problem in osnovne hipoteze dela.

Gradivo je problem zase, kajti v Italiji so uradni statistični podatki zelo skopi in še ti so delno uporabni; uradne ustanove imajo monopol nad večino zanimivih pokazateljev in manjšina, ki si hoče ustvariti lastno sliko se mora podati v zelo drago, zahtevno in dolgo delo, da dobi podatke, ki že ležijo po nedostopnih predelih.

To seveda ne velja za manjšine analize, za »skice« določenih problemskih situacij, ko se poveže nekaj uradnih podatkov in izračuna nekaj odstotkov. Take skromne slike nudijo le kratkoročno korist, na njih se ne more graditi resnega dolgoročnega razvoja in razumevanja lastnih problemov. Manjšinski inštitut, ki bi izvajal le take drobne naloge, bi malo prispel k razvoju svoje skupnosti; zadovoljil bi več posameznikov, a razpršitev skromnih energij bi vedno bolj ozala obzorje manjšinske problematike.

Poleg tega se od manjšinskega raziskovalnega inštituta ne more zahtevati, da bi izvajal vse vloge, ki jih pri večinskih narodnih izvajajo univerze, akademije, muzeji ter razni raziskovalni skladi in organizacije.

Slovenska narodna skupnost v Italiji se danes nahaja pred nekaterimi večjimi sklopi problemov, ki še posebno pritiskajo nanjo:

vprašanje narodne zavesti, asimilacija in vloga kulture v širšem smislu; demografski in družbeni razvoj; gospodarski tokovi na narodnostno mešanem območju, zaposlovanje in s tem v zvezi tudi izobraževanje; problemi prostora, zlasti zemlje in njene kmetijske uporabe v odnosu do razlaščenja; pa še vsi problemi v zvezi z zakonsko zaščito.

O vseh teh vprašanjih se razpravlja že vsa povojna doba; konkretnih, uporabnih analiz pa je malo in še te imajo vrsto pogojev, ki jih je vsilila nujna v kateri so nastajale.

Poleg tega nam do danes ni uspelo še premostiti v zadostni meri ožje, lokalno gledanje na naše probleme, ki so navedeno izraz precej širših tokov in procesov, kot bi se to zdelo iz čistito manjšinskega zornega kota.

Kot primer lahko velja dejstvo, da za razumevanje gospodarskega dogajanja na narodnostno mešanem območju absolutno ni dovolj opazovati tistih 35 občin, za katere trdimo, da so slovenske. Zaradi značilnosti našega prostora bi morali zajeti vsaj dvakrat širši pas, a tabar bi verjetno ugotovili, da dogajanja med Slovenci ne moremo razumeti, če ne razumemo celotnega dogajanja v deželi Furlaniji-Juljski krajini in vplivov, ki segajo vanjo od zunaj.

Ta širina, ki je edino jamstvo za temeljitost in torej za uporabnost raziskovalnega dela, lahko nastaja le postopoma. Vsaka nova raziskava pomeni novo doprinos k kapitalu znanja, ki ga tako nabira ne le inštitut ampak cela narodna skupnost, bodisi preko zbranskega gradiva, novih pogledov, ki jih je gradivo omogočilo in

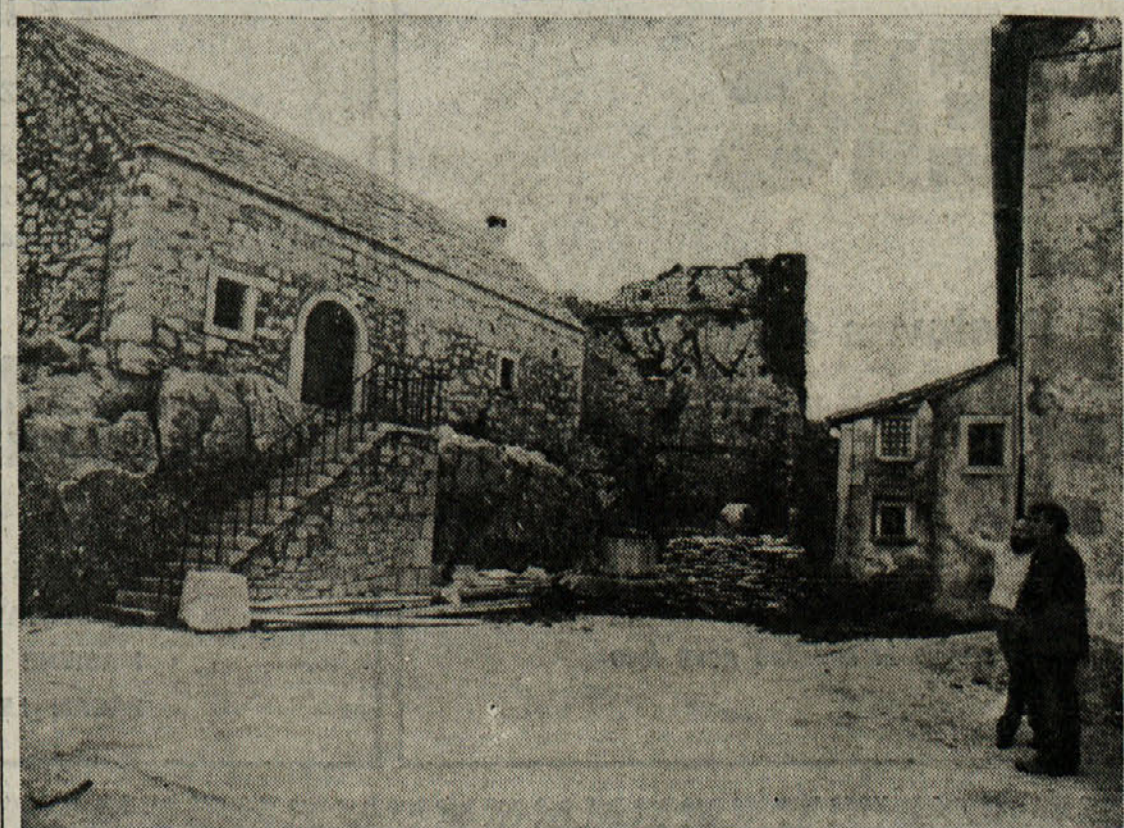
preko novih izkustev, ki so jih dobili raziskovalci ob tem.

Ta širina je dolgoročen proces, ki nastaja ob drobnem vsakdanjem delu zbiranja dokumentacije in opazovanja važnejših družbenih dogodkov na prostoru, kjer žive Slovenci v Italiji, kakor tudi ob zahtevnejših nalogah ali ob dolgoročnih projektih. Ob vsem tem se ustvarja tisti kulturno raziskovalni humus, iz katerega se bo lahko razvijala nova več slovenske kulture, ki ne bo le posnemanje matičnih modelov ali prevajanje italijanskih, ampak bo oblikovana po meri naših lastnih potreb in zmogljivosti. Taka kultura bo lahko prerasla dosežanje meje, ko je bila usmerjena predvsem v ohranitev in v obrambo našega obstoja in zato ni mogla sproščati ves potencial, ki se je nabral okoli naše obmejne značilnosti in vloge.

Tako raziskovalno delo predpostavlja tudi veliko skrb za mladi rod, in ne le preko sodelovanja s študenti, ki pripravljajo svoje diplomske naloge, kajti začeti je treba veliko prej, da ne bo diplomirani intelektualci, kljub vsemu svojemu znanju tuje v lastnem domu.

Torej ni odvisno od samega raziskovalnega inštituta, kako se bo razvijal, čeprav ta ugotovitev načeloma ni v sme biti izogibanje odgovornosti za lastni delež v tej vlogi. Verjetno je še najvažnejše, kako se manjšinska raziskovalna ustanova vključuje v celotno manjšinski strukturo, če postane njen vitalen organ, če prestreza pretek problemov skozi manjšinski prostor in manjšinsko družbeno tkivo in kako se sama vključuje v ta pretek.

PAVEL STRANJ

Srenjska hiša na skali in del visokega ohranjenega obzidja

Intereuropa
MEDNARODNA ŠPEDICIJA IN TRANSPORT

n. sol. o.

Sedež v Kopru, poslovalnice v vseh večjih mestih, gospodarskih centrih, lukah, na letališčih in mejnih prehodih Jugoslavije.

Naša organizacija vam hitro in strokovno opravlja vse storitve mednarodne špedicije, cestnega prevoza z lastnimi kamioni in pomorsko agencijske dejavnosti.

Specializacije: cestni prevozi z lastnimi kamioni, sejemske poslovanje, avio promet, zbirni promet, ljuška agencija, kontejnerski in ferry promet Koper - Tartous - Koper.

SKUPNA OBRATOVALNICA

HELIČ

SOBOSLIKARSTVO IN PLESKARSTVO
KOPER, GASILSKA 3
telefon (066) 26-170

*priporoča svoje usluge
in želi*

srečno in uspešno novo leto

Uspehov polno leto

1983

časopisno
tiskarsko podjetje pravica — dnevnik
tiskarna ljudske pravice
o. sub. o

ČASOPIŠNO TISKARSKO PODJETJE

PRAVICA - DNEVNIK

61000 LJUBLJANA
Kopitarjeva 2
Telefon: (061) 323-841
Telex: ljudne 31177

ČASOPIŠNI TISK
OFSETNI TISK
KNJIŽNI TISK
KNJIGOVEZNICA
PLASTIFICIRANJE
KLISARNA

**gostilna
TRIJE LOVCI**

66274 ŠMARJE PRI KOPRU
Telefon (066) 57302

Vabi cenjene goste na prvovrstna hladna in topla jedila, razna divjačina, pristna domača istrska vina in tipična istrska jedila.

Sprejemamo naročila za razne praznike, ohčeti in razna družabna slavlja.

Priporočamo se za obisk in želimo srečno novo leto.

hotel

ZDRAVILIŠČE STRUNJAN

*želi srečno
in uspešno
NOVO LETO
in vabi na zdravljenje
in oddih*

7 KNJIG ZNANJA ZA VSE STAROSTI - 7 ZAKLADOV UČENOSTI ZA VSE ŽIVLJENJE
VELIKA ILUSTRIRANA ENCIKLOPEDIJA

- Pregledneje razvrščena snov
- Razkošno slikovno gradivo
- Poljudnost in jednatost
- Že 28 izdaj v 23 jezikih

format
22X29 cm
polusnje
2160 strani
10.500 ilustracij
(7200 v barvah)
200 zemljevidov

**Zbirko VELIKA
ILUSTRIRANA
ENCIKLOPEDIJA**

LAHKO NAROČITE TUDI V TRŽAŠKI KNJIGARNI, ULICA SV. FRANČIŠKA 20, TRST,
ALI NA UPRAVI PRIMORSKEGA DNEVNIKA V GORICI, DREVORED XXIV MAGGIO 1
IZŠLE SO PRVE TRI KNJIGE: «ZEMlja, NARAVA, STROJI»

M založba
mladinska
knjiga

sestavljena organizacija združenega dela
za dejavnost kmetijstva, industrije, trgovine, gostinstva
in storitve, n. sub. o., Ljubljana

Mercator

Rudar / Idrija

trgovina na debelo in drobno ter gostinstvo, 65280
Idrija, St. Rozmana 1, p.o.

telefon h. c. 71-028, 71-486, računovodja 71-026,
telegram: Mercator, TOZD Idrija,
p.p. 37 — 65280 Idrija

V SKLOPU DELOVNE ORGANIZACIJE SO:

TOZD UNIVERZAL IDRIJA, LJUBLJANSKA 5
TRGOVINA NA DROBNO

TOZD PRESKRBA IDRIJA, MOKRAŠKA VAS
(SP. IDRIJA) TRGOVINA NA DEBELO

TOZD JAVORNIK IDRIJA, STANETA ROZMANA 35
GOSTINSTVO

EIC

Poslovna skupnost
Energetsko industrijska cona, Koper

*želi vsem delovnim ljudem in občanom
srečno in uspešno novo leto*

**lesna
industrija
idrija** n. sol. o.

sozd slovenijales

naslov: 65280 idrija, jugoslavija, p. p. 88
telefon: 065 76010, 76011
telegram: lesna industrija idrija

SLOVENIJALES

Proizvaja:
SPALNICE
IN SESTAVLJIVO POHIŠTVO
MASIVNE REGALE IN MIZE
ZAGAN LES IN EMBALAŽO

RAZVOJ NARODNOOSVOBODILNEGA GIBANJA NA PRIMORSKEM IN V TRSTU PO KAPITULACIJI ITALIJE

September 1943 - prva svoboda

Vstopamo v leto, ko se bomo spominjali pomembnih dogodkov pred štiridesetimi leti. Naj navedemo le nekatere: aprilski pohod partizanskih vojske v Benetso Slovenijo pod vodstvom generala Jake Avšiča; juljski padec Mussolinija; 8. september — brezpogojna kapitulacija Italije; splošna ljudska vstaja na Primorskem; Goriska fronta, zbor odposlancev slovenskega naroda v Kočevju; drugo zasedanje AVNOJ in potrditev odloka vrhovnega plenuma OF o priključitvi Primorske k Sloveniji in Jugoslaviji; ustanovitev IX. korpusa — udarne pesti primorskega ljudstva v boju za svobodo; rojstvo Partizanskega dnevnika — predhodnika našega Primorskega dnevnika itd.

Primorski dnevnik bo skozi vse leto posvečal tem zgodovinskim odločitvam pred štiridesetimi leti vso pozornost. Tudi pričujoči prispevek spada v ta okvir. Vse bivše bore, aktiviste, interinrance pa vabimo, da nam pošljejo svoje spomine in morebitne ohranjene zapise ali kakršne koli dokumente. Vse bomo rade volje sprejeli za objavo.

8. september je važen mejnik v narodnoosvobodilnem gibanju slovenskega naroda. Primorsko ljudstvo je obdobje od kapitulacije Italije do nemške ofenzive poimenovalo obdobje prve svobode. Osvobodena je bila vsa Primorska razen Gorice in Trsta in železniške zveze z njima. Okupatorska fasisistična oblast je izginila. Hkrati se je dokončno uveljavila Osvobodilna fronta slovenskega naroda kot nova slovenska ljudska oblast. Joža Vilfan je pravilno že med vojno zapisal v znani publikaciji «Leto borb ob Soči»: «Brez predhodnih direktiv in brez možnosti morebitne nove direktive takoj sporočiti v zadnji kotic OF, in kjer teh ni bilo, tudi zaupniki OF pričeli takoj nastopiti kot predstavniki nove oblasti. V ogromni večini primerov so tudi našli pravo rešitev in povsod jih je narod priznaval.»

Italija je 8. septembra zvečer razglasila brezpogojno vdajo svojih oboroženih sil. Primorsko ter Istru je zajela vseljudska vstaja. Bila je rezultat temeljitje političnega in organizacijskega dela Osvobodilne fronte. To delo se je na Primorskem naslanjalo na skoraj četrtstoletni odpor primorskega ljudstva proti fasisističnemu nasilju, na narodno zavest in na živo protifasisistično razpoloženje skoraj vsega prebivalstva. Vstaja je bila splet načrtnih in preudarnih priprav ter organiziranosti, poleg tega pa tudi nenadnih spontanosti odločitev. Osvobodilni režim se je rušil, nemški okupator je bil šibek. Zdelo se je, da je konec vojne blizu.

V juljskih poletnih dneh je huda kriza fasisistične Italije, ki je trajala že dolgo časa, začela dosegati vrh. Državni dolgovci so bili v letu 1943 ogromni, pomanjkanje strateških surovin (zlasti nafte) je ohromilo gospodarstvo ter uporabo mornarice, letalstva in motoriziranih enot. V Italiji so se širile stavke, v katerih je marca in aprila 1943 v Turinu in Milanu sodelovalo več kot 100.000 delavcev.

Padec Mussolinija

Zjutraj 10. julija so se oddelki 8. britanske in 7. ameriške armade izkrcali na južnih obalah Sicilije. 25. julija je fasisistični svet glasoval resolucijo, ki je bila na perjenah proti Mussoliniju. Italijanski kralj, ki je želel popraviti ugled savojske dinastije in si pridobiti oporo zahodnih zaveznikov, je dal Mussolinija zapreti. Istosčasno je objavil razglas o oblikovanju nove vlade, ki ji je predsedoval maršal Badoglio.

Padec Mussolinija je ljudstvo sprejelo z navdušenjem. Čedalje glasneje je zahteval mir, svobodo in odstranitev vidnih sledov fasisizma. Mnogi so skušali osvoboditi politične jetnike. V mestih so se širile demonstracije. Toda Badoglioval režim je razglasil obredno stanje, ni dovolil obnovne politične stranke, prepovedal je politične stranke in stavke, zadržal je politične zapornike in ječah in taboriščih. Po fasisistični diktaturi je nastopilo obdobje vojaške diktature.

Tudi na Primorskem in v Istri so se širile demonstracije. Konec julija so bile množične ljudske in delavske demonstracije v Trstu, Gorici, Trzinu, Izoli, Marezighu ind. Mnogi so zahtevali izpustitev političnih jetnikov in odpravo fasisističnih zakonov. 28. julija je na primer v Gorici okrog 300 delavcev tovarne SAFON in okrog 1800 delavcev prednice v Podgorici (med njimi 1400 žensk) prekinilo delo in zahtevalo odstranitev fasisizma in njihovih sodelavcev. Nove italijanske oblasti o zadušile demonstracije z orožjem. Padec fasisizma je presenetil delavske sile. Poleg tega so bili vodilni kadri v glavnem zaprti, mase delavcev na nepripravljenosti. Tržaška prefekta so sicer zamenjali, stvari pa se niso nič spremenile. 26. in 27. septembra je v obliki sporočila, da se vojna nadaljuje.

Bolj spontani kot organizirani nastopi množice so pokazali, da pripravljenost množice zlasti v mestih presega njihovo organiziranost. Zato je OF izkoristila čas do kapitulacije Italije, da se je bolj usmerila v pripravo kadrov in organizirano: ti čim širši množice.

Začetek vstaje

Takoj po kapitulaciji Italije je to-rej Primorsko in Istru zajela splošna ljudska vstaja. Še isti večer (8. septembra 1943) je pokrajinski komite KPS za Primorsko, katerega del se je nahajal takrat v Podgorici na Vipavskem, drugi del pa v Bukovici pri Gorici, naročil svo-

ke za odhode so delovali pri Sv. Ivanu, Lonjerju, na Kolonkovicu, v Skednju in Barkovljah.

Sestanki OF v Trstu

V zvezi z akcijo za izpustitev zapornikov je znanih več dogodkov. Naj omenim le dva. 9. septembra je bil v Ulici Tarabocchia sestanek mestnega odbora OF. Pri Gašperiču so se zbrali pod vodstvom Branka Babića: Danilo Pilat, Slavko Kjuder, Zorko Werk in Gašperič. Obravnavali so nastali politični položaj po kapitulaciji Italije. Med sejo je prišel Stanko Babić, ki je sporočil, da se je pred zbori v Ulici Nizza (sedaj Coroneo) zbrala velika množica ljudi. Branko Babić je tedaj zadobil nekaj tverštev, da organizirajo množično pred zbori ter dosežejo izpustitev zapornikov. Akcija je uspela. Lado Premru (znani protifasist in aktivist) se prav dobro spominja dogodkov in Coroneu, saj je bil ravno takrat zaprt: od 17. junija do 10. septembra 1943. Že 8. septembra zvečer se je po zaporu razvedelo o kapitulaciji, širila se je beseda «armistizio». Naslednje jutro so se vsi zaporniki bili obveščeni o važnem dogodku. Politični zaporniki so se organizirali in domnili, 10. septembra se niso hoteli več vrniti v celice, potem ko so bili na zrak. Akcija se je nato razširila na vse zapornike. Sam ravnatelj zapore je prišel na prizorišče ter skušal prepričati zapornike, naj se vrne-

rico je bilo precej težje, isto velja za Pulj in Reko. Reko so zasedli šele 14. septembra.

Sredi vseljudske vstaje se je 11. septembra v šoli na Vogrskem ustanovil Narodnoosvobodilni svet za primorsko Slovenijo. Naloga novega pomembnega organizma je bila naslednja: «da bi pod vodstvom izvršnega odbora Osvobodilne fronte prevzel odgovornost za urejanje vseh vprašanj narodnoosvobodilnega boja primorskega ljudstva in za utrjevanje narodne oblasti». Narodnoosvobodilni svet je ob svoji ustanovitvi štel 21 članov, čez deset dni pa se je po navodilih IOOF razširil še s sedmimi člani. Njegov predsednik je postal Joža Vilfan, podpredsednik France Bevk, tajnik Aleš Bebler. V svetu sta bila dva predstavnika Italijanov ter pet predstavnikov Trsta. V kratkem je svet izdal celo vrsto važnih odlokov: odlok o mobilizaciji (11. 9.), odlok o volitvah občinskih narodnoosvobodilnih odborov (15. 9.), odlok o ustanovitvi okrožnih narodnoosvobodilnih odborov (15. 9.). Največ odlokov je Narodnoosvobodilni svet za primorsko Slovenijo sprejel na svojih sejah 21. in 22. septembra 1943. To njegovo zakonodajno dejavnost je prekinila sovražnikova ofenziva, ki se je začela čez nekaj dni.

Vrhovni plenum OF

Ko je iz poročila Aleša Beblerja ugotovilo, da se je narodnoosvobodilni boj na Primorskem in v slovenski Istri razvil v močeno vseljudsko vstajo, je vrhovni plenum O-

svta, kakor hitro bodo dovoljevala razmere.

Razorožitev italijanske vojske, prihod prostovolcev v narodnoosvobodilne oddelke in splošna mobilizacija so omogočili ustanovitev številnih novih partizanskih batalijonov. Nastalo jih je okrog 30, med temi nekaj italijanskih.

Slovenski in drugi interniranci ter vojni ujetniki, ki so trumoma prihajali na osvobodeno ozemlje, so se vključili v skoraj vse enote. S tem so prispevali veliko pomoč, saj je na Primorskem primanjkovalo vojaških in političnih kadrov, ki jih je bilo precej med bivšimi interniranci in zaporniki.

Kot sad dotedanje politične dejavnosti slovenskih in italijanskih komunistov med italijanskim delavstvom, zlasti v Trstu in Trzinu, so nastale tudi italijanske partizanske enote. Tako množičnega odhoda Italijanov v partizanske enote na tem področju, ni doživljala nobena italijanska pokrajina zahodno od Tilmenta (Tagliamento). Tržaška brigada je nastala iz italijanskih in slovenskih delavcev iz Trsta in Milja. V partizane je odšlo tudi 600 do 700 italijanskih delavcev iz Trzica in okolice. Preko Doberdoba in Dola so sodelovali v bojih na južnem sektorju t.i. «goriske fronte».

V Slovenskem primorju in slovenski Istri je imela obramba osvobodjenega ozemlja deloma svoj značaj; do strnjene zavarovanja je prišlo pri Gorici, kjer je nastala t.i. «goriska fronta», ki je omogočala, da ne bi sovražnik vdrl v sive osvobodjeno ozemlje, v Viprsko dolino. Začetek goriske fronte ni imel obrambnega značaja, temveč ofenzivno željo: osvoboditi Gorico.

Goriška fronta

Goriška fronta je trajala štiri najst dni, od 12. do 25. septembra 1943, t.j. do začetka sovražnikove ofenzive. V omenjenem času ni bilo dneva brez medsebojnih obstreljevanj in napadov. Strnjena fronta ni bila primerna za partizanski način bojevanja. Goriška fronta je trajala toliko časa, dokler sovražnik ni mogel zbrati dovolj sil, da jo je popolnoma prebil. Za NOB pa je bila fronta toliko časa upravičena, dokler so bile resnične možnosti, da lahko partizanska vojska na tak način uspešno brani osvobodjeno ozemlje.

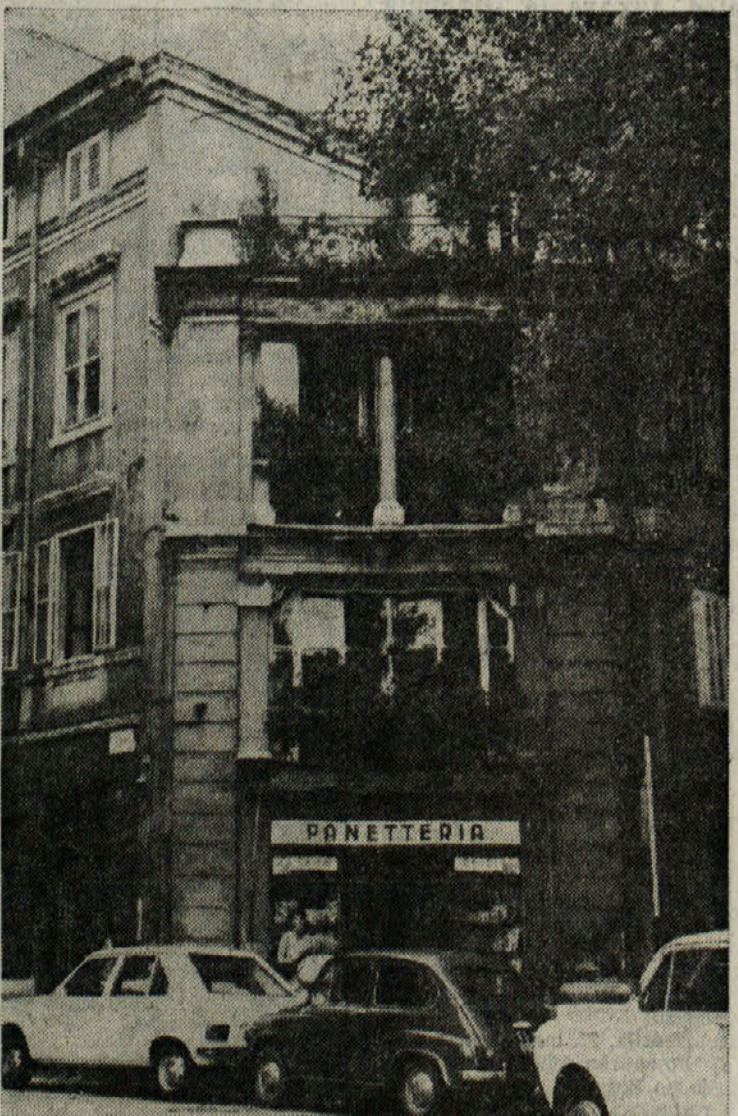
Zjutraj 25. septembra 1943 so se v štabu novoustanovljene Kosovelove brigade v Gabrovici na Krasu zbrali novi poveljniki in komandirji batalijonov in osrednji komandni kader. Ze okoli 9. ure dopoldne so začeli prihajati vesti o prodiranju močnih nemških sil. Kmalu nato je bilo jasno, da so nemške enote sprožile veliko ofenzivo. Glede na položaj je komandant brigade Ivan Turšič — Iztok izdal naslednje ukaze: izogniti se direktnim spopadom s premočnim sovražnikom, prebiti se v sovražnikovo zaledje, bataljoni se ne smejo razpršiti. Ob koncu je komandant Iztok vzkliznil: «Dobro se držite: Kosovelova mora biti prva v Trstu». Prva faza nemške ofenzive na Primorskem se je končala 30. septembra, nemške enote so se nato premaknile proti Brkinom in Istri. Hkrati z razvojem ofenzive so teklo priprave za ustanovitev in organiziranje nove nemške okupatorske oblasti. 29. septembra je začela veljati nemška odredba o ustanovitvi operacijske cone Jadranske primorje.

Slovenske primorje je bilo razdeljeno na deset okrožij (goriško, ajdovsko, hrvaško, pivsko, brkinsko — istrsko, briško, idriško, tolnsko in tržaško). Ker so se nekatera združena okrožja kasneje osamosvojila, je bilo v Sloven-

svobodilne fronte na svojem zasedanju 16. septembra 1943 sprejel sklep o priključitvi Slovenskega primorja k združenju Sloveniji. Objavil ga je v posebnem razglasu, ki pravi:

«1. Vrhovni plenum Osvobodilne fronte slovenskega naroda izpolnjuje temeljno, iz naravnih in zgodovinskih pravic izhajajočo zahtevo slovenskega naroda, ter proclia ključne priključitve Slovenskega primorja k svobodni in združeni Sloveniji v svobodni in demokratični Jugoslaviji.

2. Italijanski narodni manjšini na priključenem ozemlju je zanjameca na avtonomija. O izvedbi avtonomije bodo razpravljali pooblaščenici zastopniki slovenskega in italijanskega primorskega prebival-

Pekarna Marija Zafreda v Ul. Udine 29 (Trg Belvedere), kjer je bila ilegalna tehnika od septembra 1943 do začetka 1944

Sedež SS na Trgu Oberdan, kjer so bili v kletnih prostorih zapori in mučnice

schem primorju in Istri (slovenski del) nato vsega skupaj trinajst okrožij.

Zbor odposlancev slovenskega naroda

Za čas nemške ofenzive na Primorskem, v Brkinih in v Istri je treba omeniti Zbor odposlancev slovenskega naroda v Kočevju od 1. do 3. oktobra 1943, ki je izpričal veliko enotnost narodnoosvobodilnega gibanja na Slovenskem. V jugoslovanskem merilu je bilo seveda najpomembnejše drugo zasedanje AVNOJ (29. novembra 1943), za katero so delegate izbrali v Kočevju. Za Primorsko je bilo važno dejstvo, da so na zasedanju potrdili odlok vrhovnega plenuma OF z dne 16. septembra o priključitvi Slovenskega primorja k združenju Sloveniji in novi Jugoslaviji. S tem je bila glavna naloga Narodnoosvobodilnega sveta za primorsko Slovenijo izpolnjena. Zato je svet 13. januarja 1944 predlagal IO OF, da naj bi bil ukinjen. Tako je po 15. januarju 1944 obstajal en sam vrhovni organ OF, saj je OF poveril vse posle in vodstvo narodnoosvobodilnih odborov pokrajinskemu odboru OF za Slovensko primorje (PO OF).

Delovanje v sklopu OF

Nemška ofenziva je za nekaj časa razrhljala vezi Trsta z zaledjem. Te vezi je bilo treba okrepiti. Zadnji sestanek mestnega odbora OF je bil namreč 9. septembra 1943 v Ulici Tarabocchia pri Gašperiču. Naslednjega dne je tov. Babić že bil v Komnu, na poti na sedež pokrajinskega komiteja. Iz Trsta je odšel preko Repna. Zapisal je Trst po več kot petih mesecih napornega dela — kot je zapisal v svoji knjigi Primorska ni klonila.

Dober mesec po omenjenem sestanku je Franc Lipovec — Tine sporočil, da se je na zanesljivi javki pri Morutu v vasi Korocih nad Miljami javil Franc Spacapan — Črt, ki je prišel po navodilih Branka Babića. Najprej je Črt slišal stike z Danilom Pilatom. Ta je bil, Spacapan seznanil z nekaterimi aktivisti: s Slavkom Kjudrom, Lojzotom Harejem, Lojzotom Hrovatnikom, Fedoro Hrvatinov in Jožetom Cesarjem. V kratkem sta se zvrstila dva širša sestanka v gostilni Jadrani pri Sv. Jakobu v Trstu. Črt je dal navodila za delo in najavil prihod vodilnih aktivistov v Trst: Franca Segulina, Antona Velušča in Ivka Pustiška. Vsemu je sledil še ožji partijski sestanek v delavnici Justa Blažine v Ulici San Maurizio.

Franc Segulin — Boro Klavdivar (tudi Maksim) je prišel v Trst v drugi polovici novembra 1943. Kmalu po njegovem prihodu se je osnoval okrožni odbor OF za Trst. V tržaško okrožje so tedaj spadali: Trst z bližnjo okolico, Milje in Trzin (Monfalcone). Samo mesto Trst je bilo razdeljeno na rajone: Sv. Jakob, Skedenj, Rocol, Lonjer, Sv. Ivan, Rojan, Barkovlje, Trst center, za tajnika okrožja je bil imenovan Franc Segulin (Boro); člani pa so bili: Henrik (Riko) Ukmur — Normin, Jože Mihelič, Zorko Lah — Kolja, Josip Mezgec — Jurij, Viktor Kjuder — Slavko, Danilo Pilat — Tone, Jože Ferfolja — Miloš. Iz navedenih imen je razvidno, da so novi okrožni odbor OF sestavljali bivši člani prvega mestnega odbora OF za Trst in člani t.i. skupine bivšega Narodnega sveta. Najverjetneje je bil odbor sestavljen na seji 30. novembra 1943. Položaj v Trstu je bil težak, delo je zahtevalo sposobne aktiviste. Borove izkušnje iz predvojne ilegalnega dela so bile odločilne, da ga je politično vodstvo Primorske poslalo v Trst na vodilno mesto. Malo prej je bil verjetno (24. 11.) postavljen že okrožni komite KPS, ki je bil potrjen na partijskem sestanku pri Kapuceri pri Sv. Ivanu v začetku leta 1944: Franc Segulin (sekretar), Josip Mezgec, Josip Medved, Henrik Ukmur, Viktor Kjuder, Danilo Pilat. Narodnoosvobodilno gibanje si je tako zopet postavilo čvrste osrednje politično organizacijske organe v Trstu. Poleg njih se je razvila cela vrsta rajonskih in terenskih odborov v vseh predelih mesta in predmestja.

Organizacija OF se je od oktobra 1943 do februarja 1944 pospešeno razvijala. Mesto je bilo razdeljeno na pet okrožij: Boro, eden od organizatorjev OF v Trstu, zaigal v Riziari 22. januarja 1945

deljeno na področja — rajone: Barkovlje, Rojan — Greta — Skorklja, Sv. Ivan, Sv. Jakob, Katinara — Lonjer, Rocol, Skedenj, center mesta. Center mesta je imel mestni odbor OF, vsa ostala področja pa rajonske odbore. Znotraj rajonskih odborov pa so nastali štirerazredni odbori ali skupine. Ponekod so se formirale še gospodarske komisije pri rajonskih odborih. Razen sej članov posameznih odborov so se vršile tudi posebje seje aktivistov in somišljenikov Osvobodilne fronte.

Naj navedem nekaj primerov iz tistega obdobja iz delovanja rajonskih odborov OF. 1. Novembra 1943 se je prenovil rajonski odbor OF za Sv. Jakob: Viktor Kjuder, Lojzka Čebobin, Gigi Harej, Danilo Pilat, Valerija Kocjančič. Na področju rajona pa je delovalo konoc leta 1943 okrog 18 terenskih odborov OF. 2. Ustanovili sestank rajonskega odbora za Rojan je bil

Franc Segulin — Boro, eden od organizatorjev OF v Trstu, zaigal v Riziari 22. januarja 1945

septembra 1943 na domu Rudija Košute v Ulici Udine. Prisotni so bili: Henrik Ukmur, Mirko Kosmina, Drago Svara, Rudolf Ukmur, Ubald Vrabec, Mirko Zafred, Rudolf Mahnič in Rudolf Košta. Tajnik je bil imenovan Henrik Ukmur — Normin. Decembra 1943 mu je sledil na tajniškem mestu Ivan Strgar — Janjo. Novembra je bil v stanovanju Draga Curka ožji sestanek: Marja in Drago Curk, Ubald Vrabec, Maksimilijan Terčon, Josip Faganel, Alojz Nemeč, Anton Hreščak in Ivan Novak. Rajonsko področje je bilo obsežno, saj je vsebovalo: Rojan, Greto, Skorklje, Trstenik, Piščance. Na omenjenem območju je v kratkem nastalo okrog 10 terenskih odborov. V terenskem odboru OF za Trstenik je deloval tovariš Henrik Rebec — Vrh, ki se je kot poslanec udeležil zbora slovenskih odposlancev v Kočevju od 1. do 2. oktobra 1943. 3. Področje Barkovlj je bilo razdeljeno na pet trženskih odborov: prvi teren je bil na Mandriji (tajnik Peter Gregorič), drugi pri Gašperiču (tajnik Jakob Prašelj), tretji pri Bajerdnu (tajnik Franc Matjašič), četrti pri Cjakh (tajnik Anton Pertot), peti v Judovcu (tajnik Ivan Pertot).

Znotraj posameznih odborov (okrožnih in rajonskih) (včasih tudi v funkciji, ki so v glavnem bile: tajnik, blagajnik, vojaški referent, gospodarski referent, predstavniki masovnih organizacij (ZSM, SPZZ).

Podobne ugotovitve veljajo tudi za razdelitev Bile. Celice so bile manj številne. KPS se sestavljene iz preizkušenih komunistov in agilnih aktivistov OF. Imele so manj članov ter so delovale še bolj konspirativno. 1. Pri Sv. Jakobu je deloval komite KPS, ki je imel na svojem področju 8 partijskih celic. Komite so sestavljali: Danilo Pilat, Gigi Harej, Josip Medved, Viktor Kjuder, Valerija Kocjančič.

Podobno porazdelitev so imeli še ostali predeli Trsta. Število aktivnih partijskih celic je bilo seveda različno od okraja (rajona) do okraja.

Slovenska protifasisistična ženska zveza (SPZZ)

Vloga ženske v sklopu OF je bila že od vsega začetka velika. Sprva so ženske delovale v odborih OF. Kmalu pa se je pojavila nuja

po posebni ženski organizaciji. A prilja 1943 je na pobudo POOF nastal pokrajinski iniciativni odbor SPZZ. Njena poudarnica je bila Zora Rupena — Katja. 1. junija 1943 začne izhajati «Slovenka», glasilo PO SPZZ. 6. julija pa so bila razposlana navodila za ustanavljanje okrožnih, okrajnih in terenskih odborov SPZZ. 2. februarja 1944 je bila na štajku 1. pokrajinska konferenca SPZZ. To je bil za ženske Slovenskega primorja pomemben dogodek, saj se je zbralo okrog 200 delegatov iz vseh predelov Primorske. 11. februarja 1944 je POOF izdal okrožnico, po kateri mora v vsakem okrožnem, okrajnem in terenskem odboru OF biti zastopnica SPZZ, ki jo predlaga organizacija SPZZ. S tem je dobila ženska organizacija popolnoma enakovredno mesto z ostalimi masovnimi organizacijami, ki so delovale v sklopu OF.

Posebno poglavje glede delovanja primorskih žensk zavzemajo tržaške ženske, ki so delovale v še posebno težkih pogojih. S veda so se posameznice priključile narodnoosvobodilnemu gibanju že v letu 1941. Vendar je bil okrožni odbor postavljen konec leta 1943. Okrožni odbor SPZZ za Trst so sestavljale: Draga Tavcar — Nežica, Valerija Kocjančič — Špela, Marica Škabar — Urška (tudi Jera), Angela Udovič — Mica, Zora Ivančič — Marjana, Lojzka Čebobin — Grozdana, Darinka Piščanc — Slovenka. Tovarišice, ki so sestavljale odbor, so bile zadolžene za delo v posameznih rajonih Trsta.

Organizacija SPZZ je v obravnavanem obdobju zažvela v petih rajonih Trsta. 1. Na področju rajona Rojana je delovalo 8 terenskih odborov SPZZ. 2. Na področju rajona Sv. Jakoba pa 18.

Prej je bila navedena konferenca v štajku. Na omenjeno konferenco je iz Trsta šla delegacija osmih tovarišic: Valerija Kocjančič (vodja), Draga Tavcar, Darinka Piščanc, Lojzka Čebobin, Angela Udovič, Marija Kodrič, Pina Pertot, Vlada Sebek.

Organizacija ZSM in SKOJ

V Slovenskem primorju so nastali prvi terenski odbori Zveze slovenske mladine (ZSM) in prvi aktivni Zveze komunistične mladine (ZKIM ali SKOJ) pozimi 1942/43. Meseca marca 1943 je bilo ustanovljeno tržaško poverjenstvo Pokrajinskega komiteja SKOJ za Slovensko primorje, ki se je pozneje preimenovalo v Oblastni komitej SKOJ. Avgusta 1943 pa je bil sestavljen Pokrajinski iniciativni odbor ZSM. Struktura tedanjih organizacij je predvidevala, da se članstvo SKOJ združuje v aktivne pod vodstvom sekretarja. Aktivno oziroma odbore so vodili okrajni (rajonski) komiteji oziroma odbori, višje vodstvo pa so predstavljali okrožni komiteji in oblastni komiteji oziroma okrožni odbori in pokrajinski odbor.

V Trstu se je mladinska organizacija na takih temeljih izoblikovala nekoliko kasneje kot v drugih okrožjih. Poverjenstvo PK SKOJ je poslalo v msto skupno izkušnih mladincev, ki so novembra 1943 ustanovili okrožni komitej SKOJ in okrožni odbor ZSM. Temelje so poleg drugih postavljale tovarišice Zora Grmek, Vlada Sebek, Rezi Tomšič, Dušan Kodrič, Božena Kodrič, Miran Blažina. Mladinsko organizacijo je v tistem obdobju vodila Vlada Sebek — Morana. Mestni odbor ZSM so tvorili 40 terenskih.

Konec 1943 in v začetku 1944 so okrožni odbor ZSM za Trst sestavljali: Zora Grmek, Vlada Sebek, Rezi Tomšič, Dušan Kodrič, Božena Kodrič, Miran Blažina. Mladinsko organizacijo je v tistem obdobju vodila Vlada Sebek — Morana. Mestni odbor ZSM so tvorili 40 terenskih.

Konec 1943 in v začetku 1944 so okrožni odbor ZSM za Trst sestavljali: Zora Grmek, Vlada Sebek, Rezi Tomšič, Dušan Kodrič, Božena Kodrič, Miran Blažina. Mladinsko organizacijo je v tistem obdobju vodila Vlada Sebek — Morana. Mestni odbor ZSM so tvorili 40 terenskih.

Konec 1943 in v začetku 1944 so okrožni odbor ZSM za Trst sestavljali: Zora Grmek, Vlada Sebek, Rezi Tomšič, Dušan Kodrič, Božena Kodrič, Miran Blažina. Mladinsko organizacijo je v tistem obdobju vodila Vlada Sebek — Morana. Mestni odbor ZSM so tvorili 40 terenskih.

MILAN PAHOR

(Nadaljevanje na 15. strani)

PRED 40 LETI JE BIL USTANOVLJEN IX. KORPUS NOV IN POJ

Oborožena pest primorskega ljudstva

Prvi komandant korpusa je bil Lado Ambrožič-Novljan, prvi komisar pa Janez Hribar

Po povelju vrhovnega komandanta NOV in PO Jugoslavije maršala Tita so 21. decembra 1943 ukinili 3. operativno cono »Alpsko« in ustanovili IX. korpus NOV in PO Jugoslavije, katerega območje je obsegalo ozemlje dotlejane cone, to je Primorsko, Gorenjsko, del Koroske in Dolomito.

Maršal Tito je na predlog Glavnega štaba NOV in PO Slovenije imenoval v štab IX. korpusa: komandanta Lada Ambrožiča - Novljan, politkomisarja Janeza Hribarja - Tometja Pogacnik, načelnika štaba Milutina Dapčevića, namestnika politkomisarja Branka Babića - Vlada in operativnega oficirja Danila Šorovića.

Dotedanji politkomisar 3. operativne cone »Alpske«, Dušan Kveder - Tomaž, je bil postal načelnik Glavnega štaba NOV in PO Slovenije.

Hkrati z oblikovanjem IX. korpusa sta obe primorski diviziji dobili novi redni številki: 26. divizija »Triglavska« je postala 31. divizija, 27. divizija »Goriška« pa 32. divizija IX. korpusa NOVJ.

Razen šestih brigad v obeh divizijah je na območju IX. korpusa delovalo še pet partizanskih odredov: Gorenjski, Dolomitski, Idrski - tolminski, Briški - beneski in Južnoprimorski odred.

Ustanovitev IX. korpusa NOV Jugoslavije, ki je nastal kot sad in nadaljevanje vstajne v Slovenskem primorju ter obrambne osvobodilne gibanja primorskega ljudstva, sta imeli za ureditve cilja. Osvobodilne fronte o združitvi vseh Slovencev v nadaljnji osvobodilni vojni daljnosežne politično-strateške pomen. Hkrati pa je bila razporeditev IX. korpusa NOVJ ob okupatorjevih najpomembnejših prometnih potezih med italijanskim bojiščem in nemškimi rajhom operativna dejavnost tega korpusa nadse koristna pomoč NOV Jugoslavije zavezniškim silam, ki so prodirale po Apeninskem polotoku.

Ob prvi obletnici ustanovitve IX. korpusa je dr. Joža Vilfan, tajnik Pokrajinskega narodnoosvobodilnega odbora Slovenskega primorja, 21. decembra 1944 napisal uvodnik v »Partizanski dnevnik«, glasilu Osvobodilne fronte za Primorsko in Gorenjsko, edinem tiskanem partizanskem dnevniku v zaslužni Evropi. V uvodniku z naslovom »IX. korpus med drugim pomeni: ... Borci IX. korpusa so pod vodstvom generalmajorja Ambrožiča in potem pod vodstvom polkovnika Potočarja, kot svojih komandantov, generalmajorja Dušana Kvedra, Hribarja in sedaj Viktorja Avbja, kot svojih komisarjev, v preteklem letu sijajno izpolnjevali naloge, katere je prednje postavila domovina. Tolki so fašistične okupatorje in njihove domače podrepanke, kjer se jim je ponudila prilika, zapirali okupatorjeve sile vedno tesneje v postojanke in tako širili in utrjevali osvobodilno ozemlje, vsak trenutek rušili prometne zveze, ki so prav v našem ozemlju življenjskega pomena, s tem hromili njegovo fronto in zaledje ter tudi zadrževali moči, ki bi jih Hitler tako krvavo potreboval drugje.

Prvo leto obstoja IX. korpusa je tako leto uspehov, rasti in utrjevanja tistih naših enot, ki stojijo na zahodni meji nove Jugoslavije. Treba je, da se vprašamo, ali smo izpolnili vse dolžnosti do te naše vojne, toliko bolj, ker je ustanovitev IX. korpusa pomenila stopnjevanje vključitve primorskih borcev v narodnoosvobodilno vojsko Slovenije in Jugoslavije, s tem pa tudi stopnjevanje vključitve Primorske v slo-

vensko matico in v skupno domovino vseh Jugoslovancev. Pri tem pa je pomembno še to, da IX. korpus ne obsega samo primorskih borcev temveč tudi gorenjske in na ta način veže dve slovenski pokrajini, med katerima je po prvi svetovni vojni stekla krivična rapalska meja. Tudi ustanovitev IX. korpusa je bila ukrep odločne volje vsega slovenskega naroda, da se ves dokončno združi in osvobodí.

Dr. Joža Vilfan zaključuje svoj uvodnik: »Našim brcem, ki jim je sojeno, da bodo postavili našo zahodno mejnico, poročamo dati vse, potem bomo smeli reči z upravičenim ponosom: IX. korpus - naš korpus!«

IX. korpus NOV Jugoslavije, udamna pest za svobodo borečega se primorskega ljudstva, je štel 1. avgusta 1944 kar 7.770 borcev in bork. Od teh jih je bilo v štabu in pristabnih enotah, v enotah za zvezo in v delavnicah 799, v 30. diviziji jih je bilo 1.732, v 31. diviziji pa kar 9.682, v petih partizanskih odredih 2.177, v zalednih organih pa 380. Korpus je imel tedaj 4 topove in havbice, 6 težkih in 9 lahkih minometov, 52 težkih in 342 lahkih streljnic, 355 brozostrelj in 5.248 pušk.

Ob prvi obletnici obstoja je štab IX. korpusa izdal »Izredno dnevno povelje«, ki sta ga podpisala komandant polkovnik Stane Potočar - Lazar in politkomisar Viktor Avbelj - Rudi in v katerem med drugim piše: »... V borbi, ki je naš uspešno izvedle v enem letu naše enote, je bilo likvidiranih več sovražnih postojank, med katerimi: Črni vrh, Ribemerk, Katerberg, Korčnica, Mohorč, Poljane, Zelenik, Hotavlje, Graber, Prvačina, Razdrto, Plavce, Avče, Srednja vas, Ribno, Kamna gorja, Gorje in druge. Bilo je uničeno nekaj tisoč metrov železniške proge, porušeno več mostov, med njimi največji pri Avčah in Kanalski dolini, za več mesecev je bila za promet popolnoma onemogočena Baška grapa. Pobitih je bilo čez 8.600 sovražnikovih vojakov, ranjenih čez 6.500 in ujetih 1.033. V vseh teh bojih so naše enote zaplenile veliko količino vojaškega materiala, zlasti velike količine orožja, med drugim: 9 topov, 9 težkih minometov, 29 lahkih minometov, 184 lahkih streljnic, 20 težkih streljnic, 118 brozostrelj, 1.391 puška, čez 200 samokresov in več kamionov municije. Poleg teh ofenzivnih bojev pa so naše enote krepko vzdržale in razblele pet večjih sovražnikovih ofenziv, od katerih je ena trajala 23 dni in se je, kot vse ostale, zaključila s popolnim neuspehom za fašističnega okupatorja.«

Ob prvi obletnici IX. korpusa je propagandni oddelek korpusa izdal v 1.200 izvodih posebno brošuro »Eno leto IX. korpusa«, ki je imela 90 strani. Ovitke in prvo stran je napisala tiskarna »Dobrodo«, tekstovni del pa ciklostilirala Centralna vojna tehnika IX. korpusa »Tone«. Knjižica »Eno leto IX. korpusa« prinaša kar 28 sestavkov, ki so razdeljeni v poglavja: »Borbe v borbo«, »Uspehi borbe« in »Borci IX. korpusa«. V uvodnem delu pa so sestavki »Stanetu« (posvečeno spominu tragično preminulega generalmajorja Franca Rozmanna - Staneta, komandanta Glavnega štaba NOV in PO Slovenije), izredno dnevno povelje štaba IX. korpusa in sestavek politkomisarja korpusa Viktorja Avbja »Slovensko primorje slavi obletnico IX. korpusa«.

Konec zime in začetek pomladi 1945 v Slovenskem primorju sta bila vojno obdobje, ki ga lahko upravičeno imenujemo najhušjo

preizkušnjo narodnoosvobodilnih borcev in svobodoljubnega prebivalstva v Slovenskem primorju. Nikoli dotlej ni sovražnikova ofenzivnost istočasno zajela tako široka območja, saj je potekala od Gorenjske do Brd in Krasa hkrati. Dasi so bile obkoljene pravzaprav vso vojno, je v tej ofenzivi okupator uspel stisniti glavino osvobodilnih čet Slovenskega primorja v zelo ozek taktični obroč. Pod strahovitimi pritiski združenih okupatorjevih čet, ki so jih sestavljali najbolj zakrpani nacisti in njihovi lapci, zbrani iz vse Evrope, je bila v nevarnosti glavna oborožena moč Slovenskega primorja, ki je bila edina lahko zavarovala dožeeke narodnoosvobodilnega boja njegovega že desetletja trpečega ljudstva.

Le od zagrizenosti, hladnokrvnosti in vzdržljivosti v boju, od vojaške sposobnosti in bojevitosti, še več pa od moralno-politične trdnosti brigadnih mostev je bilo odvisno, ali bodo kos takemu sovražnikovu pritisku in ali se bodo izvirle iz uničujočega sovražnikovega objema. Hkrati pa so neznanosti sovražnikov pritisk doživljali tudi prebivalstvo ter organizacije OF in KPS na terenu. Moči so jim dajale le trdna zavest in pripranost v skorajšnji zmagi nad fašizmom in v osvoboditvi. Kljub takim razmeram pa so na terenu potekale priprave za končno osvoboditev, ki je bila pred duri. V tem ilegalnem delu so bile pomembne dejavnosti ženske in mladine.

Borci enot IX. korpusa so imeli pomembno vlogo pri sklepnih bojih tržaške operacije JA, tokrat se je v sestavi 4. armade JA. Tako se je z uspešno izvedeno tržaško operacijo, z brezopojno kapitulacijo nemškega 97. armadnega korpusa pri Ilirski Bistrici ter z osvoboditvijo Pazina in Pulja zmagovalno končal štiriletni oboroženi osvobodilni boj primorskega in istrskega ljudstva. To je bil znamenit zaključek njegovega več kot četrstoletnega upora proti najrazličnejšim oblikam fašističnega političnega, gospodarskega in raznodelovnega pritiska, ki pa ni nikdar mogel zlomiti narodne zavesti in svobodoljubnega duha primorskega in istrskega ljudstva. Prvič v zgodovini je bilo svobodno ter je v splošnem navdušenju in nepopisnem veselju ujavalo svojo ljubljenico oblast.

In kdo so bili voditelji IX. korpusa - oborožena pesti primor-

skega ljudstva? Komandanti so bili: Lado Ambrožič - Novljan od 22. decembra 1943 do 30. avgusta 1944, Stane Potočar - Lazar od 30. avgusta 1944 do 5. januarja 1945, Jože Borštnar od 5. januarja 1945 do 8. maja 1945.

Politkomisariji so bili: Janez Hribar - Tone Pogacnik od 22. decembra 1943 do 9. septembra 1944, Viktor Avbelj - Rudi od 9. septembra 1944 do 26. marca 1945, Dragomir Benčič - Brkin od 10. aprila 1945 do 15. maja 1945. Namestnika komandanta sta bila: Peter Stante - Skala od 30. maja 1944 do 15. decembra 1944, in Jože Klanjšek - Vasia od 31. januarja 1945 do 15. maja 1945, Branko Babić - Vlado pa je bil namestnik politkomisarja od 22. decembra 1943 do konca marca 1944.

Načelnik štaba IX. korpusa NOV VJ sta bila Milutin Dapčević od 22. decembra 1943 do 4. marca 1944 in Albert Jakopič - Kajtimir od 4. marca 1944 do 15. marca 1945.

Sedež štaba IX. korpusa NOV Jugoslavije je bil od 22. decembra 1943 do 10. oktobra 1944 na Lokvah nad Novo Gorico, o čemer priča spominska plošča na zadržnem domu. Po preselitvi z Lokve pa se je štab IX. korpusa ves čas do konca vojne s krajšimi presledki zadrževal na Cerkljanskem z vsemi pristabnimi enotami in zavezniškimi vojaškimi misijami. Po kapitulaciji fašistične Italije septembra 1943 je namreč Cerkljo postalo partizansko središče za Primorsko in Gorenjsko.

JOŽE OBLAK

Slovenski primorski borci v grških albarskih in makedonskih partizanih

Prvi samostojni slovenski bataljon pri glavnem štabu NOV in PO Makedonije v Skopju je bil ustanovljen v začetku marca 1945. Vanj so vključili predvsem Slovence, partizanske borce, ki so jih prišli iz grških, albarskih in makedonskih partizanskih brigad. Začetki njihovega vključevanja v narodnoosvobodilno vojsko Albane, Makedonije in grške partizane pa segajo daleč nazaj, v obdobje po kapitulaciji Italije ali pa še prej.

Primorski Slovenci in istrski Hrvači (Istra, Zadar, Lastovo, Cres itd.) so, kot vemo, morali na italijansko fronto v Grčijo. Koliko jih je bilo tam v letih 1940-1943 je težko reči, lahko pa trdimo, da jih je bilo v stoletni vojni italijanske vojske vsakega nekaj tisoč. Ugotovljeno je, da je bilo v italijanski diviziji »Julia« na grški fronti tudi precej beneskih Slovencev. Njen 8. polk so namreč sestavljali bataljoni »Civdalea«, »Gemonia« in »Tolmezzo«. Junija 1940 so zahtevali, da je treba iz te divizije izločiti oficirje in vojaške slovenske narodnosti, toda ne

samo iz krajev, ki jih je Italija dobila po prvi svetovni vojni, temveč tudi iz Beneske Slovenije, ki je takrat bila sestavni del Italije že celih 74 let. Do izločitve beneskih Slovencev pa ni prišlo; še nadalje so ostali v diviziji ter morali padati za fašistično Italijo na različnih frontah.

V italijanski okupatorski vojski v Grčiji se je torej tako ali drugače znašlo precejšnje število Primorčanov. Najbolj pa preseneča dejstvo, da je italijansko vojsko poveljstvo poslalo na fronto v Grčijo tudi poseben kazenski bataljon (battaglione speciale) s tremi četami, namreč 215., 216. in 217. posebno kazensko četo. Ta bataljon interniranec je italijansko vojaško poveljstvo ustanovilo v pozni jeseni 1942 v vojaškem zbirnem centru Asit. Enoto je sestavljali letnik 1923.

Mladence iz tega bataljona so jeseni in pozimi 1942 s silo odpeljali z domov. Februarja 1943 so bataljon poslali v dobro zastraženi zaprti vojaški koncentracijski tabor v Grčijo ter 215. kazensko četo razmestili na otoku Kefal-

onju. 216. posebno kazensko četo pa na Krfu, medtem ko je bila 217. posebna kazenska četa na Peloponezu. Bržkone je tej italijanski okupatorski vojski tam močno primanjkovalo delovne sile. V strahu pred zavezniško invazijo na Balkan, je hitela utrjevati zlasti nekatere strateško važne otoke. Pri tem je 215. posebno kazensko četo na Kefaloniji vojaška oblast uporabljala pri gradnji obalnih utrd, 216. posebno kazensko četo na Krfu za delo na velikem vojaškem letališču, 217. posebno kazensko četo pa na Peloponezu za najrazličnejša težaška dela.

Dvestopetstajša posebna kazenska četa je bila neposredno podredjena štabu divizije »Acqui«, ki ji je tudi odtelal delo. Za nadzorstvo nad četo pa je skrbela še karabinjerska komanda. Položaj v tej četi opisuje Srečko Likar takole: »V razmerah izredno vročih klime Jonjskih otokov so morali Slovenci ob slabi hrani, v malaričnih predelih in ob nenehnem upirjanju opravljati najtežja dela. Na delo so hodili v stalnem sprejemstvu italijanskih stražarjev, ki so ravnali z njimi kakor z ujetniki. (1)

S prihodom 215. posebne kazenske enote je dobil otok posebno kakovostno delo. Fašistični oficirji so nanjo gledali s prezirom, pripadniki čete pa imeli za nekakšno delovno stroje. O četi so prezirljivo govorili, da je to četa banditov (compagnia dei banditi).

VEZI Z GRŠKIMI PROTIFAŠISTI

Posebna kazenska četa je bila v začetku razmeščena v naselju Peratata, v južnem delu otoka. Primorci in Istrani v italijanskih vojaških informacijah pa so takoj vzpudili pozornost pri domačem prebivalstvu. K temu je najprej pripomogla slovenska pesem. Prišlo je do pogovorov z domačini, ki so tako zvedeli, kako je s slovensko narodno manjšino v Italiji in obenem še za narodnoosvobodilni boj jugoslovanskih narodov. Naše ljudi so takoj vzljubili in jim skušali na najrazličnejše načine pomagati, saj so tudi sami morali prenašati okupatorski jarem. To pa je kmalu prišlo na ušesa oficirjem divizijskega štaba. Pripadnikom 215. posebne kazenske čete so prepovedali vsak stik z domačini in so jih iz vasi Peratata za kazni premeštili v kraj Sami. Štab divizije je hotel pred domačim prebivalstvom na nek način prikriti razliko med pripadniki 215. čete in redno vojsko, v kateri je bilo tudi nekaj Primorcev (v 317. pešpolku je bilo okrog 30 Slovencev). Zato jim je dodelil strel in že izrabljene puške, vendar brez nabojev.

Povezava z domačini so močno ovirale jezikovne razlike. Z dobro voljo pa so premostili tudi to oviro. Srečko Likar, ki je v četi ustanovil in uspešno vodil narodnoosvobodilni odbor, se je na otoku povezal z glavnim voditeljem ELAS, (2) tj. z minarjem Stamatiosom, starim komunistom, in Miliarisom, bivšim španskim borcem.

TRAGEDIJA BADOGLIEVSKE VOJSKE

Italijanska posadka na otoku Kefaloniji je tedaj štela okrog 12.500 mož. Nemci so imeli tu trdnjavoško brigado, 1. motorizirano baterijo in manjšo tankovsko enoto, skupaj okrog 2.000 mož. (3) Razmere vojaških sil med Italijani in Nemci je bilo 6:1, torej odlično v korist Italijanov, toda

Markos - poveljnik grških partizanov

cem, ki je na otoku živel v ilegalni. Ta poveza je ugodno vplivala na delovanje domačega narodnoosvobodilnega odbora. S tem predstavnikom grškega odpornega gibanja na otoku je Likar razpravljal o vseh važnejših vprašanjih, potem pa si je odobril lažje zastavljal svoj akcijski program. Povezava z grškimi protifašisti se je od aprila 1943 dalje vedno bolj krepila. Odbor je skupaj z njimi izdelal tudi načrt za beg Primorcev in Istranov z otoka, da bi se vključili v grške partizanske oddrede. Toda spričo slabe povezave med otokom in kopnim od tega ni prišlo. Medtem sta voditelja ELAS sporočila Likarju novico, da nameravajo na otoku ustanoviti partizanski odred. Kmalu po kapitulaciji Italije so to svojo namero tudi uresničili. Toda brž se je pokazalo, da je ta partizanski odred slabo organiziran in da ni seznanjen s partizanskim načinom bojevanja.

Kapitulacija Italije 8. septembra 1943 je povzročila v italijanski vojski na otoku precejšen preplah. Večina oficirjev je bila fašistično usmerjena in pripravljena pred Nemci položiti orožje. Da bi to preprečili, so Primorci in Istrani skupaj z domačini razvili močno propagando med italijanskimi vojaki. Med organizatorji tega gibanja je bilo tudi nekaj Italijanov, med njimi zlasti artiljerijski kapetan Amos Pampaloni. Toda kmalu nato je otok postal prizorišče krvavih bojov z Nemci. Prišlo je celo do pokolov, ki močno spominjajo na metode, kakršne je svoj čas uporabljal maršal Rodolfo Graziani v okupirani Etiopiji in Libiji.

Začeli so se hudi boji med italijansko posadko na otoku Kefaloniji in nemškimi enotami, ki so že tam bile, in tistimi, ki so se v tem obdobju nanovo izkrcali na otoku. Dne 22. septembra 1943 so bile enote italijanske divizije »Acqui« že zdesetkane in popolnoma obkoljene. Bojev proti Nemcem se je udeležil tudi grški partizanski odred in seveda tudi 215. posebna kazenska četa Primorcev in Istranov, v kateri je bilo več kot 200 mož. Primorci so se borili skupaj z grškimi partizani na črti Sami - Argostoli - Peratata.

ALBERT KLUN

(Nadaljevanje prihodnjic s poglavjem »Junaštvo Primorcev in Istranov«)

Nemci so bili na kopnem močni in pričakovati je bilo njihovo takojšnje izkrcanje.

Ob kapitulaciji Italije je komandant na otoku dobil ukaz, naj italijanske enote premesti bliže k pristaniščem, da bi se lahko vkrcale na ladje in vrnele domov. Če bi kazalo, naj bi se Nemcem uprli. Toda predstavnik nemške vojske so od italijanskih komandantov zahtevali, naj se italijanska vojska še nadalje bori z njimi ali naj takoj položi orožje. Temu so se Italijani sicer uprli, vendar so kmalu nato prvotno zahtevo po popolni predaji vsega orožja. Komandant italijanske 11. armade general Carlo Vecchiarelli je privolil, da izroči najprej težko, nato pa še lahko orožje. Komandant italijanske posadke na otoku Kefaloniji general Antonio Gandin pa se je, ko je prejel ukaz o predaji vsega orožja, odločil za demokratsko potezo. V zvezi z vprašanjem predaje orožja je v diviziji organiziral referendum. Večina se je izrekla proti predaji orožja. Ta odločitev je bila v precejšnji meri posledica pritiska domačega prebivalstva, ki je tudi z letaki pozivalo Italijane, naj Nemce preženejo z otoka, prav tako pa

tudi posledica akcije Primorcev in Istranov in še posebej prizadevanje kapetana Amosa Pampalonija. Dne 14. septembra 1943 je general Gandin sporočil Nemcem, da orožja ne bo predal. To pa je seveda pomenilo vojno napoved. Začeli so se hudi boji med italijansko posadko na otoku Kefaloniji in nemškimi enotami, ki so že tam bile, in tistimi, ki so se v tem obdobju nanovo izkrcali na otoku. Dne 22. septembra 1943 so bile enote italijanske divizije »Acqui« že zdesetkane in popolnoma obkoljene. Bojev proti Nemcem se je udeležil tudi grški partizanski odred in seveda tudi 215. posebna kazenska četa Primorcev in Istranov, v kateri je bilo več kot 200 mož. Primorci so se borili skupaj z grškimi partizani na črti Sami - Argostoli - Peratata.

ALBERT KLUN

(Nadaljevanje prihodnjic s poglavjem »Junaštvo Primorcev in Istranov«)

Septembra 1943 - prva svoboda

(Nadaljevanje s 14. strani)

ril: Igor Devkva (predsednik), Ervin Lah, Ivica Kogoj, Gabrijela Družina, Neva Rožanc.

Delavska enotnost - Unità operaia

Delovanje OF je za samo po sebi imelo pozitiven vpliv na delavski profasist, zlasti na delavski razred. Samo pri taki ugotovitvi pa seveda ni bilo mogoče obstati. KPS in OF sta se zavežala, da je za uspešen boj proti nacističnemu potrošništvu potrebno ustvariti enotno fronto z italijanskimi protifašisti; predvsem pa mobilizirati tržaški delavski razred v enotno fronto boja proti nacističizmu. Če je OF vodila boj za narodno osvoboditev Slovencev, je istočasno vodila boj za nove, naprednejše odnose v družbi s perspektivo razvoja v socializem. Vse to prikazuje tržaški delavcem in jih pridobiti za revolucionarni protifašistični boj je bila ena izmed osnovnih nalog KPS in OF v Trstu. In to prav v Trstu ni bila lahka naloga glede na posebne razmere: slabo poznavanje delovanja in programa OF, narodno vprašanje in drugo po Slovenskem se je OF posluževala posebnih organizacijskih oblik v tovarnah z ustanavljanjem odborov Delavske enotnosti (DE). Podobno se je začelo v Trstu, seveda z bistveno razliko, da je bilo treba pritegniti italijanske del tržaškega delavstva. Osnovana je bila tako Organizacija Delavske enotnosti (ODE) - Comi-

tato dell'Unità operaia (CUO). Po svetila naj bi se predvsem politični vzgoji množic, mobilizaciji za partizane, sabotažam na delovnih mestih.

V obdobju pred kapitulacijo Italije so v Trstu le zamekli DE. Na začetku so se imenovali odbori Bratstva - Fratellanza oziroma Bratstva in enotnosti (Fratellanza e Unità operaia). Prvi odbori so začeli nastajati od decembra 1942 dalje. Prvi odbor DE so začeli delovati za delavce iz ladjedelnic Sv. Marka, Lloydovega arzenala, tovarne strojev Sv. Andreja, Železarne ILVA. Tajnik prvih odborov DE je bil Franc Mezgec, njegov glavni pomočnik pa Franc Lipovec - Tine.

Cepprav je bila začetna organizacija DE in njena dejavnost precej skromna, je bila že njena ustanovitev izrednega političnega pomena. Tržaški delavci so našli skupni jezik ne glede na narodno pripadnost. Izoblikovali so svojo množično organizacijo, ki je v zaključnem obdobju NOB v Trstu odigrala pomembno vlogo.

O polnem razmahu odborov Delavske enotnosti lahko govorimo šele poleti 1944.

Tehnike

Ljudska oblast, ki se je razvijala in neizprosno boj proti nacističizmu sta terjala množico ilegalnega tiska. Nadčloveški napori, velika predanost ter hrabrost in iznajdljivost so bile lastnosti vsakega pionirja primorskih tehnik.

V obnavljanem obdobju (september - december 1943) deluje v

Trstu ciklostilna tehnika na področju Rojana. Poleg tega pa nastane še okrožna tehnika za Trst.

Nova tehnika nastane v pekarni Maria Zafreda v Ulici Udine 29. Delali so po navodilih Henrika Ukmarja - Normina, tajnika OF za področje Rojana (okraj). S tiskom so pričeli septembra 1943. Tehnika je delovala približno štiri mesece, do začetka 1944. Tiskal je bančni uradnik Franc Kraki, ki je tudi popravljal ciklostil. Pisali in razmnoževali pa so Henrika in Rudolf Ukmar, Karol Švara, Ivan Strgar, Mario Zafred. Tiskali so pomoči pred prihodom pekovskih pomočnikov. Ciklostil so imeli v prostoru, kjer je bila krušna peč. Če se je kdo nenadoma približal, so lahko ciklostil skril pod peč. Pri Zafredu je bilo tudi okrajno skladišče. Čeprav so v gornjih nadstropjih hiše stanovali nemški oficirji, niso nikdar zasumili, kaj se dogaja v spodnjih prostorih.

15. oktobra 1943 je Franc Segulin - Boro iz okrožnega komiteja KPS Brkini - slovenska Istra (kmalu zatem pride v Trst) soročil pokrajinskemu komiteju KPS, da je njihovo tehniko Snežnik zapustiti njen dotedanji vodja Lado Trobešev - Jodi (Istran), da bi za okrožje Trst organizirano novo tehniko, kot so mu naročili iz pokrajinskega komiteja. Vsekakor Trobešev zaradi bolezni ni mogel takoj v Trst. Nadalje je bilo Jodiju naročeno, da bo glavni tehnik za okrožje Trst, kjer bo moral voditi organizacijo vseh tehničnih točk. Okrožna tehnika z imenom »Morje« je bilo formalno ustanovljena decembra 1943. Praktično pa je začela delovati 17. februarja

1944 in sicer pri Domju, v hiši znane aktivista Josipa Čurman - Slavka. Buker za tehniko je zgradil zidar in aktivist Mirko Hrvat - Skok. Dejanstvo je bila hiša v tržaški občini, ker je hiša na levi strani ceste proti Logu. Na tistem mestu je bila »Morje« delovala od 17. februarja do 14. maja 1944, ko so jo morali preseliti na drugo mesto.

Šolstvo in tečajji slovenskega jezika

Razen Barkovlj (koniec 1943) se povsod drugod tečajji začnejo odvijati šele od februarja 1944 dalje, ko prispe v Trst Mara Samša, pokrajinska nadzornica za tečaje.

V sklopu narodnoosvobodilnega boja so bili uveljavljeni organizirani tečajji in seveda šolski pouk za otroke, to velja za celotno Primorsko in za Trst. Sreči boja se vršijo tečajji v materinem jeziku, ki ga je hotel fašizem izbrisati. In vse to se je dogajalo tudi v okupiranem Trstu. To je velikega pomena, saj je povojno slovensko šolstvo zraslo prav na temeljih partizanske šole, kot se je temu reklo. Da bi organizirala slovenski pouk v mestu, je bila poslana v Trst Mara Samša, pokrajinska nadzornica za večerne tečaje. Samšova je dospela v mesto 25. februarja 1944. Organizacijski sestaneek pa je bil izveden že 28. februarja v Ulici Rismondo 4 v stanovanju učitelice Duše Kosminove. Iz zapisnika sestanka, ki se je ohranil, je razvidno, da so bili prisotni: začasni

okrožni referent za prosveto Josip Mezgec - Franc, učitelj Saša Dominko, profesor matematike Janez Malnarčič - Črt, pravnik Ivko Pušiček - Imro, učitelj Franc Sanič - Andrej, učiteljica Duša Kosminova, Mara Samša ter dve mladi učiteljici Sava in Sasa. Na dnevnem redu je bilo več točk, med temi organizacija šolstva in večerni tečajji v Trstu (učenci, program, pouk, učne knjige). Odločili so se, da se ustanovi okrožni prosvetni svet ter toliko okrajnih (rajskih) roditeljskih svetov, kolikor je okrajev v tržaškem okrožju.

Zaključne misli.

1. Prvo leto narodnoosvobodilnega boja na Primorskem (od poletja 1941 do pomladi 1942) pomeni vzpostavitev stikov med vodstvom narodnoosvobodilnega gibanja v Ljubljani oziroma njegovimi aktivisti (brata Kovačiča za Tržaško) in domačimi protifašisti ter nastanek prvih žarišč narodnoosvobodilnega gibanja.

2. Drugo obdobje boja (od srede aprila do decembra 1942) pomeni vztrajno delo prvih aktivistov OF: za vključevanje primorskega ljudstva v OF in povezovalne posameznih žarišč v celoto.

3. Čas od partijske konference 4. 5. decembra 1942 do kapitulacije Italije septembra 1943 pomeni zajetje pridobljenih simpatij ljudstva v trdno postavljeno mrežo organizacij OF.

4. Obdobje od 8. septembra 1943 do začetka leta 1944 pa pomeni nevzdržno vsestransko rast vseh organizacij v sklopu OF ter začetek oblikovanja dokončne ljudske oblasti.

Člani vojaškega in političnega vodstva na Primorskem. Drugi od leve je Franc Bev, tretji je Franc Kimovec - Ziga, na sredini delegatka CK KPS Lidiya Sentjurc, ob njej Miha Marinko in predzadnji Joža Vilfan

Srečno

INFORMDATA

Trst - Ul. Coroneo 1
tel: 755942

vošči uspehov
polno 1983

FRIUL EXPORT s.r.l.
IMPORT-EXPORT-RAPPRESENTANZE

UVOZ - IZVOZ
Filiala TRST — Scala Belvedere 1
Tel. 43-713, 43-714 — Telex 460319
Sedež VIDEM — Ul. Adige 27/7 — Tel. 0432/52967

KONT-EX

di GULICH GIULIO
IMPORT - EXPORT
EKSKLUSIVNI ZASTOPNIK ZA ITALIJO
INDUSTRIJE POHISTVA
«STOL», KAMNIK N.S.O.L.O.
61240 KAMNIK - TEL. 061-381-121
TLX: 31149 YU STOL
TRST - Strada del Friuli 118/1
Tel. (040) 410-967

FOTO - KINO MATERIAL

SEBOFLEX

TRST
Ul. Mazzini 51/B
Tel. (040) 733-361, 420-154

brez problemov

TRST Ul. Balamonti 3 - tel. 820766
Ul. Di Vittorio 12 - tel. 813401

EDI MOBILI

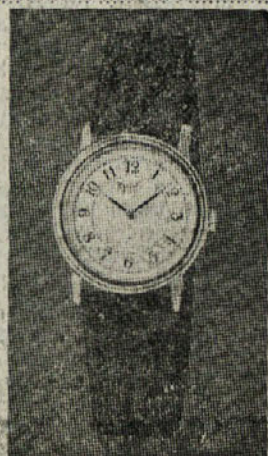
CAVALLAR

URARSTVO
ZLATARSTVO
SREBRNINA

TRST
Ul. S. Lazzaro 15
Tel. 65-297

PANGERC
gradbeno podjetje
ulica Molino a Vento, 10 - Tel. 77-39-78
34137 TRST

PRIJATELJEM
IN
POSLOVNIM PARTNERJEM
SREČNO 1983

Zlatarna - Urarna
Laurenti
nudi veliko izbiro
vseh vrst ur:
ročnih, stenskih in budilk
SERVISNI CENTER
SEIKO
TRST — L.go Santoro 4
Tel.: 723-240
vesel božič

RIUNIONE ADRIATICA
DI SICURTA
L'ASSICURATRICE
ITALIANA

Krojačnica Kosuta
DREVORED D'ANNUNZIO 11
TEL. 795 498
Želi vsem
Srečno novo leto 1983

TISKARNA

graphart

STUPAR VINICIO

vošči srečno novo leto

TRST — Ul. Rossetti 14
Tel. 772-151

KRZNA - JOPE - NASITKI

**Pelliceria
CERVO**

TRST
Drevored XX. septembra 16
Tel. 796-301

Priporočena trgovina
za vaše nakupe

KROJACNICA

MOZETIČ

TRST
Trg Garibaldi 11
Tel. 790-280

MIZARSKA DELAVNICA

**MILAN
KOVAČIČ**

TRST, Ul. Cunicoli 13
Tel. 726-212

AGENCIJA

TRST, Ul. Diaz 15
Tel. 730-011

JESTVINE

NADLIŠEK IVAN

TRST — Ul. Giuliani 13

želi prav vsem srečno 1983

URARNA **LUXOR** ZLATARNA

Velika izbira 14- in 18-karatnega zlatega nakita,
kakor tudi 22-karatno zlato za zobe

LUXOR - TRST - Ul. Valdirivo 36/a - telefon 61-305

GENERALI
Assicurazioni Generali S.p.A.

agencija

v TRSTU

UL. GENOVA 14
Tel. 610-345

na OPCINAH

Ul. dei Salici 1
Tel. 211-489

SVAB CORRADO
AUGELLI ROBERTO

voščita vsem svojim klientom in prijateljem
srečno 1983

POHISTVO

Korsic

TRST, Ul. S. Cilino 39 - Tel. (040) 54-390

vošči vsem znancem, prijateljem in odjemalcem
srečno novo leto

TRAD-TRIESTE

TRST - Ul. Cicerone 8 - Tel. 68-812, 630-336, 69-489
Telegram: TRAD - TRST - Telex: 460187 TRADEX
Naš program vsebuje komplet avtomatizirane linije in posamezne stroje za:
INDUSTRIJO POHISTVA — PROIZVODNJO STAVBNEGA POHISTVA — LESNO PREDELAVO IN OBDELAVO NA SPLOŠNO
Rezervni deli - Dobro organiziran servis

ZIDNE TAPETE

**PANJEK
TATIANA**

TRST
Ul. Mazzini 5
Tel. 62-841

TRGOVINA JESTVIN

RESINOVIČ

najemnik

GIANNI TAUCER

TRST, Trg V. Giotti 8
Tel. 761-948

ZLATARNA - URARNA

A. Nimmermacher
di Mario Cescutti succ.
ELEGANTNA OBUTEV

Korzo Italia 10
Tel. 65-840

ŠKERLJ

TRST
Ul. Filzi 5/a
Tel. 68-374

Optika - foto - kino - razvijanje in tisk fotografij -
priprava naočnikov v teku dneva - takojšnja popravila

N. MARUŠIČ

TRST — Ulica S. Nicolò 33 — Telefon 60-227

ČOK SILVANO

TRST
Bazoviška cesta 86
Tel. 54-680 - 55-443

vsem odjemalcem
srečno novo leto

- PRIPRAVLJENI BETON
- PESEK
- GRAMOZ
- BETON Z RAZPIHNJENO ILOVICO

PAM
SUPERMERCATI

TRST drevored Campi Elisi vogal ul. d'Alviano s.p.

želi vsem svojim cenjenim odjemalcem uspešno in srečno 1983!

Pogledi in beležke o literaturi mladih

Pisati o literaturi mladih ni lahko in to iz več razlogov. Prešeren je neke pri 30. napisal pesem «Slovo od mladosti». Danes, ko starostno povprečje raste, marsikdo nosi oznako «mladi pesnik», ko je že krepko prekoril trideseto leto, morda tudi štirideseto... Vsi pač želimo biti mladi čim dlje.

Poleg teh «koledarskih» definicij srečamo mlade umetnike, ki so se že na svoj način uveljavili in ni več «mladost» njihova glavna karakterizacija, ampak uporabljamo jo kot »kategorijo« kot so avangarda, modernizem, post-modernizem itd.

Ob vsem tem pa se v Sloveniji in tudi na našem koncu uporablja oznaka «literatura mladih». 10. številka revije Sodobnost (za leto 82) je bila skoraj v celoti posvečena «literaturi mladih», ni pa to edina priložnost, ko bomo to oznako. «Literatura mladih» se torej po vsej verjetnosti predstavlja kot nek poseben problem.

Ko sem prebral anketo Sodobnosti sem se zamislil ob treh dejstvih: mladi literati ne odgovarjajo na vprašanja z dolgimi teoretsko-estetskimi zapisi in pravijo, naj raje spregovorijo pesmi; ne citirajo vrste vzornikov, zelo redko navajajo imena «junakov» slovenske avangarde; ne zavzemajo se za organizirane grupacije, vendar si želijo večje pozornosti. Ob tem bi lahko dodal še osnovno stisko, to je majhno možnost objavljanja. Njihovi literarni izdelki so zelo intimni, «obrnjeni vase».

Marsikaj podobnega sem slišal tudi iz ust naših «mladih»: željo po pozornosti, hkrati pa sem zasluhlil neko negotovost, včasih skoraj pretirano neodločnost. Ne vem, kaj berejo, ker se z njimi premalo pogovarjam. To pa je že naš problem, da se o literaturi premalo pogovarjamo in raje klepetamo o organizacijah.

Morda pa smo resnično pred literaturo, ki si ne zastavlja obveznih modelov, ki ne razmišlja o korakih naprej in nazaj, o tem, če je kdo kaj novega povedal ali ne in če je tradicionalist ali moderen. V sedemdesetih letih so bile to oznake, ki so lahko v kritičnih spisih poveličale ali strlile neko delo. «Zbirka ta in ta ne prinaša nič novega» je pomenilo, da je zbirka za nič. To novo je bilo mišljeno predvsem kot območje «novega», ki ga je prinašala avangarda. Za mlade je bilo skorajda nujno, da so v tem območju. Tega ne mislim kot da gre za nekaj, kar je treba obsojati, bilo je pač določeno vzdušje, ki je sililo vsaj v stalno soodanjanje z določenimi deli, ki so nastajala, ki so jih brali v Studentskem naselju ali na maratonih na fakulteti (mislim na Ljubljano).

Literatura mladih raste verjetno iz drugih potreb, novi intimizem govori brez dvoma o želji, da se mladi poglabijo vase in to na neideološki način, in iščejo neposreden odnos med pesnikom kot osebo in pesmi. Avangarda je potrebovala jasno poetiko, ključ za pesem; ključ mladih so večkrat bolj instinktivni kot pa racionalno opredeljeni.

Brez dvoma smo pred velikim številom pisateljev, tudi na Tržaškem verjetno že dolgo časa ni generacije, ki bi v tolikem številu želela objavljati. Hkrati pa se zelo počasi izrisujejo dovolj jasne osebnosti. To pa ne velja le za naš konc.

Sodobnost je uvrstila pripevke mladih pod naslovom «Generacija brez karizmatičnih mentorjev». Oznaka je posrečena in verjetno skriva določene osnovne težave. Zrasti na svojem željniku, v prostoru, kjer ne želiš, da bi bil posejan z modeli, je težko, ker je malo možnosti za blefiranje. Rasti iz intimne v kvaliteto in še to v času, ko ni najlažje objavljati, da bi bil kolikor toliko opazen, je brez dvoma trdo delo. Če smo zelo pošteno,

je treba zapisati, da je v času največje moči avangarde večkrat zadostovala domisljica in bila je pesem. Če mi je jasno, zakaj se veliko citira Salamuna, Grafenauerja, Brvarja, mi je veliko manj jasno, zakaj je potrebno citirati Vojina-Kovača Chubya. Kot pojav? Kot zanimivost? Težko zaradi njegove literature.

Je pa tudi res, da literatura težko zraste samo iz slutnje in intuicije, čeprav moram priznati, da sem marsikatero pesmi in spisov mladih vesel, ker najdem v njih svežino in neko veselje do literature, ki ni le zanos po prebijanju pregrad in po polemiki s tradicijo, ampak želja po izpovedi in po besedi, ki nam je v odtujenem svetu tolikokrat vzeta (to zadnje je treba jemati metaforično, ker drugače itak preveč govorimo, saj sosed sliši le plaz in ne kamenčka, ki pade v lužo).

Obstaja še druga literatura mladih verjetno obstaja že kar več literatur. Sedma številka Problemov za leto 82 je izšla kot Punk številka. Moram reči, da je bilo v njej malo poezije. Provokacija, ki mi ne izveniti kot provokacija, čeprav ostaja Punk v Sloveniji problem zase. V Italiji je že toliko udomačen, da najde svoje mesto v najbolj nedolžnih televizijskih programih. Pa tudi preveč deklarativni se mi zdijo pripevki punkerjev iz domačega zelnika. Več probojne moči najdem v pesmih, ki želijo na tih način izraziti dušo, da uporabim izraz iz prejšnjega stoletja. Konec koncev je to naša težava in muka in lahko zmaga. Naša, ker ni to samo problem mladih ali mlajših od nas, ki hoče nočes so le še «delno» mladi.

Pričujoča stran novoletne številke PD je želela vsaj v skopih obrisih prikazati trenutno ustvarjalnost naših «mladih». Prejeli smo le dva prispevka, čeprav je bilo povabljenih več piscev. Zakaj je bil odziv slab, ne vem, verjetno pa je res, da mladi potrebujejo tudi pri nas možnost za sprotne objavljane in želijo priti v nek normalni literarni «obtok» in ne le prisotnosti v občasni prikazih. To je gotovo občuten problem.

Verjetno bi tudi možnost sprotne objavljanja omogočila jasnejši pogled v nastajanje naše «literature mladih», ki je po svoji osnovi raznolika, saj sega v intimo, reagira pa tudi na prostor, v katerem živimo. To je seveda zelo površno povedano, vendar se mi zdi, da velja celotno zgornje razmišljanje v veliki meri tudi za nas. Pisanje naših mladih je v bistvu na podoben način, če že ne isti, oproščeno točnih modelov, čeprav pri marsikateremu avtorju razberemo določene «solske» kalupe, ki so pri nas večkrat nekam skisani, saj jih ne dopolnjujejo kolikor toliko sveže informacije o literarnem ustvarjanju v Sloveniji in drugod. Pa tudi to je teza, ki je odprta nadaljnjim razmislekom.

ACF. MERMOLJA

Miran Košuta:

STOPNIŠČE

Vdihnil je prvi list na stopnišču. Vesel, lahek je zaplaval v vetrom daleč, daleč proč od umazane na njem. In ker se je prav tedaj nad mostom zbirala moreča sila kapa, je postajalo stopnišče še bolj rjavo in črno kot sicer. Veter, ki je odpihal nekaj lista ob prvih stopnicah se je kmalu polegel. Odjenjalo je ostro, vsiljivo zavijanje ob vogalih in šporanjih. Bil je sep-

Kras

Kamen zre v dim
Ki odhaja počasi
Med ogradam
Gnijajo grizljivi poletja

Korak je sam
In gozdovi kamenijo
Misel se umika tišini
Iz človeka rasejo listi
In padajo
Počasi
Tam onkraj trnja je morje
In mesto
Ampak Kras
Disi
Jeseni

tember. Pa čeprav bi bil junij bi sonce pripekalo in zaman grelo bel marmor palač, ki bi ostal hladan kot prej, pa čeprav bi vrabci ščebetali na ograjah kot branjeve sredi mestnega vrveža in bi ulice utripale v življenju trudnih, hitrih, dresih in poskočnih korakov, bi bilo stopnišče še vedno isto, umazano in sivo kot tedaj. Čudna tesnoba je legla v srca vsa komur, ki se je v zliknem plašču vzpenjal po tistem stopnišču do širokih, svetlih ulic v zgornjem predelu mesta. Morda zaradi otrok, ki so se v prekratih kavbojkah in telovadnih copatah podili ob vnožju po praznem asfaltnem trgu za črno belo žogo, morda zaradi veselih, preveselih obiskovalcev, ki si jih srečal na poti v grič. Zelenja ni bilo. Poredično se je zaradi saj, ki so dan na dan legale nanj, da je omeneno listje pušpanovih grmov ob robu stopnišča, zaradi mačk, ki so greble v prst med lesnatimi stebli in tam rojevale mladice, zaradi brezbriznosti, trdosrčnosti ljudi, ki mehkih zelenih listov niso pobožali s pogledom ali prestregli s škarjami, ko so mladice prerasle v pravokotno obliko, v katero jih je že davno prej uklenil priletni vrtnar. Popoldan je drsel v prazno, prozorno hrepenenje.

Prisel sem iz dežja in nosil je obledel siv telovnik. Tak je bil kot nebo in toliko drugih. Kot bi se bil utrlil živ sivi kosmič z oblakov in

Uvod

Naveličala sem se...
Zato sem napisala.

Vračanja na Oberdankov trg
v telovadnih copatah
in besed, ki prisegajo,
da je prav in lepo.

Tihih hodnikov
z odmevom odhajajočih
in golobjih gnezdnad plakat,
ki padajo z zidov
že toliko let.

Naveličala sem se...
Zato sem napisala.

Carduccijeve ulice,
ki prinaša vsak dan
isti ugodnik
v tržaško jutro.
Po nočeh,
ko bi se pili,
a nimamo kje.

In rocka,
ki je umolnil
sredi mladačih jezikov
in plumbiranih zob.

Naveličala sem se...
Zato sem napisala.

Vaše pohabljen, bele kulture
in zaprtih vhodov
z rdečim dvigalom
v tretja nadstropja.

Zato sem napisala...
Za tiste,

za tiste,
za zemljo,
za tiste,
in za tiste,
ki bodo odšli z menoj
v njihove gube.

privrtničil Eolom na tisto umazano stopnišče. Po izdelanem telovniku zastarelega kroja so kaplje deževnice polzele kot goste potne srače. Obslat sem tam, kjer je zmečkani rjavci listi zaupal svoje dolgo umiranje asfaltu in vetru. Človek iz dežja sem mu sledil s pogledom in dolgo tuhtal, ali bi se tudi sam prepustil vetru. Saj je bilo vseeno. Tja, od koder sem prišel, ni bilo povratka. Najprej so bile stopnice bele. Curljajoča deževnica jim je za hip poklonila vabljiv lesk marmornate večnosti. In hip je bil dovolj, da sem se odločil za korak. Mehanično, nevede in iz goje naključnosti (mogoče je k temu prispeval tudi zvonki, odurno prikupni smeh dekleta izza priprtih dur) sem pričel svoje vzpenjanje. Više, kjer so se stopnice prvič poploskale v asfaltni pravokotnik in se splojile s tlakom ozke, mračne ulice, so se okna razdeležila. Pogledala so na cesto pod seboj. Z dolgim, zateplim krilom so nazdravila možu v blatnih hlačah in sečrpani suknji. Razpadel je. Tak je bil kot zidovi stavbe gnjočih ometov, ki je imela na pročeli poleg vhoda odmišljeno črno tablo z napisom: «Dormitorio pubblico G. G.». Tej stavbi je pripadal.

Zakaj mi pravi poet? Med marogastimi mačkami, ki so zasajale svoje čekane v mehkužno sluz ribjih ostankov je miral svoj dolg monolog. Zlogoval je počasi. Pijano, ometično je opletal z jezikom. Repata zalega je medtem srebrn meko pobožne starke, tiste, ki je hodila vsako nedeljo v cerkev, vdano skrbel: za njihove brke in zasrnadila z ribami ulice, ki se je razgrnila pred mano. Prisluhlil sem mu od daleč.

«Nekoč sem pel o zvezdah, o majskih nočeh in poletnih jutrih.

Nekoč sem letal po tratih in gledal vonj cvetja, poljski regat in janož. Nabiral sem malire po gozdovih. Več, bil sem POET. Poznal sem vsako bilko trave, zibal sem se z njo v pomladnem vetru, pijan od sonca. Kot sedaj. In ker sem pel o zvezdah in majskih nočeh in ker sem bil primerjal z njenimi očmi in z mislijo slikal njene trepalnice, kako trzajo jutraj ob prvem žarku, sem bil poet. Da poet? Ko pa nisem pel več o majskih prelestih, ko sem pobožal zemljo na perutih svobodnih ptic in sem se ozrl po mestih, ulicah in trgih, ko sem vstopil v hiše in pil ob njihovi mizi, ko sem jim sledil v kopalnice in jih slasil s pogledom preko ključavnice, je bilo poezije konec. Zaka? mi praviš? Pi-ja-nee! Kako je vse megleno... Pa se ozrem nazvgor. In kaj vidim? Tam je sonce. Vse je jasno, čisto. Oni spijo. Dolgo bogo spali, ker je danes praznik. Raj. Nebesa. Topli obrok. Pommesfrites. Mati ga poboža po kuštravi glavi... Tu pa so ulice rjave, tu ni neba in ni sonca. Zakaj mi praviš poet? Ni sem poet. Moja zasnjana romanca je zdaj le še balada. Naj jo za-

pojem?

In zvezde molčijo, ko stopava po tih gmajni, močje govorijo v srca najini. To noč, to noč boš odšla. Glej, zvezde že grejo z neba. [steklenica...]

Zadnje besede je izustil počasi. Položil jih je v veter in umirale so kot rdeči, ognjeni zaton, ki se krčevito upira nenasičnemu horizontu. Kmalu ga bo požrl. In videl sem jih, kako so vstajali počasi. Tibo so vstajali, kajti poet ni bil sam. Tudi ni bil edini pijanec tiste dolge, gusne ulice. Prihajali so iz razpadajočih zidov, iz stavbe gnjočega ometa, iz špranj in lišajev vsi v dolgih, razdrapanih plaščih, sivi, kot zimsko brezlistno nebo. Napotili so se proti stopnišču. Zareče oči so gorele v zubljih groze. Njihov pogled — ena sa-

Večer

Očeta mi domov.
In okno
je večje od noči.
Iz njega
išče v temi
mati.

Saj se bo vrnil.
Kozarci
so težki
in negotovi.
Vino se počasi
izteka
iz njegovih dlani.
In jutraj
bo odšel
skoz noč
o tovarno.

Saj bo prišel.
Samo mati joče.
Sin
molči.

nega je bilo v njem. In čeprav sem za čistimi, prozornimi šipami le za hip ujel z očmi puh njegovih copati in pobliške televizijskega zaslonu, je bilo med nama nekaj kot dolg pogovor...

— Kdo si?

— Le kaj naj ti odgovorim? Le-nuh? Mož, ki dremlje pred televizijo? Uradnik? Kdo sem? Ali vedo trave zakaj zelenijo? In veter kam pihva? Ali ve sonce čemu zabaja? Vem samo, kdo nisem. Nisem ta, pijanec, morilec. Jutraj vstajam, oškrtačim zobe, zajtrkujem, potem na avtobus, služba, dom, kosilo, popoldne pred televizorjem, sprehod, večerja, copate, ponovno skratčenje zob in tablete za nespečnost. Potem znova: vstanem, oškrtačim zobe, zajtrkujem... uro na uro, dan za dnem, teden po tednu, mesec ob mesecu, leto pri letu za stopnišče dolgo verigo. Nekatje zarjeno in preščenjeno. Ampak: kje?

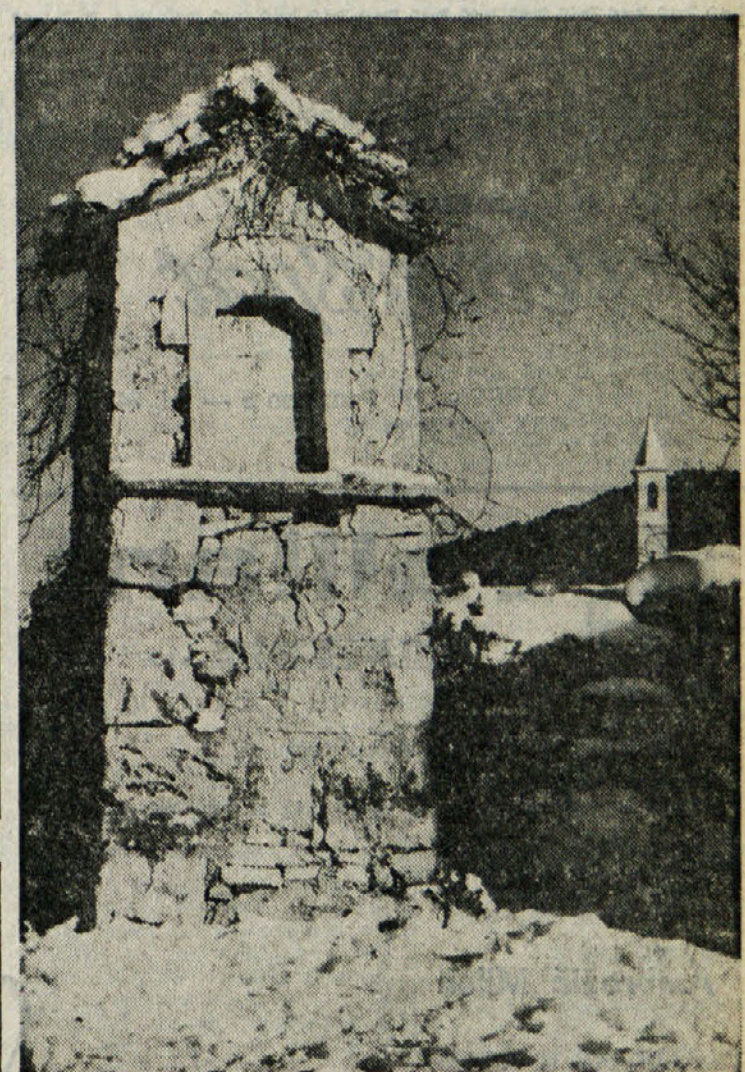
— Po čem hrepeniš mož? Po vetru, travah, soncu?

— Povej, ali bi ogenj hrepenel po vodi? Tja poglej, moje sanje so na ekranu. Moje sanje so njihove sanje...

Siva koprena zaslonu je v hipu blisnila vabljivo draž propagande. Moški parfem. Kupi ga, pa se boš vozil s «Ferrarijem», čaral najlepše ženske, potoval na otoke večnih poletij, razpenjal z jachtu južna morja.

V tvojih sanjah ni vetra, trav ali sonca. Razkošnejša stanovanja so, hrzajoči športni avtomobili, vikendice, jahte, daljše počitnice, denar.

Poezije za to stran
je prispevala
SUZI PERTOT

so grizljaji mletega mesa v odsitu sivega pramena zdrknili po čisti, prozorni šipi.

V kapljicah, ki so nalanko trkale ob okno so se pomešali z lačnimi, izgubljenimi očmi pijancev iz spod-

ne ulice. Tako je bilo, kot bi jih zareči zublji tistih pogledov dolgo hlastno požirali. Zadržje, kar sem še videl, je bilo hrepenenje moža, ki je nezadržno drslo navzdol v greznice ob vnožju griča. Sanje so z deževnico curkoča izpirale beli marmor stopnic. Ko da bi valil

je pričaral svetlo, prekipevačo usojenost vij na vrhu griča. Vse je bilo mirno, nemansko visoko in oddaljeno, zasopljeno v komaj zaznavno prisojnost mesečine.

Spodaj se je s klci, ropotom, utripi, dihalo iz smetišč, hrepenelo po griču. Mesto pijanih poetov in uradnikov, ki so jim sanje vsak dan, vedno znova lezle po umazanem stopnišču v grič. Včasih se je v njem utrlila kaka ljubezen, včasih se je rodilo novo srce, pa je ostalo tam, zakleto ob vnožju stopnišča. Ko je mesto prizigalo na ulicah prve neonske luči, so se livade in kostanjevi drevoredi nad njim še kopali v živem odblesku somraka.

Korak sem storil. Proti bohotti spokojnosti. Se je zivila od ozarjenega zatona, ki se je sipal neke

Vrnitev

Počakajte galeb!
pustite mi svoje krike
Jaz moram za vami...

Moram
oditi na skale
in postati lisaj.
Da bom končno NEKDO.
Zemlja
bo prevečela
ulice
in zdobila
moje ude.
Spet bo rasel mah
skoz povozne besede
in betonska samota
bo postala prst.

Počakajte galeb!
pustite mi svoje običje
Da bom neopazno odšla
iz polne čakalnice
neko poletje...

Sizifovo skalo v grič, ko da bi klecal od Tantalovih muk, ko da bi vpregel jarem Kleobisa in Bitona — tako je bilo vzpenjanje proti koncu stopnišča. Lovil sem sapo, postal od časa do časa, grabil za železni brokat ograje. In končno se mi je, človeku iz dežja, odprlo. Oblaki so se razšli, čez nove steze se je razmočila deževnica, prameniski lesk poznopoldanskega sonca

Dež

Tiho
je ornila voda
najini telesi.

Iz mokre praznine
so ustajala stebila
in niso se zavedala
klizaje.

Večer se ni premikal.
Samo včasih
je zadilal
po tekočih rekah.

Tiho
je odnašala voda
najini telesi.

Fotografije prispeval MARIO MAGAJNA

iz ozadja. Velika, naoljena vrata iz kovanega železa pa so nenadoma bruhnila predme iztegnjeno, prosto roko. Lakaj vile je zagnal na stopnišče pijanega poeta, ki je opotekaje se premikljal nekaj o bogatih kočijah. Premikljal je sonce in izgnil v temo svoje ulice. Jaz sem za dežjem in luči septembarskega popoldneva hrepenel po zadnjem, kar mi je še obljudljala mesečina. Po noči brez jutra.

Človek iz dežlja sem zadihano nastopil svojo belo pot. Najprej sem za kakšen ducat marmornatih kvadrov sledil z očmi sragam njihove krvi in hrepenenja, ki bi se bilo še najraje zapeljlo v kamen, pa je moral polzei z dežjem navzdol, brez sledu. Obsta sem šele, ko sta bili stavba gnjočih ometov in zasrnjena, poplujvana ulica ob njej le še spomin, megleni scenariji vzburljive kriminalke. Zaključijo pijanih poetov in razdrapanih cip je odstril pogled na oder boljšeje: tu je bilo stopnišče gladko, čisto, skoraj plosčeno. Večnadstropni stavbe so umivale v dežju svoj lapornati obraz. Naphane so bile z zmernim obiljem. Za njihovimi gladkimi, visokimi zidovi sem slutil uradnike, udobno zaklenjene na mehkih naslanjajih, žene z urejenimi pričeskami, ki so jim kuhale kavo in hčerke, ki so na beli javorovini pisalnih miz reševale enačbe prve stopnje.

Nekako tako sem za deževnico, ki je krala ob svetla, prozorna francoska okna njihovih sob, slutil še topel nasmeš septembarskega sonca.

Stran uredil
MARIJ ČUK

OBLAČILA — SPORTNA OPREMA

Veliah Sport

TRST — Ul. Ponziana 5 — tel. 744-237
Ul. dell'Istria 13

Vaillant
SIABS s.p.a.
STENSKI KOTLI IN BOJLERJI NA PLIN

Consigli zastopnik, assistenza in nadomestni deli:
Podjetje GIARETTA LUIGI
34126 — TRST — ULICA G. VERGA 16 — TEL. 040/574-313

Najlepše darilo
dober parum

Dobiš ga pri **Profumeria NORA**

TRST — Ul. Carducci 20 — Tel. 796-916

GRADBENO PODJETJE
Geom. IDLE TUL & C.
S. n. C.

TRST — Ul. Flavla 22/3
Tel. 818-141

AGRARIA

SV. IVAN

Ul. S. Cilino 42 — Tel. 51-044

VSE ZA KMETIJSTVO IN VRTNARSTVO

- HIFI - V VAŠEM AVTU OD 5 W DO 250 W
- PRODAJA, POPRAVILA IN MONTAŽA NAJBOLJŠIH ZNAMK: PIONEER, BLAUPUNKT, ZENDAR, FISHER, CLARION, MARANTZ itd.

Centro autoradio hi-fi

FRANCO CEJ

TRST — Ul. E. Toti 12 — Tel. 763-366

TVRDKA

Rag. Luciano Fabian

Import - Export

TRST, Ul. Ronco 7
Tel. 728-267

PRODAJA

ELEKTROMECHANICA
DELAVNICA

STELLA

di FURLAN & STELLA

TRST
Ul. Cologna 4 — tel. 571-152

MANUFATTURNA TRGOVINA Z BLAGOM

Stojan Udovič

Velika izbira moškega in ženskega blaga
ter vsakovrstne konfekcije

TRST

Trg Ponterosso 4 in P.zza Vecchia 2 — tel. 62-537

CVETLIČARNA

«Riviera fiorita»

Silvia in Dario

FLEUROP - INTERFLORA

TRST — Ul. dell'Istria 19 — Tel. 795-052

PRINCIPE

SRL

OBUTVE

Korzo Italia 19 — tel. 68-586
Largo Barriera Vecchia 8 — tel. 790-179

vošči vsem klientom srečno novo leto 1983

Sprint auto

Ul. Economo 10/A - TRST - Tel. 762-250

AVTOMOBILSKE PLINSKE INSTALACIJE

(Zast. Landi Hartog, mod. 80 S)
Nadomestni deli za vse avtomobile

PO ZELO UGODNIH CENAH

URARNA IN ZLATARNA

KARLO MIKOLJ

TRST — Campo S. Giacomo 3
Tel. 795-881

CVETLIČARNA

SAVINA

Srečno novo leto

TRST — Ul. dell'Istria 10
Tel. 755-590

Metalmineralia

UVOZ
IZVOZ

PREDSTAVNISTVA

TRST, Ul. Trento 15 - Tel. 61-227 - Telegr.: METMIN

IZVAZA: abrazivni material, umetne smole, stroje za kamnolome in ostalo industrijo itd.

IZVAZA: bloke marmorja, lomljenec

VSE ZA KMETIJSTVO IN VRTNARSTVO
KMETIJSKI STROJI VSEH VRST

**KMETIJSKA
ZADRUGA - Trst**

z o. j.
SEDEŽ:
TRST, Ul. Foscolo 1 - Tel. 794-386

POSLOVALNICE:
TRST, Ul. Flavla 62
Tel. 812-397
MILJE, Ul. Tonello 6
Tel. 272-494

UPRAVA IN SKLADIŠČE:
Industrijska cona
Terzo Traversale Est
Tel. 817-325

M. Scharf

PROIZVAJAČI: (na območju TRST) — električne, bencinske in diesel
kompresorje — bencinske in diesel generatorje za električni tok
NAJVEČJI SLOVENSKI PROIZVAJALEC V SEKTORJU
Izvoz v 26 držav
PODRUŽNICE: Jeddah (S. Arabija)
Djibouti - Philadelphia (ZDA) - Kairo - Beirut

34133 TRST
Ul. F. Severo 20
P.O. Box 989
Tel. 040/60516
Telex 460638 STAC I

ELEKTRICNE
INSTALACIJE

Ambrožič Milan

ROJAN, Ul. Moreri 7
Tel. 414-277

VSE ZA OPTIKO

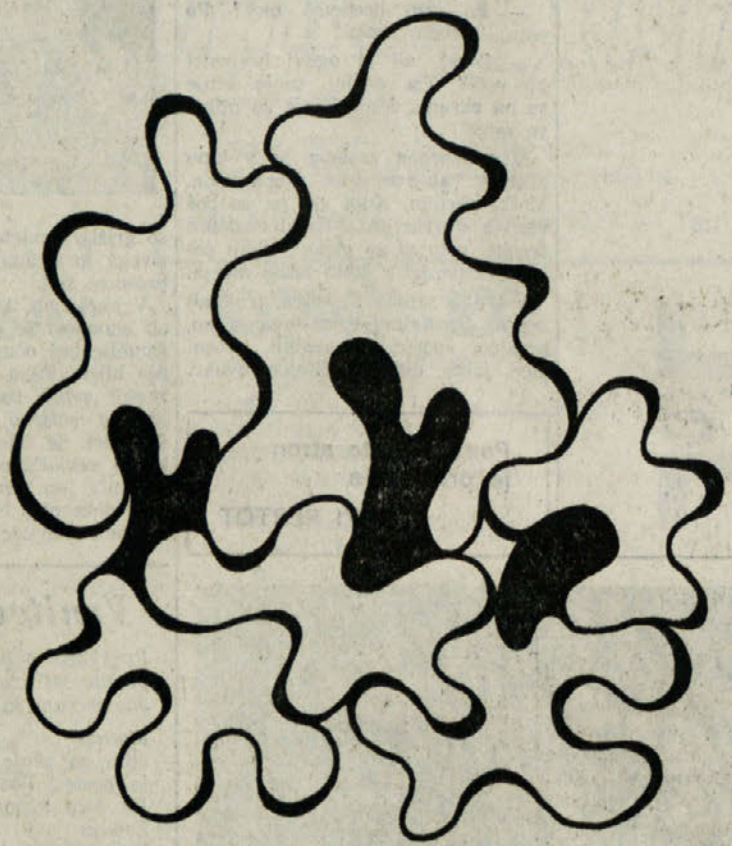

TRST — Ul. Carducci 15
Passo S. Giovanni
Telefon 62-515

CARNIEL s.n.c.

TRST — Ul. S. Caterina 11

otroška obutev
žensko spodnje perilo

VSE MODNE
NOVOSTI
USNJE
GALANTERIJE
IN KONFEKCIJE

TRST

Ul. San Lazzaro 18
Tel. 68-124

PEKARNA

MARIO VERČ

TRST, Ul. XXX Ottobre 13

želi vsem cenjenim odjemalcem
srečno novo leto 1983

TRGOVINA JESTVIN

ZOBIN GENIO

Naselje sv. Sergija
Ul. Rosani 17

želi vsem srečno novo leto

F.lli NASCIMBEN S.P.A.

NADOMESTNI DELI
AVTO SERVIS IN MEHANIČNA DELAVNICA
PRODAJA AVTOMOBILOV

MERCEDES - BENZ
TRST, Ind. cona pri Orehu (Milje)
Informacije: tel. 232-277

SERVIS

MEHANIČNA DELAVNICA
IN ELEKTROAVTO

POOBLASCENA

vošči klientom
in prijateljem srečno novo leto

escort

TRST
Ul. sv. Frančiška 58
Telefon: 761-227

Omnia Commerce

di S. SAVARIN
IMPORT - EXPORT - ZASTOPSTVA

TRST, Ul. F. Severo 21
Teleks 460129 OMNIA
Tel. 631301 - 631880

TRGOVINA ČEVLJEV

VEGLIA

Trg sv. Jakoba 9
Tel. 727-306

UVOZNIK ISTRSKEGA VINA
ZALOGA DOMAČIH VIN IN LIKERJEV

MIRAN KURET

TRST - Riva Gulli 1/E
Tel. 762-286

34133 TRST

Ul. Rismondo 9
Tel. 761-884 - 761-819

Ekskluzivna glavna zaloga:
ROGASKA mineralna voda - vrelec DONAT
RADENSKA mineralna voda
PRŠUT S. DANIELE - KRASKI TERAN
PIVO PUNTIGAM
IN REININGHAUS - GRAZ - AUSTRIA
MINERALNA VODA in PIJACE PLOSE

ZASTOPSTVA - IZVOZ - UVOZ

Ulica Cicerone 8
34100 TRST P. P. 101
Telefon 61-241 - 61-478

Filiali:

Korzo Italia 202
34170 GORICA

Telefon (0481) 30-240

ZA VSAKOGAR
NEKAJ POSEBNEGA

kontaktne leče

Valetič Ivo
in
Karis Jožita

želita vsem klientom
srečno 1983

TRST — Ulica Buonarroti 6, telefon 772-996
(prečna Ul. Rossetti)

VATOVEC

Trst - Ulica Machiavelli 28 - Tel. 69076

BELA TEHNIKA, NAPRAVE ZA OGREVANJE, SIVALNI STROJI, RADIO, TELEVIZORJI, MAGNETOFONI IN HI-FI NAPRAVE

Ugodne cene, vrljdnost, domačnost
Brezplačna dostava na dom in na mejo

Ignis	Bosch	Philips	Hoover
Candy	Blaupunkt	Sanyo	Braun
Rex	Grundig	Hitachi	Moulinex
San Giorgio	Telefunken	Inno-Hit	Girmi
Ariston	Metz	Krups	Singer

Nočemo dvojnih meril

Pri Slovencih, ki živijo v videmski pokrajini, je bil vedno prisoten čut etnične pripadnosti in skupnostni "animus". Danes smo pričali močnejšo razvojno etnično in narodno zavest, ki dobiva tudi nove kvalitete. Kljub raznim pritiskom, kot so nacionalistična vzgoja, vsiljeno pošaljčanje in gospodarska nerazvitost, so Slovenci videmske pokrajine močno zasidrani v svoji stvarnosti. V zadnji letih so socialne, kulturne in gospodarske organizacije Slovencev prostovoljno in avtonomno pridobile celo vrsto pobud, da bi preprečili razkorak skupnosti in pospešili njen stavek naprej. Zato zahtevajo Slovenci videmske pokrajine iste pravice, ki jih uživajo člani večinskega naroda, v prvi vrsti obranjenosti lastnega jezika, pravičnosti vrednotenja lastne zgodovine, pravico do gospodarskega razvoja, do uveljavljanja lastne kulture, in druge svobode, ki po vsej državi niso enake, ki pa vidiš, da so v Sloveniji enake.

Danes postopoma pada bojazen obdolžitve zaradi pripadnosti drugačni jezikovni skupini, ki ni italijanska ali furlanska. Nasprotno, uveljavlja se prepričanje, da mora biti avtentičen družbeni in kulturni napredek tesno povezan z matičnim jezikom in z jedrom, okrog katerega se je tvorila in oblikovala skupnost sama. Če tega ni, postane vsaka skupnost umetna in zato obsojena na smrt.

Na tej osnovi zahtevajo slovenske organizacije, nekatere javne uprave, furlanske cerkve z nadškofom Battistijem na čelu in demokratične sile tisto zaščito, ki jo italijanska ustava predpisuje in ki bi morala s posebnimi določili zagotoviti Slovincem pravico do rabe materinega jezika v šoli, v družbenem življenju, v krajevnih napisih in v odnosih z oblastjo.

Zahtevamo torej za slovensko skupnost, ki je tudi po imenju naših nasprotnikov gospodarsko in kulturno šibkejša, zaščito zakonskega sredstva. Samo na podlagi priznanja naravnih in zgodovinskih značilnosti pride do izraza in se razvije slovenski in kulturni bogastvo naše skupnosti. Politični odgovor ne sme biti dvopenen ali diskriminacijski, in nihče ne sme gledati na našo skupnost kot na neprijetno breme. Zavrzanost postopno priznava, ki bi ustvarila določene konflikte, in se zavzemamo za svoje pravice in demokratično sožitje.

Stališča vladajočih sil so se pri nas v marsičem spremenila. Toda protislovesne struje so prisotne v KD, PRI in v Socialdemokratski stranki in njihova restriktivna in dvoumna stališča ovirajo delovanje tudi tistih, ki bi bili pripravljeni rešiti vprašanje Slovencev v videmski pokrajini. Raznovrstnih težav, ki dušijo vrednote, duhovno in jezikovno bogastvo naših ljudi, niso še odstranili zato, ker vlada v teh krogih prepričanje, da bodo tako ohranili obliko in glasove. Jasen je odgovor KD na te pritiske, saj je iz svojega značilnega zakonskega osnutka izključila Slovence videmske pokrajine. To pomeni, da območje, na katerem živijo (kljub temu, da je najbolj zapostavljeno in potisnjeno na rob) ne potrebuje posebnih zakonov zaščite, posebnih ukrepov za njegov razvoj in ustvarjanje boljših pogojev za bodočnost.

V teh dolinah, kjer naj ne bi govorilo slovensko, KD odklanja vsak dialog zato, ker ni v njenih interesih, da skupnost oživi; hkrati se KD neče soočiti s problemi, ki do danes niso bili rešeni. Zanimajo jo le oblast in njeni sebični interesi. Ljudje pa naj se sami izkopljejo iz težav. V veliki večini občinskih uprav, kjer ima KD večino, upravljajo na nacionalno liberalistični in nacionalistični osnovi, mimo krščanskih, človeških vrednot in stvarnosti same skupnosti.

Ne spoštujemo niti izjav predsednika državnega odbora Comellija, niti izsledkov študijske komisije prof. Rizza. Priča smo torej določenemu nazadovanju. Iz tega izvira dvoumna zaščita slovenske skupnosti, ki ne predvideva nobenega prostora za svobodo in participacijo naše skupnosti, če ne tistega, kjer se razvijajo spopadi in stalni konflikti. KD dobro ve, da šibkejši nimajo dovolj moči, da jim ni treba dati tistega, česar si ne morejo sami izboriti.

Drugega stališča pa je KD zavzela v deželi Tridentinsko-Gornje podizbe, kjer podpira boj Ladin-

cev, da bi dobila na volitvah več glasov. Jasno je, da ji v naših dolinah, kjer ima absolutno večino, ni treba priznati niti take osebne zaščite, kot jo imajo Ladinci v dolini Fassa. Število glasov se pri nas nikakor ne more zvišati, zato ni KD prisljuna dati naši skupnosti nikakršne možnosti razvoja. KD in skupine, ki so na njeni strani,

si niso seveda zastavile cilja, da bi z dobrimi zakoni, z dobrim političnim upravljanjem ter z upoštevanjem pravic in zahtev vseh tudi pri nas prispevale k rasti zaupanja ljudi v javne ustanove. Pri nas je njihov čut pravičnosti odpovedal. predsednik TO SKGZ videmske pokrajine VILJEM ČERNO

Pustita nam rože

Kajšani ti lahko porčē:
Če puode napri takolē,
umarmjō preca le vsi.

Pa tuole nie ries an na bo.

Pustita nam piet — Takuo, k' nam je vŕŕē

guorit an vŕŕē — pisat an ŕe brat

po tistim jiziku — ki mat na zibel

Z vsō nje jubeznjo — navadla nas je.

Pustita nam miet — vse brate za brate,

vsō našō družino — nazaj kupe diet.

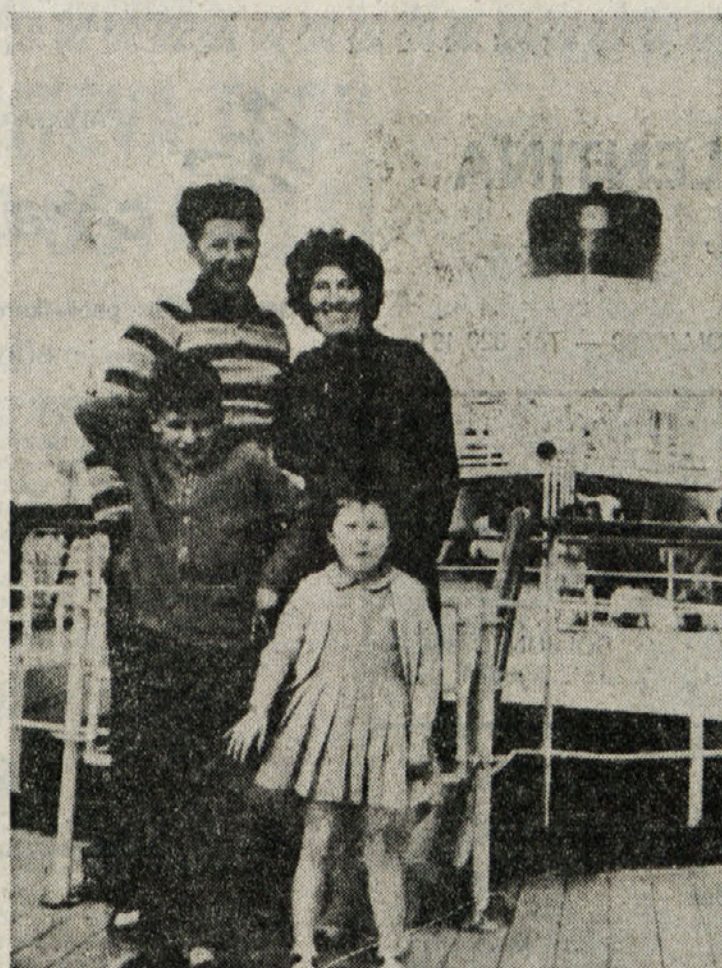
Pustita nam rože po našim sadit,

zoniš za notico po našim zvoni:

potlē bota vidti, če znamo ŕe mi

veselo zaviskit, ku vŕŕēš sta vi!

besede: Aldo Clodig
muzika: Rinaldo Luszach

1960: Beneska družina odhaja v Avstralijo

IZ POGOVORA S PREDSEDNIKOM GOSPODARSKEGA ODBORA

Razvoj gospodarskih dejavnosti v Benečiji sredstvo za zajezitev emigracijskih tokov

Razveseljivi uspehi novonastalih podjetij - Razvijati je treba obrtništvo in manjše obrate ter specializirati kmetijstvo - Vprašanje stanovanj in kreditov Okrepitev sodelovanja med Italijo in SFRJ na osnovi obstoječih sporazumov

Ni treba posebej poudarjati vloge, ki jo ima gospodarsko vprašanje za obstoj in razvoj vsake manjšine. O gospodarskem v Benečiji, ki je bila skozi zgodovino zamarnjena, in zapostavljena, smo se pogovorili z Dinom Del Medico, predsednikom gospodarske komisije pri TO SKGZ videmske pokrajine in ga vprašali, kakšen je današnje stanje.

Da obratno našo skupnost in hkrati prispevamo k njenemu razvoju in preporodu, so najino potrebni učinkoviti posegi v gospodarstvo. Zato smo v skladu manjšine začeli proučevati in razvijati gospodarsko vprašanje v Benečiji v vseh njegovih aspektih, saj menimo, da samo na tej osnovi lahko začnemo pripravljati načrte za razvoj industrije, obrtništva in kmetijstva. Zavedamo se, da se moramo odločno lotiti tudi vprašanja stanovanjske politike. Prvi koraki na področju gospodarstva so bili že storjeni. V okviru osimskih sporazumov sta bili ustanovljeni dve podjetji z mešanim kapitalom: Vepias, ki proizvaja cevi iz ojačane umetne smole in zaposluje 23 ljudi, in Hobbes, ki se začel delovati v začetku prihodnjega

leta in bo zaposlilo približno 40 ljudi. Že delujeta gradbeno podjetje Benedici s 75 zaposlenimi in Beneco, ki proizvaja športne artikole. To je prvo podjetje, ki je nastalo v Benečiji in danes zaposluje 30 ljudi. Kljub konkurenci je prodorilo tudi na tuje trge in njegove izdelke prodajajo tudi v ZDA, Hongkongu, Angliji itd. Ne smemo pozabiti, da so se okoli teh podjetij ustvarila še druga delovna mesta. Prvič v zgodovini smo torej ustvarili v Benečiji 220 delovnih mest. Ni veliko, saj bi potrebovali še 2500 do 3000 novih delovnih mest, vsekakor pa pomembno.

Kaj je pomenil potres za Benečijo?

Skoraj bi lahko rekli, da je bil potres sreča v nesreči, saj je pomenil nov vzpon gospodarstva. Veliko naših ljudi se je vrnilo k gradbeništvu. Toda nova podjetja so bila premajhna, premalo povezana med sabo in predvsem niso imela jasnih načrtov za popotno obdobje. Danes je večina teh podjetij v krizi. Tu lahko vidimo tragedijo naših ljudi, ki se vselej odločijo za neko dejavnost prepozno. Značilna

so v tem pogledu sredstva, ki so jih naložili v Manzano prav takrat, ko se je začela pojavljati kriza poslovanja sektorja. Preveč pogosto posamezniki druge, ne da bi nič navedli, niso ustvarili.

Kakšne načrte ima gospodarski odbor SKGZ za bližnjo bodočnost?

V osredju je vprašanje gospodarskega razvoja Tersele in Kanalske doline ter Rezie. Tudi na tem območju smo nekaj naredili, saj bodo v začetku januarja odprli v Tipani delavnico, kjer bo delalo 10 delavcev. Načrti za Barzo (25 delovnih mest) in Rezio (30 delovnih mest) se bodo uresničili po vsej verjetnosti v teku prihodnjega leta, za Kanalsko dolino pa le 1994. leta. Odločili smo se za manjša podjetja, ki bolj ustrezajo našemu teritoriju in so bolj dinamična. Vsi naši načrti pa gredo v smer večjega sodelovanja in povezovanja z italijanskimi podjetji. Več ne moremo povedati, ker so dogovori še v teku. Benečija ima dolgoletno tradicijo na področju kmetijstva, ki pa je danes v globoki krizi. Kako mislite, da bi se lahko rešilo to vprašanje in kakšno pot je treba ubrati za razvoj kmetijstva pri nas?

Menimo, da ima kmetijstvo v Benečiji velike možnosti. Seveda je treba modernizirati in iskati nove oblike delovanja. Pri tem pa se srečujemo z mnogimi težavami, kot sta na primer vprašanje izseljenstva, ki je odrgalo toliko ljudi od naše zemlje, in parcelizacije zemljišč. Drugo močno oviro predstavlja beneska hiba individualnosti, saj je Benečija deželica, ki ima najmanj zadržev. Zato moramo spodbuditi mlade silo, ki so bolj pripravljene spremljati star način kmetovanja in svojo miselnost, da se zaposlijo v kmetijstvu. Vsek razvijati pa sloni le na združevanju zemljišč in na specializiranem kmetijstvu, kot je na primer sadjarstvo. Tu nam je lahko v zgled Južna Tirolska. Vse to bi pomenilo tudi ustvarjanje zbirališč centrov in odprtje tovarov sokov, torej nova delovna mesta. Druga smer razvoja je kmetijski turizem. Da dosežemo kakršenkoli uspeh na področju kmetijstva, je seveda potrebno večje sodelovanje z občini in gorskimi skupnostmi zlasti pri načrtovanju.

Kakšno je današnje stanje obrtništva v Benečiji?

Tradicionalne obrtniške dejavnosti, če izvajamo gradbeništvo, so bile v glavnem povezane s kmetijstvom. Kolikor kmetijstvo izumira, izginejo tudi obrti. Menim pa, da ima ta dejavnost na našem teritoriju bodaj toliko zaradi individualističnega značaja Benečana, ki ni nikoli imel gospodarja. Seveda se mora obrtništvo specializirati v tistih poljih, kjer ne morejo delovati niti mala, niti velika industrija. Glavno vprašanje je, da se razvije polindustrialna mentaliteta, da so izdelki kakovostni in da se obrtniki bolj vključijo v industrijski proces. Pri tem pa se zavedamo, da ne bomo nič dosegli, dokler ne rešimo vprašanja kreditov in ne izkoristimo možnosti, ki jih nudijo osimski sporazumi.

Prej ste omenili med drugimi vprašanji, ki jih je treba rešiti, tudi stanovanjsko stisko.

Statistike dokazujejo, da je kljub temu, da je v Benečiji že nekaj industrijskih obratov, odstotek izselencev še vedno visok. Gotovo prispeva k temu stanju tudi neresen problem stanovanj. Ljudje so prisiljeni se preseliti v Furlanijo in to pogosto pomeni izgubo slovenske identitete. Če nečemo, da vsi naši napori na gospodarskem področju padejo v vodo, se moramo torej odločno lotiti stanovanjske politike. Vprašanje je zelo kompleksno in poleg tega imamo že štiri letne zamude. Zlasti se zlasti pri kreditih, ki jih iščemo v Italiji in zunaj nje. Pri tem je še vedno odprto vpra-

šanje kreditov za ljudi, ki nimajo velikih finančnih sredstev in ki bi jih najbolj potrebovali.

Na koncu se vprašanje o omejevalnih ukrepih, ki jih je nedavno sprejel ZIS Jugoslavije. V kakšni meri prizadevajo našo skupnost?

Negative posledice teh ukrepov na življenje manjšine so očitne in se popolnoma strinjam s stališči, ki jih je zavzela SKGZ. Pozitivno se mi zdi le to, da nikjer ni govora o omejevanju na gospodarski ravni. Nasprotno, Jugoslavija mora v sedanjih gospodarskih krizah povečati izvoz, produktivnost in kakovost izdelkov, da so lahko kompetitivni na svetovnih trgih. V tem pogledu je veliko možnosti sodelovanja, zlasti na višji tehnološki osnovi. Zaključil bi s to mislijo. Po pogodbi med EGS in Jugoslavijo, po drugih sporazumih, kot je osimski, ima naša dežela možnosti, ki jih ni imela nikoli prej v zgodovini. Naša naloga je, da publiciziramo olajšave in možnosti, ki jih ima to področje, tako da spodbudimo gospodarstvenike tudi iz drugih držav, da investirajo pri nas.

Razgovor zapisala J. N.

BENEŠKO GLEDALIŠČE SE PRIPRAVLJA NA KVALITETNI SKOK

«Ne moremo vedno hoditi v košpah»

Prvič se je Beneško gledališče predstavilo občinstvu na Dnevu emigrantov leta 1976, toda zametke gledališke dejavnosti v Benečiji sledimo že v prejšnjih letih, v okviru delovanja kulturnega društva Rečan z Les. «Kot društvo smo priredili predstavi Naš božič in Kulon se približno 15 let od tega, pravi ravnatelj BG Aldo Clodig, že 10 let pa pripravljamo Senjam beneske pesmi, kjer nastopajo tudi igralci».

Beneško gledališče, ki je osnovano na ljudski kulturi, odgovarja na celo vrsto potreb Benečanov. Nudi možnost združevanja in priprave k ustvarjanju in razvijanju stikov med ljudmi, ki živijo razpršeni po beneskih dolinah. Pome-

ni tudi iskanje lastnih korenin, spoznavanje lastne zgodovine in predvsem aktivnejše vključevanje v družbeno življenje Benečije, kar je izrednega pomena, če upoštevamo dejstvo, da so Benečani živeli na robu naše družbe in niso nikoli imeli odločilne besede, niti v kulturnih in političnih izbirah, ki jih od bliže prizadevajo.

Do ustanovitve BG je prišlo leta 1975, približno mesec dni pred Dnevom emigrantov. «Čas je pritiskal, in nič ne bi nastalo, ko bi se izi-dor Predan ne odločil, da čez noč napiše igrice, ki bi zajela naravo beneskega ljudstva», je napisal Adrijan Rustja, režiser vseh gledaliških predstav na dnevih emigrantov. Po prvem nastopu in spodbu-

jočem uspehu je BG začelo redno delovati in je stalno širilo krog sodelavcev (do danes je nastopilo okrog 60 igralcev). Če je bila prva uprizoritev zabavnega značaja, se je BG pomnilo tudi z bolj zahtevnimi deli, kot sta Emigrant in Kaplan Martin Cedermač, kjer je bil poudarek na tragični zgodovini in usodi beneskega ljudstva. Vse to do gledališke dejavnosti in želja po izboljšanju kvalitete nastopov sta bila tako prisotna, da je ob tretji predstavi Rustja izjavil: «Prvi nerodni koraki so za nami. Shodili smo».

Danes, ko se BG pripravlja na uprizoritev Cankarjevega Hlapca Jerneja, smo priča značilnemu kvalitetskemu skoku, ne le zaradi izbi-

re teksta; temveč tudi, ker se nihče ne zadovoljuje več s delom, napisanim v eni knji. Vodi delovanje po postali vsebini, ki jo gledališče posreduje gledalcu, sporočilo, ki ga nosi v sebi in strokovna pripravljenost igralca. Izkušnje so dokazale, da ne zadostijo dobrovolja. V gledališki dejavnosti ni nič slučajno in vsaka uprizoritev sloni na vajah, študiju in izpolnjevanju. Na osnovi teh uprizoritev je letos BG priredilo gledališki seminar, kjer je bil poudarek na sprostitvenih vajah, na dinamiki telesnih gibov in na vprašanju prostora na odru. Največji uspeh seminarja pa je bil po mnenju mnogih udeležencev, da so se zavedali možnosti drugega pristopa do gledališke dejavnosti, kako se je treba odzvati v vlogo in kako mora biti igranje čim bolj blizu stvarnosti. Predvsem pa so igralci ugotovili, da se ne morejo zadovoljiti s uspehi, ki so jih do sedaj dosegli. Pri tem so nekateri izrazili mnenje, da če treba bolj kontinuirano delati, nastopati tudi zunaj Benečije, kjer je publika bolj zahtevna in tudi bolj kritična od našes. Na zadnji seji gledališča so tudi podarili pomen obiskovanja gledaliških predstav Slovenskega stalnega gledališča, saj je potreba po sodelovanju z drugimi skupinami, zlasti profesionalnimi, zelo močna. Vsekakor pa ni bil razvojni proces BG brez bolečin. O tem lahko pričajo dejstva, ki se je vnela glede dela, ki naj bi ga uprizorili na prihodnjem Dnevu emigrantov. Nekateri so bili namreč mnenja, da je Cankarjevo delo preveč zahtevno za povprečnega Benečana, ki po drugi strani gre le dvakrat na leto v gledališče in se takrat hoče zabavati. Izbriva pa je vseeno padla na Hlapca Jerneja, saj je prevladalo prepričanje, da je vsekakor treba dati tudi Benečanom možnost, da se seznanijo, seveda v narečni obliki, z deli, ki so svetovne literarne vrednosti. «Ne moremo hoditi vedno v košpah», je dejal Romano Camalaz, eden izmed najbolj priljubljenih igralcev Beneškega gledališča in s tem je hotel opozoriti na dejstvo, da so lesene kmetke cikle postale pretezne tudi za Benečane.

10 LET SENJAMA BENEŠKE PJESMI

Pesmi, ki povezujejo ljudi

Širok tematski razpon od intimnosti do družbene problematike - Izrazni prijem, ki segajo od ljudske pesmi do sodobno oblikovanih besedil

Decembra 1982 so se že desetič zvrstili na odru na Lesah pevci in avtorji Senjama beneske pesmi. Da bo zgodovina zadostena, naj povemo, da je prvi Senjam bil leta 1971 z nekoliko drugačnim imenom, da je leta 1974 odpadel zaradi organizacijskih težav, leta 1976 pa zato, ker so pevski navdih preglasili ropoli potresa in začetkov obnove.

Za prvi Senjam lahko rečemo, da je bil izrazito kulturno-političen, programski, čeprav so se tu pa tam pokazale tudi osebne, intimne note. Zmagovalca je bila pesem «Pustita nam rože po našim sadit» Rinalda Luszacha in Aldo Clodiga, torej v pesniško podobo strnjena misel o pravi Beneskih Slovencev, da ostanejo zvesti samim sebi. Senjam je tudi pripovedoval o težki rani izseljenstva, o želji, da bi vsi živeli v svetu punim jubezni, o zvezdi, ki bo svelila v temi, o ljubini, ki bo združila vse raztresene brate.

Tudi v naslednjem letu je bila izseljenška tematika močno živa, obogatena tudi s svetopisemsko noto, vsekakor pa intimiteto kot prvo leto. V večjem številu so bili zastopani tudi ljubzenski teksti, ki so se okoristili z mnogimi elementi ljudske pesništva.

Tretje leto se je Senjam tematsko specializiral, saj so bile pesmi nabožnega značaja. Rodila se je vrsta novih, svežih cerkvenih pesmi, katerih osnovna poudarka je mir in bratstvo med ljudmi.

Leta 1975 se spet pojavijo intimne, ljubzenske in izseljenške teme, a tokrat jih prevzema tisti beneski ponos, ki je lahko navdajal, torej po prvih uspehih. Skromne izjave ljubzni se umaknejo ponosu beneskega fanta, ki nima sladkih, a lažljivih besed, ima pa zlasti srce. In dekle mirno izjavi, da je iz ljubzni do doma zapustila fanta-tujca. Tudi prava himna beneski zemlji si utere pot med ljudi (Rosica neba). Nekateri avtorji, ki so začeli sodelovati pri Senjamu kot fantje, so medtem že postali prijetni in očetje: tako je nastala prižena otroška uspanica, ki jo otroci še danes radi pojejo. Pojavijo pa se tudi novi slogovni prijem (impresionistično slikanje narave v pesmi Sila), izraz postaja skrbnejši in bolj domišljen. Iz tega leta je Keloova pesem Šupien'lo za stupien'lo, doživljaj prikaz slovesa od doma.

Tudi leto 1977 je obogatilo Benečijo za dve pesmi, ki ju tako rekoč vsi poznajo: to sta Nečela Marka Cerniša in Vasele Petricija ter Tala, kuni mi viloča Valonina Petricija. V splošnem je opazen povratek k prijemom iz ljudske pesništva, prvič pa se pojavijo tudi hudomušna pesem — seveda o pri-dni ženi, ki vse zasmeja.

Ljudski prijem prevladujejo tudi naslednje leto: Marinka, ki je šla v Benečijo in postala Nineta, se vrne domov grabit seno, et, a svet se je vendarle spremenil: Marjan-če ne čakajo več doma na moža in mislijo s svojo glavo.

V tem je pač zaznati nastanek ženske organizacije v Benečiji, pro-

slav 8. marca, ki so vendarle zrahljale nekatere ustaljene družbene sheme. Sicer pa je v pesmih precej očitnost, domotožja, želje po pomladni in ljubzni, občutka mlajnosti.

Leta 1979 ni prineslo bistvenih novosti. Naslednjega leta se pojavi potresna tematika, vendar z optimistično noto skoraj prenovljenih domov. Simpatična je tudi pesem o oblaku, ki so se ga vsi balli, a se ga potem po dolgi suši veselili. Domotožje, dobi obliko pripovedi očeta otroku o lepota domače vasi, ki jih primerja z mestnim življenjem.

Leta 1981 se Senjam razširi vse do Rezie, zmagovalec je znani kantavtor Rino Chinese. S pet se pojavijo kontrast med mestom in vasi, želja po miru v svetu, domača hudomušnost.

Zadnji Senjam je še živ v očeh in uspehih ljudi, mladi okrog druživa Rečan, ki je organizator prireditve, pa že razmišljajo o tem, kako bi zbrali v publikacijo vseh sedaj več tekstov, ki so se v desetih letih nabrali. Razmišljajo tudi o tem, kako bi se Senjam še

razširil, kako bi prinesel vso svojo svežino v čim večje število beneskih vasi. Načrti, za katere vemo, da jih bo ta skupina mladih, delavnih in navdušenih ljudi uspešno izpeljala, tudi z izkušnjami, ki so jih pridobili v dolgoletnem delu. Jasno je, da ni vse zlato, kar je bilo zapeto na Senjamu. Marsikaj je že šlo v pozabo, nekateri teksti pa so se razširili med ljudmi in starij ponarodili. Več je takih, ki jih skoraj vsi Benečani takoj prepoznajo. Bolj kot z estetskimi merili gre vso to produkcijo ocenjevati po kohezivni moči, zato lahko rečemo, da je Senjam v desetih letih dosegel to, kar si je zastavil kot nalogo: dati beneskim ljudem možnost, da se izražajo v pesmi, in dati pesnim možnost, da povežejo ljudi v skupnost s sorodnimi čustvi.

ZIVA GRUDEN

Stran sta pripravili

ZIVA GRUDEN
in
JOLE NAMOR

Páak

Ti se dan mae páak,
tuoj križ tana hrie;
wse ta sa boij,
drvi zakoj to iso.
Ziz no hrast tau no drugo
ti forinēš tuo net
anu na sa love
čmēca o zobet.
Anu tuo hišo ti se počnen
anu ta parve mir ti se uže rivot.

Ti se dan mae páak,
ti se dās čas
anu počnu ti ti fideš
pa čí oson nogu ti maš.
Anu no drugo net
ti vstaveš dan druge krej,
ti maš kloučēš tuo rite,
ti sa na vstaveš mjez,
Anu tuo hišo ti se škoriš rivot
anu ti manca šce krow.

Anu tuo gode
so čuči omanj,
ti gre na to krej,
fideš, face sa šireti!
Anu ta mušin
an ma sa na boij,
e šow ulastet do-na te vie
fas ta naš mlu.
Anu e mlušnu injan spet goz,
anu pa naco za gre spat čmēca est.

Besede in muzika: Rino Chinese

IZSELJENIŠTVO SKOZI OBJEKTIV

Za skorajšnji Dan emigrantov pripravljamo fotografski razstavo o izseljenstvu. Krozec, ki ima že nekaj izkušenj na tem področju, bo sodeloval z družinstvom Ivan Trinko. Ni naš namen prikazati celotne zgodovine izseljenstva, kar je težko tudi na osnovi statističnih podatkov. Cilj, ki smo si ga zastavili, je, da prispevamo k osvetlitvi tega zgodovinskega in družbenega pojava, ki je pustil očitne sledove v zgodovini Benečije. To je lažje dosegljivo s fotografskim gradivom, ki daje manj abstraktno sliko emigracije in hkrati ustvarja neposreden stik z gledalcem.

Pregled ne bo popoln, saj zaradi tehničnih vzrokov upoštevamo samo Nadliške doline. Gradivo bomo razdelili v odseke glede na države, kamor so Benečani emigrirali, in znotraj te delitve poudarili posamezne trenutke v življenju izseljenca; delo, prosti čas, praznovanja in družini itd. Pri iskanju in zbiranju gradiva smo se srečali z mnogimi težavami, zato ne bomo dokumentacija migracijskih valov povsem emotivna. Razstavo bo odprl prikaz izseljevanja v Avstrijo, na Madžarsko, v Rusijo in drugi polovi

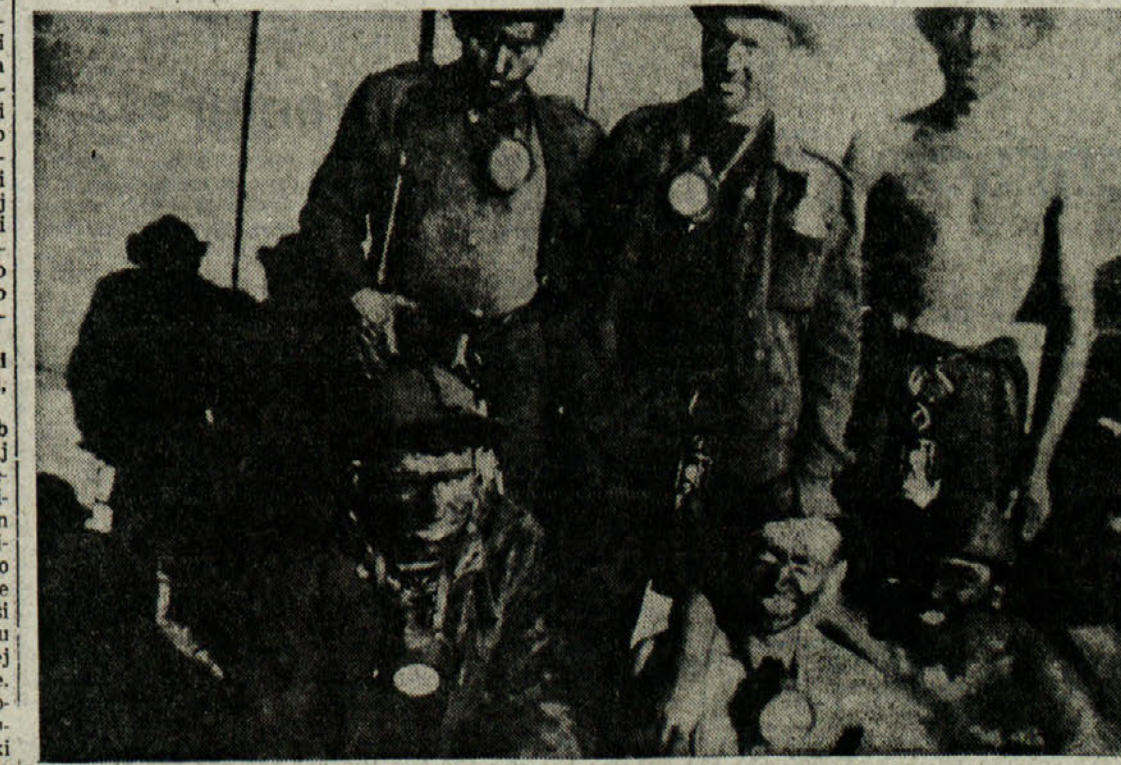

1953: Skupina služkinj v Angliji

ci 19. stoletja. Zaključili pa bomo z novo emigracijo 70 let v države v razvoju. Posebej bomo obravnavali žensko emigracijo, saj se je ta

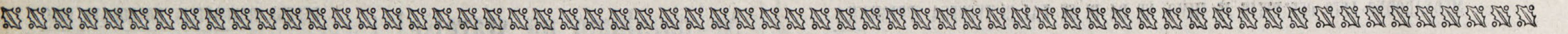
pojavila v različnih obdobjih in predvsem z drugačnimi značilnostmi. za fotokrozec EDDI BERGNACH

Pravkar so se vrnili iz rova

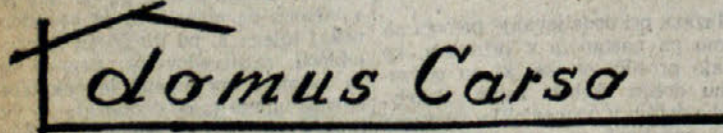

1950: Beneski rudarji v Belgiji

JOLE NAMOR

Mnogo uspeha v letu 1983

PEKARNA RUDOLF MARC BAZOVICA, Ul. S. Kosovel 24 Tel. 226-171	ZALOGE GRADBENEGA MATERIALA EMIL GRGIČ PADRICE 10 Tel. 226-138	JESTVINE - DROGERIJA SILVAN GRGIČ PADRICE 37-54 Tel. 226-293	FIAT GRGIČ PADRICE — TRST — TEL. 226-161 — KAROSERIJA — MEHANIČNA DELAVNICA — CESTNA POMOČ POVERJENI PREDSTAVNIK IN MEHANIČNA DELAVNICA PRODAJA NOVIH IN RABLJENIH AVTOMOBILOV — SERVIS
GOSTILNA «PRI POŠTI» Liliana Bontempo bedra — divjačina — sveže ribe — veliki krofi BAZOVICA — Ul. I. Gruden 56 Tel. 226-125	GOSTILNA GRGIČ PADRICE 36 Tel. 226-112	TRGOVINA JESTVIN - TOBAKARNA PRODAJA PLINA AGIPGAS - PUBLIGAS KARLO KALC GROPADA 97 Tel. 226-366	SAMOPOSTREZNA TRGOVINA JESTVIN PAHOR in ŠKRLAVAJ TREBČE 232 Tel. 211-857 PEKARNA IN TRGOVINA JESTVIN SIVITZ TREBČE 23 Tel. 211-440, 212-688
MESNICA MEVLJA BAZOVICA Ul. I. Gruden 35 Tel. 226-233 BAR ALEKS BAZOVICA Ul. I. Gruden 62		VSE ZA SPORT IN REKREACIJO START sport na OPCINAH, Narodna ulica 87	GRADBENI MATERIAL IN ZELEZNINA DANEU ALOJZ OPCINE Proseška 13 Tel. 211-044
GOSTILNA MAHNIČ Najemnik ANGELA METLIKA BAZOVICA Ul. I. Gruden 29 BAR KARLO GUŠTIN PADRICE 7 Tel. 226-136	TRGOVINA CEVLJEV MALALAN MARCELO MALALAN OPCINE Proseška ulica 18 Tel. 212-136	URARNA ZLATARNA SE VAM ZAHVALJUJE ZA IZKAZANO Zaupanje IN VAM VOŠČI SREČNO NOVO LETO 1983 	
Društvena gostilna Opčine ODLIČNA IZBRANA VINA IN DOMAČA KUHINJA OPCINE Proseška 39	PEKARNA IN SLASČICARNA ČOK-KRIŽNIČ OPCINE, Narodna 57 Tel. 211-046 CVETLIČARNA ANICA ŠVAGELJ OPCINE, Proseška 33 Tel. 211-482		OPCINE, Proseška 6 — tel. 211-465
  hi-fi — radio registratorji tv color — elektro gospodinjstvi stroji PRODAJA IN POPRAVILA BRUNO BRESCIANI OPCINE — Narodna ulica 47 — Telefon 211-711	DROGERIJA IVAN ŠKABAR OPCINE Proseška 22 Tel. 211-552	MESNICA DANIELI MARINO OPCINE Narodna ul. 69 Tel. 211-097	ZELEZNINA UNUSSI želi vsem svojim odjemalcem srečno 1983 OPCINE PROSEŠKA UL. 13
ZAVAROVALNICA LLOYD ADRIATICO AGENCIJA NA OPCINAH Zastopnik MIROSLAV ŠTEKELJ OPCINE, Proseška ulica 3 — tel. 212-753	Trgovina radio - TV - električnih predmetov in nadomestnih delov pralnih strojev vseh znamk MARIO SOSSI OPCINE - Ul. del Salici 1 Tel. 211-155	FOTO SEDMAK PROSEK 131 Tel. 225-394 Se priporoča!	KLEPARSKA DELAVNICA VIKTOR SOSIČ BIONDO OPCINE Alpiska ul. 87 Tel. 211-385 Cvetličarna ZVONČEK Narodna ulica 118 Opčine tel. 212094 ŠOPKI IN VENC PO NAROCILU
 FOTOLITO ARTECOLOR TRIESTE 34016 TRST - OPCINE Narodna ulica 48/2 Tel. (040) 211-839 BARVNA SELEKCIJA IZ DIACOLOR IN OSNUTKOV Z ELEKTRONSKIM SCANNERJEM	TRGOVINA JESTVIN ŠKABAR Najemnika ANITA in SILVERIJ SLAVEC OPCINE Narodna 42 - Tel. 211-026	ZADRUŽNA PRODAJALNA OPCINE Alpiska 87 - Tel. 211-054	TRGOVINA JESTVIN KONFEKCIJE IN BAR GRGIČ - GREGORETTI VOŠČI SREČNO 1983 FERNETICI 13 Tel. 211-866
Domus Carso TRGOVINA IN RAZSTAVA TRST - OPCINE - Narodna ul. 71 Tel. 212-000	KEROSIN - OGLJE - DRVA - PREMOG RUDOLF VREMEC OPCINE Proseška 66 Tel. 211-306 želi vsem vesele praznike	FIAT CITROEN NSU RENAULT NADOMESTNI DELI ZA AVTO - MOTOR - KOLO BRUNDULA 34016 — OPCINE — Narodna ul. 154 — tel. 211-022	

SPORT SPORT SPORT

Zlata knjiga

- 1971
1. Sonja Milič
2. Vojko Cesar
3. Klavdij Veljak
- 1972
1. Sonja Milič
2. Nino Maver
3. Silvana Vesnaver
- 1973
1. Sonja Milič
2. Silvana Vesnaver
3. Jordan Marušič
- 1974
1. Ivan Plesničar
2. Božič Grilanc
3. Vojko Slavec
- 1975
1. Sonja Milič
2. Zdenka Hrovatin
in Pavel Sedmak
- 1976
1. Sonja Milič
2. Pavel Sedmak
3. Irena Tavčar
- 1977
1. Irena Tavčar
2. Sonja Milič
3. Pavel Sedmak
- 1978
1. Irena Tavčar
2. Sonja Milič
3. Boris Vitez
in Giani Legiša
- 1982
1. Gorazd Pučnik
2. Marko Ban
3. Sonja Milič
Najboljše moštvo
JADRAN

Zakaj
dopisniki

Primorski dnevnik je s svojimi skromnimi močmi skušal tudi v tem letu beležiti in spremljati vse naše športno dogajanje.

Pri tem nalahkem delu pa je bil doprinos naših dopisnikov odločilen. In zato je posebej pravilno, da so prav naši dopisniki, ki obenem neposredno živijo med našimi športniki, s svojimi glasovi izbrali najboljše športnike in najboljše moštvo v letu 1982.

Športnikom in športnikom ter vsem, ki jim je naša športna stvarnost pri srcu, pa želimo srečno in uspešno leto 1983.

Rezultati letošnje ankete Primorskega dnevnika: 1. Gorazd Pučnik (Bor) 2. Marko Ban (Jadran), 3. Sonja Milič (Kras); najboljše moštvo: Jadran

PRVO MESTO V ANKETI PRIMORSKEGA DNEVNIKA JE ZANESLJIVO OSVOJIL BOROV ATLET

Gorazd Pučnik: «Za prihodnjo sezono že imam program, da bi presegel 7.000 točk»

Gorazda Pučnika, trenutno našega najboljšega atletičarja, so naši dopisniki zbrali za športnika leta. Pred leti, ko smo prenehali s to anketo, je imel komaj štirinajst let. Ravno tedaj, bilo je leta 1978, je tudi z nogometom prešel k atletiki in se v tem kratkem času povzpela v deseterboju, torej v najbolj kompletni disciplini, po prvem dnevu celo vodil in ob tem v skoku v višino dosegel kar 2,10 m, kar je za deseterbojca rezultat absolutne vrednosti. Žal mu drugega dne ni šlo tako dobro in je zdrknil na

šesto mesto, kar pa še zdaleč ne zmanjšuje njegovega dosežka, še zlasti če pomislimo, da ima z osemnajstimi leti še vse pred sabo.

Ko smo mu povedali, kaj je pokazala naša anketa in ga vprašali, če ga je glasovanje za letošnjega najboljšega športnika presenetilo, je odvrnil umirjeno, premišljeno kot vedno. «Res me je presenetilo, ker na to sploh nisem pomislil».

Bistvo njegovih rezultatov je poleg njegove nadarjenosti gotovo tudi izredno zahteven, vsakodnevni vesten trening, trdo delo: «Obiskujem 5. letnik znanstvenega liceja v Trstu. Treniram vsak dan po prečno po tri ure bodisi na Kolojni, na Grezaru ali «1. maju». Moji treningi trajajo tako dolgo, ker se pač moram ukvarjati z desetimi

disciplinami. Vsak dan poprečno treniram tri do štiri discipline.»

«Kaj za deseterbojca pomeni skok 2,10 m v višino?»

«Da si v tej disciplini dosegel zadosten rezultat tudi za 8 tisoč ali več točk in ker sem se precej daleč od tega rezultata, mi dopušča, da to disciplino pustim ob strani in se posvetim ostalim devetim preizkusom, kjer sem tehnično slabši. Predvsem se moram izboljšati v teku na zaprekih, v disku in skoku s palico. Prav zaradi slabših rezultatov v teh disciplinah nisem na tekmovalni v Rimi dosegel tistih 6.900 točk, ki sem si jih letos postavil za cilj.»

«Torej s svojimi rezultati nisi zadovoljen?»

«Ne, zadovoljen sem, čeprav v

deseterboju nisem dosegel že omejenih 6.900 točk. Sem pa na raznih tekmovalnih popravil osebne rekorde v raznih disciplinah. Za prihodnjo sezono imam že izdelan okvirni program, glavni cilj pa je, da bi presegel 7.000 točk. Najzanimnejši tekmovalni zame pa bosta

mladinsko in člansko prvenstvo.»

Razgovor je nanesel še na razna vprašanja, od pomanjkanja primarnih športnih objektov, razmer v tržaški atletiki sploh in drugem, žal pa se moramo zaradi pomanjkanja prostora tu ustaviti.

(D. Bizjak)

SONJA MILIČ (KRAS) NA 3. MESTU

Tudi «stare kosti» še nekaj veljajo

Krasove namiznoteniške igralke in trenerke Sonje Miličeve ni treba posebej predstavljati. O njej je bilo zapisano na teh straneh takorekoč vse, saj je bila dolgoletna najboljša vidna predstavica našega športa. To je v mnogem še danes. Zato je bila naloga kronista nekega meglenega decembrskega popoldneva vse prej kot lahka. Kaj vprašati in o čem se pogovoriti? A tudi to dilemo je bilo treba prerašči, najbrž tudi z zelo banalnimi ali vsaj standardnimi vprašanji, od katerih je bilo prvo sledeče:

Kaj Vam pomeni priznanje v anketi Primorskega dnevnika? Mogoče to, da Vas ima naše občinstvo še vedno v mislih in Vam priznava «status» vrhunske športnice?

Nisem pričakovala, da boste tako anketo ali referendum ponovno izvedli. Ob tem pa so moji občutki, ob priznanju namreč, dokaj različni od tistih pred nekaj leti, saj sedaj ne stremim več po tako planiranih vrhunskih dosežkih kot včasih. Vsekakor sem nad priznanjem presenečena in morda pomeni to, da «stare kosti» še nekaj veljajo.

Ali bo priznanje mogoče spodbuditi za nadaljnje delo, čeprav je že sedaj občudovanja vredno vse tisto, kar ste dosegli in seveda tudi Vaše današnje delo, ko ugotovite obveznosti s svojo trenersko in tekmovalno aktivnostjo.

Mislila, da to ne bo držalo. Namreč da bi se ob priznanju še bolj zagnala v tekmovalnost. Izpolnjevali se hočem predvsem kot trener, kar mi sedaj pomeni veliko zadovoljenje. Rekla sem že, da so tekmovalni motivi drugačni od tistih izpred desetletij.

Namizni tenis je šport, ki v italijanski družbi nima velikega odmeva. Ali je tako tudi pri nas? Reči moram, da je v našem in na splošno slovenskem tisku glede namiznega tenisa dokajšnja odmenovitost. Trenutno, saj zadnji uspehi niso mogli neopazno mimo, sredstva javni neopazno obnežajo. Bolje je tudi zato, ker se je namiznoteniška zveza osamosvojila.

Pa še nekaj. Kaj naj bi šport pomenil naši narodnostni skupnosti? Šport nasloj, ukvarjanje s športom pomeni tudi politično urejanje stvari. Ob športu lahko pokazemo, kako smo organizirani, kako močničen je ta pojav pri nas. Šport pa je zaenkrat zaradi tega, ker se mladina uči športne in življenjske morale in jo odraža od mnogih odpuščajev in kvarnih vplivov. Mladega človeka pripravljajo na življenje in na pošteno uspešno.

Česa pa si želite v novem letu? Da bi šlo vse vsaj kot doslej. Osebnost, da bi na delu in v družini še naprej vladala taka harmonija. Na športnem področju pa to, da bi tudi leti dosegli nekaj velikih uspehov. (Marij Čuk)

Kako so glasovali dopisniki? Letošnje najboljše športnike leta in najboljše moštvo smo izbrali na nov način. Tudi posameznikom (slovenskim športnikom, ki nastopajo v slovenskih jamejskih športnih društvih) in najboljšemu moštvo so dali naši dopisniki. Prvo uvrščeni je dobil tri točke, drugi dve, tretji pa eno.

Svoje glasove je dalo kar 72 dopisnikov.

Vrstni red najboljših v letu 1982

POSAMEZNIKI	
1. Gorazd PUČNIK (Bor, atletika)	93
2. Marko BAN (Jadran)	62
3. Sonja MILIČ (Kras, namizni tenis)	49
4. Boris VITEZ (Jadran)	46
5. Samo KOKOROVEC (Polet, kotalkanje)	33
6. Sonja DOLJAK (Kras, namizni tenis)	28
7. Hilarij KOBAL (Mladost, nogomet)	13
8. Damjan KOSMAC (Polet, kotalkanje)	8
9. Igor SKAMPERLE (SPDT)	8
10. Nadja MARAZ (O. Zupancič, kotalkanje)	7
11. Mira GRGIČ (Sloga, odbojka)	2

15. Kristina GABROVEC (Devin, skiroleke)	4
16. Bruno BOGATEC (Sirena), Stefan COTIČ (Olimpija, odbojka), Mavricij CERNIC (Juventina, odbojka), David KLANJŠČEK (Juventina, odbojka), Ivan PLESNIČAR (Juventina, odbojka), Ivo STARC (Jadran) in Sara UMARI (Bor, atletika)	3
24. Mauro DORNIK (Dom, košarka), Damjan FONDA (Zarja, nogomet), Giani LEGISA (Devin, skiroleke), Egon PETEJAN (Sovodnje, nogomet), Rajko PETEJAN (Juventina, odbojka), Damjana SEDMAR (Kras, namizni tenis), Marko SPACAPAN (Olimpija, odbojka), Miloš TUL (Breg, nogomet) in Klavdij VELJAK (Bor, odbojka)	2

33. Marko BUTKOVIČ (Sovodnje, nogomet), Ivo DOLJAK (Adria, košarkarstvo), Mirjam KLEMŠ (Bor, odbojka), Cirila KRALJ (Sokol, odbojka), Marko KRALJ (Primorec, nogomet), Vojko KRIZMANČIČ (Zarja, nogomet), Viviana KUS (Bor, odbojka), Grazia LEGISA (Sokol, odbojka), Tiziana NATURAL (Bor, atletika), Valter PIPAN (Vesna, nogomet), Darko SKABAR (Kras, nogomet) in Klavdij ULIAN (Mladost, nogomet)	1
--	---

MOŠTVA	
1. JADRAN	52
2. KRAS, namizni tenis	6
3. SLOGA, «mini-volley»	5
4. JUVENTINA, odbojka	2
5. BOR, odbojka ženska B-liga	2
6. CUPA, DEVIN, REKREACIJSKI ODBOJKA	1
7. SIRENA, SLOGA, odbojka ženska C-1 liga	1

NA 2. MESTO NAŠE ANKETE SE JE UVRSTIL POPULARNI JADRANOV KOŠARKAR

Marko Ban: «Pripravljeni smo za podvig»

Marko Ban ni novo ime v anketi «Športnika leta». V naši zadnji anketi (leta 1978) je namreč skupno z nogometašem Dariom Frandolcem osvojil zelo dobro peto mesto.

«Marko, kako to, da so te naši dopisniki uvrstili tako visoko?»

«Nedvomno je pri tem odigrala veliko vlogo popularnost samega Jadrana. Naše moštvo je doseglo več uspehov in na naših tekmah je veliko število navijačev. Sicer pa mislim, da so za moj uspeh zaslužni vsi soigralci in da bi predvsem Boris Vitez zaslužil prav tako visoko mesto v tej anketi.»

«Kje tičijo vzroki tvojih in Jadrana uspehov?»

«Mislim, da smo skokovito napredovali predvsem zato, ker smo začeli v ligi s postavo, ki je bila kakovostno znatno boljša od ostalih tekmecev. Razlog za nadaljnje uspehe pa je bil pravilen odnos do dela, ki je še pristen.»

«Več italijanskih klubov te je že snubilo, vseeno pa si ostal pri Jadranoščem uspehu?»

Nagrajevanje 21. 1. v Kulturnem domu

V Kulturnem domu v Trstu bo do 21. januarja osrednja proslava ob stoti obletnici ustanovitve Sokola v Trstu. Prvi del proslave je že bil 18. decembra preteklega leta na stadionu «1. maja» v Trstu. Tu so slovenski športniki, idealni dediči vrednot in zamisli Sokola, postavili spominsko ploščo, ki naj opozarja vse mimoidoče športnike in obiskovalce, da nas zgodovina obvezuje, da nadaljujemo po tej poti. A pogledimo sedaj na zaključni del proslave, ki jo bodo organizirali Zdrženje slovenskih športnih društev v Italiji, odbor za telesno kulturo pri SKGZ in SZ Bor.

Kulturnemu programu bo sledil telovadni nastop tržaških in gorjskih telovadk. Sokol je začel s telovadbo in je torej pravilno, da se spominimo na to telesnokulturno panogo, ki je bila v zamestju dolga leta zanemarjena. V to aktivnost je treba vložiti mnogo truda, tudi če mnogi ob nastopih mislijo, da je vse tako enostavno in preprosto. Sledilo bo nagrajevanje najboljših slovenskih športnikov iz leta 1982. Že v letu 1981 je ZSSDI spet ozivilo to staro tradicijo in je seveda pravilno, da po tej poti nadaljujemo. Lani je bila ustanovljena posebna komisija, ki je določila, kdo si je zaslužil javno pohvalo. Ni rečeno, da je bila to najboljša pot, saj je v takih primerih težko dobiti stoddotno pravilno merilo.

Zaradi tega je prišlo letos pri izbiri najboljših športnikov do določenih sprememb. Primorski dnevnik je smatral za umestno in pravilno, da izvede anketo med svojimi športnimi dopisniki. ZSSDI je pa poleg tega sporočilo, da bo tudi po lastnem ključu izbralo najzastojnejše športne delavce, saj ni nujno, da so nagrajeni le tekmovalci, ker je njihov uspeh mnogokrat odvisen od strokovnosti in sposobnosti trenerja ali nesebičnih organizatorjev v športnem društvu.

NAJBOJŠE MOŠTVO V LETU 1982 JE Z OGROMNO VEČINO ŠTEVILA GLASOV NAŠA ZDROŽENA KOŠARKARSKA EKIPA

Jadran - bliskovito od prve divizije do C-1 lige

Moštvo Jadrana, ki nastopa v košarkarski C-1 ligi. Zgoraj: Ivo Starc, Marko Ban, Sandi Rauber, Robert Danec, Egon Kraus in trener Jože Splichal. Spodaj: Valter Sosti, Peter Jerjaj, Stefan Gulič, Klavdij Starc in Boris Vitez

Če je bil «boj» za prva mesta med posamezniki v naši anketi le nekoliko izenačen, glede izbire najboljšega moštva pa kratkotalno ni bilo konkurence.

Jadrano košarkarsko moštvo, ki nastopa v C-1 ligi, je premočno osvojilo prvo mesto. Društvo Jadran je ustanovila skupina entuziastov pred sedmimi leti, in to pod pokroviteljstvom ZSSDI. Moštvo, ki ga je treniral Peter Brumen, je nastopilo v promocijskem prvenstvu s imenom Bor, to da tudi z igralci Kontovela in Poleta ter ob popolni soglasnosti Brega in Sokola. Ekipi ni uspel podvig, da bi prestopila v D ligo, saj je izgubila v dodatni tekmi proti Servolani.

V naslednji sezoni je Borov odbor menjal smernice, moštvo je prezevelo ime Jadrana in nastopilo v prvenstvu prve divizije. Predsednik je bil Emil Bole, trener pa To-

ne Vidmar iz Ajdovščine. Za prestop v promocijsko prvenstvo sta bili potrebni dodatni tekmi s Poleto in v krmilno Mobilaco. Naši košarkarji so srečanje proti Mobilaci izgubili po dveh podaljških, a vseeno so napredovali v višjo ligo, ker so le-to razširili na več moštev.

V sezoni 1978/79 je Jadran nastopal v promocijskem prvenstvu, obenem pa je sestavil močno mladinsko moštvo (Boris Vitez, Marko Ban, Valter Sosti itd.). Člani so po dveh dodatnih tekmah s Ferrovijom in Milčani napredovali v višjo ligo, mladinci pa so po dodatni tekmi s Hurlinghamom pred uspešno množico osvojili drugo mesto.

V sezoni 1979/80 je tako Jadran nastopal v D ligi. K Jadrano sta se vrnila Klavdij Starc in Mauro Čuk, ki sta prej igrala za tržaškega prvotiga. Trenerstvo mesto je prevzel Jože Splichal iz Novega mesta, novi predsednik pa je postal Peter Starc. Moštvo je zopet napredovalo v višjo, C-2 ligo.

Z novo sezono (1980/81) je pred sedmimi mesti pri Jadrano prevzel dr. Drago Gantar. Mauro čuk je zopet prestopil k tržaškemu prvotigu, Jadrano pa se je okrepila s Petrom Jerjajem, z Robertom Klobasom in Robertom Daneumom. V prvem delu se je naša ekipa brez težav uvrstila v skupno moštvo, ki so se borila za napredovanje. In tudi v drugem delu je zanesljivo dosegla svoj cilj.

Sezona 1981/82. Moštvo je startalo v C-1 ligi s ciljem, da se reši pred izpadom. Doseglo pa je ogromno več: uvrstitev v «play-offs» za napredovanje v B ligo. Naši košarkarji pa so po dveh tekmah izgubili proti moštvu Fornaciarija.

In že smo pri sezoni 1982/83. Jadran je tudi v tem prvenstvu v ožjem krogu favorizit za prestop v B ligo, (Niko)

GLASOVI NAŠIH DOPIŠNIKOV • GLASOVI NAŠIH DOPIŠNIKOV • GLASOVI NAŠIH DOPIŠNIKOV • GLASOVI NAŠIH DOPIŠNIKOV • GLASOVI NAŠIH DOPIŠNIKOV

Bjekar Aldo 1. G. Pučnik (Bor, atletika); 2. M. Tul (Breg, nogomet); 3. M. Ban (Jadran). Moštvo: Jadran Canciani Igor 1. G. Pučnik (Bor, atletika); 2. S. Kokorovec (Polet, kotalkanje); 3. S. Gulič (Jadran). Moštvo: Sloga, «mini-volley» Candotti Fabio 1. S. Milič (Kras, namizni tenis); 2. B. Vitez (Jadran); 3. G. Pučnik (Bor, atletika). Moštvo: Jadran Cesar Devan 1. B. Vitez (Jadran); 2. G. Pučnik (Bor, atletika); 3. — Moštvo: Jadran Cibic Tatjana 1. G. Pučnik (Bor, atletika); 2. S. Kokorovec (Polet, kotalkanje); 3. M. Klemš (Bor, odbojka). Moštvo: Jadran Češut-Ušaj Mija 1. N. Maraz (O. Zupancič, kotalkanje); 2. S. Makuc (Naš prapor, lokostrelstvo); 3. S. Kokorovec (Polet, kotalkanje). Moštvo: — Draslič Franko 1. M. Ban (Jadran); 2. G. Pučnik (Bor, atletika); 3. I. Tavčar (Bor, atletika). Moštvo: Jadran Frandolič Zvonko 1. S. Milič (Kras, namizni tenis); 2. H. Kobal (Mladost, nogomet); 3. K. Ulian (Mladost, nogomet). Moštvo: Jadran Furlančič Giani 1. G. Pučnik (Bor, atletika); 2. S. Kokorovec (Polet, kotalkanje); 3. K. Gabrovec (Devin, skiroleke). Moštvo: Jadran	Grgič Boris 1. M. Ban (Jadran); 2. S. Milič (Kras, namizni tenis); 3. M. Grgič (Sloga, odbojka). Moštvo: Sirena Husu Valter 1. D. Kosmač (Polet, kotalkanje); 2. S. Kokorovec (Polet, kotalkanje); 3. S. Doljak (Kras, namizni tenis). Moštvo: Jadran Jelincič Dušan 1. I. Skamperle (SPDT); 2. G. Pučnik (Bor, atletika); 3. M. Ban (Jadran). Moštvo: Jadran Kalan Ingrid 1. S. Doljak (Kras, namizni tenis); 2. G. Pučnik (Bor, atletika); 3. R. Sardoč (Devin, skiroleke). Moštvo: Sloga, «mini-volley» Kalan Odo 1. G. Pučnik (Bor, atletika); 2. — Moštvo: Sloga, «mini-volley» Kojanec Marko 1. S. Milič (Kras, namizni tenis); 2. M. Ban (Jadran); 3. T. Natural (Bor, atletika). Moštvo: Jadran Komel Igor 1. S. Milič (Kras, namizni tenis); 2. M. Dornik (Dom, košarka); 3. M. Butkovič (Sovodnje, nogomet). Moštvo: Juventina, odbojka Korošec Franko 1. M. Ban (Jadran); 2. G. Pučnik (Bor, atletika); 3. S. Doljak (Kras, namizni tenis). Moštvo: Jadran Kosmač Stevo 1. G. Pučnik (Bor, atletika); 2. D. Kosmač (Polet, kotalkanje); 3. K. Gabrovec (Devin, skiroleke). Moštvo: Jadran	Kralj Damjana 1. M. Ban (Jadran); 2. D. Sedmar (Kras, namizni tenis); 3. G. Legiša (Sokol, odbojka). Moštvo: Jadran Kralj Nataša 1. G. Pučnik (Bor, atletika); 2. B. Vitez (Jadran); 3. M. Grgič (Sloga, odbojka). Moštvo: Sloga, odbojka ženska C-1 liga Križman Bruno 1. G. Pučnik (Bor, atletika); 2. S. Umari (Bor, atletika); 3. V. Kus (Bor, odbojka). Moštvo: Kras, namizni tenis Križmančič Bruno 1. G. Pučnik (Bor, atletika); 2. B. Vitez (Jadran); 3. V. Križmančič (Zarja, nogomet). Moštvo: Jadran Križmančič Lučka 1. B. Vitez (Jadran); 2. S. Milič (Kras, namizni tenis); 3. M. Grgič (Sloga, odbojka). Moštvo: Jadran Križmančič Ticijana 1. G. Pučnik (Bor, atletika); 2. M. Grgič (Sloga, odbojka); 3. S. Kokorovec (Polet, kotalkanje). Moštvo: Jadran Kuret Stojan 1. B. Vitez (Jadran); 2. M. Ban (Jadran); 3. S. Umari (Bor, atletika). Moštvo: Kras, namizni tenis Lisjak Henrik 1. G. Pučnik (Bor, atletika); 2. I. Skamperle (SPDT); 3. S. Doljak (Kras, namizni tenis). Moštvo: Jadran Lutman Marko 1. S. Milič (Kras, namizni tenis); 2. M. Ban (Jadran); 3. H. Kobal (Mladost, nogomet). Moštvo: Jadran	Malalan Martina 1. S. Milič (Kras, namizni tenis); 2. B. Vitez (Jadran); 3. D. Kosmač (Polet, kotalkanje). Moštvo: Jadran Maričič Marko 1. D. Križmančič (Juventina, nogomet); 2. N. Maraz (O. Zupancič, kotalkanje); 3. B. Vitez (Jadran). Moštvo: Devin, skiroleke Milčič Marko 1. G. Pučnik (Bor, atletika); 2. S. Doljak (Kras, namizni tenis); 3. B. Vitez (Jadran). Moštvo: Jadran Mohor Valter 1. G. Pučnik (Bor, atletika); 2. M. Ban (Jadran); 3. S. Doljak (Kras, namizni tenis). Moštvo: Jadran Obal Marko 1. B. Vitez (Jadran); 2. S. Kokorovec (Polet, kotalkanje); 3. G. Pučnik (Bor, atletika). Moštvo: Jadran Pavličič Igor 1. M. Ban (Jadran); 2. B. Vitez (Jadran); 3. G. Pučnik (Bor, atletika). Moštvo: Jadran Pegan Stefan 1. B. Vitez (Jadran); 2. G. Pučnik (Bor, atletika); 3. I. Tavčar (Bor, atletika). Moštvo: Jadran Pertot Aleksandra 1. B. Vitez (Jadran); 2. S. Milič (Kras, namizni tenis); 3. C. Kralj (Sokol, odbojka). Moštvo: Jadran Pertot Mitja 1. B. Bogatec (Sirena); 2. S. Milič (Kras, namizni tenis); 3. — Moštvo: Cupa Petecjan Igor 1. H. Kobal (Mladost, nogomet);	E. Petejan (Sovodnje, nogomet); 3. M. Ban (Jadran). Moštvo: Kras, namizni tenis Peterlin Jože 1. G. Pučnik (Bor, atletika); 2. S. Doljak (Kras, namizni tenis); 3. R. Sardoč (Devin, skiroleke). Moštvo: Sloga, «mini-volley» Plesničar Ivan 1. H. Kobal (Mladost, nogomet); 2. N. Maraz (O. Zupancič, kotalkanje); 3. M. Černic (Juventina, odbojka). Moštvo: Jadran Poljšak David 1. G. Pučnik (Bor, atletika); 2. S. Kokorovec (Polet, kotalkanje); 3. S. Doljak (Kras, namizni tenis). Moštvo: Jadran Primocič Boris 1. M. Ban (Jadran); 2. D. Fonda (Zarja, nogomet); 3. I. Doljak (Adria, košarkarstvo). Moštvo: Sloga «mini-volley» Prinčič Viljem 1. H. Kobal (Mladost, nogomet); 2. M. Černic (Juventina, odbojka); 3. S. Makuc (Naš prapor, lokostrelstvo). Moštvo: Juventina, odbojka Pupis Andrej 1. M. Ban (Jadran); 2. G. Pučnik (Bor, atletika); 3. S. Milič (Kras, namizni tenis). Moštvo: Jadran Raseni Massimo 1. I. Skamperle (SPDT); 2. G. Pučnik (Bor, atletika); 3. M. Ban (Jadran). Moštvo: Jadran Ravbar Bogdan 1. S. Milič (Kras, namizni tenis); 2. B. Vitez (Jadran); 3. H. Kobal (Mladost, nogomet). Moštvo: Kras, namizni tenis Rauber Nataša 1. G. Pučnik (Bor, atletika); 2.	M. Ban (Jadran); 3. K. Gabrovec (Devin, skiroleke). Moštvo: Jadran Rudež Karel 1. B. Vitez (Jadran); 2. S. Kokorovec (Polet, kotalkanje); 3. — Moštvo: Jadran Rupel Aldo 1. S. Kokorovec (Polet, kotalkanje); 2. M. Spacapan (Olimpija, odbojka); 3. S. Makuc (Naš prapor, lokostrelstvo). Moštvo: Rekreativski odsek SPDG Rupel Bruno 1. S. Doljak (Kras, namizni tenis); 2. D. Kosmač (Polet, kotalkanje); 3. K. Gabrovec (Devin, skiroleke). Moštvo: Jadran Rustja Goran 1. S. Cotic (Olimpija, odbojka); 2. R. Petejan (Juventina, odbojka); 3. S. Milič (Kras, namizni tenis). Moštvo: Jadran Ruzier Fabio 1. S. Milič (Kras, namizni tenis); 2. S. Kokorovec (Polet, kotalkanje); 3. B. Vitez (Jadran). Moštvo: Jadran Samsa Niko 1. S. Kokorovec (Jadran); 2. M. Ban (Jadran); 3. G. Pučnik (Bor, atletika). Moštvo: Jadran Sedmak Aleksander 1. B. Vitez (Jadran); 2. S. Doljak (Kras, namizni tenis); 3. M. Kralj (Primorec, nogomet). Moštvo: Kras, namizni tenis Semolič Livio 1. I. Plesničar (Juventina, odbojka); 2. M. Ban (Jadran); 3. H. Kobal (Mladost, nogomet). Moštvo: Kras, namizni tenis Slavec Sabina 1. M. Ban (Jadran); 2. S. Do-	ljak (Kras, namizni tenis); 3. S. Kokorovec (Polet, kotalkanje). Moštvo: Jadran Sosti Adrian 1. S. Kokorovec (Polet, kotalkanje); 2. S. Milič (Kras, namizni tenis); 3. G. Pučnik (Bor, atletika). Moštvo: Jadran Sosti Stojan 1. I. Starc (Jadran); 2. S. Milič (Kras, namizni tenis); 3. R. Sardoč (Devin, skiroleke). Moštvo: Jadran Starc Damir 1. M. Ban (Jadran); 2. G. Pučnik (Bor, atletika); 3. W. Pipan (Vesna, nogomet). Moštvo: Jadran Stepančič Marina 1. S. Doljak (Kras, namizni tenis); 2. M. Ban (Jadran); 3. B. Vitez (Jadran). Moštvo: Jadran Širca Franko 1. M. Ban (Jadran); 2. R. Sardoč (Devin, skiroleke); 3. B. Vitez (Jadran). Moštvo: Jadran Škrlič Nevenka 1. S. Milič (Kras, namizni tenis); 2. M. Ban (Jadran); 3. I. Tavčar (Bor, atletika). Moštvo: Bor, odbojka ženska B-liga Šušteršič Mario 1. G. Pučnik (Bor, atletika); 2. S. Doljak (Kras, namizni tenis); 3. S. Kokorovec (Polet, kotalkanje). Moštvo: Jadran Švara Miran 1. S. Kokorovec (Polet, kotalkanje); 2. B. Vitez (Jadran);
--	---	---	--	---	---	--

GOSTILNA

ŠKABAR

Nojemnica MILENA ZAGAR

VELIKI REPEN 70
Tel. 227-117

HOTEL - RESTAVRACIJA

KRAS

PRI BOZOTU

REPENTABOR 1
Tel. 227-113

GOSTILNA

«POD TABROM»

COL (Repentabor) št. 8
Tel. 227-120

Pekarna SALVO

želi svojim cenjenim
odjemalcem
srečno novo leto 1983

REPENTABOR 53

Društvena gostilna na Proseku

PROSEK 280 - tel. 225-137
se priporoča in želi cenjenim
gostom srečno novo leto

PRVOVRSTNE DOMACE JEDI IN DOMACA VINA
LEPA DVORANA
PROSTOREN VRT V SREDISCU VASI

TRGOVINA JESTVIN

GUŠTIN MARJAN

REPENTABOR 43

želi vsem svojim klientom vesel božič
in srečno novo leto

POHIŠTVO

TRST — PROSEK — Tel. 225-277
želi srečno in uspešno leto 1983

TRGOVINA JESTVIN

Donatella D'Agostino-Parovel

REPNIC 40

Vsem športnikom
in zvestim odjemalcem
srečno in uspešno
novo leto

CVETLICARNA

KOSMINA

NABREŽINA 108/A
Tel. 200-375

GOSTILNA

BATIČ

REPNIC 3
Tel. 229-178

Kokošereja PRAŠELJ

vošči vsem klientom
srečno novo leto

PROSEK - KONTOVEL 224

TRGOVINA
IN
LABORATORIJ
RADIO TV

HI-FI, RACK
TV COLOR
SERVIS

ALDO COLJA
KONTOVEL 134
TEL. 225471

ZLATARNA

MARČELA ŠTOKA

PROSEK 129

PEKARNA
IN SLASČICARNA

DANICA MARTINUZZI

PROSEK 138
Tel. 225-257

ELEKTRO KRAS

SKABAR MIRKO in ANTONI SERGIO

Električne napeljave vseh vrst

OPCINE - PRAPROT
Tel. 212-954

TRGOVINA POSODE
IN ZELEZNINE

FIORETTA PERTOT LIVIANA ZORN

PROSEK 5
Tel. 225-142

Sprejemamo poročne liste

TOBAKARNA
IN PRODAJALNA
CASOPISOV

SEDMAK

PROSEK 151

želi srečno 1983

MANUFAKTURNA
TRGOVINA

RAFAEL ŠTOKA

PROSEK 1
Tel. 225-121

CVETLICARNA

ADA

PROSEK 551
Tel. 225-496

GOSTILNA

IN TOBAKARNA

MILIČ

BRISCKI
Tel. 227-330

OB 100-LETNICI DELOVANJA

vošči cenjenim gostom in prijateljem
srečno 1983

RIBARNICA

IN RIBJA RESTAVRACIJA

«Pri DARJOTU»

vošči cenjenim odjemalcem
in gostom
vesele praznike

KONTOVEL 97
Tel. 040/225-390

SREČKO OREL

DEVINŠCINA 6 — PROSEK — Telefon 225-149

SOBNE RASTLINE

SPOMLADI: VELIKA IZBIRA ENOLETNIC

SEMENARNA

ZORN RADOVAN

Semena — Kmečko orodje — Gnojila — Antiparazitarna
sredstva — Cvetlične vaze — Gomolji
in rastline na splošno ter sadno drevje

PROSEK 160

ZALOGA PIVA
IN MINERALNE VODE

IVAN ŠTOKA

PROSEK (Devinščina)
Tel. 225-207

TRGOVINA ELEKTRIČNIH
PREDMETOV

BOGOMIL KRALJ

PROSEK 212
Tel. 225-224

GOSTILNA

«Nove sorelle»

MONFAGGIO ENNIO

PROSEK 167
Tel. 225-146

TRGOVINA JESTVIN
DESPAR

DANIELI BERNARDO

PROSEK 124

GOSTILNA

DOLENC

PROSEK (Devinščina)
Tel. 225-214

RESTAVRACIJA

VLADI LUXA

PROSEK 539
Tel. 225-398

AVTODELI

A. VECCHIET

Nadomestni deli FIAT
mopedi

34011 NABREŽINA 166

ZELEZNINA

Rožica Terčon-Pertot

NABREŽINA 124
Tel. 200-122

ZALOGA PAPIRJA

GUIDO ZIDARIČ

NABREŽINA 120/bis
Tel. 200-232

SAMOPOSTREZNA TRGOVINA JESTVIN

KUKANJA

NABREŽINA 106/b
Tel. 200-172

KOSMINA SERGIJ

BARVNI TV SPREJEMNIKI —
vse, kar najboljšega nudi
nemška in italijanska tehnika
ITT Schaub - Lorenz,
TELEFUNKEN,
PHILIPS, REX
NABREŽINA Center
Tel. 200-123

TRGOVINA JESTVIN

VIDIMARI IVAN

NABREŽINA (center) 104

PIZZERIA PAM-PAM

NABREŽINA

vošči vsem srečno novo leto

FRIZERSKI SALON

SONJA ROLIČ

NABREŽINA
Tel. 200-203

TRGOVINA ELEKTRIČNIH PREDMETOV

MIRKO - ANICA FRANČEŠKIN

NABREŽINA (center)
Tel. 200-238

PEKARNA IN SLASČICARNA

JAZBEC

NABREŽINA (center)
Tel. 200-174

OVEN 21. 3. - 20. 4.

OKTOBR: verjetno ste morali koga žrtvovati, tako uspeši ste v svojih ambicijah. Na poklicnem področju zaenkrat ni ovir. Zvezde pa so naklonjene tako umetnikom kot politikom in odvetnikom. Mladenke imajo ugodne perspektive za poroko. Bodite pazljivi pri upravljanju avtomobila in sploh strojev.

NOVEMBER: Jupiter vam daje (2. dek.) idejne možnosti, ki jih kaže uresničiti in izkoristiti. Zaradi negativne Venerje je vsakotveganje nevarno. V poslovnih zadevah vam je v drugi polovici meseca Merkur naklonjen. Pozor pri vožnji! **DECEMBER:** ob koncu leta bi se vam prav gotovo prišlo nekoliko miru. Tako Mars je drugačenega mnenja: vzburil bo duhove v družini in med vašimi sodelavci ter vam prekrizal račune. Ne odnehajte, vendar bodite potrpežljivi. Samci lahko doživijo prijetno srečanje.

BIK 21. 4. - 20. 5.

Sodaj je prvi moment, da se angažirate in uspehi na delovnem področju ne bodo izostali. Skoraj pozabljen sentimentalni odnos bo zopet živel v vašem srcu. Ne zanemarite mondenskih večerinih prireditelj. **NOVEMBER:** Venera in Mars sta zelo ugodno razpoložena za usvarjalnost, ljubezen in razvedrilno. Merkur, Saturn in Pluton bodo lahko povzročijo razpetje v družinskem krogu ali s poslovnimi partnerji. Ogibajte se sporov in procesov. Zaradi prejšnjih naporov boste utrujeni, zato počivajte. **DECEMBER:** Venera, Saturn in Pluton so zelo neugodni in lahko povzročijo prekrat v družini in v odnosih s poslovnimi partnerji. **Tudi spori zaradi dediščine so izključeni.** Ljubzenski odnosi ne bodo ravno najtopplejši. Lepše pa obeta Merkur posebno zimskim športnikom.

DVOJČKA 21. 5. - 21. 6.

OKTOBER: programirajte natančno vaše obveznosti in držite se kar ste že vnapreje določili. Ne improvizirajte, kajti aspekti medseplanetarijstva vam niso preveč naklonjeni. Surovost, vama vam ne pristaja in lahko ima nasprotni učinek. Izogibajte se hazardnih iger, kar srečanja ni na vaši strani. **NOVEMBER:** če boste previdni se vam bo ta mesec oddolžil. V drugi polovici meseca bодite previdni gledadevalci dela in kupci. V zadnji tretjini zahtevajte vnaprej predpisanih stroškov vam bo nakopala. **DECEMBER:** zadnji mesec leta (Strelec) naklonjen, vendar pa bosta za sentimentalnostna doživljata veliko promoga podloga Venera in Mars, ki v Tehnici izgubi svoje običajno napadalnost. Bодite previdni z oblastmi.

RAK 21. 6. - 22. 7.

OKTOBER: mesec poln zadovoljstva. O-tresli se boste negotovosti in na delnemem področju bi moralo potekati vse v redu, z-hvaljujete se seveda pa tudi izkušnosti in pri-pranjenosti. Zelo dobri odnosi za vsežjo na mater in družino sploh. Dobro bi bilo, da kontrolirate vaš metabolizem. **NOVEM-BER:** važne zadeve načrtuje v prvi in drugi tretjini meseca, potem vam Mars ne bo več naklonjen. Prea dekada meseca je va-ša naklonjena za sentimentalnost nato pa bo-va za te zadeve nekoliko težje. Merkur vam je na delnemem področju naklonjen le v prvi polovici meseca. **DECEMBER:** neugod-ni Merkur priporoča večjo previdnost, ne-kože mozne tatvine ali finančna škoda. Tudi-kaš zadeva stanovanje (izbira, obnova) so-aspekti negativni.

LEV 23. 7. - 23. 8.

OKTOBER: položaj se zapleta; po eni strani vas Jupiter priganja, po drugi strani pa Saturn zavira vaše delovanje, zaradi česar bi se lahko znašli v nejasnih okoliščinah. Negativno na 3. dek. vpliva tudi Pluton, ki se blizu škorpionu. Če imate probleme, rešite jih v prvi polovici meseca. **NOVEMBER:** umirjen mesec, Mars vas sili, da bi poskusili nemogoče; zanesite se le na samega sebe. Merkur je sicer ugoden za ustvarjalnost, toda je kozmično šibek v 2. polovici. Venera je nadvse ugodna, toda pazite se sentimentalnih avantur. **DECEMBER:** rojenci prve dekade so pod negativnim vplivom Saturna in Plutona. Poslovni ljudje se bodo lahko znašli zapletene v nejasne zadeve. Predajte se delu, četudi uspehi ne bodo posebni. Za ljubizenske zadeve ta mesec ni ravno ugoden.

DEVICA 24. 8. - 23. 9.

OKTOBER: ta mesec vam veliko pomaže, toda ne pretirajte, Napeto ozračje zaradi Marsa, ki vas zavraja v diskusije in upore. Zelo dozvetni boste za sentimentalne zadeve. Merkur najhujš ugodno vpliva v prvi deseti dnevi, pa tudi v zadnjih dneh meseca. Vsekakor bodite previdni. **NOVEMBER:** še enkrat se bosta v tem mesecu razveljavila Venera in Mars ter vas nardušila na sentimentalnem področju. Vendar je bolje biti nekoliko previdni, posebno pa v drugem delu meseca, kajti Jupiter, Uran in Neptun vam lahko kakšno zapodijo. **DECEMBER:** položaj je glede poslov in financ stabilen. Morda bi si privoščili nekaj dni počitnice. Vsekakor pa je ugodnejša druga polovica meseca, toda rojeni v 2. dekadi bi lahko imeli fiskalne probleme. Lahko boste imeli tudi kak domov in ljubljenskih zadevah.

TEHTNICA 24. 9. - 23. 10.

OKTOBER: dobri uspehi na poslovnem področju in na delovnem področju; predvideno je tudi krajše potovanje, zahvaljujoč se ugodnemu Merkurju. Kdor ima Venero v Dericu bo imel sentimentalno zadostitev. Pluton svetuje, da vaše možnosti in želje poglobite. **NOVEMBER:** na koncu meseca je Mars v Tehtnici, kjer lahko povzroči nepetost pa tudi angariziran. Ne izpostavljajte se kritikam. Na ljubzenskem področju poteka vse v najlepšem redu. Morda se iz tega izčimilo kaj bolj resnega in trajnega; zaroka ali celo poroka. **DECEMBER:** delovna angariziranost popuša in ste neizogljivo dovoljni. Ljubzenske zadevešče so pozitivno aspektirane. Sicer pa je ta mesec nekoliko dolgočasen, nadležen: navajajo vaše negotovosti, dvomi, ozirom. Vsekar pa v prvi del meseca boljši od drugega. Tudi zdravje bi bilo lahko boljše.

ŠKORPIJON 24. 10. - 23. 11.

OKTOBER: zelo dober, morda celo najboljši mesec, karakteriziran po ugodnem aspektu Marsa, ki favorizira pobude, Merkur (raja (proti koncu meseca)), ki vas varuje te širokogrudne Venero, od katere pa ne smete zahtevati preveč. Nekoliko previdnosti ne škodilo. **NOVEMBER:** tudi ta mesec je ugoden in ustvarjalen in vam daje upanje na več področjih. Tudi na sentimentalnem po dročju lahko doživite lepe trenutke in hvalježnost. Za delovno področje je najugodnejša prva polovica meseca. Ni vzroka za pesimi zme, bodite pozorni in razpoložljivi. **DECEMBER:** glede dela ni slabo, Saturn lahko sice povzroči kak nemir, vendar ne umaknite si in ne pomilujte se, temveč se morate razumno soočiti s položajem in temu primerno ukrepati. Venera vas bo osrečila in lahko upate na lepe in nepozabne doživljaje. Morda bi si privoščili kratko potovanje.

STRELEC 24. 11. - 22. 12.

OKTOBER: splošni položaj ni ravno za dovoljše: Mars postavlja zapreke in povzroča še spadože za vsakdanjimi problemi, pri čemer mu vestno pomagata prav tako nevarna planeta Merkur in Venera. Pozitivna sta samo Jupiter in Uran, ki vam lahko prispejeta nekaj dobrih idej. Čuvajte zdravje. **NOVEMBER:** drugi del meseca je vseokrog ugodnejši od prvega. Na vidiku so ustvarjalni možnosti, zato morate biti potrpeljivi. Venera in Mars vam vlitata znanost in optimizem, zato izkoristite vse možnosti, ki vam nudijo. Tudi Jupiter vas poziva na akcijo. **DECEMBER:** vaša prizadevanost je vseokrog zelo zbirahna. Vaše osebne sposobnosti bodo prišle do izraza s pomočjo Jupitra in 2. in 3. dekadi. Kako pa z ljubeznijo? Kosmični položaj Venera in Saturna je šibek, to da rezultat je sicer harmoničen a umirjen. Na vidiku je potovanje za Novo leto.

KOZOROG 23. 12. - 20. 1.

OKTOBER: v poslovnih in denarnih zardevah je zaradi negativnega Merkurja potrebna dokazljiva previdnost. Mars je zelo aktiven in poln pobud ter pritiska na Kozmos, ki je po svoji naravi potrpežljiv, odpora in stvarnih. Venera je od 6. napredno zelo ugodna za sentimentalne zadeve. **NOVEMBER:** tisti, ki so rojeni v drugi in tretji dekadi znamenja, naj vse svoje pobude osredotočijo v prvi polovici tega meseca. Pri poslovnih zadevah se ne zanašajte na srečo, temveč vsako zadevo dobro premislite. **DECEMBER:** Merkur je zelo ugoden in vam daje upanje v posebne možnosti. Ne angažirajte se preveč, kajti pravo gotovost ne boste nikoli utrujeni zaradi pretiravanja in imati napete živce. Mars ogroža vaš socialni položaj, pa tudi Venera vam ni naklonjena. Vseeno pa zna biti konec leta prijeten.

VODNAR 21. 1. - 19. 2.

OKTOBER: izgledi so boljši. Merkur je sicer v zelo ugodnem položaju. Venera je sicer še negativna, vendar pa se nahaja takoj rekoč na prehodu in naznanja pozitivno obdobje, ki že visi v zraku. Zelo neugodno pa je Saturn (I. dek.), ki lahko moti vsi socialni položaj. **NOVEMBER:** zelo zanimiv mesec, posebno v drugem delu; vsi planeti: Venera, Mars, Merkur, Jupiter, Uran in Neptun so nadzvo ugodno razpoloženi. Pri vsem tem pa je priporočljivo, da ne pretiravate, da se ne lotite več del naenkrat. **DECEMBER:** Saturn vam lahko kak zagode. **DECEMBER:** Ta mesec je seveda nekoliko drugačen od prejšnjega, vendar pa še vedno pozitiven, Mars vas še vedno ščiti in je aktiven, čeprav se v Tehnici ne počuti prav dobro. Tudi Venera po 7. decembru ni prav nič naklonjena ljubezenskim zadevam.

RIBI 20. 2. - 20. 3.

OKTOBER: neugodna Venera lahko povzroči prepire v družini in s sodelavci te neuspehe pri kupčiji. Venerino negativno delovanje pa podpira tudi Mars, Merkur skoraj ves mesec neugoden. Šele proti koncu meseca postane zelo ugoden. Zdravje; pazi na ledvice. **NOVEMBER:** zaradi zelo ugodnega Merkurja boste imeli zadovoljstva in delovnih in ekonomskih področij, in sicer do srede meseca. Mars je nezanesljiv prvih 20 dni, potem pa bi moralo nastopiti boljše obdobje. Venera vam bo delala težave po vaši podjelnosti. **DECEMBER:** če so bili prejšnji meseci polni težav, nespazmoma nastopijo, so izgledi na koncu leta dokaj boljši. Merkur je ugoden ves mesec, dočim je Mars še vedno nezanesljiv. Toliko bolj je v tem zadnjem mesecu leta razpoložena in občutljiva Venera.

BAR

TERZONI-TERČON

NABREZINA 143

vošči svojim cenjenim gostom
uspehov polno novo leto 1983**ROLICH**NABREZINA
Kamnelomi 35/e
Tel. 200-371
KERAMICNE PLOŠČICE
SANITARIJE

MESNICA

RAVBAR BORIS

želi srečno 1983

KRIZ 193

JESTVINE

MARUŠIČSALEZ 20
Tel. 229-125GOSTILNA
IN TRGOVINA JESTVIN**GRUDEN**SEMPOLAJ 49
Tel. 200-151

želi veselo novoletne praznike

TRGOVINA, PEKARNA
IN SLASČICARNA**Justina Guštinčič**KRIZ 204
Tel. 220-349

ZALOGA GRADBENEGA MATERIALA

MILIČ - USSAIKRIZ 9/a
Tel. 220-368GOSTILNA
IN TOBAKARNA**GRILANC**

Najemnik BASTIANČIČ

želi vsem srečno novo leto 1983
in se priporočaSALEZ 59
Tel. 229-113

BAR

KANIN

PRISTNA VINA IN DOMAČA KUHINJA

vošči svojim cenjenim gostom
srečno in uspešno leto 1983

SEMPOLAJ 18 — tel. 200-963

Klijentom želi uspešno 1983

MIZAR

BORIS GRILANC

SALEZ — tel. 229-190

UPRAVITELJI DRUŠTVENE GOSTILNE

GABROVEC

želijo srečne novoletne praznike

Tel. 229-168

PRODAJNA GALERIJA KRASKEGA POHISTVA
(skrinje, skledniki, vintile in kuhinjske kredence)Bogata izbira izdelkov iz
lesa in keramike ter ročnih
del s kraškimi motivi,
primernimi za vsakršno darilo**BOR**cesta NABREZINA - SEMPOLAJ
(100 m po železniškem prehodu)
Tel. 200-282vošči srečno 1983
vsem svojim odjemalcem in prijateljem!

GOSTILNA

SARDOČSLIVNO 5
Tel. 200-225

GOSTILNA

SARDOČ

PREČNIK 1/B

TRGOVINA JESTVIN

**BRUNO
KAPUN**PESEK 1
Tel. 226-389ZELEZNINA
IN DROGERIJA**TERČON**SESLJAN 27/A
Tel. 299-920

PEKARNA IN SLASČICARNA

LEGIŠASESLJAN 41
Tel. 209-147

VSE ZA ŠPORT IN PROSTI ČAS — SESLJAN (Center)

SAMOPOSTREZBA

LEGIŠA DANILO

SESLJAN 44

vošči srečno novo leto 1983

SAMOPOSTREZNA
TRGOVINA JESTVIN**GRUDEN**DEVIN 50
Tel. 208-139

GRADBENI MATERIAL

TERČON

najemnika Zbogor Orlando in Ret Ezio

SESLJAN 27/A
Tel. 299-259**SREČNO NOVO LETO VAM ŽELIJO GORIŠKI OGLAŠEVALCI****G.T. GOMME**

Lastnik OZBOT ERMINIO

AVTOMOBILSKE GUME

34074 TRŽIČ
Ul. S. Polo 59**Gostilna pri Mirotu**DOMAČA KUHINJA
PRISTNA VINA
GORIŠKEGA OKOLIŠASOVODNJE
Ul. ex Impero 82
Tel. 882-017

GRADBENI MATERIAL

EDILNORDOBERDOB
Kosoveiova ul. 14
Tel. 78-040

JESTVINE «DESPAR»

**MILANIČ
SABINA**Ul. Bonetti 1
Tel. 78-067
DOBERDOB

GOSTILNA

**«PRI SRNJAKU»
«AL CAPRIOLO»**

DOL

PEKARNA
IN TRGOVINA JESTVIN**COTIČ**SOVODNJE 109
Tel. 882-006, 882-026SEMENARNA
DROGERIJA**PRI MILI**DOBERDOB
Mučeniška 3

srečno 1983

TRGOVINA

OSKAR KOVIC
na PEČIželi vsem cenjenim
odjemalcem s te in one strani
meje srečno
in uspešno novo leto 1983

JESTVINE

**FRANDOLIČ
ALOJZ**

JAMLJE - DOBERDOB

vošči svojim klijentom
srečno novo leto 1983

GOSTILNA

PERICPOLJANE
Tel. 45-024

AVTOKAROSERIJA

**PADOVAN & F.LI
POLETO**34077 RONKE
Ul. Gabriele D'Annunzio 96
Tel. 77-013

RESTAVRACIJA

«Rubijski grad»

BRUNO PETEANI

RUBIJE 5 — tel. 882-034

SOVODNJE

TEHNIČNI STUDIO

geom. Poletto G.
in Buiatti A.RONKE
Ul. Dante 23**GOSTILNA
OŽBOT**RUPA 3
Tel. 882-009

vošči srečno novo leto 1983

TEHNIČNI URAD

GEOMETER
**JORDAN
VIŽINTIN**DOBERDOB
Rimska ul. 26 - tel. 44-594

GRADBENO PODJETJE

GRILJ DOMINIKSOVODNJE
Vrh sv. Mihaela 29
Tel. 882-036

Srečno 1983

KOVINSKE ZASTEKLITVE
IN KOVAŠTVO**TABAJ MILOŠ**STANDREZ
Ul. sv. Mihaela 266
Tel. (0481) 30-874

SLASČICARNA - PEKARNA

ELVIRO JERMANRONKE
Ul. Garibaldi 72 — tel. 777-106

GRADBENO PODJETJE

JUREN DOMINIK

Srečno 1983

VRH SV. MIHAELA
Tel. 882-264

GOSTILNA

s pristnimi domačimi
vini in kuhinjo**PRI DREJČETU**DOBERDOB
Tržaška 6**BASTIANI SERGIO**

AVTOMEHANIČNA DELAVNICA

DOBERDOB
Loc. Visintini 10
POOBlašČENI ZASTOPNIK AVTOMOBILOV

Srečno

NOVO LETO 1983

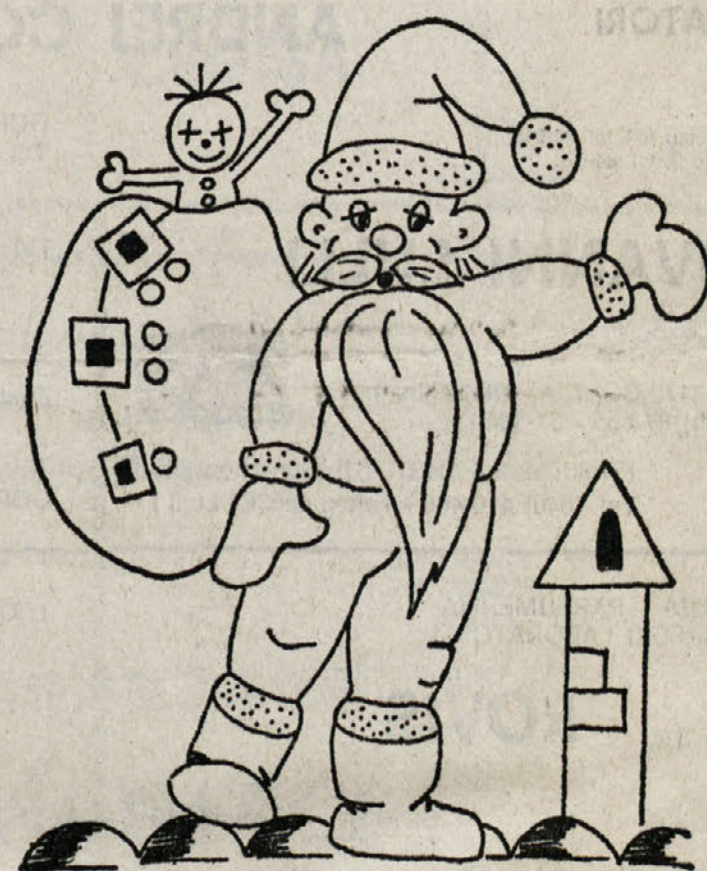
ZELENJAVA NA DEBELO ROMANO CARGNEL STANDREZ - GORICA		GRADBENO PODJETJE JOŠKO KRAŠČEK <i>vašči srečno novo leto 1983</i> SOVODNJE Ul. Venezian 14 Tel. 882-178	GOSTILNA FURLAN «PRI TILDI» Pristna briška vina in domača kuhinja OSLAVJE — Ulica Ossario 5 — tel. 85-447	TRGOVINA JESTVIN ROMANO BUTKOVIČ <i>vašči srečno novo leto</i> SOVODNJE Ul. ex Impero 97
TRGOVINA JESTVIN MARVIN STANDREZ 219	GOSTILNA TURRI STANDREZ Tel. 83-984	GOSTILNA PRI FRANCETU <i>vošči svojim cenjenim gostom uspehov polno novo leto 1983</i> SOVODNJE 76 Tel. 882-038	TRGOVINA JESTVIN IN PEKARNA TOMŠIČ SOVODNJE 30	
KOVINARSKA DELAVNICA - KLEPARSTVO FRANC ČAVDEK SOVODNJE Industrijska cona — tel. (0481) 34-700	OBRTNIŠKA MIZARSKA DELAVNICA ČOTAR GORICA Ul. del Poggio 8 Tel. 84-018	TVRDKA ELIJA ČUK S.n.c. GORICA — Trg Cavour 9 — Tel. 85-019 — Navadna in dirkalna kolesa znamk LEGNANO, WANDER, OLYMPIA, BIANCHI, PINARELLO, COLNAGO itd. — Nadomestni deli CAMPAGNOLO, SCHIMANO, OFMEGA, WEIMANN — Otroški vozički BIEMME — Čelade JEB'S, NOLAN, BOERI SPORT itd. — Nadomestni deli in potrebščine	ELEKTRIČNI IN VODNI INSTALATER TOMŠIČ DRAGO SOVODNJE Ul. ex Impero 55 Tel. 882-032	TRGOVINA CEVLJEV «ALPINA» GORICA, Korzo Verdi 78 Tel. 84-517
PEKARNE SLASCICARNE VIATORI GORICA Ul. Duca d'Aosta 154, tel. 84-645 Ul. Boccaccio 3, tel. 84-625	TRGOVINA CEVLJEV ANDREJ ČOTAR GORICA — Raštel 72 Tel. 83-667	AVTOKAROSERIJA Mužič & Korečič GORICA Ul. Randaccio 2	ZLATARNA in URARNA ŠULIGOJ SPORTNI POKALI RAFINIRANO ZLATO ZA ZOBE GORICA — Ul. Carducci 49 — tel. 85-657	TRGOVINA APARATURE STEREO — H-FI VSEH ZNAMK ELEKTROGOSPODINJSKIH PREDMETOV — RADIO-TV Jožef Kerševani EXPORT - IMPORT GORICA — Korzo Italia 90 Tel. 84-643, 83-954
GIOVANNI LULLI Import - export Sedež: 34170 GORICA — Ul. Bellini 4/A Tel. (0481) 87-555 - 31-184 Filiala: 34136 TRST — Ul. Bonomea 249 Tel. (040) 410-468 - Telex: 460362 Lulli I	TVRDKA NARDIN VOJKO Zastopnik za Goriško: RADENSKA — ROGASKA PIVO UNION in FORST GORICA - STANDREZ, Ul. del Corso 67 - tel. 81-310	KNJIGARNA, PAPIRNICA GISS IVANKA LAURENTI GORICA Ul. Arcivescovado 15 Tel. 84-594	SPLOSNA IMPORT - EXPORT ČER - IMPEX GORICA Ul. V. Veneto 49 — tel. 82-159, 33-524	TURISTICNA AGENCIJA GOTOUR GORICA Korzo Italia 205 Tel. 33-019
DROGERIJA - PARFUMERIJA FOTOGRAFSKI LABORATORIJ ROVIS GORICA — Travniki 10 Tel. 84-812	TRGOVINA JESTVIN BRISKO GORICA, Trg Medaglie d'Oro 12 Tel. 84-550			TOTOCALCIO BAR PACE GORICA, Travniki 22 <i>srečno 1983 vsem klientom!</i>
OPTIKA — FOTO — KINO ALTRAN GORICA, Korzo Italia 41 — tel. 83-124 GRADISČE, Ulica Ciotti 8 — tel. 92-324	DROGERIJA JULKO ČAVDEK GORICA Ul. Duca d'Aosta 34			
MN Marzoli & Nanut UVOZNIK RADENSKE TRI SRCA IN PIVA UNION IMPORT - EXPORT 34170 GORICA — Ul. Trivigiano 13 Tel. 0481/85-062	PEKARNA OŽBOT GORICA Trg Cavour 7 Trg S. Rocco 7	ZELEZNINA HOBBY K. NANUT in T. SULIGOJ GORICA Ul. Carducci 32	Dr. Tanja Mermolja specialistka za ustne in zobne bolezni GORICA — Travniki 11 Tel. 84-547	GOSTILNA VID PRIMOŽIČ Drevored XX. septembra 138, tel. 82-117 — GORICA z briškim vinom in domačo kuhinjo (pri bivšem Pavlinu)
AGOREST s.r.l. GORICA — Ul. S. Michele 334 Telefon: 87-154 - 85-122 Telex 460690 IMPORT - EXPORT	MINIMARKET LUIGI TOMŠIČ GORICA — Raštel 24 Tel. 84-167		TISKARNA IN KNJIGOVEZNICA Grafica Goriziana GORICA — Ul. Favetti 9 Tel. 85-766	PODJETJE IMSA - Import - Export BRATJE MIKLUS GORICA — Ul. Torriani 4 — Tel. 83-081 Kiti — silikoni — dvokomponentni kiti ter stroji in orodje za steklarje
MOTOCIKLI TOMOS S. p. A. GORICA Ul. S. Michele 334 Tel. 81-806 - 33-442	Elettrotermo sanitaria Lastnik WALTER SOSOL GORICA — Travniki 21 — tel. 85-516 — Instalacije centralnih kurjav na kurilno olje, metan in plin — Vse potrebščine za centralno kurjavo — Prodaja črpal		TRGOVINA S STEKLENIMI PREDMETI ANTON KOREN GORICA — Ul. Carducci 6 — Tel. 84-234 Podružnica: Korzo Italia 42 — Tel. 84-475	TEKNOMEK GORICA, Korzo Italia 76 Tel. 81-032 stroji za urade OLYMPIA INTERNATIONAL - IBM stroji za fotokopije NASHUA COPYGRAF pohištno za urade - tehnični servis biolojna - registratorji

Slovenski denarni zavodi na Goriškem in Tržaškem

KMEČKA BANKA GORICA
KMEČKO DELAVSKA POSOJILNICA
V SOVODNJAH
KMEČKO OBRTNA HRANILNICA
V DOBERDOBU

*želiyo svojim
strankam in
poslovnim partnerjem*

*srečno in uspešno
novo leto 1983*

**HRANILNICA IN POSOJILNICA
NA OPČINAH**

**KMEČKA IN OBRTNA HRANILNICA
IN POSOJILNICA - NABREŽINA**

TRŽAŠKA KREDITNA BANKA d.d. TRST
BANCA DI CREDITO DI TRIESTE S.p.A.